

EVANJELIUM

podlé sepsání svatého Jana.

Jakož jiní evanjelistové Páně, tak i svatý Jan slouží všem nám ku **poznání i požívání Pána Ježíše Krista** s strany jeho:

I. Osoby, kteráž jest přirození dvojího: Božského i lidského. Nebo že Kristus Pán netoliko jest člověk, ale také i pravý Bůh, potvrzuje toho jakož jeho věčnost a skutkové jeho Božství, kteříž jsou od něho v stvoření všech věcí i všeho tvorů v bytu chování a v vykoupení lidského pokolení zřetelně prokázání, tak i Jan Křtitel svým čtvrtým svědectvím. Kap. 1.

II. Úřadu; nebo ouřadové a práce ukazují to, kdo jsou jaké osoby. Vlastní pak práce neb ouřad Kristův jest rušiti a kaziti skutky ďablovy. Rušiti pak ty skutky Kristus Pán svým učením, svými zázraky, svým usmrcením i z mrtvých vstáním, kteréžto částky té jeho svaté práce, ačkoli jiní evanjelistové jiným pořádkem vypsali, avšak líbilo se Duchu Páně skrze svatého Jana na čtveru cestu neb chůzi Kristovu je rozdělití a rozebrati. Ta pak jeho chůze byla:

První k svátku velikonočnímu, a rozdělena býti může ne zle na jeho: *Vypravení se z Káně*, města galilejského, (v němž vodu proměnil v víno), do města Jeruzaléma a do chrámu, kterýž, vyhnav z něho kupce, očistil a obnovil. Kap. 2.

Zůstání při té slavnosti. Tu pak vypsáno jest Kristovo o novém rodu s Nikodémem rozmlouvání a otázka o křest neb očišťování. Kap. 3.

Navracování se skrze Samaří, kdežto Kristus Pán rozmlouvání s Samaritánkou o náboženství pravém i falešném měl a potom, dostav se do Galilee, syna nějakému královskému dvořeniinu uzdravil. Kap. 4.

Druhá opět k velikonoci druhé aneb raději k slavnosti letnic, k kteréžto cestě neb chůzi jeho přináležejí zázračné od něho:

Uzdravení člověka šlakem poraženého neb kontrakt majícího, kterýžto skutek v sobotu ode Pána učiněný dal příčinu Židům k tuhým odporům, v nichž Pán proti jejich nářkům a utrhaním skutky svými Božskými a nejedněmi svědky hodnověrnými toho, že jest Synem Božím věčným, Bohem pravým, Mesiášem a Spasitelem světa, mocně dokázati ráčil. Kap. 5.

Nasyčení zástupu na poušti, za jehož příčinou učinil Kristus Pán přežitéčné kázání o duchovním a nebeském duši a svědomí našich sycení. Kap. 6.

Třetí k slavnosti stánků, při čemž před oči evanjelista Páně stává:

Příchod Kristův k té slavnosti, a co on při jejím začátku, prostředku i dokonání mluvil aneb činil. Kap. 7.

Pozůstání tam jeho. Tu pak ukazuje se, co on v Jeruzalémě ten čas:

Mluvil:

Nesnáz maje (kdežto však historia o ženě v cizoložstvu popadané jest napřed položená) o pravé světlo, o vlastní svě-

dectví v své vlastní při, o duchovní svobodu proti marné židovské chloubě, na něž světle toho dokázal, že byli ďáblové a ne Abrahamovi aneb Boží synové. Kap. 8.

Potvrzuje toho svým odpůrcům, že on jest s strany ouřadu svého dobrý pastýř a s strany osoby své Syn Boží. Kap. 10.

Činil:

Tu pak přináleží uzdravení člověka od narození slepého a co se při tom zběhlo mezi Kristem, slepým i nepřátely. Kap. 9.

Odchod jeho z města za Jordán, kdežto Lazara z mrtvých vzkřísil. Kap. 11.

Čtvrtá k smrti. Tu pak evangelista vypsál to, že věci některé

Smrt Kristovu předešly, totiž jeho:

Skutkové někteří, jako jest:

Příjezd jeho do Jeruzaléma. Kap. 12.

Umývání noh učedníkům. Kap. 13.

Řeči, kteréž mluvil při

Večeři, kdežto se pokládá kázání Páně ku potěšení učedníkům činěné. Kap. 14.

Vycházení do zahrady. Tu pak řečí svou s částky:

K stálosti u víře a k konání povinností ponoukal. Kap. 15.

Proti nastávajícím pokušením potěšoval. Kap. 16.

Za sebe a přítomné sobě učedníky i za všecku církev se modlil. Kap. 17.

Při jeho usmrcení se zběhly v

Zahradě a u biskupa, k čemuž i částka toho přináleží, co se dalo v rathouze neb v soudnici u Piláta, Kap. 18.

Rathouze a na místě popravištném, ano i na pohřbu. Kap. 19.

Po jeho smrti se staly, jako jest z mrtvých vstání a učedníkům toho zjevení:

Dokudž v Judstvu neb v Jeruzalémě zůstávali. Kap. 20.

Když se do Galílee navrátili a ryby lovíli. Kap. 21.

Vidí-li se komu při této níže položené tabulce na evanjelium sv. Jana učiněné zůstatí, může to učiniti.

Evanjelista sv. Jan vypisuje v tomto evanjelium: I. O Kristově osobě dvoje přirození, totiž Božské a lidské mající, čehož jisté a nepřemožené důvody klade. II. O jeho úradu neb práci, kterouž po tři léta a některý více měsíc konati ráčil, i o jeho smrti a vzkříšení. Tu pak Kristovu práci rozděluje na čtveru jeho chůzi ke čtyřem výročním slavnostem do Jeruzaléma. Nebo co kázal i činil okolo první velikonoci a tak prvního léta po svém křtu, to zavřino jest ve třech neb raději čtyřech kapitolách předních. Co pak druhého léta úradu svého při druhé velikonoci neb raději při památce letnic dobrého způsobil, to jest obsaženo kapitolou pátou. Co se pak dalo od té druhé velikonoci až do třetí a tak třetího léta úradu Kristova, totéž pěkně jest vypsáno v kapitolách pěti, od šesté až do desáté aneb raději do jedenácté. Při čtvrté pak velikonoci a tak při začátku čtvrtého léta po křtu svém, jaké milostné kázání i divy Pán činil, i jak ohavně jest z světa sveden a slavně vzkříšen, to se pokládá v kapitolách jedenácti, od desáté až do konce.

Ačkoli pak evanjelista tento spolu s jinými život i smrt Kristovu vypsal, avšak některé řeči i divy, od jiných evanjalistů mlčením pominuté, připomíná. Řeči tyto jsou: Rozmlouvání s Nikodémem o rodu novém, kap. 3., s Samaritánkou o vodě živé, kap. 4., s Židy o uzdravení člověka od třidceti a osmi let nemocného, kap. 5., s zástupy o chlebu života, kap. 6., s Židy v chrámě, kdež jim slepotu a zlost jejich vyčítá, kap. 8., o dobrém pastýři a ovcech, kap. 10., s Martou o vzkříšení, kap. 11., s učedníky při večeři i po večeři poslední, obzvláště o Duchu svatém, kap. 14., 15., 16., modlitba za učedníky i všecku církev svatou Otci obětovaná, kap. 17., rozmlouvání s Tomášem o víře, kap. 20., s Petrem o lásce, kap. 21. Divové pak tito jsou: Divné vody v víno proměnění, kap. 2., syna nějakému služebníku, kap. 4., a člověka od třidceti osmi let nemocného uzdravení, kap. 5., člověku od narození slepému zraku navrácení, kap. 9., Lazara z mrtvých vzkříšení, kap. 11., množství ryb polapení, kap. 21.

Má kapitol 21.



SLOVO VĚČNÉ. I. Svědectví Jana evangelisty i Jgna Křtitele Kristu dané; evangelista pak o něm svědčí toto tré: *Jedno*: Že jest pravý Bůh, a toho dovodí: 1. Jeho věčností. 2. S Otcem rovností a jednobytností, však v osobách rozdílností. 3. Skutky jeho Božskými: 1: Skutkem stvoření. 2: Všeck věcí v bytu chováním, i jim živosti dáváním. 3: Myslí lidských osvěcováním, čehož i svědectvím Jana Křtitele potvrzuje a o něm od koho

KAPITOLA I.

Svědectví svatého Jana o pravém Božství, i o člověčenství Krista Pána; 15. svědectví též i Jana Křtitele o Beránku Božím Kristu Pánu, jehož předchůdce byl; 37. povolání učedníků některých.

Na den
Božího
narození.

Na počátku¹ bylo² slovo³, a to slovo bylo u Boha, a to slovo byl Bůh.

2. To bylo na počátku u Boha.

3. Všecky věci skrze* ně učiněny sou, a bez něho nic není učiněno, což učiněno jest. *Gen. 1, 2. Žal. 33, 6. Efez. 3, 9. Kolos. 1, 16. Žid. 1, 2.*

4. V něm život *byl⁴, a život byl světlo⁵ lidí;

Níž 5, 26. Item 8, 12. Item 9, 5. Item 12, 46.

5. A to světlo v temnostech svítí⁶, ale tmy ho neobsáhly⁷.

6. *Byl člověk poslaný od Boha, jemuž jméno bylo Jan;

Mal. 3, 1. Mat. 3, 3. Mar. 1, 2. Luk. 3, 2.

7. Ten přišel na svědectví, aby svědčil o tom světle⁸, aby všickni uvěřili skrze něho⁹.

8. Nebyl on to světlo, ale poslán byl, aby svědectví vydával o tom světle¹⁰.

9. Tenť byl¹¹ to pravé¹² světlo, jenž osvěcuje každého¹³ člověka, ¹⁴ přicházejícího na svět¹⁵.

1) t. světa. *Gen. 1, 1.* 2) t. svou bytnost mělo. 3) t. Kristus, jehož tak nazývá proto, že jest moudrost Otcova (*Přisl. 8, 22. atd.*), skrze něž on světu býti rozkázal a o němž mnohé sliby činil, skrze něhož mluvil (*Žid. 1, 1.*) i sebe v známých uvozoval. *Níž verš 18. Item 19, 9.* Odpovídá pak tuto evangelista na některé otázky kacířů, jako: Kdo byl a jest Kristus? Práví, že jest Bůh. Kdy byl? Df, že byl před věky. Kde byl? Že u Boha, t. jednu podstatu s Otcem i s Duchem svatým měl a má, jednostejně s nimi cti a slávy užívá. (*Níž 17, 5.*) Co činil? Práví, že sám nestvořený jsa, všecko stvořil, i všemu živost dává, i je v lytu chová. 4) t. Kristus jest původ a studnice života. 5) t. to slovo, kteréž jest dárce života, totéž jest dárce i přirozeného světla. Nebo o tom světle mluví, jehož každý jest účasten. *Viz v. 9.* 6) t. buď světlo přirozené, kteréž v mysli zatemněné svítí, buď Kristus, kterýžto lidem dává z přirození slepým, aby viděli, že jest Bůh dobrý, spravedlivý, všemohoucí, moudrý a vši poctivosti hodný. Temnostmi tedy rozumí se tu slepota po pádu všechném dědičná. (*1 Kor 2, 14.*) Světlem pak míní se jakož jiskřička známosti Boží po pádu zůstávající, již temnosti přirozené dokonce nemohou zastíniti, tak ovšem rozumí se věr-

ných skrze Krista vnitř Duchem svatým a zevnitř učením čistým osvěcování (*2 Petr 1, 19.*) a obnovování, bludů pak a hříchů od nich zapuzování. 7) t. lidé tmou neznámosti Boží obklíčeni, ačkoli světlo přirozené měli, však ani po skutcích divných Boha nepoznali a nechápali (*1 Kor. 1, 21.*), ani pocty na něho příslušné, vedení k tomu jsouc přirozeným světlem, jemu nekonali (*Řím. 1, 21.*), ani ovšem Krista, toho světla a slunce spravedlnosti (*Malach. 4, 2.*), nepoznali. *Níž v. 10.* 8) t. o Kristu, jenž jest světlo světa. *Níž 8, 12.* 9) t. skrze Jana Křtitele. *Podobně 1 Kor. 3, 5.* 10) t. o Kristu, kterýž sám může temnosti bludů a hříchů zapuditi. 11) t. Kristus prvě nežli Jana Křtitele před svou tváří předdeslal, anobřz i prvě nežli sám na svět v našem těle přišel a tu moudrost zjevil, již tma, t. tělo a krev chápati nemůže. *1 Kor. 2, 14.* 12) t. nejdůstojnější a právě nebeské, kterýž sám v pravdě světlo může slouiti a není mu potřebí jinde osvěcování docházeti. *Podobně sám Kristus Pán sebe připodobňuje k světlu (níž 12, 46.), k chlebu (níž 6, 32.) a k vinnému kmenu. Níž 15, 1.* 13) t. žádný člověk se na svět nenarodí, ješto by jiskry vždy nějaké Božího světla od Krista dané sobě neměl. 14) přicházející. 15) t. na svět se rodícího. *Níž*

S. JANA.

I.

SLOVO VĚČNÉ. i k čemu byl poslán, vypravuje. 4: Vyvolených znovu zplozáním i synovstvím Božím darováním. *Druhé*: Svědčí o něm, že jest i pravý člověk, a toho potvrzuje: 1. Vlastnostmi těla jeho. 2. Svědectvím mnohých, mezi nimiž přebýval. *Třetí*: Svědčí, že jest v něm studnice milosti Boží otevřena a pravda slibů i figur splněna. Svědectví pak Jana Křtitele dělí se na čtvero: První svědectví jest to, v němž ukazuje: 1. Kristovu osobu dvoje přirození mající. 2. Plnost vši milosti Boží

10. Na světě byl¹⁶, a *svět skrze něho učiněn jest; ale svět¹⁷ ho nepoznal¹⁸. *Žid. 11, 3.*

11. Do svého vlastního¹⁹ přišel, ale vlastní²⁰ jeho nepřijali ho²¹.

12. Kteríž pak koli přijali jej, dal jim moc syny *Božími býti, totiž těm, kteříž věří ve jméno jeho²². *Řím. 8, 16. 2 Petr 1, 4. Gal. 3, 26. 1 Jan 1, 3.*

13. Kterížto ne ze krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže²³, ale z Boha zplozeni sou²⁴.

14. A slovo to tělo *učiněno jest²⁵ a ²⁶ přebývalo mezi námi († a viděli sme slávu²⁷ jeho, slávu jakožto jednorozeného²⁸ od Otce²⁹), plné milosti³⁰ †† a pravdy. **Mat. 1, 16. Luk. 2, 7. † Bar. 3, 38. Mat. 17, 2. atd. †† Kol. 1, 19. Item 2, 9.*

15. *Jan svědectví vydával o něm a volal³¹, řka: Tentof jest, o němž sem pravil, že po mně přišed, ³² předšel mne; nebo ³³ přednější jest nežli já. *Mat. 3, 11.*

16. A *z plnosti³⁴ jeho my všickni³⁵ vzali sme³⁶ a to milost za milost³⁷. *Kol. 2, 10.*

18, 37. 16) t. světu se hned od jeho počátku v moci, v moudrosti, dobrotě i v spravedlnosti po skutku stvoření a jeho řízení zjevoval. Žal. 19, 1. Skut. 14, 17. Řím. 1, 19. atd. Odpovídá tu evangelista odpůrcům, kteříž říkali: Poněvadž byl Syn Boží od věčnosti, pročez se pak tak dlouho nezjevil? Jak by to býti mohlo, aby ho větší obor světa tak dlouho neznal, ani o něm nevěděl? Na to dí evangelista, že to pravé není, aby se Syn Boží dávno zjevovati neměl. Nebo svět jest skrze něho stvořen, a on vždycky slovem mocnosti své všecko zdržoval a zdržuje (Žid. 1, 3.), anobřž jím se hýbeme i v bytu trváme. Skut. 17, 28. Že pak ho nemnozí znali, tof ne jím, ale jimi scházelo, že ho znáti nechtěli a temnosti více nežli světlo milovali. Níž 3, 19. 17) t. lidé hovadní. 18) t. známosti spasitelnou (níž 17, 3.), tak aby jej počlou na něho příslušnou ctíl. Řím. 1, 21. 19) t. buď k Izraelskému lidu, ježž národem a klénotem svým nazval (Mal. 3, 17.), buď do země zaslíbené, k níž i podlé těla, byv z rodu královského, právo měl, avšak tam ani při svém narození místa v hospodě míti nemohl. Luk. 2, 7. 20) t. Židé, jimž vlastněji mimo jiné byl dán. Níž 4, 22. Skut. 13, 46. 21) t. věrou, jakožto dar sobě obzvláště daný. Níž 4, 10. 22) t. v Krista Ježíše, kterýž se v svatém evangelium jmenuje a hlásá. Podob. Skut. 2, 21. Item 4, 12. 23) t. jelikož pošli z rodičů tělesných, i z přirození hříšných a

nečistých. Job. 15, 14. Níž 3, 6. 24) t. znovu skrze Ducha svatého. Níž 3, 5. 25) t. pravé lidské přirození přijalo a s Božstvím spojilo. Žid. 2, 16. 26) vlastně slovo řecké ozní: Stánek mělo. Čímž ukázáno, že Kristus Pán s strany našeho přirození neměl zde věčné zůstávati, Mat. 26, 11., nebo sic jinak knězem by věčným nebyl (Žid. 8, 4.) a Ducha svatého neposlal. Níž 16, 7. 27) t. skutky a znamení jeho Božské velebnosti, po nichž sme mohli znáti, že tu jest Božství s tělem spojeno. Kol. 2, 9. 28) t. jakáž sluší na Syna Božího jednorozeného. 29) t. příšlého. Níž 16, 27. 28. 30) t. takové, kteréž nám hojnou a dostatečnou milost u Otce zjednálo a z zlořečenství Zákona nás vysvobodilo. Gal. 3, 13. Viz níž v. 17. 31) t. zjevně a světle o něm kázal, i na něj ukazoval. Níž v. 29. 32) předěl mně; Ř. přede mnou jest; tak níž. 33) Ř. prvnější, prvotnější; tak níž. 34) t. z hojných a nezčíslných darů Ducha jeho, jimž on bez míry naplněn byl (níž 3, 34.), a kteříž na nás z něho jako z studnice nepřevážené vyplývají, jakž to u figurě onou masti výbornou jest ukázáno, kteráž vylita jsuc na hlavu Aronovu, tekla až do podolka roucha jeho. Žal. 133, 2. 35) t. v Krista věřící. 36) t. dary Ducha svatého jedenkaždý podlé míry obdarování Kristova. Efez. 4, 7. 37) t. milost nad milost, tak že se jí nemůže vrovňati žádná milost, pro kteroužto milost, kterouž má Otec k Synu a Syn k Otci, i my

EVANJELIUM

I.

POSELSTVÍ v něm složenou. 3. Učení jeho dokonalé. Druhé svědectví Jana Křtitele. ŽIDOVSKÉ. před posly židovskými vydané, při němž považme toho dvého: *Nejprvé*. Otázek na Jana Křtitele podaných, při nichž spatřovati náleží: 1. Osoby, od nichž a skrze něž ty otázky byly činěny. 2. Věci, na něž se ty osoby doptávaly. Doptávaly se pak: 1: Na osobu Janovu, a to způsobem dvojitým, t. bez světlého jmenování něčí osoby a jmenováním světle, byl-li by Eliáš neb prorok. 2: Na jeho úřad, totiž podle čeho novou služebnost začíná a tak od chrámu a ceremonií jeho se odděluje, v. 25. *Potom*: Odpovědi Janových, kteréž dává: *Jedno*: O své osobě, totiž: 1. Čím není? že není Kristem, t. králem a knězem podstatným; Eliášem Tezbitským; prorokem skrze Mojžíše zaslibovaným (Deut. 18, 15.), jehož Židé na jiného než na Krista obraceli. 2. Čím jest neb jaký úřad na sobě má? totiž, že jest služebníkem Kristovým, kterýž: 1: Ku pokání napomíná.

17. Nebo *Zákon³⁸ skrze Mojžíše dán jest, ale milost³⁹ a pravda⁴⁰ skrze Ježíše Krista stala se jest. *Exod. 20, 3.*

18. Boha *žádný nikdy neviděl; ale jednorozený ten Syn, kterýž jest v lůnu⁴¹ Otce, onť nám vypravil⁴².

Exod. 33, 20. Deut. 4, 12, 15. Kolos. 1, 15. 1 Tim. 6, 16. 1 Jan 4, 12.
19. A totot jest svědectví *Janovo, když poslali⁴³ Židé z Jeru-
salem⁴⁴ zaléma kněží a levíty, aby se ho otázali: Ty, kdo jsi? *Níž 5, 33.*

20. I vyznal⁴⁵ a nezapřel; a vyznal, *že já nejsem Kristus.

Podob. Skut. 13, 25.
21. I otázali se ho: Což pak? *Eliáš jsi ty? I řekl: Nejsem. Tedy jsi ten prorok? Odpověděl: Nejsem. *Mat. 11, 14.*

22. I řekli jemu: Kdožs pak? ať odpověď dáme těm, kteříž nás poslali. Co pravíš sám o sobě?

23. Řekl: *Já jsem hlas volajícího na poušti: ⁴⁶Zpravte cestu Páně, jakož pověděl Izaiáš prorok. *Izai. 40, 3. Mat. 3, 3. Mar. 1, 3. Luk 3, 4.*

24. Ti pak, kteříž byli poslání, z farizeů byli.

25. I otázali se ho a řekli jemu: Pročez tedy křtíš, jestliže ty nejsi Kristus, ani Eliáš, ani ten prorok?

26. Odpověděl jim Jan, řka: *Já křtím vodou, ale u prostřed vás stojí⁴⁷, ⁴⁸jehož vy neznáte; *Mat. 3, 11.*

také, Syna jeho účastníci, máme u Otce milost. Aneb jako by řekl: Darové Boží z milosti jeho jedni za druhými hojněji nežli za Mojžíše a Zákona starého k nám vyplývají a jako jedni druhé postihají a těm, kteříž své hojné jich majíce, dobře jich užívají, ještě v větší hojnosti dávání bývají. Mat. 13, 12. Item 25, 29. 38) t. kterýž toliko hříchů ztěžoval (Řím. 3, 20.), jich pak neshlazoval. 39) t. hříchů odpuštění a s Bohem smíření. 40) t. všech figur. Staví tu Duch Páně milost proti klámbám Zákona, pravdu pak proti figurám a ceremoniím. Žid. 10, 1. 41) t. kterýž jest Otci svému velice milý (Mat. 17, 5.) a s ním jednobytý, i všech tajných věcí jeho výborně povědomý. Nebo tak Pisma svatá o všech těch, kteréž jsou lidem milé, často mluví (Num. 11, 12. Deut. 13, 6.) a podle toho i Bohu pro naši zpozdilost to přivlastňují. 42) t. kázáním svým k známosti Otce svého i jeho věci nejtajnějších a k spasení potřebných nám posloužil. 43) příčinou toho poselství byla jejich pýcha, aby se ta-

kovým mužem pochlubili a nějak ho k sobě přivábili. (Níž 5, 35.) Nebo kdyby se po Kristu byli upřímně ptali, snadně tomu, že Jan není Spasitelem, rozuměti mohli a to podle toho: 1. Že Pána Krista poroditi měla i porodila panna (Izai. 7, 14.); Jana pak ne panna, ale manželka Zachariášova v starosti své měla. (Luk. 1, 36.) 2. Svědectví jisté bylo, že Spasitel v Betlémě naroditi se měl (Mich. 5, 2.), jakž to i biskupové Herodesovi oznamovali (Mat. 2, 5.); Jan pak Křtitel ne v Betlémě, ale jakž někteří smyslí (viz Luk. 1, 39.) v Hebronu se narodil. 3. O Spasiteli nebylo neznámé netoliko Židům (Dan. 9, 25. 26.), ale i oné Samaritance (níž 4, 25.), že on ne Jan, ale Kristus slouti bude; křtitel pak Kristův ne Kristem, ale Janem nazýván byl. 4. Kristus zázraky činiti, i po nich poznán býti měl (Izai. 35, 5. Mat. 11, 5.); ale Jan žádných divů nečinil. Jan 10, 41. 44) jahny. 45) t. zjevně a světle před nimi pověděl. 46) srovnajte. 47) t. mezi vámi zjevně přebývá. 48) o němž

S. JANA.

I.

SVĚDECTVÍ JANA KŘTITELE. 2: Svátostí křtu slouží. *Druhé*: O Kristu: 1. O jeho jistém příchodu na svět, a tak o jeho osobě dvoje přirození mající. 2. O jeho důstojnosti strany úřadu, v němž křest podstatný koná. Třetí svědectví Jana Křtitele, při němž považme toho: 1. Kdy svědčil? Tehdáž, když se Pán ke křtu bráti ráčil. Mat. 3, 13. 2. Co svědčil? O jeho přirození obojím i kněžství podstatném. 3. Proč svědčil? Ne z pochlebenství, (neb Krista ani neznal), ale vedla jej k tomu: 1: Vlastní jeho povinnost. 2: Jistota věcí, jejichž svědkem byl. 3: Všeck lidí potřeba, aby věděli od koho Duchem svatým pokřtěni býti mají. Čtvrté svědectví Jana Křtitele: 1. Kdy svědčil? 2. Komu? 3. Co? 4. Proč? — II. O povolání některých učedníků: 1. Kteří sou povoláni? v. 41. 2. Od

27. Totof jest ten, kterýž⁴⁹ po mně přišed, předšel mne⁵⁰, u jehožto obuvi já nejsem hoden rozvázati řeménka.

28. Toto v Betabaře⁵¹ stalo se⁵² za Jordánem, kdežto Jan křtil. *Níž 3, 23.*

29. ⁵³Druhého pak dne uzřel Jan Ježíše, an jde k němu; i dí: Aj, *Beránek⁵⁴ Boží⁵⁵, kterýž snímá⁵⁶ hřích světa⁵⁷. *Izai. 53, 7.*

30. Tentof jest, o kterémž sem já pravil, že za mnou jde muž, kterýž mne předšel; nebo přednější jest nežli já.

31. A já sem ho neznal⁵⁸; ale aby zjeven byl lidu Izraelskému, proto sem já přišel⁵⁹, křtě vodou.

32. A svědectví vydal Jan*, řka: Viděl sem Ducha⁶⁰ sstupujícího jako holubici s nebe, a zůstal⁶¹ na něm⁶²; *Mat. 3, 16. Mar. 1, 11. Luk. 3, 22.*

33. A já sem ho neznal; ale kterýž mne poslal křtiti vodou, ten mi řekl: Nad kýmž⁶³ uzříš Ducha sstupujícího⁶⁴ a zůstávajícího na něm, tent jest, kterýž křtí Duchem svatým⁶⁵.

34. A já sem viděl a⁶⁶ svědectví sem vydal, že on jest ten Syn Boží⁶⁷.

35. ⁶⁸Druhého pak dne opět stál Jan a z učedníků jeho dva;

36. A uzřev Ježíše, an⁶⁹ se prochází, řekl: *Aj, Beránek Boží. *Vjš v. 29. Exod. 12, 3. Izai. 53, 7. Skut. 8, 32.*

37. I slyšeli ho⁷⁰ ti dva učedníci mluvícího⁷¹, a šli za Ježíšem⁷².

38. I⁷³ obrátiv se Ježíš a uzřev je, ani jdou za ním, dí jim:

vy nevíte. 49) J. za mnou, obračejíce to na křest Kristu, k němuž za Janem přišel, aby jej přijal. 50) t. přednější jest nežli já, aneb: Prvé byl nežli já; tak níž. 51) t. jakž některé píší, v nějakém neb u nějakého města, kteráž Bethabara sloulo a v pokolení Efraimovu bylo. J. v Betanii, o níž níž 11, 18. 52) u Jordánu, t. na břehu Jordánském. 53) na zejtří, t. jakž svatý Jan Kristu Pánu svědectví před mnohými vydal. Nebo Kristus Pán křest svatý přijav, u Jana asi dva neb tři dni pobyl, a protož to slovo druhého dne nejednou se tu opakuje, i co se který den dalo, evangelista vypisuje. 54) t. oněmi beránky za starého Zákona obětovanými významenaný a skrze proroky předpovídaný. Izai. 53, 7. 55) t. od Boha k tomu předzřízený, aby byl za naše hříchy obětovaný. 1 Petr 1, 19. 20. 56) t. ustavičně věřící a kající krvi svou očisťuje. 1 Jan 1, 7. 57) t. hřích ten, jímž po pádu rajsčém všecken

svět jest vinen (Řím. 5, 12.), to jest hřích přirozený a všechněm dědičný, i s ovocem jeho. 58) t. před tím nežli ke mně přišel, aby křest ode mne přijal. To se pak vše Božím řízením dalo, aby o nich to, že by mezi sebou nějaké srozumění měli, smyšleno býti nemohlo. 59) t. od Boha jsa poslán. Výš v. 6. 60) t. svatého. 61) t. do času v způsobu tom viditedlném, a ne hned zmizel. 62) t. na Kristu. 63) uzřel by. 64) t. v znamení zevnitřním, neb v způsobu holubice. 65) t. Ducha svatého dává, a jehož křest službou a jistým znamením neb svědectvím při vyvolených Božích bývá. Viz Mat. 3, 11. 66) svědčím. 67) t. jednorozený a ode všech symů Božích zvolených rozdílný. 68) na zejtří. 69) jde. 70) t. Jana Křtitele. 71) t. o Kristu, že jest Beránek Boží. 72) t. z víry té, kteréž z kázání Jana Křtitele nabyli. 73) ohlédna se, t. ochotně se k nim ukázal a prvé k nim nežli oni k němu

EVANJELIUM

I.

POVOLÁNÍ NĚKTERÝCH UČEDLNÍKŮ. koho? 3. Jakým způsobem? 1: Skrze Jana Křtitele. 2: Skrze Ondřeje. 3: Skrze Krista Pána. 4: Skrze Filipa, t. Natanael, kterýž se: 1. Na Kristově vlasti zastavovati počal. 2. Svědectví ode Pána slavně obdržel. 3. Víry v Krista z slyšení Božího slova nabyt i ji vyznal. 4. Zvláštní chvály došel i zaslíbení sobě spolu s jinými učiněné měl.

39. Co hledáte? A oni řekli jemu: Rabbi, (jenž⁷⁴ se vykládá: Mistře), kde bydlíš?

40. Dí jim: Podte a vizte. I šli a viděli, kde bydlil, a zůstali u něho ten den⁷⁵, neb bylo již okolo desáté hodiny⁷⁶.

41. Byl pak Ondřej, bratr Šimona Petra, jeden z těch dvou, kteříž byli to slyšeli od Jana, a šli za ním.

42. I nalezl ten první bratra svého vlastního Šimona, a řekl mu: Nalezli sme Mesiáše, jenž se vykládá Kristus⁷⁷.

43. I přivedl jej k Ježíšovi; a pohleděv naň Ježíš, dí: *Ty jsi Šimon, syn Jonášův; ty slouti budeš Céfás, jenž se vykládá⁷⁸ Petr.
Mat. 16, 17.

44. Na druhý pak den chtěl Ježíš vyjít do Galilee, i nalezl Filipa a řekl jemu: Poď za mnou.

45. A byl* Filip z Betsaidy⁷⁹, města Ondřejova a Petrova.
Niž 12, 21.

46. Nalezl také Filip Natanaele. I dí jemu: Nalezli sme toho,⁸⁰ o kterémž psal *Mojžíš v Zákoně † a proroci, totiž Ježíše, syna Jozefova z Nazaréta. * *Gen. 3, 15. Item 22, 18. Item 26, 4. Item 49, 10. Deut. 18, 15.*

† *Izai. 7, 14. Item 9, 6. Item 40, 11. Item 45, 8. Jer. 23, 5. Ezech. 34, 23.*
Mich. 5, 2. Luk. 1, 76.

47. I řekl jemu Natanael: A může *z Nazaréta co dobrého býti? Řekl jemu Filip: Poď a viz.
Niž 7, 41.

48. Vida Ježíš Natanaele, an jde k němu, i dí o něm: Aj, právě Izraelitský, v němžto lsti není.

49. Řekl mu Natanael: Jakž ty mne znáš? Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Prvé nežli tě Filip zavolal, kdyžs byl pod fikem, viděl sem tebe.

50. Odpověděl Natanael a řekl jemu: ⁸¹Mistře, ty jsi Syn Boží; ty jsi ten král izraelský.

51. Odpověděl Ježíš a řekl jemu⁸²: Žet sem řekl: Viděl sem tebe pod fikem, věříš, větší věci nad tyto užíš.

52. I dí mu: Amen amen pravím vám: Od tohoto času užíte *nebe otevřené⁸³ a anděly Boží vstupující a sstupující na Syna člověka.
Gen. 28, 12. Skut. 7, 56.

promluvil. 74) vzní. 75) t. nemohše se zase k Janovi Křtiteli navrátiti, což se vše Božím řízením dalo, aby oni děle pro utvrzení své u víře u Pána zůstali. 76) t. dvě hodiny před večerem. Niž 11, 9. 77) t. Duchem svatým pomazaný. 78) kámen, skála. Viz Mat. 4, 18. Item 16, 18. 79) t. rodem. 80) o němž. 81) rabbi. 82) t. jako s podivením, že tak

pojednou k víře přiveden byl. Jako by mu řekl: Poněvadž jedno mé bez přítomnosti tělesné tebe vidění posloužilo k víře, ovšem uvěříš, když větší skutky mé i více jich užíš. 83) t. moci právě Božské v mých službách i v skutcích záračných pocítíte, ano i anděly mně přísluhující spatříte. Luk. 22, 43. Vidít pak podnes vyvolení nebe ote-

S. JANA.

II.

SVADBA V KÁNI GALILEJSKÉ. I. O skutku nejprvnějším zázračném Kristovu v Káni Galilejské v proměnění vody v víno stalém, při němž sudme toto dvě: *Jedno*: Co ten skutek předešlo? 1. Přípravení svadby, při čemž považme: Kdy a kde učiněna ta svadba, jak a proč mají svadby strojeny býti? 2. Pozvání Krista Pána s učedlníky jeho, a tu vezme, jací hosté na svadbu zváni býti mají? 3. Nedostatek vína, při čemž vezme, proč Bůh nedostatky a bídy na lidi pobožné vzkládá? 4. Při panně Marii způsob s částky zlé a to v tom, že se za přímluvnici vydala, a s částky dobrý, totiž v tom: Ze bližních bíd čitelná byla; potrestání od Krista Pána trpělivě přijala; služebníkům ku poslušenství Krista sloužila. 5. Kristova opatrnost v tom, že té vody ne do nějakých nádob vinných, ale do vodných, ne svým učedlníkům, ale cizím pro uvarování se podezření nalíti rozkázal, v. 7. *Druhé*: Co se po tom skutku zběhlo? 1. Příklad dobrého řádu ostříhání Pán na sobě tím ukázal, že to víno ne někomu jinému, ale zprávcí svadby nejprve

KAPITOLA III.

Svadba byla v Káni Galilejské; 13. Pán vyhnal penězoměnce z chrámu. 19. Smrt svou i vzkříšení figurně předpověděl.

Mřetího pak dne¹ stala se svadba v Káni Galilejské², a byla² matka Ježíšova tam³. 2. Neděle
po Věech
Kralich.

2. A pozván jest také Ježíš i učedlníci jeho na tu svadbu.
3. Když se pak nedostalo⁴ vína, řekla matka Ježíšova jemu: Vína nemají.

4. Dí jí Ježíš: ⁵Co mně a tobě ženo? ještě nepřišla hodina má⁶.

5. Dí matka jeho služebníkům: Což by koli vám řekl, učiňte.

6. I bylo tu kamenných⁷ stoudví šest postaveno⁸ podle obyčeje očišťování židovského, beroucí v sebe jedna každá dvě nebo tři míry⁹.

7. Řekl jim Ježíš: Naplňte ty stoudve vodou; i naplnili je až do vrchu.

8. I dí jim: Nalévejtež již a neste vrchnímu zprávcí svadby¹⁰; i nesli.

9. A jakž okusil vrchní zprávece svadby, té vody¹¹ vínem učí-

vřené, když na to věrou hledí, že Kristus za obyvatele Božího království je přijal (Efez. 2, 19.), k nezčíslnému počtu svatých andělů je připojil (Žid. 12, 22.) a jim volný přístup k trůnu milosti Boží učinil (Žid. 4, 16.), a summou, když milosti, pomoci, ochrany a darů Božích s nebe sobě daných užívají. Anděly pak na Syna člověka sstupující spatřují, když toho okoušejí, že andělé to duchovní tělo Kristovo, jenž jest církev svatá, opatrují a k těm, kteříž dědičně obdržeti mají spasení, posílání bývají (Žid. 1, 14.), čehož příklad při onom Jákobovi ukázán. Gen. 28, 12.

1) *t. jakž rozuměli po Kristovu od Jana Křtitele odchodu. Nebo výš 1, 29. 44. o dvou dnech se zmínka činí. Aneb třetího dne po jeho do Galilee příchodu a povolání některých učedlníků. 2) v Káni, (městě) galilejském. Proto pak dokládá toho, nebo jiná Kána byla nedaleko od Sidonu a Sarepty ležící*

(Joz. 19, 28.) a sloula Kána větší. 3) *tu. 4) Jako by řekla: Protož mocí svou Božskou vínem hosté opatř, ať ženich k lehkosti a hanbě nepřijde. Zvláštním pak Božím řízením stalo se to, že vína na té svadbě nedostalo, aby příčina k zjevení slávy své Kristu Pánu dána byla. Tak podobně pro zjevení slávy Boží lid Izraelský v Egyptě v hrozném trápení byl (Gen. 15, 13. 14.), onen slepý se narodil (niz 9, 3.), a Lazar v nemoc upadl i umřel. Niz 11, 4. 5) *co je tobě i mně do toho, co mně do tebe, t. v této věci nejsent povinen jako matce v poslušenství státi. 6) t. čas mně od Otce vyměřený, abych v něm svou moc skutkem zázračným zjevil. 7) vodných nádob. 8) t. ne k vínu, ale k vodě neb k umývání připravených, což vše slouží k utvrzení toho skutku, aby někdo nemyslí, že by v nich něco vína neb kvasnic zůstalo, z nichž by ta voda barvu a vinnou chut přijala. 9) měřice. 10) t. kuchmistru aneb**

VYČIŠTĚNÍ nésťi rozkázal. 2. Uprímost svou ten zprávce svadby vychvalováním toho
 CHRÁMU. vína, nevěda nic, odkud jest, pronesl. 3. Kristus svou slávu v moci, mou-
 drosti, pravdomluvnosti a štědrotě zjevil. 4. Učedníky své v nově získané
 u víře utvrdil. Podob. 14, 31. — II. O Kristovu odchodu do Jeruzaléma: 1. Odkud odšel?
 2. S kým? 3. Kterého času? 4. Proč tam šel? Aby Zákonu byl poddán; dílo své konal;
 nebo: neřády z chrámu vyčišťoval; či jest ten chrám a k čemu užíván býti má, ukazoval;
 smrt svou i vzkříšení předpovídal, v. 19. 5. Jak tam přijat byl? 1: Vyvolení Boží předně
 na to hleděli, že všecko podlé Písem svatých činí; potom u víře o jeho vzkříšení, se
 utvrdzovali, v. 22. 2: Zatraccenci: 1. Na své poslušnosti se zakládající, na něj se domlou-

něné, (nevěděl pak, odkud by bylo; ale služebníci věděli, kteříž
 vážili vodu), povolal ženicha ten vrchní zprávce,

10. A řekl mu: Každý člověk nejprvé ¹²dobré víno dává a když
 by se ¹³hojně napili, tehdy to, kteréž ¹⁴horší; ale ty zachoval si
 víno dobré až dosavad ¹⁵.

11. To učinil Ježíš počátek divů ¹⁶ v Káni Galilejské a zjevil
 slávu svou ¹⁷. I uvěřili ¹⁸ v něho učedníci jeho.

12. *Potom sstoupil do Kafarnaum, on i matka jeho, i bratří
 jeho ¹⁹, i učedníci jeho, a pobýli tam nemnoho dní;

Mat. 4, 13. Mar. 1, 14. Luk. 4, 14.

13. Nebo blízko byla ²⁰velikanoc židovská; i vstoupil Ježíš do
 Jeruzaléma.

14. *A našel v chrámě, ano prodávají voly a ovce, i holubice,
 a penězoměnce sedící.

Mat. 21, 12. Mar. 11, 11. Luk. 19, 45.

15. A udělav bič z provázků, všecky vyhnal z chrámu, i ovce,
 i voly, a penězoměncům rozsypal peníze a stoly zpřevracel;

16. A těm, kteříž holuby prodávali, řekl: Odnestež ²¹tyto věci
 odsud a nečiňte domu Otce mého ²²domem kupeckým.

17. I rozpomenuli se ²³učedníci jeho, že psáno jest: *Horli-
 vost domu tvého ²⁴snědla mne.

Zal. 69, 10.

18. Tedy odpověděli ²⁵Židé a řekli jemu: *Jaké znamení toho
 nám ukážeš, že tyto věci náležitě činíš ²⁶?

Mat. 12, 38. Item 16, 1. Mar. 8, 11. Luk. 11, 29. Níž 6, 30.

19. Odpověděl Ježíš a řekl jim: *Zrušte chrám tento a ve třech
 dnech zase vzdělám jej.

Mat. 26, 61. Item 27, 40. Mar. 14, 58. Item 15, 29.

hospodáři, jakž se nyní říká zvláště na svad-
 bách panských. 11) v víno obrácené. 12) lepší. 13) Ř. podnapili. To pak slovo v Pí-
 smích svatých ne vždycky na zlou stranu,
 jako v našem jazyku se bře, ale hojně dosti
 se ku potřebě napiti a žízeň uhasiti vyzna-
 menává. Viz Gen. 43, 34. Agg. 1, 6. 14)
 lehčejší. 15) t. nenáležitě si to proti obyčejí
 zvyklému učinil. 16) t. první div. Ř. zna-
 mení. Nazývá pak divy a zázraky zna-
 mením proto, že při služebnících věrných
 do jistého času, dokudž by evanjelium svaté
 utvrzeno nebylo, měli býti jistým znamením
 jich od Boha povolání a poslání. Níž 10,
 37. 38. 17) t. své slavné a důstojné Božství.
 18) t. u víře utvrzení byli. 19) t. příbuzní
 jeho. Viz Mat. 12, 47. 20) první velikanoc
 po křtu Kristovu. 21) to. 22) tržišťem. 23)

t. po Kristovu z mrtvých vstání, jakž evan-
 jelišta hned dále v verši 22. vykládá, a svatý
 Lukáš svědčí, že jim Pán otevřel smysl, aby
 rozuměli Písmům. 24) t. kterouž sem roz-
 nícen byl za příčinou domu tvého. Dvůj pak
 smysl toho může býti: Jedno, že se tak roz-
 horlil a na to vydal, aby pře Boží zastával
 a o jeho dům se zasazoval, až svému při-
 rození a zdraví ublížil. Podobná horlivost
 byla i Mojžíšova (Exod. 32, 27.), Finesova
 (Num. 25, 7.), Davidova (1 Král. 19, 32.),
 Eliášova (3 Král. 18, 40.), Štěpánova (Skut.
 7, 21.), svatého Pavla (Skut. 13, 10. Item
 17, 16.) a jiných svatých. Druhý smysl
 tento jest, že odtud příčinu vzali nepřátelé,
 aby jako vlecí draví rozlité se, Pána se-
 žraii. Viz Zal. 69, 10. 25) t. počali mluvíti
 a jemu odporovati. 26) t. jakým zázrakem

DIVOVÉ vali, že úřadu od biskupů nepřijav, moeně jej konal. 2. Řeči jeho převraceli. KRISTOVI. 3. Přemoženi byvše pravdou a zázraky, za ty, že sou věřící, se stavěli.

I. Rozmlouvání Mistra nebeského, Krista Ježíše, s Nikodémem, zemským mistrem, o tomto dvěma: Jedno: O příčinách spasení, při čemž posudme tohoto dvěho: 1. Od koho příčina k tomu rozmlouvání dána? Od Nikodéma, a tu evangelista dotýká jeho; Předně: Osoby, totiž že byl člověk znamenitý. Potom: Skutku takového, že pro bázeň Židů a stud nočné ku Pánu přišel; slavné svědectví Pánu vydal. 2. Kolikery jsou příčiny našeho spasení?

20. I řekli Židé: *Čtyřiceti a šest let dělán jest chrám tento²⁷, a ty ve třech dnech vzděláš jej?
1 Ezdr. 5, 2. Item 6, 17.

21. Ale on pravil o chrámu těla svého²⁸.

22. A protož když z mrtvých vstal, rozpomenuli se učedníci jeho, že jim to byl pověděl; i uvěřili Písmu a slovu, kteréž pověděl Ježíš.

23. A když byl v Jeruzalémě na velikunoc v den sváteční, mnozí uvěřili ve jméno jeho²⁹, ³⁰ vidouce ³¹ divy jeho, kteréž činil.

24. Ale Ježíš nesvědčil³² sebe samého jim, proto že on znal všechny;

25. Aniž potřeboval, aby jemu kdo svědectví vydával o člověku; *neb on věděl, co by bylo v člověku.

1 Král. 16, 7. 1 Par. 29, 17. Žalm 7, 10. Jer. 11, 20. Item 17, 10. Item 20, 12. Mat. 22, 18.

KAPITOLA III.

Kristus Pán s Nikodémem rozmlouval o novém rodu, 22. i učedníci Kristovi, i Jan křtili; 25. svědectví Jana Křtitele slavné o Kristu Pánu.

Byl pak člověk z farizeů, jménem Nikodém, ¹ kníže židovské; *Na den sv. Trojice.* 2. Ten přišel k Ježíšovi ² v noci a řekl jemu: Mistře, víme, že si od Boha přišel mistr³; nebo žádný nemůže těch divů činiti, kteréž ty činíš, leč by Bůh byl s ním⁴.

toho dokážeš, že sobě tu moc, aby to činil, od Boha svěřenou máš. 27) t. druhý. Ta pak léta, jakž se rozumí a někteří učitelé píší, mají počítána býti od prvního léta krále Artaxerxa. Nebo Ezdráš obšírně vypsál o tom (1 Ezdr. 4.), že stavení chrámu za toho krále Artaxerxa, totiž Longimana, bylo zastaveno a stálo nedodělané až do léta druhého kralování Daria, krále perského. 1 Ezdr. 4, 7. 24. Potom tentýž Ezdráš, jako i prorok Aggeus (1 Ezdr. 5. Agg. 1, 1.) svědčí, že druhého léta kralování Daria, krále perského Zorobábel k začatému dílu tomu a nedostavenému přistoupil a šestého léta kralování toho krále, stavení chrámu dokonal. 1 Ezdr. 6, 15. Když tedy, jakž nejedni píší, Artaxerxes Longimanus čtyřiceti let kraloval a při začátku kralování jeho, stavení chrámu bylo zastaveno a potom léta šestého krále Daria, náměstka jeho, jest doděláno, odtud zřetelně těch 46 let může býti ukázáno. Ale díš: však se tu mluví ne o chrámě od Zorobábele, ale od Heródesa velmi slavně asi v devíti letech (viz Joseph. lib. 15. Antiqu. Judaic. cap. ult.) s částky na schloubu a s částky pro zachování se Židům vzdělaném. Na toť může býti odpovědno, že ten chrám od Heródesa

po zkažení chrámu od Zorobábele vystaveného zase vzdělaný jmín byl toliko za druhý, proto že jej Heródes na témž místě jako někdy Zorobábel a to ještě bez Božího poručení byl vzdělal a s tím se vším v oškli-vosti u Židů zůstal, podlé čehož se více Židé na chrám z rozkazu Božího od Zorobábele a jeho náměstků nežli od Heródesa vzdělaný neb raději zopravovaný ohlédali, i za jeden a týž, jako by od toho muže svatého vystaven byl, jej měli a že jest čtyřiceti šest let dělán, tak mluvili. 28) t. o svém těle, kteréž chrámem nazval a to spravedlivě, poněvadž v něm plnost Božství přebývala tělesně. Kolos. 2, 9. 29) t. k tomu se přihlásili, že v něho aneb jemu věří. 30) divajíce se na zázraky. 31) R. znamení. Viz výš verš 11. 32) t. proto, že vira takových jest podezřelá, kteříž zjevné Boží slovo za hřbet zamítajíce, na samých divích a zázracích se zakládají a jich hledají.

1) přední mezi Židy. 2) nočně, t. obávaje se jiných spolutovaryšů svých a dosti podobné, že se také za to styděl, aby jsa mistr v Izraeli, před mnohými od jiného učiti se měl. 3) t. že jsi od Boha poslán, aby nás učil. 4) t. leč by mu Bůh pomáhal a moci své uděloval,

NIKODÉM A KRISTUS. Jedny s strany Boha, dárce spasení. Druhé s strany nás lidí. S strany Boha jsou původní neb základní příčiny v této trojí části obsaženy: První příčina spasení našeho jest Duch svatý, kterýž lidi z novu zplozuje, při čemž považme tohoto: Co jest rod nový? Jest člověka dílem Páně proměnění vnitř v duchu, i zevnitř v obcování. Jak jest potřebný? Tak, že bez něho nelze spasenu býti. Kterak se ho dochází? Podstatně skrze Ducha svatého a služebně skrze služby jeho, v. 5. Tu pak evangelista dotýká odporu Nikodéмова a odpovědi Páně, v níž: Původ rodu nového ukazuje býti Ducha svatého; řeči té své potvrzuje předně rozdílu činěním mezi rodem tělesným a duchovním; potom podobenstvím větru. Nikodéma zahanbuje těmito věcmi: 1. Předkládáním jeho kazatelského ouřadu. 2: Utrvováním řečí svých svědectvím svým i jiných

3. Odpověděl Ježíš a řekl jemu: ⁵ Amen amen pravím tobě: Nenarodí-li se kdo ⁶ znovu⁷, nemůž viděti⁸ království Božího.

4. Řekl jemu Nikodém: Kterak můž člověk naroditi se, starý jsa? Zdali může po druhé v život matky své vjíti a ⁹ naroditi se?

5. Odpověděl Ježíš: Amen amen pravím tobě: Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha¹⁰ svatého, nemůž vjíti do království Božího.

6. Což se narodilo z těla, tělo¹¹ jest, a což se narodilo z Ducha, duch jest¹².

7. Nediviž se, že sem řekl tobě: Musíte¹³ se znovu zroditi¹⁴.

8. ¹⁵ Vítr, kam chce, věje¹⁶ a hlas jeho slyšíš, ale nevíš, odkud přichází a kam jde; takť jest každý, kdož se z Ducha narodil¹⁷.

9. Odpověděl Nikodém a řekl jemu: ¹⁸ Kterak mohou tyto věci býti?

10. Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Ty jsi mistr v Izraeli a toho neznáš¹⁹?

11. Amen amen pravím tobě: Že, což víme, mluvíme²⁰ ²¹ a což sme viděli, svědčíme, ale svědectví našeho nepřijímáte²².

anobř leč by sám Bůh pravý byl. 5) jistě, jistě. 6) s hůry. 7) t. nebude-li vnitř v duchu i zevnitř v obcování obnoven a tak v obraz ztracený v ráji od Ducha Páně zase proměněn. (2 Kor. 3, 18.) 8) t. vjíti do království Božího (niž verš 5.), to jest buď pravým oudem svaté církve býti, buď věčné slávy budoucí užívatí. 9) zplozen býti. 10) Duchem a vodou jedna a táž věc se míní, totiž dílo Ducha svatého, kterýž jako voda moc svou provádí, když lidská srdce obmývá a k nesení ovoce dobrých skutků rozvlažuje. Podobně Mat. 3, 11. On vás křtíti bude Duchem svatým a ohněm, t. Duchem svatým, kterýž jako oheň lidí osvětluje a k milování Boha rozněcuje. Aneb Duchem míní se dílo Ducha svatého podstatné (Ezech. 36, 27.), vodou pak dílo jeho služebné, jako jest slovo Boží (1 Kor. 4, 15. Jakub 1, 18.), křest svatý (Tit. 3, 5.), i všelijaké služebné pomoci. 11) Na prvním místě tělem míní se rodičové, na druhém pak porušení člověka a zkáza dědičná. Jako by tedy Pán řekl: Milý Nikodéme, byť pak to možné bylo, aby člověk v život matky vešel a z ní po druhé se i více narodil, však by předce tělesný, hříšný a nečistý zplozen byl a sobě to slyšeti musil: Což jest člověk, aby se mohl očistiti, aneb spravedliv býti, narozen jsa z ženy?

(Job 15, 14.) A protož tedy musí se člověk z Boha naroditi (výš 1, 13.), byť ty pak tomu jako vání větru nemohl rozuměti. 12) t. kohož Duch svatý v mocech duše jeho, i zevnitř v obcování opravil, ten jest duchovní a svatý. 13) Ř. vy se. 14) t. jestliže chcete do království Božího vjíti. 15) Duch. 16) kamž se mu a na kterou stranu světa líbí. Přivlastňuje se pak větru chtění, tak jako i jinde věcem mrtvým. (Řím. 8, 20. atd.) Jako by tedy Pán řekl: 1. Jakož vítr volně věje, kamž mu se dobře líbí, tak také Duch svatý znovu zplozuje, kohož ráčí. (Skut. 16, 14.) 2. Jakož zvuk větru a jeho vání lidé cítí, tak také díla Ducha svatého a jejich Duchu svědectví vydávajícího (Řím. 8, 16. 26.) čitelnost mají. 3. Jakož lidé nevědí, odkud vítr přichází a kam jde, tak také tomu nerozumějí a toho stihnouti nemohou, jak Duch svatý je zplozovati ráčí. 17) t. tak jest dílo Ducha svatého, anobř mnohem nestižitelnější. 18) jakž to může býti. 19) t. ty by tomu jiné z Písem svatých, kteráž často o tom vypravují (Deut. 30, 6. Ezech. 36, 26.), vyučovati měl a ty sám pak tomu nerozumíš. 20) jako by řekl Pán: Vy čemuž učíte, sami nerozumíte, avšak vám lidé věří, my pak, totiž já a Jan Křtitel ano i proroci věci jisté a nám známé předkládáme, avšak učení našeho nepřijímáte.

III.

S. JANA.

ROD NOVÝ. služebníků věrných, v. 11. 3. Zveličováním téhož Nikodéma i jiných lidí hlouposti v Božích věcech. Druhá příčina základní našeho spasení jest Kristus Pán svým zasloužením, jehož před oči naše staví evangelista: 1. Osobu dvoje přirození mající. 2. Zaslulu, o níž praví: Jak on spasení připravoval? Svou smrtí. 3. Komu spasení způsobil? Všechněm věřícím, v. 15. Třetí příčina spasení jest Otec nebeský svou milostí, kterouž Kristus Pán zveličuje předkládáním tohoto trého: 1. Komu ji učinil? 2. Jak? 3. Proč? S strany pak nás lidí příčina, bez níž nelze dojíti spasení, jest víra pravá s ovocem svým. Druhé rozmlouvání to bylo o příčinách ztracení, a ty jsou: 1. Nevěra. 2. Z nevěry jdoucí hříchové, t. slepota, nevděčnost, milování bludů, prostopašnost.

12. Poněvadž zemské věci²³ mluvil sem vám a nevěříte, kterak, budu-li vám praviti nebeské²⁴, uvěříte?

13. Nebo žádný nevstoupil v nebe²⁵ než ten, jenž sstoupil s nebe²⁶, Syn člověka²⁷, kterýž²⁸ jest v nebi²⁹.

14. A jakož *Mojžíš povýšil hada na poušti, takť musí povýšen býti Syn člověka³⁰; *Num. 21, 9. 4 Král. 18, 4. Níž 8, 28. Item 12, 32.*

15. Aby každý, ³¹kdož věří v něho, nezhynul, ale měl život věčný.

16. *Nebo tak Bůh miloval svět³², že Syna svého jednorozeného dal³³, aby každý³⁴, †kdož věří v něho, nezhynul, ale měl život věčný. **Řím. 5, 8. 1 Jan 4, 9. †Níž v. 36. Item 6, 40. Mar. 16, 16. 1 Jan 5, 10.*

17. *Neboť neposlal Bůh Syna svého na svět, aby ³⁵odsoudil svět, ale aby spasen byl svět skrze něho. *Luk. 9, 56.*

18. Kdož věří v něho, ³⁶nebude odsouzen, *ale kdož nevěří, jižť jest odsouzen, nebo neuvěřil ve jméno jednorozeného Syna Božího³⁷. *Mar. 16, 16. Níž 8, 24.*

19. Toto pak jest ten soud³⁸, *že světlo³⁹ přišlo na svět, ale

Níž 4, 32. 21) načez sme hleděli. 22) t. vás věřící dít Židů. 23) t. učení své pod příklady a podobnostmi hmotnými sem vám předkládal a jim k novému rodu sloužil. 24) t. budu-li vám způsobem neobyčejným a neslýchaným o svém Božství a podstatě Božské kázati. 25) t. žádný plně a dokonale známosti a povědomosti tajemství nebeských nemá, jediné Syn a komuž on zjeviti ráčí. Mat. 11, 27. A tak vstoupením na nebe tuto míní se dokonale nebeských věcí stihnutí a rozumu osvětlení. Jako by tedy tak řekl: Není div, že v těch věcech, kteréž se vám předkládají, tak bloudíte, nebo jich svým vtipem stihnouti a jako na nebe vstoupiti nemůžete, než samému Synu ta čest zůstává, že on vám o těch věcech vypraviti a vás osvětit může. (Výš 1, 9. 18. Mat. 11, 27.) Aneb vstoupením na nebe rozumí se dědictví života věčného dojíti. Jako by řekl: Žádný neměl a nemá práva k věčnému životu než Syn Boží, kterýž lidské přirození přijal, a komuž on toho dědictví účastnost dal. Pročež hned v dalším verši to se vysvětluje, jakým způsobem to učinil. 26) t. přirození lidské přijal a spojil je s přirozením Božským. 27) t. já sám, kterýž, komuž chci, Otec zjeviti mohu. Mat. 11, 27. 28) byl v nebi. Níž 6, 62.

*29) t. s strany svého věčného Božství, jímž nebe i zemi naplňuje. Izai. 66, 1. Jer. 23, 24. 30) t. onen had figuroval Krista. Nebo jakož měděný ten had měl formu přirozeného hada, tak Kristus pravé lidské přirození přijal. (Žid. 2, 16.) K tomu jakož onen had neměl v sobě jedu, tak i Kristus neměl a nemá v sobě hříchu. (Izai. 53, 9.) Nad to, jakož ten had jest povýšen, tak i Kristus jest povýšen na světě na kříži. (Níž 8, 28. Item 12, 32.) Též jakož uštknutí od hadů, pohleděvše na hada měděného, uzdravování byli; tak kdož věrou na Krista patří, svědomí uléčení a života věčného dochází. Mohouť také poněkud ta slova slyšána býti na povýšení Krista v nebi na pravici a v církvi kázáním evangelium svatého. 31) věřící, t. buď Žid neb pohan. 32) t. lidi na světě přebýrající. 33) t. na svět. Řím. 8, 32. 34) t. z Židů i pohanů pošlý. 35) potupil, t. aby příčinou byl světa odsouzení a jej ztratil, ale svět svými hříchy se odsuzuje a ztracuje. 36) není v potupení. 37) t. v něhož pro jeho důstojnost a svůj nevypravedlný užitek věřiti měl. 38) t. tato jest hodná a spravedlivá příčina k odsouzení. Nebo nevěřící Boha za lháře mají (1 Jan 5, 10.) a Krista zlehčují, jako by jeho krev k vyplacení jich dostatečná nebyla. Žid. 10, 20**

ROZEPŘE O OČIŠŤOVÁNÍ. II. Otázka o očišťování na Jana Křtitele učiněná, při čemž považme toho dvého: *Jedno:* Vydání té otázky, totiž: 1. Kde jest vydána? 2. Od koho k tomu příčina dána? Od Židů. 3. Jakým úmyslem vydána? Z ne-přízně a závidění Kristu slávy. *Druhé:* Zpravení té otázky, totiž: Jak na ni Jan odpověděl a učedníky své spokojil? 1. Ukazováním toho, že Kristus jest k kázání od Boha poslán. 2. Stavěním své nízkosti proti Kristově důstojnosti, nebo: 1: Kristus jest Spasitelem; on pak byl toho spasení toliko účastníkem a kazatelem. 2: Kristus jest chotí a hlavou

milovali lidé více tmu⁴⁰, nežli světlo; nebo skutkové jejich byli zlí.

Výš 1, 9.

20. Každý zajisté, kdož⁴¹ zle činí, nenávidí světla a nejde k světlu, aby nebyli⁴² trestáni skutkové jeho;

21. *Ale kdož⁴³ činí pravdu, jde k světlu⁴⁴, aby zjevení byli skutkové jeho, že v Bohu učinění sou⁴⁵.

Efez. 5, 8.

22. Potom přišel Ježíš i učedníci jeho do země Judské a tu přebýval s nimi *a křtil⁴⁶.

Niž 4, 1.

23. *A Jan také křtil v Enon blízko Sálím; nebo byly tam vody mnohé⁴⁷; i přicházeli⁴⁸ mnozí a křtili se⁴⁹.

Mat. 3, 6.

24. *Nebo ještě Jan nebyl vsazen do žaláře.

Mat. 4, 12.

25. Tedy vznikla otázka⁵⁰ mezi Židy a některými z učedníků Janových o očišťování.

26. *I přišli⁵¹ k Janovi a řekli jemu: Mistře, ten, kterýž byl s tebou za Jordánem, jemužs ty svědectví vydal,⁵² aj, on křtí a vsickni jdou k němu⁵³.

Mat. 3, 11. Mar. 1, 8. Luk. 3, 16.

27. Odpověděl Jan a řekl: Nemůžt člověk vzítí⁵⁴ ničehéhož, leč by jemu dáno bylo s nebe⁵⁵.

28. Vy sami svědkové jste mi, že sem pověděl: *Nejsem já Kristus, †ale že sem poslán před ním.

**Výš 1, 20. †Výš 1, 33. Mar. 1, 2. Luk. 7, 27.*

29. *Kdož má nevěstu, ženichť jest; přítel pak ženicha, jenž stojí a slyší⁵⁶ ho, radostí⁵⁷ raduje se pro hlas ženicha; protož ta radost má naplněna jest.

Izai. 54, 5. Item 62, 5. 2 Kor. 11, 2. Zjev. 21, 2.

29. *Podob. Oz. 13, 9. 39) t. evanjelium jako světlo svítící, aneb Kristus v evanjelium se zvěstující. 40) t. přirozenou slepotu a z ní všelijaké hříchy pocházející, před světlem pak pravdy čisté oči zamhuřovali. A protož jim smradem k smrti jest. 2 Kor. 2, 16. 41) převráceně. 42) obviňování. 43) t. kdož jest upřímný, kdož se chová upřímně a sprostně. 44) t. i jiným se k soudu podává a s ničímž se neskrývá a jako had do díry neleze. 45) podlé Boha, t. podlé vůle Boží, jakožto od toho, kterýž vždycky s Bohem chodí. Gen. 6, 9. 46) t. skrze své učedníky. Niž 4, 2. 47) t. mnozí potokové. To pak proto se připomíná, že tehdaž obyčej byl těch, kteříž se křtili, aby všechno tělo své pohřizovali, jakž se tomu i z Kristova křtu poněkud rozuměti může, o němž se praví, že z vody vystoupil (Mat. 3, 16.), avšak toho způsobu ani apoštolé při křtu nevždycky zachovávali,*

čehož příklad při onom žalárném, jehož ne v řece, ale v domě pokřtili. Skut. 16, 33. To pak pohřizování vyznamenávalo starého člověka skládání, a vyskytnutí se z vody v nového se člověka obléčení. Řím. 6, 3. 4. 48) t. Židé. 49) t. dali se křtiti. 50) s Židy. 51) t. učedníci Janovi. 52) hle již. 53) jako by řekli: K tobě již žádný více nepřichází, ale již v své slávě hmyč a jako za stěnu zastupuješ. 54) t. žádný sobě cti a darů Božích přivlastnití nemůže, leč by mu od Boha dáni byli. Žal. 75, 7. 8. Mat. 20, 23. 1 Kor. 12, 11. Žid. 5, 4. Pročž tedy mne chcete výše sázeti, nežli mne Bůh ráčil posaditi? 55) t. od Boha, kterýž jest na nebi. Podobně Mat. 21, 25. 56) t. hotov sem já Kristův hlas slyšeti, jím se zpravovati, anobř z toho se těším, že se hlas jeho, t. učení jeho čisté rozmáhá a průchod svůj má. 57) t. velmi velikou radost z toho má, že slyší hlas

IV.

S. JANA.

ROZDÍL MEZI církve; on pak přítelem jeho. 3: Kristus v slávě rostl; ale on umenšení vzal. 4: Kristus jest s nebe; on pak jako i jiní z země, KRISTEM A JANEM. v. 31. 5: Kristus v radě svaté Trojice byl a jest; ale on toho neměl a nemá, při čemž Jan nad řídkostí věřících nařká a víře slavné svědectví vydává. v. 32. 6: Kristus bez míry dary jest naplněn; ale on jako i jiní v jisté míře od Boha je přijal. 7: Kristus má nade vším moc; ale on pod jeho moc jako i jiní přísluší. 8: Kristus dárce jest života; on pak s jinými věrnými z milosti jej od něho bere. 9: Kristus nevěřící ztracuje, ale on toho ani jiný tvor učiniti nemůže.

30. Onť musí růsti⁵⁸, já pak menšiti se.

31. ⁵⁹Kdožť s hůry přišel⁶⁰, nade všeckyť jest; kdož jest z země, zemskýť jest⁶¹ a zemské věci mluví⁶²; ale ten, jenž s nebe přišel, nade všecky jest⁶³.

32. A což viděl a slyšel⁶⁴, toť svědčí, ale svědectví⁶⁵ jeho žádný⁶⁶ nepřijímá.

33. Kdož pak přijímá svědectví jeho, ⁶⁷spečetil jest to, že Bůh* ⁶⁸pravdomluvný jest. *3 Ezdr. 8, 90. Níž 8, 26. Řím. 3, 4.*

34. Nebo ten, kteréhož Bůh poslal, slovo Boží mluví; nebo jemu ⁶⁹ne v míru *dává Bůh Ducha. *Izai. 16, 1. Luk. 4, 18.*

35. Otec miluje Syna *a všecko dal⁷⁰ v ruku jeho. *Mat. 11, 27. Item 28, 18. Luk. 10, 22.*

36. *Kdož věří v Syna, má život věčný; ale kdožť jest ⁷¹nevěřící Synu, neužítí života⁷², ale hněv⁷³ Boží zůstává na něm. *Níž 6, 40. 1 Jan 5, 12.*

KAPITOLA IV.

Rozmlouval Pán s Samaritánkou 31. i s učedníky 40. a syna služebníka Heródesového uzdravil.



jakž 'poznal Pán, že slyšeli farizeové, že by Ježíš více učedníků činil a křtil nežli Jan;
2. (Ačkoli Ježíš sám nekřtil, ale učedníci² jeho);

ženicha. 58) t. v své slávě. 59) ten jenž. 60) takovým způsobem Pán Kristus s nebe přišel, že jest Duchem svatým v svatosti a nevinosti v životě panny počat i narozen a dary jeho bez míry naplněn (níž 17, 14.); Jan pak ano i jiný každý z země jest, netoliko podlé toho, že z země jest učiněn a sformován, ale také že z přirození svého k zemským věcem jest nakloněn a obrácen. 61) t. porušený, hloupý, slepý a nemá nic dobrého v svém těle přebývajících. (Řím. 7, 18.) Podobně výš v. 6. Pán pověděl: Což se z těla narodilo, tělo jest, t. tělesné jest a porušené. Podobně níž 8, 23. 62) t. jakžkoli se zdá, že sobě veliké dary od Boha propůjčené má, však nedokonale poznává, nedokonale prorokuje (1 Kor. 13, 9.) a mdlý jsa, všecko dobré mdle a nestatečně činí. Nemínit pak svatý Jan toho, by co o své újmě a z svého rozumu předkládati měl, nebo sám Pán svědčiti ráčí o křtu a učení jeho, že není z lidí, ale s nebe (Mat. 21, 25.), ale rozumí to, že

sám z sebe, jelikož jest člověk, nic dobrého nemá, aniž co užitečného mluvíti může, než vši dostatečnosti dochází z Boha. 2 Kor. 3, 5. 63) t. Kristus jsa nad spoluúčastníky své dary Ducha svatého naplněn (Žal. 45, 8.), všecky lidi jakkoli důstojné a jakýmikoli dary obdařené jako moře veliké krupěje vody převyšuje. 64) t. čehož plnou a dokonalou povědomost má. Výš verš 11. 65) t. učení jeho, kteréž o něm svědčí. 1 Kor. 1, 6. 66) t. velmi řídicí a téměř žádný. 67) potvrdil. 68) pravdivý. 69) ne na míru, t. tak jako lidé, kteříž se s svými dary skoupi, ale dává jich jemu hojně (Izai. 11, 2.), tak že z něho i k nám vyplývají (výš 1, 16.) a na míru nám dárání bývají. Efez. 4, 7. 70) v ruce, t. v moc jeho. (Mat. 28, 18.) 71) nepovolný. 72) t. života věčného nebude účasten. 73) t. melly z hněvu Božího jdoucí. Podobně Řím. 1, 18.

1) zvěděl. 2) t. jakž rozuměti, proto aby patrnější byl rozdíl mezi křtem podstatným

ROZMLOUVÁNÍ SAMARITÁNKY S KRISTEM.

I. *Rozmlouvání Páně dvoje: Jedno: S Samaritánkou, při němž posudme: 1. Kdy rozmlouval? V čas svého nebezpečství, pro něž i ušel. 2. Kde? V Samaří u studnice, v. 6. 3. Za jakou příčinou? Za příčinou žízně a vody tělesné. 4. O čem rozmlouval? O Duchu svatém. Kdo jej dává? Komu a s jakým užítkem věřících?*

3. Opustil Judstvo a odšel opět do Galilee.

4. Musil pak jíti skrze Samaří.

5. I přišel k městu samařskému, kteréž slove ³Sichar, vedlé popluží, kteréž byl dal Jákob Jozefovi, synu svému.

6. Byla pak tu studnice Jákobova⁴; protož, ustav na cestě Ježíš, posadil se tak ⁵na studnici; a bylo již okolo šesté hodiny⁶.

7. I přišla žena z Samaří⁷ vážit vody⁸; kteréžto řekl Ježíš: Dej mi píti.

8. Nebo učedníci jeho byli odešli do města, aby nakoupili pokrmů.

9. I řekla jemu žena ta Samaritánka: Kterakž ty, jsa Žid, žádáš ode mne nápoje, od ženy Samaritánky? (⁹Nebo ¹⁰neobcují Židé s Samaritány).

10. Odpověděl Ježíš a řekl jí: Kdyby znala ten dar¹¹ Boží a kdo jest ten, kterýž praví tobě: Dej mi píti; ty by prosila jeho, a dal by tobě vody *živé¹². *Níž 7, 37. Izai. 55, 1. Jer. 2, 13. Item 17, 8.*

11. I dí jemu žena: Pane, aniž máš, čím by navázil a studnice jest hluboká¹³; odkudž tedy máš tu vodu živou?

12. Zdaliž jsi ty větší, nežli otec náš Jákob¹⁴, kterýž nám dal tuto studnici a sám z ní ¹⁵pil, i synové jeho, i dobytek jeho?

13. Odpověděl Ježíš a řekl jí: Každý, kdož pije vodu tuto, žízniti bude ¹⁶opět;

14. Ale kdož by se napil vody té, kterouž já dám jemu, nežíznil by na věky; *ale voda ta, kterouž já dám jemu, bude v něm studnicí vody, prejšící se k životu věčnému. *Níž 7, 38.*

(Mar. 1, 8.) a služebným a že přednější jest služebnost slovo Boží nežli svátosti; protož učedníkům křest poručil, sám pak v kázání práci vedl. A svatý Petr při Kornéliovi (Skut. 10, 48.), ano i svatý Pavel při Korintských totéž učinil. 1 Kor. 1, 17. 3) Smyslí, že to město sloulo prvé Sichem. (Gen. 33, 19. Item 34, 2.) Pole pak to při něm koupené Jákob při své smrti synu svému Jozefovi dal v té naději, že tu podlé Božího zaslíbení bydlení budou potomci jeho. (Gen. 48, 21.) Podobně i Jozef, syn jeho, učinil. Joz. 24, 32. Žid. 11, 22. 4) t. kterouž Jákob udělal a ji užíval. Níž verš 12. 5) u studnice. 6) t. o polednách v největší horlko. Níž 11, 9. 7) t. Samaritánka, rodem z krajiny Samařské. 8) divná Boží dobrota při té ženě se spatřuje. Nebo šla k studnici tělesné, ale našla studnici duchovní skrze proroka předpověděnou (Zach. 13, 1.); šla

pro vodu hmotnou, ale našla vodu spasitelnou, t. milost Božskou. 9) poněvadž. 10) Ř. Židé neužívají Samaritánů. Kdo byli Samaritáni i proč mezi nimi a Židy vzniklo takové zjitření mysli, viz o tom 4 Král. 17, 29. 11) t. mne, vám z milosti daný, jakž se hned to dalšími slovy vykládá. 12) t. kteráž nikdy nepřesychá. Gen. 26, 19. Mnit se pak tou vodou Duch svatý, kterýž život i jiné všecko dobré dává. Níž 7, 39. 13) Podobnou hloupost v věcech Božích viz výš 3, 4. 14) Nikdá otcem jejich nebyl Jákob, ale oni sobě to neprávě připisovali. Jako i nyní Turci, kteříž vlastně jsou Agaréni, Saraceny se nazývají, chtějíce se tím chlubití, že z Sáry, manželky Abrahamovy a ne z Agar, jeho děvky, původ svůj mají. Podobný způsob dnešního dne jest pokrytců, že se předky svými častokrát smyšlenými chlubí. 15) pi-

S. JANA.

IV.

SAMARITÁNKA A KRISTUS. O jejích hříších, jichž ku poznání i ku pokání jí sloužil. O počtě Boží: Kde konána býti má? Komu? Jak a proč? O samém sobě: Kdo jest a co činiti měl? 5. S jakým se užitkem to rozmlouvání dalo? 1: Ona jest získána, v. 28. 2: Mnohým k dobrému příčinou byla, kteříž: 1. V Pána uvěřili, v. 39.

15. Řekla jemu žena: Pane, dej mi té vody, ať bych nežíznila, ani chodila sem vážiti¹⁷.

16. Řekl jí Ježíš: Jdi, zavolej muže svého a přidej sem.

17. Odpověděla žena a řekla: Nemám muže. Dí jí Ježíš: Dobřes řekla: Nemám muže.

18. Nebos pět mužů měla a nyní kteréhož máš, není tvůj muž; to si¹⁸ pravdu pověděla.

19. Řekla jemu žena: Pane, vidím, že jsi ty *prorok.

Niž 6, 14. Luk. 7, 16. Item 24, 19.

20. Otcové naši na této hoře¹⁹ ²⁰ modlívali se, a vy²¹ pravíte, *že v Jeruzalémě jest místo, kdežto náleží se modliti.

Deut. 12, 5. 3 Král. 9, 3. 2 Par. 7, 12.

21. Dí jí Ježíš: Ženo, věř mi, že²² jde hodina, kdyžto ani na této hoře ani v Jeruzalémě nebudete se modliti Otcí.

22. *Vy se modlíte a nevíte čemu²³; my²⁴ se pak modlíme, čemuž víme; †nebo spasení z Židů jest²⁵.

**4 Král. 17, 29. † Gen. 12, 3. Item 18, 18. Item 22, 18. Item 26, 4. Žid. 7, 14.*

23. Ale jde hodina, a nyní jest, kdyžto praví²⁶ modlitebníci modliti se budou Otcí v duchu²⁷ a v pravdě²⁸; neboť takových Otec hledá,²⁹ aby se modlili jemu.

24. *Bůh duch jest, a ti, kteříž se jemu³⁰ modlí, v duchu a v pravdě musejí se modliti.

2 Kor. 3, 17.

25. Dí jemu žena: Víím, že Mesiáš přijde³¹, jenž slove Kristus; ten, když přijde, oznámí nám všecko³².

26. Dí jí Ježíš: Jáť jsem, kterýž mluvím s tebou.

27. A v tom přišli učedníci jeho, i divili se, že by s ženou mluvil; avšak žádný jemu neřekl: Nač se jí ptáš? aneb: ³³ Proč mluvíš s ní?

jel, odkudž se vidí, že staří i dosti bohatí v jídle a v pití na skrovnu přestávali, ale nyní po hříchu nazpět se děje, odkudž lsti, tyranství i jiné zlé věci, aby na hrdlo a na pýchu postačilo, pocházejí. 16) zase. 17) Tělesný a hovadný člověk místo duchovních věcí, tělesných hledá. Podobně niž 6, 26. 18) právě. 19) t. na hoře Garizim. Jakož někdy tam v lidu Judském z rozkazu Božího jedno místo k službám čistým vzděláno bylo (Deut. 12, 5. Item 14, 23.), tak také tito jako opice na hoře Garizim, blízko města Sichar ležící, nějakou kaplici byli vzdělali (viz Jozef Antiqu. lib. 11. cap. 8.) a tu své modlářství provozující, příkladem Jakobovým, kterýž byl na té hoře Bohu oltář vzdělal (Gen. 33, 20.), se zastírali. 20) Ř. klaněli, tak hned. 21)

t. Židé. 22) přichází. 23) t. když to bez pravidla Božího slova a bez víry pravé činíte. 24) t. Židé. Nebo Kristus jako pravý člověk k lidem a z Židů poslý k Židům se připouje. 25) t. jakož podlé toho, že jim obzvláště Mesiáš byl zastibován i dán (Řím. 9, 5.), tak také podlé toho, že evanjelium z Jeruzaléma a z té krajiny Judské po všem světě jest rozneseno. Izai. 2, 3. 26) čítel. 27) t. horlivým duchem a duchovní pocty budou konati. 28) t. opravdově, pravdu figur již stalou majíce. 29) kteříž by. 30) Ř. klanějí. 31) a protož jako by řekla: Té otázky, kdo ctí Boha právě, my-li či Židé, do jeho příchodu odložím a na ten čas na tom přestanu, čemu sem od svých předků vyučena. 32) t. což k spasení a pravé počtě Boží přimáží. 33) co.

ZÍSKÁNÍ SAMARITÁNŮ. 2. Jeho, aby s nimi zůstal, prosili, v. 40. 3. Spasitelem světa jej vyznávali, v. 42. *Drohé:* Rozmlouvání s učedníky, s nimiž rozmlouval: 1. O své hotovosti k konání vůle Boží. 2. O jejich povinnosti, k níž jim sloužil: 1: Hotovostí vyvolených k spasení, jako obilíčka vyspělého k sklizení. 2: Předkládáním odplaty věrně pracujícím. 3: Přiúčastňováním jich k svatým prorokům. 4: Snadností a užitečností práce, že t. proroci již lid nastrojili a jako rolí obseli, jen aby oni

28. I nechala tu žena ³⁴ vědra svého a ³⁵ šla do města a řekla těm lidem:

29. Poďte, vizte člověka, kterýž pověděl mi všecko, což sem koli činila; není-li on³⁶ ale Kristus?

30. Tedy vyšli z města a přišli k němu.

31. Mezi tím pak prosili ho učedníci, řkouce: Mistře, pojez.

32. A on řekl jim: Jáť mám pokrm ³⁷ jísti, ³⁸ kteréž vy nevíte.

33. Učedníci pak mluvili vespolek: Zdali jemu kdo přinesl jísti?

34. Dí jim Ježíš: Můjť pokrm jest, abych činil vůli toho, jenž mne poslal³⁹, a dokonal dílo jeho⁴⁰.

35. ^{*41} Však vy pravíte, že ještě čtyři měsíkové jsou a žeň přijde? Aj, pravím vám: Pozdvihněte očí svých a patřte na ⁴² krajiny, žeť se již bělejí ke žni⁴³. *Mat. 9, 37. Luk. 10, 2.*

36. Kdož pak žne, odplatuf bere a shromažďuje užitek k životu věčnému; aby i ⁴⁴ ten, kdož rozsívá, spolu se radoval, i kdo žne⁴⁵.

37. Nebo i v tom pravé jest ⁴⁶ slovo, žeť jiný jest, jenž rozsívá a jiný, kterýž žne⁴⁷.

38. Jáť sem vás poslal žíti, o čemž ste vy nepracovali, ^{*jiníť}⁴⁸ pracovali a vy ste v jejich ⁴⁹ práce vešli. *1 Petr 1, 12.*

39. Z města pak toho mnozí z Samaritánů uvěřili v něho, pro řeč té ženy svědčící, že mi pověděl všecko, což sem činila.

40. A když k němu přišli Samaritáni, prosili ho, aby s nimi ⁵⁰ zůstal; i pobyl tu za dva dni.

41. A mnohem jich více uvěřilo pro řeč jeho⁵¹.

42. A ženě té řekli: Již ne pro tvé ⁵² vypravování věříme, nebo sami sme slyšeli a víme, že tento jest právě Spasitel světa, Kristus.

43. Po dvou pak dnech vyšel odtud a šel do Galilee⁵³.

44. Nebo sám Ježíš byl ⁵⁴ svědectví ^{*vydal}, že prorok v vlasti své ⁵⁵ v poctivosti není. *Mat. 13, 57. Mar. 6, 4. Luk. 4, 24.*

34) nádoby, děbánu. **35)** odešla. **36)** aspoň ten. **37)** k jedení. Viz níž verš 34. **38)** o němž. **39)** t. v konání vůle Boží, jako v nějakém pokrmu nejchutnější zvláštní lůbost mám. **40)** t. kteréž mi přikázal, to jest abych Samaritánům kázal. **41)** zdalíť vy nepravíte. **42)** rolí, pole, t. na obilí na polích, jimž se miní Samaritáni po poli k němu se hrnoucí. **43)** t. že již jest čas Samaritány kázáním evanjelium do církve shromažďovati a jako obilíčko žíti. **44)** rozsívající. **45)** t. i proroci a jiní pobožní, kteříž sliby o Kristu zvěstovali a jako rozsívali, i ti kteříž by již

skrze proroky nastrojenému lidu splnění slibů kázali a některé získali. Žid. 11, 39. 40. **46)** povědění, t. přísloví neb přípovídka. **47)** Rozsíváním miní se Zákon starý se vším svým přísluhováním, žní pak rozumí se nový Zákon s svými službami a všecken čas milosti, v němž mnozí k Bohu přivozování bývali. Nebo Zákon starý Krista předpovídal, ale nový Zákon již daného a v něm spasení připravené v známost uvodí. **48)** t. proroci. **49)** úsilí. **50)** pobyl. Podobně Skut. 16, 15. **51)** t. slyšavše jeho kázání. **52)** mluvení. **53)** t. do Káně Galilejské (níž verš 46.) a

IV.

S. JANA.

DVOŘENÍN KRÁLOVSKÝ. hotově žali. — II. O víře služebníka nějakého Heródesova: 1. Odkud jí nabyl? 2. Co při něm způsobila? 1: K Kristu jej vedla. 2: K modlitbám ho rozhorlila. 3: Stálost a trpělivost k přijímání kázně při něm zplodila. 4: Zdraví duchovní i tělesné na Pánu obdržela. 5: Povolného a důvěrného jej učinila, aby proti svému rozumu věřil tomu, čehož očima neviděl. 6: K učení se tomu, čemuž nerozuměl, jej způsobila. 7: V lásce, aby i jiným k víře sloužil, jej roznítla.

45. A když přišel do Galilee, přijali jej Galilejští, všechno viděvše, co činil v Jeruzalémě v svátek; nebo i oni byli přišli k svátku.

46. Tedy opět přišel Ježíš do Káně Galilejské*, kdežto učinil²¹ *Učinil* byl⁵⁶ z vody víno. I byl jeden⁵⁷ královský⁵⁸ služebník v Kafarnaum, jehožto syn nemocen byl. *Výš 2, 9. Cojici.*

47. Ten uslyšev, že by Ježíš přišel z Judstva do Galilee, šel k němu a prosil ho, aby sstoupil⁵⁹ a uzdravil syna jeho, nebo počínal umíratí.

48. I řekl jemu Ježíš: *Neužítel-li divů a zázraků, neuvěříte.

Mat. 12, 39. Item 16, 1. Mar. 8, 12. Luk. 11, 29. 1 Kor. 1, 22.

49. Dí jemu ten královský služebník: Pane! podiž prvé, nežli umře synáček můj.

50. Dí jemu Ježíš: Jdi, syn tvůj živ jest⁶⁰. I uvěřil člověk řeči, kterouž mluvil jemu Ježíš, a šel.

51. Když pak on již šel, potkali se s ním služebníci jeho a zvěstovali mu, řkouce: Syn tvůj živ jest.

52. Tedy otázal se jich na hodinu, v kterou by se lépe měl; i řekli jemu: Včera v hodinu sedmou přestala mu zimnice.

53. Tedy poznal otec, že právě v tu hodinu to se stalo, v kterouž řekl byl jemu Ježíš: Syn tvůj živ jest; i uvěřil on i dům⁶¹ jeho všecken.

54. To opět druhý div učinil Ježíš, přišed z Judstva do Galilee.

ne do Nazaréta, kdež ho nebyli vděční. 54) osvědčil to. 55) v vážnosti, ve cti. 56) vodu vínem. 57) dvořenin. Při víře pak tohoto dvořenina královského povážení jest hodné: Jaká to víra jeho byla? Byla pak s jedné stránky velmi ještě mdlá, čehož jest důvodem toto: 1. Že teprv poslední nouzí dohnán byv, ku Pánu šel, v. 47. 2. Že ačkoli k modlitbám skrze tu víru roznicen byl, avšak v té modlitbě Kristovy přítomnosti tělesné vyhledával a čas jemu, kdy Syna jeho uzdraviti má, ukládal. Protož Pán jemu i jiným v tom lidu přísně za tou příčinou domlouval, v. 47. 48. S druhé pak stránky ta víra jeho byla mocná a silná. Protož pohleděti na to sluší: 1. Čím jest v ní posilněn? Slovy Kristovými, v. 50. 2. Jaké ovoce z té víry nesl? 1. Povolil tomu proti rozumu svému, že Pán ačkoli Synu jeho tělesně přítomen nebyl, avšak že jej uzdravil, v. 50. 2. Vyrozuměv na služebnících svých o uzdravení syna

svého, k utvrzení svému u víře hojnějším toho užil, v. 52. 3. V lásce k svým bližním roznicen byv, také jim k víře posloužil, v. 53. 58) t. Heródesův. Nebo ačkoli Heródes nebyl v pravdě králem, ale čtvrtákem (Mat. 14, 1.), avšak jako nějaký král sobě počínal a lid obecný jej králem nazýval. Mar. 6, 22. atd. 59) t. aby přišel. 60) t. zdráv jest aneb ozdravěl. 61) t. rodina jeho a čeled. Viděť se tuto, že Bůh více dává, nežli my prositi umíme. Nebo tento žádal za zdraví tělesné, ale dáno jemu i všemu domu jeho také zdraví duchovní. Podobně Šalomoun žádal za moudrost, ale dáno jemu i veliké bohatství. 2 Par. 1, 10. atd. Viděť se tu i příklad toho, že hospodářové své čeládky k víře a ku pobožnosti vésti mají, jako učinil to Abraham, Zacheus a onen zprávec nad žalářem ustanovený. Gen. 18, 19. Luk. 19, 9. Skut. 16, 33.

UZDRAVENÍ NEMOCNÉHO. *I. O uzdravení člověka od třidceti osmi let nemocného: 1. Kdy jest uzdraven? 2. Kde a jaké množství tu neduživých a proč leželo? 3. Od koho jest uzdraven? 4. Jak se to dalo? 5. Co se po tom skutku zběhlo? Předně: Při tom uzdraveném: 1. Od Židů jest upřimován, že lože nesl. 2. Rozkazem Kristovým se vylouval. 3. Na to, od koho byl uzdraven, jest tázán.*

KAPITOLA V.

O uzdravení člověka nemocí těžkou od třidceti osmi let zbédovaného 16. a o nesnázi, kterouž Pán měl pro ten dobrý skutek s Židy.

Potom* byl svátek¹ židovský, i² šel Ježíš do Jeruzaléma.

Lev. 23, 2. Deut. 16, 1.

2. ³Byl pak v Jeruzalémě u brány bravné rybník⁴, kterýž slove židovsky Bethesda⁵, ⁶patero přístřeší maje.

3. Kdežto leželo množství veliké neduživých, slepých, kulhavých, ⁷suchých, očekávajících hnutí vody.

4. Nebo anděl jistým časem⁸ sstupoval do rybníka a kormoutil vodu; protož kdož tam nejprve sstoupil po tom zkormoučení vody, uzdraven býval, od které koli nemoci trápen byl.

5. I byl tu člověk jeden, kterýž osm a třidceti let nemocen byl.

6. Toho uzřev Ježíš ležícího a poznav, že jest již dávno nemocen, dí jemu: Chceš-li zdrav býti⁹?

7. Odpověděl mu ten nemocný: Pane! nemám člověka, kterýž by, když se zkormoutí voda, vvrhl mne do rybníka; ale když já jdu, jiný přede mnou vstupuje.

8. Dí jemu Ježíš: *Vstaň, vezmi lože své a chod.

Mat. 9, 6. Mar. 2, 10. Luk. 5, 13. Skut. 9, 34.

9. A hned zdrav jest učiněn člověk ten a vzav lože své, i chodil? *Byla pak sobota v ten den.

Nř 9, 14.

10. Tedy řekli Židé tomu uzdravenému: Sobota jest, *neslušíš tobě¹⁰ lože nositi.

Exod. 20, 8. Deut. 5, 12. Jer. 17, 21. Ezech. 20, 12. Mat. 12, 2.

Mar. 2, 23. Luk. 6, 1.

11. Odpověděl jim: Ten, kterýž mne uzdravil, onť mi řekl: Vezmi lože své a chod.

12. I otázali se ho: Kdo jest ten člověk, kterýž tobě řekl: Vezmi lože své a chod?

1) Který to byl svátek, místně se pověditi nemůže. Někteří to slyší na druhou velikunoc po křtu Páně. Jiní pak na svátek letnic. 2) vstoupil, t. aby i v té částce Božimu zákonu poddán byl. Gal. 4, 4. 3) jest. 4) t. kdež napájeli, brodili neb umývali dobytky k obětem i je prodávali. 2 Ezdr. 3, 1. 5) t. dům milosrdenství, my říkáme špitál. Jiní čtou Betašda, t. dům neb místo, kdež se vody slévaly neb sbíhaly. 6) pět stájí. 7) schnoucích. 8) t. někdy, když se milosti Božské úbilo; protož kdož toho dobrodini chtěli užiti, musili na to pozor míti. 9) Divná Boží

k lidem přichylnost, že on sám od sebe i bez prosby darů svých podávati a poskytati ráčí. Ze pak tuto Pán z mnohých jiných nemocných tohoto jednoho toliko uzdraviti ráčil, vidí se toho býti tyto příčiny: 1. Nevěra tu jiných neduživých, jakž i jinde Pán pro nevěru lidskou divů činiti nemohl. Mat. 13, 58. 2. Ze uzdravení člověka tohoto mimo jiné zbédovanějšího dostatečnou příčinu dalo k tomu, aby Pán o svém Božství a prostřednictví i o svěcení pravém dne svátečního mluvití ráčil. 10) Povaha pokrytců tu pěkně vymalována, že oni obyčej mají na zevnitř-

V.

S. JANA.

BOŽSTVÍ KRISTOVO. 4. Výstraha mu od Krista dána. *Potom:* Při Kristu: 1. Od toho uzdraveného jest vyrazen. 2. Židé proti němu bouřili, proto: 1: Že ten skutek v sobotu učinil. 2: Že Synem Božím jednorozeným se býti pravil. — II. Obrana Kristova, v níž zastává: 1. Toho, že skutkem tím dne svátečního nezrušil. 2. Že synovství Boží a prostřednictví spravedlivé sobě osobil, čehož pojišťuje rovností svou s Otcem, nebo:

13. Ten pak uzdravený nevěděl, kdo by byl; nebo Ježíš¹¹ byl poodšel od zástupu shromážděného na tom místě.

14. Potom pak nalezl jej Ježíš v chrámě a řekl jemu: Aj, zdráv si učiněn, *nikoli víc nehřeš, ať by se nětco horšího nepřihořdilo¹².

Niž 8, 11. Žid. 6, 4. Item 10, 16. 2 Petr 2, 21.

15. Odšel ten člověk a pověděl Židům, že by Ježíš byl ten, kterýž ho¹³ zdravého učinil.

16. A protože protivili se Židé Ježíšovi a hledali ho zabiti, že to učinil v sobotu.

17. Ježíš pak odpověděl jim: *Otec můj až dosavad dělá¹⁴, †i jáť dělám¹⁵.

**Niž 14, 10. †Niž 7, 19.*

18. Tedy Židé ještě víc proto hledali ho zamordovati, že by netoliko rušil sobotu, *ale že Otce svého pravil býti Boha, rovného se čině Bohu.

Niž 10, 33. Moudr. 2, 13. Mat. 27, 43.

19. I odpověděl Ježíš a řekl jim: Amen amen pravím vám: Nemůžet¹⁶ Syn sám od sebe¹⁷ nic činiti, jediné což vidí¹⁸, an Otec činí; nebo což koli on činí, toť i Syn¹⁹ též podobně činí.

20. Otec zajisté miluje Syna a ukazuje²⁰ mu všecko, což sám činí, a větší nad to ukáže²¹ jemu skutky, tak²² abyšτε vy se divili;

ních věcech ustrnouti, větší pak věci opouštějí (Mat. 33, 23.), anobř pod zástěrou o Boží pravdu se zasazování, čisté náboženství vyvracetí se snažují. Niž 16, 2. 11) *nepatrně ušel a jako vymkl.* 12) *nestalo.* 13) *uzdravil.* 14) *t. od počátku světa všechny věci v svátek i ne v svátek podlé své vůle řídí, v bytu chová i rozmnožuje, jakožto ten, kterýž žádnými právy a zákony svázán není, anobř vůle jeho pravidlem všeho býti má, tak že i věci proti Zákonu jeho psanému čelí, když se podlé jeho zjevného rozkazu dějí, svaté a dobré jsou. Jako že Abraham syna svého z rozkazu Božího zabiti chtěl, dobré bylo (Gen. 22, 3. atd.), což sic jinak bez Božího rozkazu proti tomu přikázání čelilo by: Nezabiješ. K tomu že Izrahelští podlé návštějí Božího od Egyptských tím úmyslem kléností vypůjčili, aby jim s nimi ušli (Exod. 12, 35.), ten skutek chvalitebný byl, ješto by sic jinak proti tomu přikázání: Nepokradeš, čelil. Tak podobně i tento, kterýž z rozkazu Božího v sobotu lože nosil, vmluven býti může, ješto by sic jinak hřešil proti tomu přikázání: Pomni, aby den sváteční světil. 15) *t. s Otcem svým jednobytný a jemu rovný jsa, s ním spolu dělám; a protože jestliže tento můj skutek ne lidský ale Božský, kterýž sem jako Pán i soboty (Mat. 12, 8.) učinil, ha-**

*níte, tedy i Otce mého nebeského z rušení dne svátečního vinniti musíte. 16) Ne nějakou svou mdlobu, ale rovnost a jednobytnost s Otcem svým tu Pán ukazuje. Nebo nětco jiného Otcí odporného činiti moci, ne na Božího Syna, ale na jeho nepřítele připadá, kterýž když klamá a proti Bohu čelí, právě z svého vlastního a sám od sebe to činí. Niž 8, 44. 17) *t. sám o své újmě, bez svého Otce. 18) t. rozumí, že se to Otcí výborně líbí. Aneb touž moci, moudrosti, prozřetelnosti a dobrotou jako Otec. 19) rovně též. 20) t. s strany našeho človehčství. Po lidsku tu Pán lidem mluví ráčí, že jakož tělesné dítky od rodičů učeny bývají a k nim rády se připodobňují, tak že i on přirozený Boží Syn touž moc, totéž umění jako Otec má a totéž rovně činí a též moci jako i Otec jeho užívá, i s ním všeho povědomost má, jakž sám dalšími slovy to vysvětluje. A tak tedy tu nemíní se takové ukazování, jakéž mezi mistry a učedlníky bývá; ale rozumí se to, že se Otec nebeský nám v něm jako v svém obrazu ukazuje (Žid. 1, 3.) a jemu jakožto pravému prostředníku v našem přirození moc k konání skutků svých dává (výš 3, 35.), anobř s ním zároveň je činí. 21) *t. větší skutky bude skrze něho lidem ukazovati a činiti, kdyžto bude netoliko nemocné uzdravovati, ale také tělesně i duchovně mrtvé***

HLAS SYNA BOŽÍHO. 1: Svou mocí zde ducha a potom i tělo, jako i Otec, obživuje. 2: Soudy své v církvi i v světě koná, i v den soudný konati bude. 3: Rovné cti vnitřní i zevnitřní s Otcem užívá a tím obzvláště ve dny sváteční ctěn bývá. 4: Víry v něho jako i v Otce jest užitek jednostejný a té nejvíce se ve dny sváteční nabývá. 5: Jediné jest podstaty, moci i vůle s Otcem, čehož svědkové jsou tito: 1. Skutkové jeho, a zvláště budoucí vzkříšení, o němž vypravuje: Kdo tu křísiti bude? Koho? Jak? K jakému

21. Nebo jakož Otec křísí mrtvé a obživuje, tak i Syn, kteréz chce, obživuje.

22. Aniž zajisté Otec soudí²³ koho, ale všecken soud²⁴ dal Synu;

23. Aby všickni ctili Syna, tak jakž Otce ctí; kdo nectí Syna, nectí ani Otce, kterýž ho poslal.

24. Amen amen pravím vám, *že kdož slovo mé slyší a věří tomu, jenž mne poslal, máť život věčný; a na soud²⁵ nepřijde, ale přešelť jest z smrti do života²⁶.
Niž 8, 51.

25. Amen amen pravím vám, že přijde²⁷ hodina²⁸ a nyníť jest, kdyžto mrtví²⁹ uslyší hlas Syna Božího³⁰, a kteříž uslyší³¹, živi budou³².

26. Nebo jakož Otec má život sám v sobě³³, tak dal³⁴ i Synu, *aby měl život v samém sobě.
Výš 1, 4.

27. A dal jemu *moc i soud činiti³⁵, nebo Syn člověka jest.
Mat. 28, 18.

28. Nedivtež se tomu³⁶; neboť přijde hodina, v kteroužto všickni, kteříž *v hrobích jsou, uslyší hlas jeho.
Dan. 12, 2. Mat. 25, 41.

1 Kor. 15, 50. 1 Tes. 4, 16.

29. A³⁷ půjdou ti, kteříž dobré věci činili, na vzkříšení života³⁸; ale ti, kteříž zlé věci činili, na vzkříšení soudu³⁹.

30. Nemohuť já sám od sebe nic činiti; ale jakžť slyším⁴⁰, taktť soudím⁴¹, a soud můj spravedlivý jest; *nebo nehledám vůle své⁴², ale vůle toho, jenž mne poslal, Otcovy.
Mat. 26, 39.

křísiti, nespravedlivé ospravedlňovati a zatracení hodné odsuzovati atd., což jest více nežli nemocného, i od třidceti osmi let v nemoci ležícího, uzdraviti. Niž verš 21. 22) až se podivíte. 23) t. řídí, zpravuje, tresce, ochraňuje i dary své rozděluje. Nemínit pak toho, jako by Otec nebeský zahálel a práce žádné nevedl (výš verš 17.), ale že nic sám bez něho, prostředníka svého, nečiní. 24) t. moc na nebi i na zemi, aby on jako pravý prostředník všechno zpravoval, rozdíl mezi bezbožnými a pobožnými činil (Ezech. 34, 17.), své vyvolené divně opatroval (niž 10, 28.), nepřátelům pak šiky mátl a je prutem železným potíral (Žalm 2, 9.) a potom viditedlně k soudu přijda (Skut. 1, 11.), živé i mrtvé křísil. (Skut. 17, 31.) 25) t. k odsouzení. 26) t. tak jest jist životem věčným, jehož v naději očekává, jako by již přítomný jej sobě měl. Efez. 2, 6. Kolos. 3, 3. 27) čas. 28) anobř nyníť jest. 29) t. duchovně. 30) t. skrze evanjelium mluvícího. 31) t. vnitřními ušima, to

jest, kteříž uvěří. 32) t. zde životem milosti a potom věčné slávy. 33) t. jakož slunce z svého přirození má světlo v sobě a od jiných věcí stvořených ho nebéře, ale jiná světla nebeská osvěcuje, tak i Otec nebeský má život v sobě, že ho odjinud nenabyl, ale jeho ještě jiným udíleti ráčí. 34) t. (jakž svatý Augustýn vykládá in Johan. tract. 99. de Trinit. lib. 1. cap. 11.), takového zplodil, kterýž by nepřevážená studnice života anobř sám život byl (výš 1, 4.) a jej stvoření svému dávat i odjímati mohl. (Žalm 104, 29.) Aneb to života dáni může slyšáno býti na to, že s strany svatého člověčenství dal mu život, jakž hned sám o sobě dokládá, že Syn člověka jest. 35) t. všechno řídit i zpravovati. 36) t. jako k vůle nepodobnému, že totiž mně jakožto prostředníku pravému taková moc jest dána. Neboť skutek pravdy potvrdí při obecném vzkříšení. 37) vyjdou, totiž z hrobu. 38) t. k tomu vzkříšení, po němž věčný život býti má. 39) t. k odsouzení. 40) t. jakž mi Otec vnuká, po-

SVĚDKOVI. cíli pobožné i bezbožné vzkřísí? 2. Otec nebeský, o němž i níž 37. 3. Jan Křtitel, jehož svědectví Pán Kristus zveličuje tímto trojím: 1. Užítkem, kterýž pochází z věření jemu a ten jest spasení. 2: Vydáváním chvály jeho životu i učení. 3: Skutkem těch nepřátel, kteříž ho za velikého drželi. — III. Pán s osvědčením pomsty Židům domlouvá: 1. Že Otce jeho nebeského neposlouchají. 2. Jeho neznají. 3. Jemu nevěří. 4. Že Písma svatá čtouce, tím pohrdali, v němž ona spasení ukazují. 5. K němu se obrátiti nechtějí. 6. Lásky Boží jsou prázdni, v. 42. 7. Svůdce raději nežli

31. ⁴³Vydám-liť *já svědectví sám o sobě, svědectví mé není pravé⁴⁴. Níž 8, 14.

32. *Jinýť⁴⁵ jest, ⁴⁶kterýž svědectví vydává o mně, a vím, že pravé jest svědectví, kteréž vydává o mně.

Izai. 42, 1. Mat. 3, 17. Item 17, 5.

33. *Vy ste byli poslali k Janovi, a on svědectví vydal pravdě. Vjš 1, 19.

34. Ale jáť ⁴⁷nepřijímám svědectví od člověka, než totot pravím, abyste vy ⁴⁸spaseni byli.

35. Onť byl svíce hořící a svítící⁴⁹; vy pak chtěli ste na čas ⁵⁰poradovati se v světle jeho;

36. Ale já mám větší svědectví nežli Janovo; *nebo skutkové, kteréž mi dal Otec, abych je vykonal, tiť skutkové, kteréž já činím, svědčí o mně, že mne Otec poslal. Níž 10, 25.

37. A kterýž mne poslal, Otec, *onť svědectví vydal o mně; jehož ste vy hlasu nikdy neslyšeli, ani †tváři jeho neviděli,

**Vjš 1, 33. Item 8, 18. Mat. 3, 17. Item 17, 5. †Exod. 33, 20. Deut. 4, 12. 1 Tim. 6, 16. 1 Jan 4, 12.*

38. A slova jeho nemáte v sobě zůstávajícího; nebo kteréhož on poslal, tomu vy nevěříte.

39. *Ptejte⁵¹ se na Písma, nebo vy domníváte se v nich věčný život míti; † a tať svědectví vydávají o mně. **Izai. 34, 16. Luk. 16, 31.*

Skut. 17, 11. 1 Tim. 4, 13. 1 Petr 1, 10. †Vjš 1, 46. Luk. 1, 70.

40. Ale nechcete přijíti ke mně, abyste život měli.

41. Chvály od lidí nepřijímám.

roučí, moci uděluje a spolu se mnou dělá. 41) t. moci a práva svého užívám v obživování vypolených a zatracování bezbožných. Žalm 98, 9. 42) t. ten soud z vůle a podlé vůle Otce svého konám. 43) t. jestližež já svědčím, t. jakž byste vy mně chtěli tím oči vytýkatí. 44) t. hodnověrné. Tak Pán řeč nepřátel opakuje a toho jim přičuje, kdyby jiných svědků neměl, aby mu nevěřili a protože nic proti sobě nečelí. Viz níž 8, 14. 45) t. Otec můj. 46) svědčící. 47) nestojím o svědectví, t. strany své osoby a svého učení lidských svědectví nepotřebuji a k lidem, aby mne chválili, se nepřipochebují, alebrž sebou jist jsa a svědka Otce svého maje, na tom přestávám. Že pak svědectví lidská připomínám, to ne sám pro sebe, ale pro vás činím. A tak tuto Pán nezamítá naprosto

svědectví sobě skrze lidí daných, poněvadž k tomu cíli i apoštoly sobě zvoliti ráčil. (Skut. 1, 8.) Ale to míní, že pro sebe jich nepotřebuje, než lidí za svědky pro lidi užívá a v těch nádobkách hliněných své poklady a dary veliké skládá. 2 Kor. 4, 7. 48) zachování, t. věřice. svědectví Janovu o mně svědčícímu. 49) t. jakož svíce hořící netoliko sama jest jasná ale i jiné osvěcuje, tak i Jan Křtitel netoliko sám Boží světlo měl a životem šlechetným svítil, ale i jiným Krista v známost uvořil. Vjš 1, 29. 50) kochati se, libost míti, veseliti se, t. jím se honositi. 51) aneb: Ptáte se na Písma, čtete, rozvažujete, vyhledáváte, zpytujete, avšak jako by řekl: Tou cestou, kterouž ona vám k spasení ukazují, nikoli jíti a tu, kdež jest složeno spasení, bráti ho nechcete. Aneb: Bedlivěji, nežli

DOMLUVA PÁNĚ JEDNOHO ŽIDŮM. jeho k životu vůdce z spravedlivé Boží pomsty přijímají. 8. Chvály světské hledají, proč jim hrozí: 1: Že od svůdců více budou svedeni, v. 43. 2: Mojžíše budou mít a všechno Písmo svaté proti sobě žalobníky.

I. O skutku zázračném v nasycení zástupu od Krista Pána prokázáném, při němž považme toho třeho: Jedno: Přístupu k vypisování toho skutku učiněného, v němž evangelista dotýká: 1. Odchodu Kristova za moře Galilejské. 2. Horlivosti lidu toho, při němž ten

42. Ale poznal sem vás, že milování Božího nemáte v sobě⁵².

43. Já sem přišel ve jménu Otce svého⁵³, a nepřijímáte mne; kdyby jiný přišel ve jménu mém⁵⁴, toho přijmete⁵⁵.

44. Kterak vy můžete věřiti, chvály jedni od druhých hledající⁵⁶? poněvadž chvály⁵⁷, kteráž jest od samého Boha, nehledáte.

45. Nedomnívejte se, bychť já na vás žalovati měl před Otcem; jestiť, kdo by žaloval na vás, Mojžíš⁵⁸, v němž vy naději máte⁵⁹.

46. Nebo kdybyšte věřili Mojžíšovi, věřili byste i mně; *nebt on o mně psal⁶⁰.

Gen. 3, 15. Item 22, 18. Item 49, 10. Deut. 18, 15.

47. Ale poněvadž jeho⁶¹ písmům nevěříte⁶², i kterak slovům mým uvěříte?

KAPITOLA VI.

Kristus Pán nasytiv pěti chleby a dvěma rybičkami veliký zástup, 15. ušel před těmi, jenž jej králem učiniti chtěli. 19. Potom po moři se procházel; 25. za mořem pak zástupům vypravoval o chlebu nebeském, 42. nad čímž někteří z učedníků jeho zhoršivše se, odstoupili od něho; 68. ale Petr s jinými vyznání učinil dobré.

4. Nežele
o postě,
jinak du-
žebua.

Potom odšel Ježíš¹ za moře Galilejské, jenž jest Tiberiadské; 2. A šel za ním zástup veliký²; nebo viděli divy jeho, kteréž činil nad³ nemocnými.

až posavad Písma čtete. 52) t. lásky k Bohu ani jiskry v vás není, nebo ačkoli se za ty stavíte, že slávy Boží obhajujete, avšak poněvadž ten skutek toho člověka uzdravení, jímž Bůh velice jest oslaven, hyzdíte, tím toho dokazujete, že toho z milosti a lásky k Bohu plápolající nečiníte. 53) t. poslán jsa od něho. 54) t. sám o své újmě. 55) t. spravedlivá Boží pomsta na vás dokročí, když nechcete chleba učení čistého užívat, abyšte se jedem trávil. Podobně 2 Tes. 2, 10. 56) t. za svaté a spravedlivé bez účasti mé před lidmi se stavějíte (Luk. 16, 15.) a pro tu pošmournou nábožnost chodění bítí chťějíte (Mat. 6, 2.); pro Boha pak hanby, posměchu snášeti se líknějíte, ani mne, přemožení jsouce mými zázraky, pro zalíbení se světu, vyznávají nechtějíte (něž 12, 42.), ješto víra a zásluha lidská nikoli spolu státi nemůže (Řím. 11, 6.), a kdož chce velikým před Bohem býti, musí se na světě ponížiti (1 Kor. 3, 18.), sic jinak přízně Boží nemohl by užiti. (Jak. 4, 4. 1 Jan 2, 15.) 57) t. víry pravé a z ní ospravedlnění, proč lidé vzácní u Boha učiněni bývají. Řím. 2, 29. 58) t. Mojžíšovo učení, k němuž vy se přiznáváte, avšak ve

mne, na něž ono ukazuje, věřiti nechcete, to proti sobě mítí budete. Podobně Pán mluví ráčí, jako by soudce zločinci řekl: Ne já tebe hrdla odsuzuji, ale zřízená práva; mezi tím však by se toho neodčítal, že by ho na hrdle trestal. (Podobně niž 12, 48. Řím. 2, 16.) Avšak sprostá může býti řečeno, že Pán Kristus Otci nežaluje. Nebo jelikož jest prostředníkem, tu vyvolených zastává. (Řím. 8, 34.) Jelikož pak jest soudce (Skut. 10, 42.), tu také nežaluje ale soudí a na zatracení odsílá. 59) t. v jehož učení sic života věčného hledáte, ale kdež ono vám jej složený ukazuje, tam jíti nechcete. 60) jako by řekl: Kdož věří svědku, takéť i tomu věří, o komž ten svědek svědčí, když pak vy mně nevěříte, jemuž Mojžíš slavně svědectví vydával, tedyť ani Mojžíšovi věřiti nemusíte. 61) psáním. 62) ješto, jako by řekl, o něm důstojněji nežli o mně smysllíte.

1) přes moře, t. přes zátoku toho jezera, kteréž jest mezi Tiberiadou a Betsaidou (Luk. 9, 9.) a slove jinak jezero Jenezaretské (Luk. 5, 1.), ale že pak v tu stranu k němu leží město Tiberiada, vzdělané ku poctivosti císaři Tiberiovi, protož odtud slove moře Tiberiad-

skutek učiněn. 3. Času, v němž se to dalo. 4. Dotazu Kristova na učedlníky NASYCENÍ učiněného, totiž, že pro zkušeni učedlníků a příčiny jim dáni ku pečlivosti ZÁSTUPU. na Filipa otázku učinil, při čemž Filip rozum těla pronesl. *Druhý:* Způsobu, jímž se ten skutek dál: 1. Zástupům pro nastrojení mysli jejich k dalšímu skutku a snadnější jich přečtení i mravům jich při stole poučení, posaditi se rozkázal. 2. Díky činěním chleba posvětil a mocí svou Božskou jej rozmnožil. 3. Učedlníkům, aby zástupům chléb dávali, rozkázal. *Třetí:* Věci po tom skutku zběhlých, totiž že: 1. Pán pro zveličení toho skutku a poučení, jak darů jeho užíváno býti má, po nasycení jich drobtý sebrati poručil. 2. Že skutku toho užili jedni dobře, když Pána za proroka dávno zaslíbeného přijali; jiní zle, když při Kristu toliko časných věcí hledali. — II. O Kristovu zázračném po moři

3. I všel na horu⁴ Ježíš a tam seděl⁵ s učedlníky svými.

4. Byla pak blízko *velikanoc⁶, svátek židovský.

Exod. 12, 14. Lev. 23, 5. Deut. 16, 1.

5. *Tedy⁷ pozdvih očí Ježíš a viděv, že zástup veliký jde k němu, dí Filipovi: ⁸Kde nakoupíme chlebů, aby pojedli tito?

Mat. 14, 16. Mar. 6, 38.

6. (Ale to řekl, pokoušeje ho⁹; nebo on sám věděl, ¹⁰co by měl učiniti¹¹).

7. Odpověděl jemu Filip: Za dvě stě peněz chlebů nepostačí jim, aby jedenkaždý z nich nětco maličko vzal.

8. Dí jemu jeden z učedlníků jeho, Ondřej, bratr Šimona Petra:

9. Jestliť mládenček jeden zde, kterýž má *pět chlebů ječných a dvě rybičky; †ale coť jest to mezi tak mnohé?

**Luk. 9, 13. †4 Král. 4, 43.*

10. I řekl Ježíš: Rozkažtež lidu, ¹²ať se usadí. A bylo trávy mnoho na tom místě; i posadilo se mužů ¹³v počtu okolo pěti tisíců¹⁴.

11. Tedy Ježíš vzal ty chleby *a díky učiniv, rozdával učedlníkům, učedlníci pak sedícím; též podobně z těch rybiček, jakž mnoho chtěli.

1 Král. 9, 13. 1 Tim. 4, 4.

12. A když byli nasyceni, řekl učedlníkům svým: Zbeřte ty drobtý, kteříž zůstali, ať ¹⁵nezhynou.

13. I sebrali a naplnili dvanácte košů drobtů z těch pěti chlebů ječných, kteříž pozůstali po těch, jenž jedli.

14. Ti pak lidé, uzřevše ten div, kterýž učinil Ježíš, pravili: *Tento jest jistě prorok¹⁶, kterýž měl přijíti na svět. *Luk. 7, 16.*

15. Tedy Ježíš věda¹⁷, že by měli přijíti a chytiti jej, aby ho učinili králem¹⁸, *ušel na horu opět sám jediný. *Níž 18, 36.*

16. *Když pak byl večer, sstoupili¹⁹ učedlníci jeho k moři.

Mat. 14, 22. Mar. 6, 47.

ské. *Níž 21, 1.* 2) t. ze všech měst galilejských. *Mar. 6, 33.* 3) neduživými. 4) t. kteráž byla pustá blízko Betsaidy. *Luk. 9, 10.* 5) t. aby sobě i s učedlníky poodpočinul. *Mar. 6, 31.* 6) třetí velikanoc, jakž tomu někteří chtějí, po křtu Páně. 7) pozdvihna. 8) odkud. 9) t. jeho víry zkušuje, aneb jeho mdlobu u víře zjevíti chléje. 10) co bude. 11) t. již on sám u sebe uložil, že chce ten

lid zázračně nasytiti, tak aby nebylo potřebí chleba kupovati. 12) sednouli. 13) t. rozsadili se někde po stu, někde po padesáti. *Mar. 6, 40.* 14) t. kromě žen a dětí. *Mat. 14, 21.* 15) nic nezhyne. 16) t. o němž Mojžíš prorokoval. *Deut. 18, 15.* 17) t. i svou všemohoucností i podlé té jejich řeči, v níž jej prorokem nazývali. 18) t. za to mčvše, že tělesným králem bude, čehož však on se před

CHOZENÍ KRISTA chození: 1. Kdy chodil? 2. Za jakou příčinou? Že t. za příčinou učedníků plavících se. 3. Jak daleko šel? 4. Co se při tom stalo? PO MOŘI. 1: Učedníci domnívavše se, že by obludu viděli, velice se ho báli. 2: Ode Pána potěšeni byli. 3: Vzavše na loď Pána, hned nebezpečnoství znikli a k břehu se připlavili. — III. Kázání Páně o chlebu nebeském: 1. Jakým posluchačem to kázání činil, a jak se oni k němu dostali, i co jemu, dostavše se k němu, říkali? v. 25. 2. Kde to kázání činil? 3. Za jakou příčinou? Za příčinou lidu tělesně nasycení a jejich při něm toliko časných věcí hledání. 4. Co o tom chlebu kázal? *Jedno*: Že on sám jest ten chléb nebeský, a toho dovodí: 1. Otečovím ho k tomu zřízením a posláním. 2. Mannou, kteráž

17. A vstoupivše na loď, plavili se přes moře do Kafarnaum a bylo již tma²⁰, a nepřišel byl Ježíš k nim²¹.

18. Moře pak dutím velikého větru²² zdvihalo se.

19. A odplavivše se honů²³ jako pětmečítma neb třidceti, uzřeli Ježíše²⁴, an²⁵ chodí po moři a přibližuje se k loď²⁶; i báli se.

20. On pak řekl jim: Jáť jsem²⁷, nebojte se!

21. ²⁸I vzali ho na loď ochotně; a hned loď přiběhla²⁹ k zemi, do kteréž se plavili.

22. Nazejtří³⁰ pak zástup, kterýž byl za mořem³¹, viděv, že jiné lodičky nebylo, než ta jedna, na kterouž byli vstoupili učedníci jeho, a že Ježíš nebyl všel s učedníky svými na loď, ale sami učedníci jeho byli se plavili;

23. (Jiné pak loď byly připlouly³² od Tiberiady k tomu místu blízko, kdežto byli jedli chléb, když díky učinil Pán.)

24. Když tedy, pravím, uzřel zástup, že Ježíše tu není³³, ani učedníků jeho, vstoupili i oni³⁴ na loď³⁵ a ³⁶přijeli do Kafarnaum, hledajíce Ježíše.

25. A naležše ho za mořem³⁷, řekli jemu: Mistře, ³⁸kdy si sem přišel?

26. Odpověděl jim Ježíš a řekl: Amen amen pravím vám: Hledáte mne ne proto, že ste divy viděli³⁹, ale že ste jedli chleby a nasyceni ste.

27. Pracujte ne o pokrm, kterýž hyne, ale o ten pokrm, kterýž zůstává k životu věčnému⁴⁰, kterýž Syn člověka dá vám⁴¹. Nebo tohoť⁴² potvrdil *Bůh Otec.

Vjš 1, 12. Item 5, 37. Mat. 3, 17.

Item 17, 3. Mar. 1, 11.

Pildatem odčel. Níž 18, 36. 19) t. šli z rozkazu Kristova. Mat. 14, 22. Mar. 6, 45. 20) t. byla již noc. 21) t. když měli na loď sednouti. 22) povstávalo. 23) asi. 24) avšak t. ho nepoznali, ale že by nějaká obluda byl, myslili. Mat. 14, 26. 25) chodícího, an se béře, prochází. 26) Předěšlým skutkem ukázal Pán to, že svým věrným nedopustí škodlivého nedostatku trpěti (Přisl. 10, 3.), tímto pak též ukazuje, že jim chce v bouřech světa na pomoc přispívati a v temnostech zámutek jich retovati i k břehu věčného života přivésti a tak ze všeho zlého vytrhnouti. Žal. 34, 20. 27) t. a ne obluda, jakž vy se domníváte. Podob. Luk. 24, 38. 28) Ř. i chtěli

ho vzíti na loď. 29) k krajíně, t. v níž bylo město Kafarnaum. Vjš v. 17. 30) t. po tom skutku nasycení. 31) t. blízko města Betsaidy, kdež učedníci byli na loď vsedli. 32) t. nazejtří po tom zázračném nasycení zástupu. 33) t. v těch místech okolo Betsaidy, kdež ho hledali. 34) t. jako i učedníci předvěčřejším. 35) t. kteréž z Tiberiady připlouly. Vjš v. 23. 36) připravili se. 37) t. v Kafarnaum. Níž v. 59. 38) kdes se zde vzal? 39) t. ne proto, že byste učení mému divy stvorenému věřili, ale že ste mého opatření užili. 40) t. staňte se o to, abyšte mne, jenž sem pravý pokrm duší vašich, věrou přijali a ze mne života věčného nabyli. 41) t. tělo své nejprve na

u figuře jej předukazovala. 3. Vlastnosti na ten chléb přináležející, a ta KRISTUS jest: 1: S nebe z lůnu Otcova a ne z samého oblaku přicházeti. 2: Život CHLÉB ŽIVÝ. věčný dávati a nejen tento časný zachovávatí. Druhý: Kdo ho požívají? že t. ti, kteříž k němu od Otce přitrženi bývají (niž v. 41.) a věrou i žádostmi svými a

28. Tedy řekli jemu: Co budeme činiti⁴³, abychom dělali⁴⁴ dílo Boží⁴⁵?

29. Odpověděl Ježíš a řekl jim: *Totof jest to dílo Boží⁴⁶, abyšte věřili v toho, kteréhož on poslal. *1 Jan 3, 23.*

30. I řekli jemu: *Jakéž pak ty znamení činíš, abychom viděli a věřili tobě⁴⁷? Co děláš⁴⁸? *Vjš 4, 48.*

31. *Otcové naši jedli mannu na poušti; jakož psáno jest: Chléb s nebe dal jim jísti. *Níž v. 49. Exod. 16, 14. Num. 11, 7. Žal. 78, 24. Moudr. 16, 20. 1 Kor. 10, 3.*

32. Tedy řekl jim Ježíš: Amen amen pravím vám: Ne Mojžíš dal vám chléb⁴⁹ s nebe, ale Otec můj vám dává ten chléb s nebe pravý⁵⁰.

33. Nebo chléb Boží ten jest, ⁵¹kterýž sstupuje s nebe a ⁵²dává život světu.

34. I řekli jemu: Pane, *dávejž nám chléb ten⁵³ vždycky. *Podob. vjš 4, 15.*

35. Ježíš pak řekl jim: Jáť jsem ten chléb života; kdož přichází ke mně⁵⁴, nebude nikoli lačněti, a kdož věří ve mne, *nebude žízniiti nikdy⁵⁵. *Níž 7, 38.*

smrti za život světa (niž v. 51.) a potom v účastnost vyvoleným svým skrze věru pravou. Níž v. 63. 42) významenal. Ř. zapečetil, t. vám jej za Spasitele utvrdil, zřídil, na to poslal, svým hlasem za Syna svého vysvědčil (Mat. 3, 17.), Duchem svým na něho jako prstem ukázal (vjš 1, 33.), aby žádný z vás jinde spasení svého kromě něho nehledal. Jest tu podobnoství vzaté od lidí slavných, kteříž, když své legáty kam posílají, listy jim pod svou pečeti dávají a tím k věře a vzácnému přijímání jich slouží. Touž věc Pán mině, jinde pověděl, že ho Otec posvětil a na svět poslal. Níž 10, 36. 43) jako by řekli: Což ty nám nad zákon Boží dokonalejšího ukážeš, jemuž sme my dosti učinili; čehož se nám pak ještě nedostává? Podobně Luk. 18, 17. 44) ř. díla. 45) t. Bohu vzácné a libezné. 46) t. tato jest věc Bohu příjemná a milá a kteráž od něho samého dána bývá. 47) t. že jsi ty Mesias neb prorok ten Mojžíšovi podobný. Deut. 18, 15. Tu pak podobnost tito převrácenci v tom zakládali, aby ustavičně časnými věcmi od něho, jako za Mojžíše předkové jejich, opatrování byli. 48) jako by řekli: Co působíš tak znamenitého? Myť nic takového při tobě nevidíme, nebo žes nasýtil nás chlebem zemským, mnohem větší jest skutek Mojžíšův, kterýž chlebem nebeským krmil otce naše. Něteo častějšího musil by nám ukázati, abychom tobě uvěřili. 49) nebeský, t. manna ne z pravého nebe, ale jako rosa nějaká z oblaků přšla (Exod.

16, 14.) a ne k životu věčnému přivozovala, ale život časný a to mnohých těch, kteříž mizerně potom zhyňuli, do času toliko zachovávala a tak pokrmem tělesným a ne duchovním byla. Nic pak to ku překážce není tomu, že mannu apoštol pokrmem duchovním nazývá. (1 Kor. 10, 3.) Nebo on za jinými příčinami jí to přivlastňuje, jelikož figurou Krista a svátosti byla, ješto sic věrou nejsuc užívána, duši nic neprospívala, ale Kristus, maje činiti s lidmi hovadnými a na té manně víc než náleželo zakládajícími, na to se nic, byla-li ona figurou jeho čili nebyla, neohlédá, toliko od tělesných a zemských věcí k sobě a k věcem nebeským obrací. Podobně apoštol za rozdílnými příčinami rozdílným lidem o obřízce psav, rozdílně o ní píše. Nebo jelikož byla při věřících v Krista jistotou odpuštění hříchů, tu ji nazývá znamením spravedlnosti. anobř spravedlnosti. (Řím. 4, 11.) Ale když psal proti falešným učitelům na té svátosti ospravedlnění zakládajícím, tu ji nazýval znamením toho, že budou-li se obřezovati. Kristus jim nic neprospívá. Galat 5, 2. 50) t. mannou významenaný a kterýž sám vlastně chlebem nebeským má sloužiti. Podobně pravda s figurou se srovnává vjš 1, 17. Žid. 8, 2. 51) sstupující. 52) dávající. 53) t. obživující a kterýž život věčný dává, jej zachovává, i v den poslední těla vzkřísí. Níž v. 39. V témž smyslu Ducha svého jinde vodou živou nazval. Vjš 4, 10. 54) t. kdož věří ve mne, jakž hned

KRISTUS čínením pokání k němu přicházejí, a toho potvrzuje Pán: 1. Svou hoto-
CHLĚB ŽIVÝ. vostí k přijímání takových od Boha vyvolených. 2. Cílem příchodu svého
na svět. 3. Vůli Otcovou, čemuž ač Židé tuze odpírali, však jim toho
mocně Pán dovedl předkládáním toho: 1: Cí jest to dílo k němu přivozování lidí a jak to
činí? 2: Čeho ti docházejí, kteříž k němu přitřzení bývají? 3: Jaké toho jistoty mají?

36. Ale pověděl sem vám, anobrž viděli ste mne⁵⁶ a nevěříte.

37. Všecko, což mi dává⁵⁷ Otec, ke mně přijde⁵⁸; ⁵⁹a toho, kdož ke mně přijde, nevyvrhu ven⁶⁰.

38. Nebo sem sstoupil s nebe⁶¹, ne abych činil *vůli svou⁶², ale vůli toho, jenž mne poslal. *Mat. 26, 39. Mar. 14, 36. Luk. 22, 42.*

39. Tatof jest pak vůle toho, kterýž mne poslal, Otcova, *abych ničeho, což mi dal, neztratil toho⁶³, ale vzkřísil⁶⁴ to v nejposlednější den. *Níž 10, 28. Item 17, 12. Item 18, 9.*

40. A tatof jest vůle toho, kterýž mne poslal, aby každý, ⁶⁵kdož vidí *Syna⁶⁶ a věří v něho, měl život věčný⁶⁷; a jáť jej vzkřísím v den nejposlednější. *Vjš 3, 16. 37.*

41. I reptali Židé na něho, že řekl: Já jsem chléb ten, ⁶⁸kterýž sem s nebe sstoupil.

42. *A pravili: Zdaliž tento není Ježíš, syn Jozefův, jehož my otce i matku známe? Kterak pak dí tento: S nebe sem sstoupil⁶⁹? *Mat. 13, 55. Mar. 6, 3.*

43. Tedy odpověděl Ježíš a řekl jim: Nerepcete ⁷⁰vespolek.

44. *Však žádný nemůž přijíti ke mně⁷¹, jediné leč Otec můj, kterýž mne poslal, přitřhl by jej⁷², a jáť jej vzkřísím v den nejposlednější. *Níž v. 65. Mat. 16, 17.*

45. Psáno jest v prorocích: *A budou všickni⁷³ učeni⁷⁴ od Boha; protož každý, kdož slyšel od Otce a naučil se, ⁷⁵jdeť ke mně. *Izai. 54, 12. Jer. 31, 34. Žid. 8, 11.*

46. *Ne že by kdo viděl Otce⁷⁶, jediné ten, kterýž jest od Boha, tenť viděl Otce⁷⁷. *Vjš 1, 18. Mat. 11, 27.*

to vykládá. 55) t. mé milosti užívaje, nebude mít čeho více žádati a nějakého nedostatku trpěti, aneb svědomím zlým se trápit. 56) t. poznali ste to skutečně, že já jsem Mesiáš (vjš v. 14.), avšak ve mně věřiti nechcete. 57) t. kohož koli ve mně a pro mne vyvoluje. Jako by řekl: Ačkoli vy nechcete věřiti ve mne, však vaše nevěra nezbrání, aby maji vyvolení neměli ve mne věřiti. 58) t. ve mne uvěří, vjš v. 35. 59) ke mně přicházejících. 60) t. od sebe pryč nezaženu, ale laskavě přijmu a k životu věčnému přivedu. 61) t. přirození lidské sem přijal. 62) t. od Otcovy rozdílnou, jakž vy se domníváte, že bych nělco o své újmě bez poručení jeho činil. 63) t. k zatracení přijíti nedopustil, ale takového každého k životu věčnému přivedl. 64) t. k věčné slávě. 65) patřící. 66) t. kdož jej právě tou známostí, na niž věčný život záleží (níž 17, 3.), po učení čistém a zázracích poznává. 67) t. hned s částky zde, jakž uvěří, a potom při vzkříšení

dokonale. 1 Jan 3, 2. 68) s nebe přišlý. 69) jako by řekli: Nemluví pravdy tento. 70) mezi sebou. 71) t. ve mne věřiti a spasen býti. Vjš v. 35. 72) leč by srdce jeho obměkčil (Ezech. 36, 26.), v milosti ke mně roznítil a jej osvětil, jakž se to hned v dalším verši vysvětluje těmi slovy: Kdož slyšel od Otce a naučil se. 73) t. Boží synové k životu věčnému předzřizení. Izai. 54, 13. Skut. 13, 48. 74) t. Duchem Páně a kázáním svatého evangelium osvícení. Viz Izai. 54, 13. 75) přijde, t. kdož sobě to dané od Otce nebeského má, aby mému učení povolil a ve mne právě uvěřil (1 Tes. 4, 9.) a tak vnitřněma ušima slyšel. Mat. 13, 9. 76) jako by řekl: Nedomnívejte se, že Otec můj nebeský k vám osobně přijde a vás zázračně učiti aneb s vámi ústně mluvíti bude, neboť se toho nikdá žádnému jinému nedostalo, aby jej okem v oko viděti a s ním mluvíti mohl, než toliko mně Synu jeho milému, s ním

KRISTUS CHLĚB ŽIVÝ. *Třetí:* Jak se ho požívá? *Čtvrté:* Jakých užitek nabývají, kdož ho požívají? 1. Takoví právě nasyceni, napojeni a obživeni, totiž s Bohem smířeni bývají. 2. Smrti se jim lekatí není potřeba, v. 50. 3. Síly z něho jako z pokrmu nabývají a tak ho v sobě přebývajícího mají. 4. Života věčného jistotně očekávají, jakž to Pán tuto při nejmenším šestkrát opětuje a toho potvrzuje, že jakož on jest živ skrze Otce, tak když ho netoliko sobě rovného zplodil ale i za prostředníka a dáorce

47. Amen amen pravím vám: *Kdož věří ve mne, máť život věčný. *Výš 3, 16.*

48. Jáť jsem ten chléb⁷⁸ života.

49. Otcové váši jedli mannu⁷⁹ na poušti a zemřeli.

50. Totof jest chléb ten s nebe sstupující; kdožť by koli jej jedl, neumřef.

51. Jáť sem ten chléb živý, jenž sem s nebe sstoupil; bude-li kdo jísti ten chléb⁸⁰, živ bude na věky; a chléb, kterýž já dám, tělo mé jest, kterýž já dám⁸¹ za život světa⁸².

52. Tedy hádali se Židé vespolek, řkouce: Kterak tento může dáti nám tělo své jísti?

53. I řekl jim Ježíš: Amen amen pravím vám: Nebudete-li jísti⁸³ těla Syna člověka a píti krve jeho, nemáte života⁸⁴ v sobě.

54. Kdož jí mé tělo a pije mou krev⁸⁵, máť život věčný, a jáť jej vzkřísím v nejposlednější den.

55. Nebo tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj.

56. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá⁸⁶ a já v něm⁸⁷.

57. Jakož mne poslal ten živý Otec a já živ jsem skrze Otce⁸⁸; tak, kdož jí mne, i on živ bude skrze mne⁸⁹.

jednobytnému a od něho zplodenému i na svět poslanému, protož nečekajíce na zázračné učení, mne přijměte, jako toho, skrze něhož on vás učí, anobřz vás ku poslušenství jeho zavazuje. Mat. 12, 5. Touž věc svatý Jan jinými slovy pověděl. Výš 1, 18. 77) t. dokonale zná Otce i všechna tajemství jeho. Výš 1, 18. 78) životný, totiž kterýž život dává světu. Výš v. 33. 79) t. ačkoli mannu jedli, avšak věčnou smrtí na větším díle zemřeli. 1 Kor. 10, 5. Jako by Pán řekl: Chléb nebeský dává život věčný, manna pak věčného života dáti nemohla; tedy tím pravým chlebem nebeským a obživujícím nebyla. 80) t. bude-li mne kdo věrou pravou účasten. 81) t. jelikož je dám na smrt a ku požívání. 82) t. aby život věčný byl zasloužen i dán vyvoleným mým po světě rozprostřeným. Výš 11, 52. 83) t. nebudete-li věřiti ve mne a pravé účastenosti míti mne, kterýž své tělo na oltáři kříže za život světa obětovati a hříchy jeho shladiti mám, nikoli nejste obživeni. 84) t. mne, kterýž sem dáorce života a tak nemajíce mne, v smrti zůstáváte. 85) t. kdož tomu cele věří, že mé tělo bude za něho ukřižováno a krev má na odpuštění jeho hříchů vylita. 86) t. skrze víru ve mne, jako ratolest v kmen pravý vsápený. Niž

15, 1. Jako by řekl: Jakož pokrm tělesný v dobrý žaloudek přijatý s vašimi se těly jako pojí a zažit jsa, po všech oudech se rozchází, anobřz jakýž jest pokrm, takovouž moc v nich provádí, jestliže jest zahřívající neb ochlazující, neb vlhkosti přidávající, neb je vypalující a vysušující, tedy také těla vaše hývají buď zahřívána, buď ochlazována, buď vlhkostí nabývají neb jich popozbývají; tak podobně, kdož tento pokrm nebeský, totiž mé tělo a mou krev věrou jí a pije, ten se vlastně se mnou pojí a jako ve mně přebývá, ten jest životem věčným bezpečen, ten ze mne jako z pokrmu sílu a moc bere, ten působením Ducha mého ke mně se formuje a jako ve mně oblačí a ctnostmi svatými se stkví a summou ten jest mým pravým oudem. Touž věc apoštol jinými slovy ukazuje. Gal. 4, 27. Item 2, 20. Efez. 3, 17. 87) t. skrze svého svatého Ducha a dílo jeho. (Niž 14, 23.) Jako by řekl: Nebo já v něm skrze svého Ducha, jako pokrm užitečný, moc svou provádím. 88) t. ne tak jako věci stvořené, kterýž samy v sobě života nemajíce, jim se hýbí a v bytu trvají (Skut. 17, 28.), ale tak, že mne s sebou jednobytného a takového, abych v samém

KRISTUS života jej dal, tak že oni z zasloužení jeho zde v milosti a potom v věčné
 CHLÉB ŽIVÝ. slávě živi budou. — IV. Jak kteří toho kázání Páně užili? Jedni zle a to:
 1. Kteříž na jeho učení a divů činění nepřestavše, jiných zázraků hledali,
 v. 30. 2. Mojžíše a ceremonie nad Krista vystavovali, v. 31. 3. Tělesně v opačném
 smyslu Kristovy řeči sobě vykládali, v. 34. 52. 4. Na něho reptali a od něho pryč ušli,
 v. 66., pročež Pán: 1: Srdec jejich nevěřící vyjevil, tak v. 64. 2: V tom je, že se nemají
 proč na jeho nízkosti horšiti a že jim nevelí sebe tělesně jísti, tímto zpravoval: 1. Svým
 brzkým z světa odjitím a oslavením. 2. Připisováním obživování lidského, ne tělesnému
 sebe jedení, ale moci své Božské a tak svému Božství i Duchu svému věčnému. Druzí

58. Totof jest ten chléb, kterýž s nebe sstoupil; ne jako otcové
 váši jedli mannu a zemřeli; kdož jí chléb tento, žítv bude na věky.

59. Toto mluvil Ježíš v škole, uče v Kafarnaum.

60. Tedy mnozí z učedníků jeho, slyševše to, řekli: Tvrdat jest⁹⁰
 toto řeč; kdo ji může slyšeti⁹¹?

61. Ale věda Ježíš sám v sobě, že by proto reptali učedníci
 jeho, řekl jim: To vás⁹² uráží!

62. Co pak⁹³, kdybyšte uzřeli Syna člověka⁹⁴, *an⁹⁵ vstupuje,
 kdež prvě⁹⁶ byl? *V. 3, 13. Mar. 16, 19. Luk. 24, 50. Skut. 1, 9. Efez. 4, 10.*

63. Duch jest, jenž obživuje, tělof nic neprospívá⁹⁷; slova⁹⁸,
 kteráž já mluvím vám, duch⁹⁹ jsou a život jsou.

64. Ale jsouf někteří z vás, ješto nevěří. Nebo věděl Ježíš od
 počátku, kdo by byli nevěřící¹⁰⁰ *a kdo by ho měl zraditi.

Níž 13, 11.

sobě jako i on život měl (výš 5, 26.), před
 věky zplodil, tělo mi působením Ducha sva-
 tého připravil (Žid. 10, 5.), za pravého pro-
 středníka mezi sebou a lidmi mne postavil
 (Izai. 42, 6.), klíče života i smrti mi dal
 (Zjev. 1, 18.), abych koho bych jen chtěl,
 mohl obživovati (výš 5, 21.) a původem
 vzkříšení i života býti. (Níž 11, 25.) A sum-
 mou, když dí Kristus, že jest živ skrze
 Otce, to míní, že tělo jeho má moc obživu-
 jící proto, že v pravém člověčenství jeho,
 Duch Otce jeho neb plnost Božství přebývá,
 a moc svou obživující provodí. Aneb proto,
 že ho Otec k tomu za prostředníka zřídil,
 aby dárcé života byl. Výš v. 27. Podobně
 Řím. 8, 11. 89) Skrze Krista jsou tak vě-
 řící živi, že i on je hříchy umrtvené obživil
 (Efez. 2, 5.), krví svou umyl (Zjev. 1, 5.),
 svou spravedností přiodil (1 Kor. 1, 30.),
 z hrdla smrti je vytrhl, je opatruje, z rukou
 svých vytrhnouti jich nedá (níž 10, 28.) a
 potom život, kterýž v něm jako poklad skrytý
 mají, darovati chce. Kol. 3, 3. 90) *t. ne-
 světlá, scestná a rozumu i pravdě odporná.*
 91) *t. ji rozuměti a věřiti, anobřz kdo by ne-
 měl před ní uši svých zacpatí?* 92) *pohor-
 šuje. Jako by s podiventm řekl: Předivná
 jest to věc, že se vy na řeči mé urážíte, jistě
 že se není proč na ni zastavovati.* 93) *t.*
co byšte řekli, když byšte viděli, že jest
tělo mé z země do nebe přenešeno, avšak
od těch, kdož mají spasení býti, musí býti
věrou jedeno, zdalíž by se to vašemu rozumu
věci odpornější býti nezdálo, kterak by ono

nejsuc hmotně a tělesně přítomno, ale jsuc
 od země vzdáleno, mohlo býti požíváno? Aneb
 co byšte tomu řekli, když byšte uzřeli, to
 jest mé Božské moci pocítiti, a to, chtějte
 neb nechtějte, že jsem já pravý Bůh, poz-
 znati musili? 94) *t. mne vám podobného*
s strany přirození lidského. Jako by řekl:
 Nemáte se proč na mém snížení a rodu po-
 tupném, ani na tom, že sem se chlebem ne-
 beským býti pravil, i nad mannu vystavil,
 spravedlivě horšiti a tak nerozumně mysliti,
 že bych vám tělo své tělesně velel kousati
 a jísti; neboť já s strany svého těla dlouho
 zde nezůstanu, ale do nebe vstoupím a tam
 je oslavím, anobřz odtud moci své Božské
 dokazovati budu, a tuť vy to viděti a znáti
 musíte, že jsem já nejen člověk, ale i pravý
 Bůh a že sem vám nikdá těla svého tak tě-
 lesně jísti nevelel, ale k tomu, abyšte užítků
 smrti a vylitím krve mé způsobených věrou
 požívali, věrně sloužil. 95) *vstupujícího.*
 96) *t. od věků. Výš 1, 1. Item 17, 5.* 97)
t. tělesně a zevnitřním způsobem toliko jedené
a požívané. Jako by řekl: Duch svatý jest
 ten, kterýž život duchovní působí, kdyžto
 v srdcích vyvolených svých věrou zplozuje a
 utvrzuje, aby oni tou věrou zasloužení těla
 mého uživali a na tělesném jeho jídle spa-
 sením se nebezpečili. 98) *t. mé učení a ob-
 zvláštěně pak toto kázání o požívání těla a*
krve mé. 99) *totiž těm slovům duchovně*
rozumíno býti má, že ona ne na tělesné
mého těla jedení, ale věrou ho požívání, ne
na časného, ale věčného života dávání se

VII.

S. JANA.

STRŽKOVÉ dobře, a to tito: 1. Kteříž s jinými ode Pána odjítí nechtěli. 2. Slavné vyznání učinili: 1. Jak užitečná jsou jeho kázání. 2. Že jest on s strany svého úřadu pomazaný král a kněz; s strany své osoby Syn Boží, při čemž Pán: 1. Svým jich vyvolením potěšil. 2. O zrádci svém jim oznámil.

Vypisuje tuto evanjelista věci zběhlé při Kristu před památkou stánků, při začátku jejím, při prostředku i dokonání, z čehož souditi sluší: I. Co se dalo před touto památkou stánků? 1. Kristus Pán svým životem byv nebezpečně, v Galilei bydlil. 2. Příbuzní jeho napomínali ho, aby šel k té slavnosti do Jeruzaléma, což vše jakými slovy i proč činili,

65. I pravil: Protož sem vám řekl, *že žádný nemůže přijíti ke mně, leč by jemu dáno bylo od Otce mého¹⁰¹. *Výš v. 44.*

66. A¹⁰² z toho mnozí z učedníků jeho odešli zpět, a necho-
dili s ním více.

67. Tedy řekl Ježíš¹⁰³ ke dvanácti: Zdali i vy chcete odjítí?

68. I odpověděl jemu Šimon Petr¹⁰⁴: Pane, ¹⁰⁵k komu půjdeme?
a ty slova věčného života máš.

69. A my sme uvěřili a poznali¹⁰⁶, že jsi ty Kristus, *Syn Boha
živého. *Mat. 16, 16. Mar. 8, 29. Luk. 9, 20.*

70. Odpověděl jim Ježíš: Však sem já vás dvanácte vyvolil¹⁰⁷
a jeden z vás ďábel jest¹⁰⁸?

71. A to řekl¹⁰⁹ o Jidášovi, synu Šimona Iškariotského; *nebo
ten jej měl zraditi, byv jeden ze dvanácti.

Níž 18, 3. Mat. 26, 47. Mar. 14, 43. Luk. 22, 47.

KAPITOLA VII.

Pán přišed tajně k svátku, 14. učil zjevně v chrámě; 15. farizee přemáhal ku podivení mno-
hým; 25. obecný lid pak rozličně a rozdílně o něm smyslili i mluvili; 45. ale učedníci
farizejští svědectví Pánu dobré vydali, 50. k čemuž se Nikodém přimluvil fari-
zeům nevděk.

Potom pak chodil Ježíš po Galilei; nebo nechtěl ¹býti v Jud-
stvu, proto že ho hledali ²Židé zabiti.

2. A byl blízko svátek židovský, památka *stánků. *Lev. 23, 34.*

3. Tedy řekli jemu bratří jeho³: Vyjdi odsud a jdi do Judstva⁴,
ať i učedníci tvoji⁵ vidí skutky tvé, kteréž činíš.

4. Nižádný zajisté v skrytě nic nedělá, kdož chce ⁶vidín býti;
protož ty, činíš-li takové věci⁷, zjeviž se světu⁸.

vztahují, anobř nástrojem Ducha Páně, skrze
něž on víru v lidu působí a je obživuje,
moeným bývají. 100) t. z těch, kteříž se
k víře v něho přiznávali. *Výš 2, 24. 101)*
Podobně *Mat. 13, 11. 102)* z těch příčin.
103) t. ne proto, že by o jejich dobrém úmyslu
neverděl, ale aby k vyznání víry své příčinu
sobě danou měli. 104) t. na místě jiných.
Mat. 16, 16. 105) kamž bychom šli? t. kohož
bychom sobě jiného kromě tebe za mistra a
Pána zvolili? 106) t. z kázání tvých. 107)
k úřadu apoštolskému. 108) t. podobný ďáblu,
aneb syn ďáblův. Podobně níž 8, 44. 109)
t. 1. Pro ukázání toho, že on jako Bůh
pravý, věda o svém zrádci, předce při nich

práce se vésti neliknoval, jako i potom nohy
jejich umýval. (Níž 13, 2. atd.) 2. Pro na-
pomenutí jich ku pečlivosti, t. aby se na péči
měli a na tom zpolehnuce, že o Pánu dobré
vyznání učinili, v lhostejnost se nevydávali.
(Podobně to činil *Mat. 19, 29. 30.*) 3. Pro
jejich posilnění, aby se potom na pádu Ji-
dášovu škodlivě neuráželi, za jakouž příčinou
i o svých utrpeních předpovídal. Níž 16, 1.
1) Ř. choditi. 2) lid Judský. 3) t. pří-
buzní, *Mat. 12, 47. neb krajané.* 4) tak
mluvili podlé rozumu tělesného, kterýž oby-
čejně Ducha Božího chce učiti a mistrovati.
5) t. ti lidé, kteréž si v Judstvu sobě získal.
6) slovotným, znamenitým. 7) t. což na Me-

PAMÁTKA 2: Ukazováním rozdílnosti své pře od jejich. — II. Co se při začátku té památky zběhlo? 1. Pán tajně k té slavnosti šel proto, že mu farizeové úklady činili. 2. Lid obecný viděl jeho divy při památkách předešlých činěné, po něm se ptal, výš 2, 23. 3. Rozliční soudové o něm činění byli. 4. Ani pobožnější vyznávati ho nesměli. — III. Co se stalo při vykonání polovice té slavnosti? To dvě: Jedno: Pán Písma vysvětloval. Druhé: Tři rozepře s Židy měl: *Jedno*: O své učení, jehož zastával: 1. Svým od Boha k tomu posláním a jeho sobě svěřením. 2. Svěděním lidí vůli Boží se zpravu-

5. Nebo ani bratří jeho nevěřili v něho⁹.
6. I dí jim Ježíš: Čas můj ještě nepřišel; ale čas váš vždycky jest hotov¹⁰.
7. *Nemůžet vás svět¹¹ nenáviděti¹²; ale mnef nenávidí, nebo já svědectví vydávám o něm, že skutkové jeho zlí jsou. *Niž 15, 19.*
8. Jděte vy k svátku tomuto, jáť ještě nepůjdu k svátku tomuto, *nebo čas můj ještě se nenaplnil. *Niž 8, 20.*
9. To pak pověděv jim, zůstal v Galilei.
10. A když odešli bratří jeho, tehdy i on šel k svátku, ne zjevně, ale jako¹³ ukrytě.
11. *Židé pak hledali ho v svátek a pravili: Kde jest onen¹⁴? *Niž 11, 56.*
12. *A mnoho¹⁵ řečí bylo o něm v zástupu; nebo někteří pravili, že dobrý jest; a jiní pravili: ¹⁶Není, ale svodí zástup. *Niž 9, 16. Item 10, 19.*
13. *Žádný však o něm nemluvil¹⁷ zjevně pro bázeň Židů¹⁸. *Niž 9, 22. Item 12, 42.*
14. Když pak již polovici¹⁹ svátku se vykonalo, vstoupil Ježíš do chrámu a učil²⁰.
15. I divili se Židé, řkouce: Kterak tento Písmo umí, neučiv se?
16. Odpověděl jim Ježíš a řekl: *Mé učení není mé²¹, ale toho, jenž mne poslal; *Niž 12, 49. Item 14, 10.*
17. Bude-li kdo chtěti vůli jeho činiti²², tenf bude uměti rozoznati, jest-li to učení z Boha, čili mluvím já sám od sebe.

siáše přísluší, a to mocí Božskou a ne nějakým mámením neb pomocí ďábelskou. 8) t. vůbec všechněm a ne jen zde mezi námi prostými zástávej. 9) jako by řekl: Není div, že jiní v něho nevěřili, poněvadž ani příbuzní jeho a krajané toho neučinili. Vidí se tuto, že rod těla a příbuzenství víry a rodu nového nedává, anobřz netoliko krevním přítelem podlé těla Kristovým býti, ale třeba matkou jeho býti nic nepostačuje k dosažení blahoslavenství (Luk. 11, 27. 28.), jako i tělesní Izraelitové ne všickni jsou před Bohem praví Izraelitové. Řím. 9, 6. 10) jako by řekl: Tělesní s tělesnými snadně srovnají, ale mně na vůli Otcovu se ohlédati sluší. 11) t. lidé svěští. Niž 14, 17. Item 15, 18. Item 17, 9. 12) t. proto, že jeho jste. Niž 15, 19. 13) tajně, t. ani s zástupy velikými se nevedl, ani divů a zázraků na cestě nečinil, jimiž by jako slunce vyšlé světu se zjevil. 14) t. buď z po-

tupy někteří o Kristu tak mluvili (jako tam někdy Saul o Davidovi (1 Král. 20, 37.), nechťevše ho ani jménem vlastním jmenovati. Jako by řekli: Kde jest ten svůdce a rušitel soboty? (Výš 5. Niž 9, 16.) Kde jest ten, kterýž se divy a zázraky vynáší a prorokem tím velikým nazývati dopouští? Výš 6, 14. Buď podlé toho tak někteří mluvili, že divy jeho vídali, zjevně pak po něm se ptáti nesměli. 15) hlbku, rozprávky, šeptů. 16) nikoli. 17) svobodně. 18) jako by řekl: Byla svoboda Krista zradili, v zlou pověst obléci i zamordovati, ale něco chvalitebného o něm promluví pro farizee a zákonníky nebylo lze. Niž 9, 22. 19) dnů svátečních, t. čtvrtého dne. Nebo ten svátek sedm dní trval. Lev. 23, 34. 20) t. podlé svého obyčje, text nějaký Písem svatých vysvětloval (Luk. 4, 19.), jakž se hned z verše dalšího rozumí. 21) t. sám od sebe, jelikož jsem člověk, jeho nemám,

nesnáž. jících a týmž Duchem jako i on naplněných. 3. Cílem toho svého učení od svůdečů rozdílného, a ten jest: 1: Sláva Boží. 2: Spasení bližních. *Druhé: O SOBOTU.* O své zázračné člověka v den sobotní uzdravení (výš 5, 5.), při čemž sebe Pán, že nezrušil soboty, zastává: 1. Odvoláváním se na jejich vlastní svědomí, že totiž oni ze zlosti ten skutek přesuzující, Zákon přestupují. 2. Srovnáním obřízky s svým skutkem, že t.: 1: Obřízka se často a s mnohou prací bez zrušení však Zákona i v den sobotní dala, ale on jedinou toliko a bez nějaké hmotné práce skutek ten učinil. 2: Obřízka skrze lidi vydána i konána byla, ale on jsa Bůh pravý, skutek ten způsobil. 3: Obřízka při věřících svědectvím zdraví duchovního byla a bolest tělu přinášela, on pak zdraví duchovní

18. Kdož sám od sebe²³ mluví, chvály své vlastní hledá²⁴; ale kdož hledá chvály toho, kterýž ho poslal, tent pravdomluvný jest²⁵ a nepravosti²⁶ v něm není.

19. *Však Mojžíš dal vám Zákon? a žádný z vás²⁷ neplní Zákona? †Proč mne hledáte²⁸ zamordovati?

**Exod. 24, 4. Skut. 7, 38. †Mat. 12, 14.*

20. Odpověděl zástup a řekl: *Ďábelství máš²⁹; kdo tě hledá zamordovati?

Niž 8, 48. Item 10, 20.

21. Odpověděl Ježíš a řekl jim: Jeden skutek učinil sem³⁰ a všickni se tomu divíte³¹.

22. Však Mojžíš vydal vám obřízku, (ne že by z Mojžíše byla, *ale z otců³²) a v sobotu³³ obřezujete člověka. *Gen. 17, 10. Lev. 12, 3.*

23. Poněvadž člověk obřízku přijímá v sobotu, aby nebyl rušen³⁴ zákon Mojžíšův; proč pak se na mne hněvate, že sem celého člověka uzdravil v sobotu?

od někoho z lidí jemu sem se nenaučil, ale spolu s svým Otcem jeho jsem původem. *Podobně výš 6, 38.* 22) Jako by řekl: Kdož sobě svými vášněmi a rozumem těla oči nezastepuje, ale dílo Ducha svatého v svém srdci má a pravdy Boží upřímě vyhledává, ten učení mé s vůlí Boží v Zákoně oznámenou srovnáváje, snadně tomu porozumí, že ono z jednoho a téhož Ducha svůj původ má. Pěkný toho příklad viz Skut. 17, 11. 23) *t. své výmyslky.* 24) *t. z toho, že nové učení vynalezl, na něž jiný svým vtipem trefiti nikdá nemohl.* 25) *t. upřímný a své chvály nehledající.* 26) *t. lsti a ošemetnosti, aby pod zástěrou konání Božích služeb svých věcí hledal.* 27) *nečini toho, což velí Zákon.* Jako by řekl: Váš svědomí vlastní toho pojišťuje, že ne z horlivosti, ale z pouhé zlosti ten skutek tupíte a o zákon Boží se zasazujete. Nebo sic jinak vy sobě jej často zlehčujete. (Mat. 15, 3.) Pročež se na mne o učiněný jediný skutek v den sobotní zlobíte? nýbrž raději toho, zle-li sem čili dobře to učinil, dokažte a na cíl Zákona, kterýž velí tak dobře v sobotu jako i v jiný den bližního milovati, jasněji pohlédte. 28) *jako by řekl: Ukažte to, čím sem smrti zasloužil?* 29) *t. ďáblem jsi posedlý, poněvadž po domnění chodíš, že bychom my tobě úklady strojíli.* 30) *t. člověka od osmi a třiceti let nemocného sem uzdravil. Výš 5, 5.* 31) *t. tak*

až sobě příčinu k urážení se na mně odtud běřete, co pak budu-li více divů činiti, vy učiníte? *Podob. výš v. 15.* 32) *t. ne za času Mojžíšova teprv, ale dávno tam za otců jest vydána a ustanovena (Gen. 17.), kterážto však otcové prvé se Bohu líbili, nežli obřízku přijali. Řím. 4, 10.* Připomínat pak tu Pán otce proto: 1. Aby, jakož otcové mnohými ceremoniemi se nezanášeli, ale cíle Zákona, jenž jest milování bližního (1 Tim. 1, 5.), více nežli ceremonií šetřili, tak i oni činili a lásky k tomu člověku prokazané nezavížděli. 2. Pro ukázaní toho, že již ten čas nastal, v němž ty ceremonie a řádové, jichž otcové bez škody svého spasení neostříhali, ani o nich nevěděli, konec svůj vzítí měly; a protož aby se oni pro opouštění jich nic na něm neuráželi, ale raději příkladem jeho k bližním lásky dokazovali. 33) *t. jestliže se trefí den osmý v sobotu od narození člověka.* 34) *t. přikázání o obřízce vydané.* Jako by řekl: Poněvadž sobě toho přikázání vážíte, kteréž zdraví duchovního samo z sebe nedává, tak že (aby rušeno nebylo) i v sobotu člověka obřezujete, ovšem tedy nemáte se proč hněvati na mne, že sem duši i tělo uzdravil. Aneb: Poněvadž se na Mojžíše nehnevate, že i v sobotu kázal člověka obřezovati, nad toť tedy nemáte se proč na mne hněvati, že sem celého člověka uzdravil. Nebo sluší-liť v sobotu menší dobrodiní či-

ÚKLADOVÉ FARIZEŮ navrátil a z celého života nemoc těla odjal. *Třetí:* O svůj úřad královský i kněžský, k němuž pomazán byl, jehož však nepřítelé Krista odsuzovati chtěli, při čemž vypravuje se: 1. Podlé čeho nepřítelé Pána toho úřadu odsuzovali? 2. Co jim Pán k tomu říkal? Že proti poznalé pravdě hřeší, jim ukazoval a jejich důvod na ně obracel; úřadu svého mocně zastával původem svým z Boha i s strany svého zplození i s strany poslání, tak v. 29.; že jsou prázdní známosti Boží, již se chlubili, jim osvědčoval. 3. Jak v tom přijat byl? 1: Z vyvolených mnozí pomoc sobě k víře skutky jeho činivše, v něho uvěřili. 2: Nepřítelé jemu úklady činili, tak výš 30., a tuž viděti sluší: 1. Jakou příčinu k tomu sobě vzali? 2. Skrže koho je činili? 3. Jakou jim pomstou Pán za to hrozil? 1: Že od nich pro jejich nevděčnost odejde, své pak tělo proti vůli jejich v nebi oslaví. 2: V čas potřeby své ku

24. *Nesudte ³⁵ podlé osoby, ale spravedlivý soud sudte.

Lev. 19, 15. Deut. 1, 17. Přisl. 24, 23. Eklus. 42, 1. Jak. 2, 4.

25. Tedy někteří z Jeruzalémských pravili: Zdaliž toto není ten, kteréhož hledají zabiti?

26. A aj, svobodně mluví³⁶, a nic mu neříkají; zdali již právě poznali knížata, že tento jest právě Kristus?

27. Ale o tomto víme, odkud jest³⁷; Kristus pak, když přijde, žádný ³⁸nebude věděti, odkud by byl.

28. I volal³⁹ Ježíš v chrámě, uče a řka: I mne znáte⁴⁰, i odkud sem, víte; a nepřišel sem sám od sebe⁴¹, ale jestiž pravdomluvný ten, kterýž mne poslal⁴², jehož vy neznáte.

29. *Ale já znám jej, nebo od něho jsem⁴³, a on mne poslal.

Níž 10, 15. Mat. 11, 27.

30. *I hledali ho jíti; ale žádný nevztáhl ruky na něho, nebo ještě byla nepřišla hodina jeho⁴⁴.

Níž 10, 30. Luk. 20, 19.

31. *Z zástupu pak mnozí uvěřili v něho a pravili: Kristus když přijde, zdali více divů činiti bude nad ty, kteréž tento činí?

Níž 8, 30.

32. Slyšeli pak farizeové zástup, an o něm takové věci rozmlouvá⁴⁵, i poslali farizeové a biskupové služebníky, aby jej jali.

33. Tedy řekl jim: *Ještě malický čas ⁴⁶jsem s vámi⁴⁷, potom odejdu⁴⁸ k tomu, jenž mne poslal.

Níž 16, 16.

ni, tedy ovšem větší muž činěno býti. 35) z samého pohledění, podlé tvárnosti. Ř. podlé vidění, t. ne na to, jaký jsem u světa ponížený, ale na to, že jsem pravý Bůh věčný, hledte a po mých skutcích jako strom po ovoci mne znejte. 36) t. své pře zastává, i své nepřítelé obviňuje a jim domlouvá. 37) jako by řekl: Tento není nám zaslíbený Mesiáš, nebo víme, odkud jest. 38) nezví. Rozuměti pak, že se ten smysl z nevyrozumění Písmům v jejich úzkou vyléhl. Nebo což Izaiáš o Kristu pověděl: „Rod jeho kdo vypraví“ (Izai. 53, 8.), a Micheáš: „Jehož východové (jsou) od starodávna (hned) ode dnů věčných“ (Mich. 5, 2.), to oni měvše slyšeti na jeho divné z Boha rození a od počátku světa a předivné slovy i skutky zjevování ano i na budoucí po vítězství neslychaném oslavení, na rodiče a na vlast jeho, o níž by

žádný nevěděl, obraceli; Písma pak zjevná, kteráž oznamovala, kdy a kde se měl naroditi, mlčením pomíjeli a za hřbet zakládali, anobř sami se v řeči potýkali. Níž v. 42. 39) t. hlasem svobodně mluvil, aby ho všickni přítomní slyšeti mohli. 40) t. měli byste mne po mém učení a zázračných skutcích v pravdě znáti, ale nechcete, anobř kteříž znáte, ze zlosti mi se protivíte. 41) t. o své újmě. 42) a protož jako by řekl: Povinni jste jeho svědectvím o mně vydaným věřiti. Výš 5, 32. 43) t. i zplozen, i na svět poslán. Výš 6, 46. 44) t. čas od Otce uložený, v němž měl býti jat i ukřižován. Níž 13, 1. 45) t. iše jedni druhým vypravují, t. nesměvše svobodně o něm mluvit. Výš v. 13. 46) jako by řekl: Jsem vám hrubý v očích a protož mne zabiti usilujete; ale nebuduť vám dlouho zavazeti, nebo asi po půl létě mne vyhladíte.

ZASLÍBENÍ
O DUCHU SVATÉM.

pomoci, ovšem k zahubení, nebudou ho moci naleztí. 3: Do nebe za ním nevejdu, čehož však nepřítelé se neulekli, ale: 1. Řeči jeho posměšně valchovali. 2. Za odtržence, jako by se od lidu Božího chtěl odtrhnouti, jej soudili. — IV. Co se posledního dne při dokonání té slavnosti dalo: Jedno: Kristus Pán kázání činil, při čemž viděti sluší: Předně: K čemu tím kázáním směřoval? Aby lidé sami sebe znali, že jsou z přirození svého všeho dobrého prázdni a jako země vyprahlá žízniví; aby se k němu obraceli a k tomu jim pomoc činil předkládáním užítku z víry jdoucího. Potom: Jak toho kázání kteří užili? 1. Dobře ti, kteříž o něm víry, že jest prorokem, anobřz Spasitelem, nabyli. 2. Zle ti, kteříž: 1: Pro jeho vlast slavnou jim pohrdli, ač však, že by se v Galilei narodil, velmi se mýlili. 2: Jiné od něho

34. *Hledati mne budete⁴⁹, ale nenaleznete⁵⁰; a kdež já⁵¹ budu⁵², vy tam nemůžete přijíti. *Niž 8, 21. Item 13, 33.*

35. I řekli Židé k sobě vespolek: Kam tento půjde, že my ho nenalezneme? Zdali v rozptýlení⁵³ pohanů půjde a bude učiti⁵⁴ pohany?

36. Jaká jest to řeč⁵⁵, kterouž promluvil: Hledati mne budete, ale nenaleznete; a kdež já budu, vy nemůžete přijíti?

37. *V poslední pak den⁵⁶ ten veliký⁵⁷ svátku toho stál Ježíš a volal, řka: † Žízní-li⁵⁸ kdo, poď ke mně a napi se⁵⁹.

**Lev. 23, 36. †Vjš 6, 35. Izai. 55, 1. Zjev. 22, 17.*

38. Kdož věří ve mne, jakož dí Písmo⁶⁰: Řeky z břicha jeho poplynou⁶¹ vody živé⁶².

39. (*A to řekl o Duchu⁶³ svatém, kteréhož měli přijíti věřící v něho; nebo ještě nebyl dán Duch svatý⁶⁴, proto že ještě Ježíš nebyl oslaven). *Izai. 44, 3. Joel 2, 28. Skut. 2, 17.*

40. Tedy mnozí z zástupu, uslyševše⁶⁵ tu řeč, pravili: *Tentof jest právě prorok ten⁶⁶. *Vjš 4, 19. Item 6, 14. Niž 9, 17. Mat. 21, 46. Luk. 7, 16.*

41. Jiní pravili: Tentof jest⁶⁷ Kristus. Ale někteří pravili: Zdaliž z Galilee přijde Kristus?

42. Zdaž nedí Písmo, *že z semene Davidova † a z Betléma městečka, kdež⁶⁸ býval David, přijíti má Kristus?

**Mat. 20, 31. †Mich. 5, 2. Mat. 2, 5.*

47) t. tělesně. 48) t. do nebe vstoupím. 49) t. v svých bídách ku pomoci. 50) t. žádně milosti mě a pomoci neužívete. 51) jsem. 52) t. v nebi. 53) Řeků, t. mezi Židy do národa pohanského rozptýlené. Jak 1, 1. 1 Petr 1, 1. J. slyší to prostě na lid pohanský. 54) Ř. Řeky. 55) t. co se tím mluvením míní. Podobně niž 16, 17. 56) t. osmý. Lev. 23, 36. 57) t. mimo jiné slavnější, jakž první a poslední den býval. Sloul pak veliký, jakož pro veliké věci, kteréž se tu daly a rozjímány bývaly, tak i pro veliké množství lidí, kteříž se k službám svatým v poslední den tím pilněji shromažďovali. Protož Pán s tím kázáním do posledního dne odložil, aby tím více posluchačů měl a jim se rozjítí majícím summu učení čistého předložil. 58) t. jestli kdo Boží milosti a spravedlnosti žádostiv a hledá-li toho opravdově. Izai. 55, 1. Mat. 5, 6. 59) t. mé milosti a spasení mnou připraveného věrou poživej. 60) t. jakž se o tom hojně v Písmích porůznu vy-

pravuje. 61) t. hojně darů Ducha svatého míti bude. 62) t. kteráž nikdy nepřesychá, ale vždycky trvá a život dává. Jako by řekl: Kdož koli ve mne právě uvěří, ten takový hojnými a štědrými dary Ducha svatého netoliko k svému spasení, ale i ku pomoci jiným obdařen bude, tak aby šlechtným obcováním, učním a napomináním, i jiným k dobrému sloužil, neumělé vyučoval, zarmoucených potěšoval, neosvicené osvěcoval, nedbalé a neživé rozhorloval, padlých pozdvíhoval a tak z vnitřnosti srdce svého užítky hojně i jiné zalévající, jako řeky nějaké, vydával. 63) t. o darích Ducha svatého, jichž on jest dárce. 1 Kor. 12, 1. atd. Podobně Skut. 19, 2. 64) t. takovým zázračným způsobem, jako potom dne padesátého po jeho z mrtvých vstání. Skut. 2, 1. atd. 65) to slovo. 66) t. skrze Mojžíše zaslíbený (Deut. 18, 15.), jehož však tito neslyšeli na Krista, jakž se z dalších slov rozumí, ale na nějakého jiného znamenitého proroka, jako vjš 1, 21. 67) Mesiáš. 68)

NESNÁZ odvozovali. 3: Jímati ho a farizeům vydati chtěli. *Druhé:* Šikové nepřátel O KRISTA. Kristových zmatení byli, nebo: 1. Jeho mocí, aby naň sáhnouti nemohli, zdržáni byli. 2. Proti svému úmyslu pravdě slavné svědectví před farizei vydati musili, kteříž však: 1: Na ně se obořili. 2: Krista proto, že žádný z slavných v něho neuvěřil, zlehčovali a potupně o něm mluvili. 3: Od Nikodéma, že soudí proti Zákonu, potrestáni byvše, nic nenapravili, ale více se rozlítili. 4: Nic nezpravivše, rozjítí se musili.

I. *Dvůj příklad dobrotivosti Kristovy:* *Jedno:* V činění kázání, při čemž se pokládá: 1. Kdy kázal? 2. Kde? 3. Komu? 4. Co? viz níž v. 12. *Druhé:* V přijetí cizoložnice na milost a hrdla ji obhájení, a tu souditi: 1. Od koho, kam a jakým úmyslem k němu

43. A tak různice v zástupu stala se pro něj.

44. *Někteří pak z nich chtěli ho jíti; ale žádný nevztáhl ruky na něj⁶⁹.

Výš v. 30. Mat. 21, 46.

45. Tedy přišli služebníci k biskupům a k farizeům, kteřížto řekli jim: Proč ste ho nepřivedli?

46. Odpověděli ti služebníci: Nikdy tak člověk nemluvil⁷⁰, jako tento člověk.

47. I odpověděli jim farizeové: Zdali i vy ste svedeni⁷¹?

48. *Zdaliž kdo⁷² z knížat uvěřil v něho a nebo z farizeů?

1 Kor. 1, 20.

49. Než⁷³ zástup ten, kterýž nezná Zákona: zlořečeníť jsou.

50. *I dí jim Nikodém, ten, jenž byl přišel k němu v noci, byv jeden z nich:

Výš 3, 2. Níž 19, 39.

51. *Zdali Zákon náš soudí⁷⁴ člověka, leč prvé uslyší od něho⁷⁵ a zví, co by činil?

Exod. 23, 2. Lev. 19, 15. Deut. 1, 16. Item 17, 8. Item 19, 15.

52. Odpověděli a řekli jemu: Nejsi-li i ty Galilejský⁷⁶?⁷⁷ Ptej se a viz, žeť žádný prorok z Galilee nepovstal.

53. I šel jedenkaždý do domu svého.

KAPITOLA VIII.

O ženě popadené v cizoložstvu; 12. svědectví pravé o Pánu, kdo by a co byl; 22. Židé se Pánem se hádajíce, rouhají se jemu 59. a ukamenovati jej chtějí.

Iežíš pak odšel na horu Olivetskou¹.

2. Potom na úsvitě zase přišel do chrámu a všecken lid² sšel se k němu, a on posadiv se, učil je.

3. I přivedli k němu³ zákonníci a farizeové ženu v cizoložstvu popadenou; a postavivše ji v prostředku,

bydlil. 69) t. proto, že ještě nebyla přišla hodina jeho. *Výš v. 30. Item níž 8, 20. 70) t. tak mocně, pronikavě, užitečně a libě. Podobně Mat. 7, 29. Luk. 4, 22. 71) jako by řekli: Na lidu prostém a hloupém jakž takž bychom to snesli, ale do vás jest nám to divné a těžké, že vy, mezi námi lidmi znamenitými a učenými bývající, mohli ste se dáti svěsti. 72) z povýšených. 73) chasa, zběž. 74) t. velí odsouditi a potupiti. 75) t. soudce roz-*

soudí při. 76) t. že se o Krista zasazuješ. 77) zpytuj, t. Písma-svatá.

1) t. k modlitbám svatým, jakž měl obyčej proto chodivati tam. Luk. 22, 39. 40. 2) t. kterýž jeho kázání dnů předešlých při památce stánků poslouchal. *Výš 7, 14. 37. 3) t. pokoušejíce ho. Nebo myslili, řekne-li, že takovým odpouštěti sluší, tedy že budou moci říci, že jest odporen učení Mojžíšovu; pakli dí, že nesluší takovým promjieti, tedy ukáží*

CIZOLOŽNICE. přivedena i jakými slovy obžalována byla? 2. Jaký způsob Pán při tom zachoval? 1: Na zemi psal pro ukázaní toho, že oni zákon Boží opomítají a potlačují a že k němu ten soud nepřináležejí, protože jich ani neposlouchá, ale jinou věcí se zaměstknává. 2: Na jejich svědomí jim sáhl a tak léčku, kterouž na něho poléklí, na ně samy uvrhl. 3: Pro vyjití vstříc pomluvám, otázku na tu ženu, byla-li by odsouzena, učiniti ráčil. 4: Hříchy jí odpustil a ji propustil. 5: Ku polepšování života ji napomenul. — II. Rozepře některé Kristovy s farizei: 1. Odkud příčinu k nim vzali? Z kázání jeho, v němž vypravoval o sobě: Kdo jest on? Komu jest dán? Kdo jeho dobře užive? Jaký na

4. Řekli jemu: Mistře, tato žena jest postižena ⁴ při skutku, když cizoložila.

5. *A v zákoně Mojžiš přikázal nám takové kamenovati; ty pak co pravíš ⁵? Lev. 20, 10. Deut. 22, 22.

6. A to řekli, pokoušejíce ho, aby jej mohli obžalovati; Ježíš pak ⁶ skloniv se dolů, prstem psal na zemi.

7. A když se nepřestávali otazovati jeho, zdvihl se a řekl jim: Kdo jest z vás bez hříchu, nejprv hod' ⁷ na ni kamenem.

8. A opět schýliv se, psal na zemi.

9. A oni uslyševše to a v svědomích svých obvinění byvše, ⁸ jeden po druhém odcházeli, počavše od starších až do posledních; i zůstal tu Ježíš sám ⁹ a ta žena ¹⁰ u prostřed stojeci.

10. A pozdvih se Ježíš a žádného neviděv ¹¹, než tu ženu, řekl jí: Ženo, kde jsou ti, kteříž na tebe žalovali? Žádný-li tě neodsoudil?

11. Kterážto řekla: Žádný, Pane! i řekl jí Ježíš: Aníž já tebe odsuzuji ¹²; jdiž *a nehřeš více. Výš 5, 14.

12. Tedy Ježíš opět jim mluvil ¹³, řka: *Já jsem ¹⁴ světlo světa; kdož mne následuje ¹⁵, nebudeť choditi v temnostech ¹⁶, ale budeť míti světlo života ¹⁷. Výš 1, 9. Níž 9, 5. Item 12, 46.

13. I řekli jemu farizeové: Ty sám o sobě svědectví vydáváš, svědectví tvé není pravé.

na něj, že jest svému učení odporný, jakožto ten, kterýž publikány a nevěstky na milost přijímá, touto pak pohrdá. Mat. 21, 31. 4) tehďáž. 5) jako by řekli: Poněvadž mnohé věci, jichž Mojžiš nepřikázal, začínáš, rádi bychom věděli, jaký ty smysl o trestání cizoložníků máš. 6) sehnul se. 7) t. podlé Božího poručení svědkům učiněného, aby oni na odsouzené kamením nejprve házeli (Deut. 17, 7.) a tím svého svědectví potvrzovali, což i oni svědkové při svatém Štěpánu učinili. Skut. 7, 58. 8) Ř. po jednom. 9) t. kromě lidu, jemuž hned za tím kázání činil (níž v. 12.), ale farizeové a zákonníci pryč byli odešli. 10) kteráž byla u prostřed postavena. 11) t. z jejich žalobníků. 12) jako by řekl: Nepřišel sem proto na svět, abych moci světské užíval, ale hříšných ku pokání volal (Mat. 9, 13.), a protože toho, což ke mně nepřináležejí, nechci činiti. Nemát pak to na tu stranu bráno býti, že by neslušelo cizoložstva tre-

stati, nebo jednotejná by nemoudrost to byla, jako kdyby kdo řekl, že nenáležejí nápadů rozdělovati, proto že Pán toho nechtěl činiti. Luk. 12, 14. 13) t. kázání činil, jakž byl počal (výš v. 2.), kdež mu farizeové v řeč vskočili. 14) t. já kázáním svým a mocí Ducha svého lidská srdce osvěcuji. Jakož jinde za příčinou vody hmotné mluvití ráčil Pán o milosti hojné v sobě složené (výš 4, 10.) a za příčinou chleba tělesného o sobě chlebu nebeském (výš 6, 27. atd.), tak tuto za příčinou slunce tehďáž vycházejícího (výš v. 2.), světlem sebe nazval. Jako by řekl: Poněvadž slunce tělesného žádostivi jste a v jeho světle zvláštní líbost máte, pročez mne světla lepšího, myslí a srdce lidské osvěcuji, sobě neoblubujete a mne užiti nehledíte. 15) t. kdož mému učení věří a jím se zpravuje. 16) t. blouditi z přirozené slepoty své. 17) t. pravou známost Boží, na níž život věčný záleží. Níž 17, 3. Podobně

KRISTUS a tohot Pán zastával: 1. Svou důstojností, že t. on, jenž mluvil, jest i SVĚTLO SVĚTA. Bůh pravý i člověk svatý a pravice Boží má býti poctěný. 2. Předkládáním jejich slepoty, pro niž oni spravedlivě souditi nemohou. 3. Svědectvím Otce nebeského, srovnávajícím se s svědectvím jeho. *Druhý:* O jeho synovství, a tu: 1. Nepřátelé na jeho Otce se doptávali. 2. Pán je zahanbil, že ho, ani Otce jeho neznají. 3. Učil je, kterak by ho znáti měli. 4. Zdržel je, aby ho žádný jiti nesměl. *Třetí:* O kněžský a královský úřad jeho, a tuť Pán: 1. Téhož úřadu smrti a zásluhou hájiti ráčil. 2. Těm, kteříž by ho pozdě v čas bíd svých hledali, smrti věčnou a života věčného zbavením hrozil. 3. Jejich vnitř i zevnitř porušení a svou čistotu jim v známost uvodil, i jí dovedil. 4. K víře

14. Odpověděl Ježíš a řekl jim: *Ačkoli já svědectví vydávám sám o sobě, však pravé jest svědectví mé; †nebo vím¹⁸; odkud sem přišel¹⁹ a kam jdu²⁰; ale vy nevíte, odkud sem přišel, aneb kam jdu.

*Vjš 5, 31. †Vjš 7, 28.

15. Vy podlé těla soudíte²¹, já nesoudím žádného²².

16. A bychť pak i já soudil, soud můj jestiť pravý; nebo nejsem sám, ale jsem já a ten, kterýž mne poslal, Otec.

17. *A v zákoně vašem psáno jest, že dvou člověků svědectví pravé jest. *Num. 35, 30. Deut. 17, 6. Item 19, 15. Mat. 18, 16. 2 Kor. 13, 1. Žid. 10, 28.*

18. Jáť svědectví vydávám sám o sobě, *a svědectví vydává o mně ten, kterýž mne poslal, Otec.

Mat. 3, 17. Item 17, 5. Mar. 1, 11.

Item 9, 7. Luk. 3, 22. Item 9, 35. 2 Petr 1, 17.

19. Tedy řekli jemu: Kdež jest ten tvůj Otec? Odpověděl Ježíš: *Aniž mne znáte²³, ani Otce mého; kdybyšte mne †znali, i Otce mého znali byšte.

*Niž 16, 3. †Niž 14, 7.

20. Tato slova mluvil Ježíš u pokladnice, uče v chrámě, a žádný ho nejal²⁴, *nebo²⁵ ještě byla nepřišla hodina jeho.

Vjš 7, 44.

21. I řekl jim opět Ježíš: Já jdu, *a hledati budete mne a v hříchu mém²⁶ zemřete²⁷; kam já jdu, vy nemůžete²⁸ přijíti.

Vjš 7, 30. Niž 13, 33.

22. I pravili Židé: Zdali se sám zabije, že praví: Kam já jdu, vy nemůžete přijíti?

23. I řekl jim: *Vy z důlu jste²⁹, já s hůry³⁰ jsem; vy jste z tohoto světa, já nejsem z světa tohoto.

Vjš 3, 31.

24. Protož sem řekl vám, že zemřete v hříších svých; nebo jestliže nebudete věřiti, že já jsem³¹, zemřete v hříších svých.

vjš 6, 68. 18) t. vím, že sem Boží Syn, dvoje přirození mající a tak nejsem sám, ale dva svědkové jsme. 19) t. od Otce. 20) t. k Otci. 21) t. po svých vášněch a náklonnostech podlé svého způsobu zevnitřního bez pravidla slova Božího a protož vám věřeno býti nemá; já pak, ačkoli mohl bych vás podlé svého práva odsouditi i na zatracení odeslati, však toho nečiním, ale k spasení všechněm prospěti hledím. 22) ale totiž vás učím. 23) t. známosti spasitelnou (niž 17, 3.), ale toliko tou zevnitřní (vjš 7, 28.), již i ďáblové

mají. Mar. 1, 24. Item 5, 7. 24) t. ačkoli tak svobodně před farizeji mluvil. 25) viz vjš 7, 44. 26) t. v nevěře a zavřlosti, z níž jiní hříškové původ mají. 27) t. věčnou smrtí. 28) jíti. 29) t. jakž hned vykládá, jste z světa. Podob. vjš 3, 31. 30) Nemíní toho, že by tělo s nebe přinesl, nebo v životě panny jest počat (Luk. 1, 31. Gal. 4, 4.), ale to ukazuje, že při něm není jako při jiných zkázy přirozené, zákona hřícha, vášní a náklonnosti zlých, nýbrž jakž jest nebe od země rozdílné, tak jest on od hříšníků

VIII.

S. JANA.

ROZEPŘE a ku pokání jim sloužil. 5. K svým kázáním je odsýlal. 6. Otce svého mstitele zůřivého jim před oči stavěl. 7. Mluvení svých, že od Otce jeho původ mají, potvrzoval. 8. Aby na jeho budoucí povýšení hleděli, oči jim otvíral. 9. Přítomného sobě Otce býti svědčil a to skutky svými tvrdil. 10. V nově získaným k stálosti sloužil předkládáním jim potěšených užitek: 1: Že učednictví jeho jisté znamení míti budou. 2: Hojnější známosti jeho důjdou. 3: Vysvobození z hříchů i z pokut budou. *Čtvrté:* O pravou svobodu a o Abrahamovo anobř o Boží synovství, kteréž nepřátelé: 1. Rodu tělesnému připisovali. 2. Na svobodu těla je obraceli, ale Pán: 1: Toho, že jsou manové hřicha, na ně dokázal. 2: Jak jest to škodlivé manství, jim předložil. 3: Cestu k vyjití z něho jim ukázal. 4: Šetře mdlých v nově

25. I řekli jemu: Kdo jsi ty? I řekl jim Ježíš: To, což hned ³²s počátku ³³pravím vám.

26. Mnohoť mám o vás mluvit ³⁴a souditi; ale ten, kterýž mne poslal, ³⁵pravdomluvný jest; a já, což sem slyšel od něho, to mluvím ³⁶na světě.

27. Ale oni neporozuměli, že by o Bohu Otcovi pravil jim.

28. Protož řekl jim Ježíš: *Když povýšíte ³⁷Syna člověka, tehdy poznáte ³⁸, že já jsem a sám od sebe nic nečiním, †ale jakž mne naučil Otec můj, ³⁹takť mluvím.

* *Vjš 3, 14. Níž 12, 32. † Vjš 7, 16.*

Níž 12, 49. Item 14, 10.

29. *A ten, kterýž mne poslal, se mnoutť jest; ⁴⁰neopustitť mne samého Otec, nebo což jest jemu libého, to já činím vždycky.

Níž 14, 10.

30. *Ty věci když mluvil, mnozí uvěřili v něho.

Vjš 7, 31.

31. Tedy řekl Ježíš těm Židům, kteříž uvěřili jemu: Jestliže vy zůstanete v řeči mé ⁴¹, právě učedníci moji budete;

32. A poznáte pravdu, *a pravda vás vysvobodí.

Řím. 6, 17. Gal. 5, 1. 1 Petr 2, 16.

33. I odpověděli jemu: Símě Abrahamovo jsme ⁴² a žádnému sme nesloužili nikdy; i kterakž ty díš: Že svobodní budete?

34. Odpověděl jim Ježíš: Amen amen pravím vám, *že každý, kdož činí hřích ⁴³, služebník jest hřicha.

Řím. 6, 16. 2 Petr 2, 19.

35. A služebník nezůstává v domě na věky ⁴⁴; ale Syn ⁴⁵ zůstává na věky.

36. *Protož jestližeť vás Syn vysvobodí, právě svobodní budete.

Řím. 8, 2.

rozdílný. Žid. 7, 26. Podob. výš 3, 31. **31)** t. Spasitel světa. **32)** již sem dávno vám pověděl, kdo jsem, že jsem světlo světa, studnice vody živé, chléb pravý nebeský, Syn Boží jednorozený, Spasitel a vykupitel. **33)** t. svého kázání. **34)** t. kdyby nyní čas soudu byl, mohl bych o vaši zlosti a nevděčnosti mnoho mluvit a vás souditi i na zatracení odeslati. **35)** pravý, pravdivý, t. v svých řečech stálý a protož bude mě pře hájiti i vás, nenapravíte-li se, pro nevděčnost vaši trestati. **36)** světu. **37)** t. když mne ukřičíte, a já proti vši vůli vaší z mrtvých vstanu a své království vzdělávati budu. *Vjš 3, 14.* **38)** t. mé moci v řízení a zpravování

všeho i v trestání vás počtíte a vyznávati ji musíte. To pak hned při jeho smrti se plnilo, když Pilát jemu proti svému úmyslu titul slavný dal (Jan 19, 19.) a setník ho synem Božím býti svědčil. *Mat. 27, 54.* **39)** toč. **40)** nenechal. **41)** t. jestliže až do konce u víře pravé setrváte a mými řečmi se zpravovati budete. **42)** t. potomci Abrahamovi. **43)** t. bez činění svatého pokání. *Řím. 6, 16. 2 Petr 2, 19. 1 Jan 3, 4.* **44)** t. z vás žádný, jako služebník nevěrný, do počtu vyvolených Božích nepřináleží a do těch příbytků, kteříž jsou v domu Otce mého, nikoli se nedostane. *Níž 14, 2.* **45)** t. já pravý Syn Boží, jímž vy pohrdáte, ješto byste měli

SYNOVÉ získaých, rod těla Abrahamův nepřátelům pustil, rodu pak ducha podlé
ABRAHAMOVĚ skutků jejich je odsoudil, nebo: 1. Abraham místo pravdě dával; ale oni
ji odpírali. 2. Abraham z víry dobré skutky činil; oni pak jich prázdni
byli. 3. Abraham krve nevinné nevlýval, nýbrž ji obhajoval (Gen. 14, 14.); ale oni ji ži-
znili. 4. Abraham jej miloval; oni pak k němu z Boha i s strany zplození i s strany po-
slání původ majícímu žádné milosti neměli a jeho učení nerozuměli; a protož synové
ďáblův byli, nebo: 1. Dábel jest vražedník; oni také. 2. Dábel věrnosti Bohu nezacho-
val; oni též. 3. Dábel jest lhář; oni tolikéž na Pána věci nejedny lživě sčítali. 4. Dábel

37. Vím, že jste símě Abrahamovo⁴⁶; ale hledáte mne zabiti, nebo řeč má nemá místa u vás.

38. Já, což sem viděl⁴⁷ u Otce svého, to mluvím; i vy tedy, co ste viděli⁴⁸ u otce svého, to činíte.

39. Odpověděli a řekli jemu: Otec náš⁴⁹ jest Abraham. Dí jim Ježíš: *Kdybyste synové Abrahamovi byli, činili byste skutky Abrahamovy⁵⁰.

Řím. 2, 28, Item 9, 6.

40. Ale nyní hledáte mne zabiti, člověka toho, *kterýž sem pravdu mluvil vám, kterouž sem slyšel od Boha; tohož Abraham nečinil.

Níž 17, 17.

41. Vy činíte skutky otce svého⁵¹. I řekli jemu: Myť z smilstva⁵² nejsme zplození; jednohož Otce máme, totiž Boha.

42. Tedy řekl jim Ježíš: Byť Bůh Otec váš byl, milovali byste mne; nebo já sem z Boha posel a přišel sem; aniž sem sám od sebe přišel, ale on mne poslal.

43. Proč mluvení mého⁵³ nechápáte? proto že hned slyšeti nemůžete řeči mé.

44. Vy z otce ďábla jste a žádosti otce svého chcete činiti⁵⁴; *on byl vražedník⁵⁵ od počátku⁵⁶ a v pravdě nestál⁵⁷; nebo pravdy v něm není⁵⁸. Když mluví lež, z svého vlastního mluví, nebo lhář jest a otec⁵⁹ lži.

Gen. 3, 4, 1 Jan 3, 8.

jemu věrně sloužití a od něho vysvobození z manství ďáblůva i z hříchů s pilností hledati. 46) t. podlé těla. 47) t. což mi Otec enukl a poručil. Vjř 5, 30. 48) t. což vám ďábel (níž v. 44.) enuká, to s chutí mluvíte i činíte a toho, že jste z zlostníka, jako onen Kain, dokazujete. 2 Jan 3, 12. 49) jako by řekli: Ty nás z největších nešlechtností vinníš a že sme se jim od svého otce naučili, pravíš. Zdaliž nevíš, že otec náš jest Abraham, jakž tedy původem všeho zlého jej býti říci smíš, leč o tom, že on byl muž svatý a přítel Boží zvláštní, nic nevíš. Veliká tu chytrost nepřatel se vidí. Nebo Pán nic k lehkosti Abrahamovi tu nemluvil, avšak oni řeči jeho převrátivše, tudy lid proti němu zbouriti chtěli. 50) t. podobné skutkům Abrahamovým dobrým a chvalitebným. 51) t. ďáblův. Níž v. 44. 52) t. duchovního, jenž jest modloslužba a Bohu se zpronevěření. (Jer. 3, 1. Ezech. 16. Oz. 1, 2.) Toho pak nepravě se oddčítali, nebo mnozí předkové jejich modláři byli. Exod. 32, 8. Num. 25, 3.

Judik. 2, 13. 53) nepřijímáte, t. proč mému jazyku a mé přirozené řeči nerozumíte. Jako by Pán řekl: Obecně děti rodičů svých jazyku a řeči přirozené rozumějí, já pak, když vám jazykem Otce svého mluvím, t. to, což Otec můj do vás chce míti, vám předkládám, tedy jako bych vám cizím jazykem mluvil, nic toho nechápáte, jakž tedy jedinou Otce mého nebeského synové a tak moji bratří býti můžete? Podobně Izai. 28, 8. atd. 54) t. ale k cíli naměřenému přivesti nemůžete. Veliké jest to potěšení, že ačkoli ďábel s svými holomky chce to činiti, čehož žádá, ale nemůže, leč mu Bůh povoliti ráčí. Chtěl v Egyptě skrze Faraona všechny Izraelské vyplnění (Exod. 1, 8.), ale není mu od Boha dopuštěno. Chtěl i Joba na hlavu zkaziti, ale jemu od Boha zbráněno. Job 1, 12. 55) nejprv. 56) t. světa. 57) t. víry Bohu nezachoval a v dobrotě i upřímnosti sobě přistvořené nikoli nezůstal, ale od pravdy odstoupil a lež vymyslel. 58) t. to jest mocný důvod, že on z místa svého vypádl,

VIII.

S. JANA.

SYNOVÉ DÁBLOVI. pravdy nemiluje; oni také. 5: Dáblovy syny Boží slovo mrzí; je také. *Páté:* Ta rozepře byla o život Kristův, o učení jeho, o vyvolené Boží, kdo jsou a že by Kristus byl odtrženec, Samaritán, planý a zpletený Žid, i ďáblem posedlý člověk, a z toho se Pán vyvozoval: 1. Tím, že Otce nebeského ctí, čehož ďábel nečiní. 2. Cílem svých prací, jenž jest sláva Boží a spasení lidské. 3. Užitek slova svého, jehož slovo ďáblovu nepřináší, z kteréhožto však důvodu vzali příčinu k utržení Pánu. 4. Svědectvím: 1: Otce nebeského, kterýž ho u figurách, při počtí a narození, posláním předchůdce, divy a zázraky a vzkříšením i pravici svou početním oslavil. 2: Abrahamovým, z něhož by se on nikoli netěšil, kdyby Pán ďáblem posedlý byl. *Šesté:* O věčné jeho Božství, jehož Pán dovedl tím, že před Abrahamem i s strany Božství i prostřednictvím svého býti

45. Já pak že pravdu pravím, nevěříte mi.

46. Kdo z vás ⁶⁰bude mne obviňovati z hříchu⁶¹? A poněvadž⁵⁹ pravdu pravím, proč vy mi nevěříte?

47. *Kdo z Boha jest⁶², slova Boží slyší, protož vy neslyšíte, že z Boha nejste.

48. Tedy odpověděli Židé a řekli jemu: Zdaliž my dobře nepravíme, že jsi ty Samaritán⁶³ *a ďábelství máš?

49. Odpověděl Ježíš: Jáť ďábelství nemám, ale ctím⁶⁴ Otce svého; než vy ste mne ⁶⁵neuctili.

50. Jáť pak nehledám chvály své; jestiť kdo hledá a soudí⁶⁶.

51. Amen amen pravím vám: *Bude-li kdo zachovávatí slovo mé, smrti neuzří na věky.

52. Tedy řekli mu Židé: *Nyní sme poznali, že ďábelství máš. Abraham umřel i proroci, a ty pravíš: Bude-li kdo zachovávatí řeč mou, smrti neokusí⁶⁷ na věky.

53. Zdali jsi ty větší ⁶⁸otce našeho Abrahama, kterýž umřel? I proroci zemřeli; kým ty se činíš?

54. Odpověděl Ježíš: *Chválím-liť já se sám, chvála má nic není; ⁶⁹jestiť Otec můj, kterýž mne chválí, o němž vy pravíte, že Bůh váš jest.

55. Ale nepoznali ste ho⁷⁰; já pak jej znám. A kdybych řekl, že ho neznám, byl bych podobný vám, lhář; ale známť jej a řeč jeho zachovávám.

56. Abraham, otec váš veselil se⁷¹, aby viděl den můj; i viděl⁷² a radoval se.

57. Tedy řekli jemu Židé: Padesáti let ještě nemáš a Abrahama si viděl?

poněvadž v něm pravdy není. 59) Ř. její, t. původ lži. 60) může mne obviňovati, trestati, t. spravedlivě. 61) t. z učení falešného, jakž hned z dalších slov se rozumí. 62) t. Božím vyvoleným a mou ovcí. Níž 10, 27. 63) Kdo byli Samaritáni a proč na ně Židé nevážili, viz 4 Král. 17, 29. 64) t. poslušností, životem ctným a šlechtným, učení čistého předkládáním, divů a zázraků činěním, ano i těm, kteříž se falešně synovstvím jeho chlubí, titule a jména toho odjímaním. 65) nařkli, zhaněli, potupili a věci lživé

na mne nevinného sečili. 66) t. vás pro nevděčnost trestati a mou slávu rozšiřovati bude. 67) t. neumře smrtí věčnou, nebo vyvolení i v smrti časné jsouce, života požívají. Žal. 89, 49. Luk. 2, 26. 68) nežli otec náš Abraham. 69) t. jestliže to neřádně, jakž vy smyslíte a z vysokomyšlnosti proti vůli Otce svého činím. 70) jako by řekl: Ačkoli Otce mého svým Bohem nazýváte, avšak ho neznáte. 71) přelal, chtivostí totiž, velice žádostiv byl. 72) t. ten čas, v němž sem měl na svět přijíti a spasení připravit;

<sup>o postě,
jinač
smrti.</sup>

Níž 10, 17. 1 Jan 4, 6.

Níž 10, 20.

Vjš 5, 24.

Vjš 7, 20. Mat. 9, 34. Item 12, 24.

Mar. 3, 22. Luk. 11, 15.

Vjš 5, 41.

SLEPÝ ráčil, pročez Židé: 1. Klamů jemu nadávali, v. 57. 2. Jako by ruhač byl. OD NAROZENÍ. kamenovali ho chtěli, ale Pán: 1. Skryl se před nimi. 2: Na znamení budoucího jich opuštění, pryč ušel.

I. Vypravuje evangelista Páně o uzdravení od Krista Pána člověka od narození slepého, při čemž považme toho dvěho: *Jedno*: Bída toho člověka, totiž: 1. Kdy ta slepota na něho přišla? Hned od života matky. 2. Proč ji Bůh na něho vzložil a ještě podnes bídy na své věrné vzkládá? Pro slávu svou a jiné příčiny. *Druhé*: Skutku toho Kristova zázračného, při němž vizme: *Předně*: Toho skutku učinění, totiž: 1. Co Krista Pána přivedlo k uzdravení toho slepého? Láska jeho, z níž na toho slepého vzešel, výš v. 1.; úřad jemu svěřený; čas k tomu příhodný; hotovost k utvrzení toho, že jest světlem světa. 2. Jak jej Pán uzdraviti ráčil? 1: Blátem očí jemu pomazal, v. 6. 2: K rybníku Siloe jej poslav, mocí svou zrak jemu navrátil a toho, že on jest pravý Sílo, t. poslaný, dokázal, v. 7. *Potom*: Skutku

58. Řekl jim Ježíš: Amen amen pravím vám: Prvé nežli Abraham byl, *já jsem⁷³.

Exod. 3, 6.

59. *I zchápali kamení, aby házeli na něj; † Ježíš pak skryl se a prošel skrze ně, vyšel z chrámu; a tak odšel.

*Níž 10, 31. †Luk. 4, 30.

KAPITOLA IX.

Slepý od narození jsa uzdraven ode Pána, 13. velikou nesház o to měl s farizei.

A

¹ pomíjeje Ježíš, uzřel člověka slepého od narození.

2. I otázali se ho učedníci jeho, řkouce: Mistře, kdo zhřešil², tento-li, čili rodičové jeho, ³ že se slepý narodil?

3. Odpověděl Ježíš: Ani tento nezhrěšil, ani rodičové jeho; *ale aby zjevení byli skutkové Boží⁴ na něm.

Níž 11, 4.

4. *Jáť musím dělati dílo toho, kterýž mne poslal, dokudž den⁵ jest; ⁶ přicházíť noc⁷, kdyžto žádný nebude moci dělati. *Výš 5, 17.*

5. Dokudž sem na světě, *světlo jsem světa. *Výš 1, 4. Item 8, 12.*

Níž 12, 46. Izai. 42, 6. Item 49, 6. Luk. 2, 32. Skut. 13, 47.

6. To pověděv, plinul na zemi a učinil bláto z sliny, i pomazal tím blátem oči slepého⁸.

7. A řekl jemu: Jdi, ⁹ umej se v rybníku *Siloe, jenž se vykládá poslaný. A on šel a umyl se, i přišel, ¹⁰ vida. *2 Ezdr. 3, 15. Izai. 6, 8.*

viděl jej pak Abraham jako z daleka v duchu a očima víry. Žid. 11, 13. 73) t. i svým Božstvím, i svým jako Beránek od ustanovení světa zabítý (Zjev. 5, 12.) prostřednictvím. Neméněť tedy svatým otcům věrou ho požívajícím jako i nám užitečný jest a byl Kristus. 1 Kor. 10, 3.

1) jda odtud. 2) t. hříchem nějakým zvláštním, pro něž by se slepý narodil. Viz Luk. 13. 2. 3) že jest toho zaslouženo, aby se on. 4) t. 1. Spravedlnost jeho, že s trestáním pokračuje. 2. Dobrota, že ho slepého do zrostu jeho i dále potom živil. 3. Milost, že mimo něj jda, i bez jeho prosby na něj vzešel. Výš v. 1. 4. Moc, že ho uzdravil. 5. Moudrost, že skrze prostáka a žebráka lidi znamenité přemohl a zahanbil, v. 27. atd. 5) dnem se mání čas bytu Kristova na světě i každého člověka, i čas milosti. Jako by

tedy řekl: Dělati budu dokudž jsem živ. 6) blížít se. 7) nocí rozumí se čas Kristovy smrti i každého člověka, čas pokušení (Luk. 22, 51.) a čas hrozné slepoty i zavedení Antikristova. 8) t. 1. Pro zkušení ho v dověrnosti a v poslušnosti (podobně 4 Král. 5, 10.), jak on to přijme, že Pán maje mu oči otevřít, ještě podlé rozumu těla více je zapliskal. 2. Pro ukázaní jakož toho, že on člověka z truple hlíny stvořil, tak také že moudrost světa a cožkoli zaslepuje vnitřní oči lidem, tupiti ráčí. 3. Pro vymalování své moci, že totiž tak snadno jest jemu zrak navrátiti, jako bláto a lupinu s očí setřítí, a naproti tomu, že má moc lidské oči zdržeti a jako zamazati, aby nemohly viděti, jakžto nejednou ráčil učiniti. Gen. 19, 11. 4 Král. 6, 18. Luk. 24, 16. 9) pramej (oči.) Nenadarmoť to evangelista vyložil, co by

SLEPÝ OD NAROZENÍ. toho v známost uvedení: 1. Sousedům toho uzdraveného, kteříž se o něho nesnadnili a na způsob uzdravení jeho neupřímně doptávali, i před farizeji ho obžalovali. 2. Farizeům, kteříž z úmyslné slepoty: 1: Neupřímně se na uzdravení toho člověka ptali. 2: Bez vyslyšení Krista ortelovali a tím ho tomu uzdravenému zoškliviti chtěli. 3: Toho znáti nechtěli, že skutkové lásky proti svěcení soboty nečeká. 4: Božím řízením se rozdvojili. 5: Usilující ten skutek utlačit, chtěli toho, že nikdá ten člověk slepý nebyl, potvrzovati, i rodičů jeho k tomu užiti, kteříž však vděčnosti k Kristu nedokázali; ale více se lidí nežli Boha báli a tak toho potvrdili, že i oni

8. Sousedé pak a ti, kteříž jej prvé vídali slepého, řekli: Však tento jest, kterýž sedával a žebrával?

9. Jiní pravili, že ten jest; a jiní, že jest podoben k němu¹¹. Ale on pravil: Já jsem.

10. Tedy řekli jemu: Kterak sou otevřiny oči tvé?

11. On odpověděl a řekl: Člověk ten, kterýž slove Ježíš, bláto učinil a pomazal oči mých a řekl mi: Jdi k rybníku Siloe a umej se; i odšed a umyv se,¹² prohlédl sem.

12. I řekli jemu: Kde jest ten člověk? Řekl: Nevím.

13. Tedy přivedli toho, kterýž někdy byl slepý, k farizeům.

14. *Byla pak sobota, když Ježíš učinil bláto a otevřel oči jeho.

Výš 5, 9. Mat. 12, 1. Mar. 2, 23. Luk. 6, 1.

15. I tázali se ho opět i farizeové, kterak by prozřel. On pak řekl jim: Bláto položil na oči mé, a umyl sem se, i vidím.

16. Tedy někteří z farizeů řekli: Ten člověk¹³ není z Boha; nebo¹⁴ neostříhá soboty. *Jiní¹⁵ pravili: Kterak může člověk hříšný¹⁶ takové divy činiti? †I¹⁷ byla různice mezi nimi.

**Výš 3, 2.*

†Výš 7, 11. Níž 10, 19.

17. Tedy řekli opět slepému: Co ty o něm pravíš, poněvadž otevřel oči tvé? A on řekl: *Že prorok jest.

Výš 4, 14. Item 6, 14.

Luk. 7, 16. Item 24, 19.

18. I nevěřili Židé o něm, by slepý býval a prozřel, až povolali rodičů toho, kterýž byl prozřel.

19. A otázali se jich, rkouce: Jest-li tento syn váš, o kterémž vy pravíte, že by se slepý narodil? kterakž pak nyní vidí?

20. Odpověděli jim rodičové jeho a řekli: Vímeť, že tento jest syn náš a že se slepý narodil;

21. Ale kterak nyní vidí, nevíme; aneb kdo otevřel oči jeho, myť nevíme; máť léta, ptejte se ho, on sám za sebe mluvití bude.

22. Tak mluvili rodičové jeho, že se báli Židů; *nebo již tak byli uložili Židé, aby, kdož by ho koli vyznal Kristem, vyobcován byl ze školy¹⁸.

Níž 12, 42.

Siloe vyznamenávalo a Pán také ne bez příčiny toho slepého tam poslal ale pro ukázaní toho, že on jest ten právě Sílo, totiž poslaný Mesiáš (Gen. 49, 10.), na něhož, jdouce do chrámu mimo ten rybník, vždycky se rozpomínati mohli, viz Izai. 6, 8. 10) hledě. 11) t. tím úmyslem tak pravili, aby ten skutek, jako by se nestal, utlačili a udusili. Nebo

sic jinak, poněvadž při něm jiné proměny, jediné s strany přijetí zraku nebylo, snadně ho poznati mohli. 12) vidím. 13) t. Kristus, kterýž v sobotu oči pomazal a zrak navrátil. 14) nešetří. 15) t. do jejichž počtu, jakž se rozumí, i Nikodém náleží, kterýž podobně (výš 7, 51.) Krista zastával. 16) t. bezbožný a zoufalý. 17) bylo rozdvojení, roztržitost.

SLEPÝ duchovně slepí byli. 6: Pod zástěrou obhajování Boží cti a svého osvědčení tomu uzdravenému, aby o Kristu zle smyslil, sloužili. 7: Chtějící, aby se on buď v řeči poklešl, buď z choulivosti aneb pro zalíbení se jim něco proti Pánu Kristu mluvil, otázku naň opět učinili. 8: Potrestání byvše, člověku tomu zlořečili. 9: Zření své k Mojžíšovi a ne k Kristu obraceli, nýbrž že nevědí o něm, odkud jest, slepě klamali. 10: Skutků Páně, na něž ten prosták jasně hleděl, spatřovati nechtěli. 11: Cizí hříchy opálali a na své se neohlédali. 12: Podlé svých vášní člověka toho vyobcovali. — II. Jak se po zjevení toho skutku míti ráčil Pán? *Jedno*: K člověku tomuto někdy slepému a již pro jméno jeho trpícímu: 1. O jeho bídách slyšel i jich čítdlen byl. 2. U víře jej hojněji utvrzoval.

23. Protož řekli rodičové jeho: Máš léta, ptejte se jeho.

24. Tedy zavolali po druhé člověka toho, kterýž býval slepý a řekli jemu: Vzdej chválu Bohu¹⁸! My víme, že člověk ten hříšník jest.

25. I odpověděl on a řekl: Jest-li hříšník, nevím; ²⁰než to vím, že byv slepý, nyní vidím.

26. I řekli jemu opět: Coť učinil? kterak otevřel oči tvé?

27. Odpověděl jim: Již sem vám pověděl, a ²¹neslyšeli ste? což opět chcete slyšeti? zdaliž i vy chcete učedníci jeho býti?

28. I ²²zlořečili jemu a řekli: Ty jsi učedník jeho; ale myť jsme Mojžíšovi učedníci.

29. *My víme, že Mojžíšovi mluvil Bůh; tento pak nevíme, odkud ²³jest.

Exod. 3, 6. Item 19, 19.

30. Odpověděl ten člověk a řekl jim: Toť jest jistě divná věc, že vy nevíte, odkud jest, a ²⁴otevřel oči mé.

31. Víme pak, *že Bůh hříšníků²⁵ neslyší²⁶; ale kdo by ctitel Boží byl a vůli jeho činil, tohoť slyší. *Žal. 66, 18. Mich. 3, 4. 1 Jan 3, 20.*

Item 5, 16.

32. Od věků²⁷ není slýcháno, aby kdo otevřel oči slepého tak narozeného.

33. *Byť tento nebyl od Boha, nemohl by nic učiniti. *Vjš 3, 2.*

34. Odpověděli a řekli jemu: Ty si všecken se v hříších narodil²⁸, a ty nás učíš? I ²⁹vyhnali jej ven³⁰.

35. Uslyšel pak Ježíš, že jej vyhnali ven; a ³¹když jej našel, řekl jemu: Věříš-li ty v Syna Božího?

36. Odpověděl on a řekl: I kdož jest, Pane, abych věřil v něho?

37. I řekl jemu Ježíš: *I viděl si ho, a kterýž mluví s tebou, ³²onť jest.

Vjš 4, 25.

38. A on řekl: Věřím, Pane, a klaněl se jemu.

18) t. z společnosti lidu Božího, což, komuž se stalo, v malé vážnosti byl. *Mat. 18, 17. 19*) t. vyznej pravdu ke cti Bohu, viz *Jozue 7, 19. 1 Král. 6, 6. 20*) Ř. jedno. 21) neposlouchali ste? Jakoby řekl: Divno mi, jestliže byste neslyšeli, ješto sem vám dosti hlasem a srozumitelně pověděl. 22) naláli mu. 23) t. odkud on tu moc a úřad má. Nebo sic jinak odkud by byl, věděli, *vjš 7, 27. 24*) mohl otev-

řiti. 25) t. nekajících a zarputile v hříších zůstávajících; nebo takových Bůh neslyší, ani za takové modliteb činěných nepřijímá. *Jer. 7, 16. Item 11, 11. Item 14, 11. Item 15, 1. 1 Jan 5, 16. 26*) t. nevyslychá a žádosti jejich nenaplnuje. 27) t. od počátku světa. 28) t. což tě koli, nejsi než převrácený a hříchy hned od dětinství svázaný a protos i slepý narozený. 29) vyobcovali, vyloučili. 30) t.

DVĚŘE
DO OVČINCE.

3. Cílem příchodu svého jej potěšoval. *Druhé:* K farizeům slepým: 1. Zoumyslnou jejich slepotu jim vyčítal. 2. Pohrůžku jim činil, že ho pro svou dobrotu, moudrost i spravedlnost domnělou nikoli neuživo.

I. *Kázání Páně o pastýřích a ovcech činěné: Jedno:* Pod podoběnstvím, v němž mluví: *Předně:* O zlých služebnících: 1. Jak neřádně k úřadům přicházejí? 2. Co zlého v těch úřadech dělají? 1: Čest Boží i lidi pod zástěrou náboženství okrádají, níž v. 10. 2: Jako lotři učením jedovatým i příkladem zlým je mordují, níž v. 10. *Potom:* O dobrých: 1. Že jsou praví křesťané a skrze něho jako skrze dvěře k Bohu přicházejí i jiné tam obracejí. 2. Od vrátného, t. Ducha svatého k úřadům bývají uvozováni i dary naplňováni. 3. Úřad svůj věrně konají, totiž: 1: Učení čisté vedou, jehož vyvolení Boží rádi poslouchají. 2: Ovce své výborně znají: Kdo jsou, jakých povah, čeho potřebují. 3: Na pastvy dobré je vyvozuji. 4: Příkladem dobrým před nimi jdou i jich obhajují. *Naposledy:* O ovcech: 1. Čistému učení věří a jím se zpravují, v. 3. 4. 2. Falešnému učení nevěří a jeho nepřijímají,

39. I řekl jemu Ježíš: *Na soud přišel sem já na tento svět³³, aby ti, kteříž nevidí,³⁴ viděli, a ti, jenž vidí³⁵, †aby slepí byli³⁶.

* *Výš 3, 18. Níž 12, 48. †Mat. 13, 14.*

40. I slyšeli to někteří z farizeů, kteříž s ním³⁷ byli, a řekli jemu: Zdali i my slepí jsme?

41. Řekl jim Ježíš: *Byšte slepí byli³⁸, hříchu byšte neměli; ale nyní pravíte: Vidíme; protože hřích váš zůstává³⁹. *Níž 15, 22.*

KAPITOLA X.

O dobrém pastýři, 12. nájemníku, 16. ovčinci 22. a o rozmlouvání Páně v síni Šalomounově s Židy, 39. před nimiž potom ujiti musil.



amen amen pravím vám: Kdož nevchází dveřmi do ovčince ovčí, ale vchází jinudy, ten zloděj jest a lotr;

2. Ale kdož vchází dveřmi, pastýř jest ovčí.

3. Tomuž vrátný otvírá¹, a ovce hlas jeho slyší, a on svých vlastních ovec ze jména povolává, a vyvedí je.

4. A jakž ovce své vlastní vypustí, před nimi jde, a ovce jdou za ním, nebo znají hlas jeho.

5. Ale cizího nikoli následovati nebudou, ale utekou od něho; nebo neznají hlasů cizích².

† *outerý
svatodušní.*

z chrámu. 31) nalezna jej, našed. 32) tent. 33) t. s plnou mocí, abych činil pravý rozdíl mezi zlým a dobrým, mezi vyvolenými a zatracenci (výš 5, 30.); a protože na takové převrácené, jako jsou oni, nic nedbám, ale spravedlivé soudy konati budu. 34) t. kteréž ti slepci, farizeové, za slepé mají a kteříž také slepotu svou znají i z ní vyjiti rádi chtějí, ty já osvlím a jako za ruku vezma, ze tmy hříchu a bludu vyvedu a k světlu přivedu. 35) t. kteříž se za ty mají, že sami věcem Božím rozumějí, sami jsou moudří, sami svatí a spravedliví, sami vůdcové slepých, sami světlem těch, kteříž jsou ve tmě, sami ředitelé nemoudrých a sami učitelé neumělých (Řím. 2, 19.), těch, pravím, nechám jako krtů v slepotě (Izai. 29, 10. atd.), aby po svých hlavách jdouce, zahynuli a na zatracení přišli. Podobně Mat. 13, 12. Luk. 8, 18. 36) t. aby ještě více bleškem svatého evangelium zaraženi byli. Podobně

2 Kor. 2, 15. 16. 37) t. s Kristem, a jeho se tak zevnitřně přidržejíce, mimo jiné za lepší držání býti chtěli; a však tu na odpor Pánu se postavením to ukázali, jací byli. 38) t. svou slepotu znali, z neznámosti hřešili a v ní sobě zmrzíce, osvícení ode mne došli, tedy jakouž takouž výmluvu byšte v své slepotě měli a menšími ranami byšte bití byli (Luk. 12, 48.), anobř hříchu byšte neměli, nebo skrze mne odpuštění byšte jich došli; ale žeť pak svým osvícením se honosíte a mnou světlem světa pohrdáte, nýbrž když vám oči otvírám, více je zamhuřujete; protože v své zlosti a slepotě dobrovolně zahynete. Podobně níž 15, 22. Mat. 12, 32. 39) t. neodpuštěný a pokuty na vás za něj doléhající.

1) t. k ouřadu ho uvozuje i smysl Písem jemu vlastní dává. 1. Kor. 2, 16. 2) t. jiných, mně a mým náměstlkům odporných pa-

KRISTUS PASTÝŘ. v. 5. *Druhé:* Světlejšími slovy podobenství to vysvětlujícími, v nichž mluví: *Nejprv:* O zlých služebnících, že: 1. Sami od sebe k úřadům běží. 2. Svých věcí jako zloději a lotři hledají. 3. Vyvolení se jimi zpravovati nechtějí. *Druhé:* O samém sobě: 1. Kdo jest? 2. Co v něm dobrého vyvolení jeho nalézají? 3. Jak rozdílný jest cíl jeho příchodu od zlých učitelů? 4. Cím dobroty svého pastýřství dokázal? 1: Života za ovce položením. 2. Před nájemníky i jiným nebezpečstvím jich vystřežením a ochraněním.

6. To ³ přísloví pověděl jim Ježíš; ale oni nevěděli, co by to bylo, což jim mluvil.

7. Tedy opět řekl jim Ježíš: Amen amen pravím vám, * že já jsem dvéře⁴ ovcí. *Niž 14, 6.*

8. Všickni kolikoz jich koli přede mnou přišlo⁵, zloději jsou a lotři; ale neslyšely jich ovce⁶.

9. Já jsem dvéře⁸; skrze mne všel-li by kdo⁷, spasen bude, a vejde i vyjde⁸ a pastvu nalezne⁹.

10. Zloděj nepřichází, jediné aby kradl a mordoval a ¹⁰ hubil; já sem přišel, aby život měli a ¹¹ hojně aby měli.

2. *Uvedle* 11. * Já jsem ten pastýř dobrý¹²; dobrý pastýř ¹³ duši svou pokládá za ovce; *Izai. 40, 11. Ezech. 34, 23. Mich. 5, 4. Žid. 13, 20. 1 Petr 5, 4.*

po velkonoce. 12. * Ale nájemník¹⁴ a ten, kterýž není pastýř, jehož nejsou ovce vlastní¹⁵, vida vlka¹⁶, an jde, i opouští ovce, i utíká¹⁷, a vlk lapá a rozhání ¹⁸ ovce. *Zach. 11, 16.*

stýřů. 3) podobenství. 4) t. skrze mne jest přístup do církve i do Božího království a tak já jsem prostředník a ochránce svých vyvolených, nebo jakož řádně dveřmi do pokoje se vchází, tak také skrze Krista máme volný přístup k Otci (Řím. 5, 2.); a jakož dveřmi bývá dům zavírán, aby to, což jest v něm, v bezpečnosti zůstávalo, tak podobně vyvolení jsou sebou v Kristu bezpečni (niž v. 28.), aniž kdo na ně před Božím soudem žalovati může. Řím. 8, 33. 5) t. nebyše ode mne posláni, jacíž byli oni proroci Bálovi (3 Král. 18, 22.), též Theudas a Jůdas Galilejský (Skut. 5, 36.), ano i jiní, kteříž sobě to přivlastňovali, že by dvéře do království Božího byli, aneb kteříž jiným dvéře jiné do církve a k spasení, nežli sem já, ukazovali. 6) t. divnou milostí a moei Boží jsou ochráněni, aby jako oněch sedm tisíců, kteříž kolen před Bálem neskláněli (3 Král. 19, 18. Řím. 11, 4.), ani se na poslušnost svůdeč a na jejich množství i slávu nic neohlédali. 7) t. jestliže by ve mne uvěřil a skrze mne s Otcem nebeským smířen byl. 8) Vcházením a vycházením rozumí se všeliké práce z vůle Boží předse brání i pravá bezpečnost. Jako by tedy Pán řekl: Kdož koli ve mne věří, ten takový sebou a svým spasením jest bezpečen, tak aby sobě svěřené povinnosti věrně konaje, ďábla, světa, těla, Antikrista a jakých koli tyranů nic se nebál. Podobně Deut. 28, 6. Žalm 121, 8. 9) t. hříchů odpuštění a život věčný jdoucí z zasloužení Kristova. To pak všecko nalézá se v svatém evanjelium, kteréž zvěstuje jakož to, že Kri-

stus pro nás jest učiněn člověkem, pro nás umřel i z mrtvých vstal, anobřž i na pravici Boží sedí (Řím. 8, 34.), tak také i to, že kdožkoli v něho věří, ten se tělem a krví jeho, to jest zasloužením jeho tělem a krví způsobeným, sytí a napájí, kamkoli vejde i vyjde neb se obrátí. 10) zahlašoval, k zahynutí přivozoval. 11) hojnost, dosti, t. na mně a na mé zásluze dosti přestatí mohli. Nebo jako by řekl: Ve mně taková všechny poklady moudrosti a umění složené mají (Kol. 2, 3.), ve mně také požehnal jim Bůh Otec všelikým požehnáním duchovním. Efez. 1, 3. A protož oni z plnosti mé hojnost darů berouce (výš 1, 16.), s strany vnitřního člověka nedostatku žádného netrpí, s strany pak těla na tom, což sobě ode mne daného mají, mile přestávají a hojnost míti i nouzi trpěti umějí, a tak sami jsou právě bohatí a blažení. 12) t. od Boha zaslíbený, Izai. 40, 11. Ezech. 34, 23. 13) život. 14) t. ten služebník, kterýž svých věcí a ne těch, kteréž jsou Krista Ježíše hledá. Filip. 2, 21. Pročž na něj Bůh často nařiká. Ezech. 13, 19. Item 34, 2. 15) t. k ovcem sobě svěřeným vlastnosti pastýřské neprokazuje. Taková byli oni, na něž apoštol nařiká, že mnoho mezi nimi bylo pěstounů, ale málo otců. 1 Kor. 4, 15. 16) t. pokušení a jakékoli věci jiné, Bohu a slovu jeho odporné, jako jest ďábel, kterýž obchází, hledaje, koho by sežral (1 Petr 5, 8.), falešní proroci, vlci draví (Skut. 20, 29.) a dělníci zlí (Filip. 3, 2.), tovaryšstvo zlé a ke všemu zlému nápomocné, ano i tyrané, kteříž stádece Páně hubí. 17) Ne tak dalece se to na tě-

KRISTUS 3: Známostí ovec, t. o ně z milosti vlastním pečováním a jich milováním. *Třetí:* O svém ovčinci: 1. Co jest? 2. Které ovce do něho přináležejí? 3. Od koho i PASTÝŘ. odkud a jakým způsobem i k jakému cíli do něho uvozovány bývají? *Čtvrté:* O tom, čím sobě věrní pomoc činiti mají, aby se na jeho smrti potupně nehoršili? 1. Příkladem Otce nebeského, kterýž ho sobě neoškliví, alebrž pro poslušenství miluje. 2. Tím, že ne z mušení a ne ze mdloby, ale dobrovolně smrti podstoupil. 3. Že na tom nic neztratil, alebrž toho, že jest Pánem smrti i života, dokázal. 4. Že to všecko z vůle Otce svého činil. — II. Jak toho kázání Páně kteří užili: Jedni zle, a to tito: 1. Kteríž ho ďáblem posedlého býti pravili. 2. Jiné ještě od něho odvozovali.

13. Nájemník pak utíká, nebo nájemník jest a nemá péče o ovce.

14. Já jsem ten dobrý pastýř *a znám¹⁹ ovce své, a znájit²⁰ mne mé. 2 *Tim.* 2, 19.

15. *Jakož mne zná Otec, tak i já znám²¹ Otce; a duši svou pokládám²² za ovce. *Výš 6, 46. Item 7, 29. Mat. 11, 27. Luk. 10, 22.*

16. *A mám i jiné ovce²³, kteréž nejsou z tohoto ovčince²⁴; i tyť musím přivést; nebo hlas²⁵ můj slyšeti budou †a budeť²⁶ jeden ovčinec a jeden pastýř²⁷. **Izai. 56, 8. †Ezech. 37, 17.*

17. Protož mne Otec miluje²⁸, že *já pokládám duši svou, abych ji zase vzal. *Izai. 53, 10.*

18. Nižádnýť ji neběře ode mne, ale já pokládám ji sám od od sebe; *mám moc položit ji a moc mám zase vzít ji. To přikázání vzal sem od Otce svého. *Výš 2, 19.*

19. *Tedy stala se opět²⁹ různice mezi Židy pro ty řeči. *Výš 7, 12. Item 9, 16.*

20. A pravili mnozí z nich: Ďábelství má a blázní, co ho posloucháte?

lesné utíkáni slyší, nebo Pán svým utíkati rozkázal (*Mat. 10, 23*), i sám na sobě toho příklad dal (*níž v. 39. výš 8, 59*) a apoštol v tom ho následoval (*2 Kor. 11, 33*), ale více se tím utíkáni rozumí povinnosti služebníka opouštění, t. proti učení scestnému se nepostavování, hříchů přehlídání, stracených ovcí neshledávání, mdlých neposilování (*Ezech. 34, 4*), ano i tělesné s újmou cti Boží a se škodou svého i bližních spasení v čas pokušení ustupování. 18) t. od pravdy k bludům, od ctností k hříchům, od spasení k zatracení je přivozuje, roztržky mezi nimi činí, služby jim zapovídá, anobřz je i morduje. 19) t. netoliko vim, kteří moji jsou vyvolení (*níž 13, 18. 2 Tim. 2, 19.*), ale také je miluji a péče pastýřské k nim dokazují. Podobně *Žalm 1, 6. Item 37, 18. Mat. 7, 23.* 20) t. ve mně spasení věrou požívají a mne milují i všelikou povinnost svou ke mně vykonávají. 21) t. jakož mne Otec za svého vlastního Syna má, mne miluje a sobě libuje, anobřz se mnou cele a vlastně jest spojen, tak také já k Otci svému se znám, jej miluji a s ním jedno jsem, a netoliko mezi mnou a Otcem jest taková vlastnost, alebrž i s svými ovci (*nezároveň však, ale podobně*) milosti

a láskou jsem spojen, a protož za ně i život pokládám. 22) O budoucí věci tak jako by přítomná byla, Pán mluví ráčí, proto že všecen běh života jeho zdejšího, nebyl než jako ustavičné smrti podnikání a umírání, ano i pro jistotu toho, že konečně umřiti měl. Viz v předmluvě na proroky reguli 9. 23) Viz vyvolené své v lidu pohanském. 24) t. z lidu Izraelského. 25) t. učení mé čistě z Písem svatých v pravém jejich smyslu vzaté, jež kdož slyší, mne slyší. *Luk. 10, 16.* 26) jedno stádo, t. jediná církev z Židů i z pohanů shromážděná. *Efez. 2, 14. 27) t. Kristus bude jediná hlava, základ (Efez. 5, 23. 1 Kor. 3, 11.) i ochránce svaté církve.* 28) Tak mluví Pán, jelikož jest pravý prostředník Boží a lidský, že ho Otec pro poslušenství, kteréhož vynaložením života za ovce dokázal, velice miluje a v jeho povolnosti srdečně se kochá i ji sobě libuje; ješto, jelikož jest všemohoucí Bůh, před věky (prve nežli smrti podniknouti ráčil,) od Otce vždycky milován byl. 29) rozdvojení. I tu se plní to, což Pán pověděl, že přišel pustiti na zemi meč a oheň. A obecně to bývá, že kdež se čistá pravda zvěstuje, hned mezi právě pobožnými a bezbožnými nevole vznikají, a to proto, že Boží slovo hříchy tresce,

ZLOST ŽIDŮ Druzí dobře, t. ti, kteříž v něho uvěřili a jeho zastávali: 1. Řeči jeho spásitelnými, jichž ďábel vynáseti nemůže. 2. Od něho lidí osvícením, čehož ďábel nečiní, ale raději zaslepuje. — III. O otázce na Pána učiněné, byl-li by on Spasitelem, při čemž sudme: *Jedno*: Vydání té otázky, totiž: 1. Kdy jest naň učiněna? 2. Kde? 3. Od koho? 4. Jakým způsobem a proč? *Druhé*: Odpověď Páně, totiž co k té otázce Pán říkal? Sprosně se k tomu, že jest Spasitelem, přiznal i toho dovedl: 1. Svým kázáním, jemuž oni nevěřili, proč jim také domlouvá. 2. Skutky svými zázračnými, jimž oni také nevěřili, proto že z počtu vyvolených nebyli. 3. Svědectvím Božích vyvolených k němu se utíkajících a jeho kázání sobě oblibujících. 4. Dobročinami svými samému Mesiášovi k činění možnými, totiž: 1. Že od něho věrní života, milosti i slávy docházejí. 2. Pro něho a skrze něho v bezpečnosti zůstávají, čehož potvrzuje: Předkládáním své rovné moci s mocí Otce nebeského; svou s ním jednobytností. — IV. Co Pán činil, když ho pro jeho se k úřadu svému a k synovství Božím přiznání ukamenovati chtěli? 1. Důtklivými slovy dobrodiní svá jim připomínaje, nepřátely za-

21. Jiní pravili: Tato slova nejsou ďábelství majícího; zdaliž ďábelství může slepých oči otvírati?

22. Bylo pak posvěcení³⁰ v Jeruzalémě a zima byla³¹.

23. I procházel se Ježíš v chrámě *po sínci Šalomounově.

³ Král. 6, 3. Skut. 3, 11. Item 5, 12.

24. Tedy obstoupili jej Židé a řekli jemu: Dokudž duši naši držíš³²? jestliže jsi ty Kristus, pověz nám³³ zjevně.

25. Odpověděl jim Ježíš: Pověděl sem vám a nevěříte; *skutkové, kteréž já činím ve jménu Otce svého, tiť svědectví vydávají o mně.

Výš 5, 36.

26. Ale vy nevěříte; nebo nejste z ovcí mých³⁴, jakož sem vám pověděl³⁵.

27. *Ovceť mé hlas můj slyší a já je znám a následujíť mne;

Výš 8, 47.

28. A jáť život věčný dávám jim *a nezhynouť na věky, aniž jich kdo vytrhne z ruky mé.

Výš 6, 40. Niž 17, 12. Item 18, 9.

29. Otec můj, kterýž mi je dal, větší jest nade všechny³⁶, a žádnýť jich nemůže vytrhnouti z ruky Otce mého.

30. *Já a Otec jedno jsme³⁷.

Niž 14, 10. Item 17, 11.

31. *Tedy zchápali opět kamení Židé, aby jej kamenovali.

Výš 8, 59. Niž 11, 8.

32. Odpověděl jim Ježíš: Mnohé dobré skutky ukázal sem vám od Otce svého³⁸, pro který z těch skutků kamenujete mne?

33. Odpověděli jemu Židé, řkouce: Pro dobrý skutek tebe nekamenujeme, *ale pro rouhání, totiž že ty člověk jsa, děláš se Bohem.

Výš 5, 18.

čtosti pak vzdělává, protože to bezbožníky čpí v oči a o to se bouří. Luk. 12, 49. 30) t. památka obnovení chrámu za času Machabeů, po smrti Antiocha. 1 Machab. 4, 59. 31) t. dalo se to měsíce Kislev, kterýž u nás tréfuje se s nemalé částky s měsícem prasinem. 32) t. proč nám sprosně a světle, co a kdo jsi, nepovíš? Velikáť tu převrácenost lidská se vidí, jakož v tom, že oni na čisté učení, jako svíce v temném místě svítící (2 Petr 1, 19.), to že by nesvětlé bylo, sčítají, tak i v tom, že se za ty stavějí, jako by upřímně čisté pravdy hledali, a však uptajíce se jí,

k ní nepřístupují, alebrž od ní k bludům, jako oni Židé do Egypta za česenkem a porrem se obracejí. Podobně Izai. 58, 2. Jer. 42, 3. atd. 33) směle, svobodně, světle. 34) t. ta příčina jest vaší nevěry, že nejste z počtu mých vyvolených. Podobně výš 8, 44. 47. 35) t. výš 6, 44. Item 8, 47. i jinde. 36) t. mocnější nade všechny anděly, i lidi, i dábly. Jako by řekl: Že mých vyvolených žádný mi z rukou nevezme, toho jest ta příčina, že Otec můj, se mnou jednobytný, jest nade všechny nejmocnější. A protož darmo se mně satan protiví. 37) t. jednoho a téhož jsme přirození i jedné a též

XI.

S. JANA.

NEMOC LAZAROVA. hanboval, při čemž však oni ho za ruhače odsuzovali, jako by nejsa, Bohem se činil. 2. Před nimi se očisťoval Písmo svatými, kteráž poněvadž vrchnost světa, místo Boží držící, bohy nazývají, ovšem ten titul Synu Božímurozenému a Spasiteli světa hodně přisuzují; skutky svými mocnými a právě Božskými; svou jednobytností s svým Otcem. 3. Od nevděčných za Jordán odšel, a to proto: 1. Aby ohlédaje se na to, co se tu při jeho křtu bylo zběhlo, k smrti nastávající se posilnil. 2. Aby aspoň to místo ku přijetí ho lidí ponuklo, kteříž sobě pomoc tu k víře činili: 1. Skutky jeho, jichž ani Jan Křtitel nečinil. 2. Svědectvím Jana Křtitele.

Vypisuje evangelista předivný skutek Kristův, totiž vzkříšení Lazara, při němž posudme této trojí částky hlavní: I. Co se před tím zběhlo, nežli Pán Lazara vzkřísiti ráčil? 1. Lazar

34. Odpověděl jim Ježíš: ³⁹Však* psáno jest v zákoně vašem⁴⁰: Já sem řekl: Bohové jste. *Žal. 82, 6.*

35. Poněvadž ty nazval bohy⁴¹, ⁴²k nimžto řeč Boží stala se, a nemůžet zrušeno býti Písmo;

36. Kterakž tedy o mně, kteréhož posvětil⁴³ Otec a poslal na svět, vy pravíte: *Rouháš se! že sem řekl: Syn Boží jsem? *Mat. 26, 64. Mar. 14, 62. Luk. 22, 69.*

37. *Nečiním-liť skutků Otce svého⁴⁴, nevěřte mi; *Niž 15, 22.*

38. Pakliť činím, tedy byste pak mě nevěřili, aspoň skutkům věřte, abyste poznali a věřili, že Otec ve mně jest⁴⁵, a já v něm.

39. *Tedy opět hledali ho jíti, ale on vyšel z rukou jejich. *Mat. 12, 14. Mar. 3, 6.*

40. I odšel opět za Jordán na to místo, kdež nejprvé *Jan křtil, a pozůstal tam. *Výš 1, 28. Item 3, 23.*

41. I přišli k němu mnozí a pravili⁴⁶: Jan zajisté žádného divu neučinil, *ale všechno, což koli mluvil Jan o tomto, pravé bylo. *Výš 3, 29. Item 5, 33.*

42. A mnozí tam uvěřili v něho.

KAPITOLA XI.

Vzkřísil Pán Lazara; 46. biskupové pak a farizeové radu drželi proti Kristu Pánu; 55. ale on tajně ušel do města Efraim, 57. a oni na něj vydali mandát.

Byl pak nemocen nějaký Lazar z Betani¹, totiž z městečka Marie a Marty², sestry její.

vůle. Niž v. 33. 36. 38) z Otce svého, t. tou mocí, kterouz má Otec můj, sem je činil, ne jináče, než jako by se on tu sám osobně neb viditelně ukázal a je konal. 39) i zdalíž není psáno. 40) t. jímž vy se chlubíte. Řím. 2, 17. atd. 41) viz Žalm 82, 1. 42) kterýmž. 43) t. zvláště k úřadu nejvyššímu oddělil a bez míry dary svého svatého Ducha napsal, anobř nade všechna stvoření povýšil a práci nejtěžší u vykopení lidského pokolení a království svého vzdělání poručil. 44) t. jichž žádný činiti nemůže, než Bůh Otec můj. Skutkové pak od Krista činění slovou skutkové Otcovi, jakož proto, že je z vůle jeho a jeho skutkům rovné činil, tak i proto, že v konání jich jeho sobě přítomného měl (výš 8, 16.),

anobř spolu s ním i s Duchem svatým je konati ráčil. Výš 5, 19. 45) t. jednoho a téhož přirozené jest jako já, i jednu a touž moc má. 46) Teprv teď služby od Jana Křtitele konané po jeho smrti užitek při některých zplodily, ješto prvě zdálo se, že zmařeny byly. Taktě sou i učedníci po Kristovu usmrcení teprv se na řeči jeho rozpomínali a jim srozumívali (výš 2, 17. 22. Item níž 12, 16.). A protož svatá věc jest učení čisté, by mu pak člověk někdy nerozuměl aneb ho sobě málo vážil v srdci skládati; nebo přijde čas, že se oči otevrou, a ty služby se hoditi budou.

1) t. rodem. Podobně výš 1, 45. 46. 2) t. z něhož ony rodem byly a v němž bydlely.

SMRT v těžkou nemoc upadl. 2. Sestry jeho ku Pánu poslaly, v modlitbě samu lásku jeho, kterouž k Lazarovi prvě měl, připomínajíc. 3. Pán příčinu té nemoci oznámil. 4. S naplněním žádosti těch sestr, poprodlil. 5. Svě učedlníky z strachu vyvozoval. 6. O smrti i vzkříšení Lazarovu s učedlníky rozmlouval a toho, že věřitelé jsou přátelé Boží, buď že živi neb mrtvi jsou, dokázal.

2. * A to byla ta Maria³, kteráž pomazala Pána⁴ mastí a vytřela nohy jeho vlasy svými; jejížto bratr Lazar byl nemocen.

Níž 12, 3. Mat. 26, 7. Mar. 4, 3.

3. Tedy poslaly k němu⁵ ty sestry⁶; řkouce: Pane, aj ten, kteréhož miluješ, nemocen⁷ jest.

4. A uslyšav to Ježíš, řekl: Nemoc ta není k smrti⁸, ale pro slávu Boží, *aby oslaven byl Syn Boží skrze ni. *Vjš 2, 3.*

5. Miloval pak Ježíš Martu i sestru její i Lazara.

6. A jakž uslyšel, že by nemocen byl, tedy pozůstal za dva dni na tom místě, kdež byl.

7. Potom pak dí učedlníkům: Poďme zase do Judstva.

8. Řekli jemu učedlníci: Mistře, *nyní hledali tě Židé kame- novati, a ty zase tam chceš jíti? *Vjš 10, 31.*

9. Odpověděl Ježíš: Zdaliž není dvanácte hodin za den⁹? Chodí-li kdo ve dne¹⁰, neurazí se; nebo světlo tohoto světa vidí¹¹;

10. Pakliž by kdo chodil v noci¹², urazí se; nebo světla¹³ není v něm.

11. To pověděl a potom dí jim: Lazar, přítel náš *spí¹⁴, ale jduť, abych jej ze sna probudil¹⁵. *Luk. 8, 52.*

12. I řekli učedlníci jeho: Pane, spí-liť, zdráv bude¹⁶.

13. Ale Ježíš řekl o smrti jeho, oni pak domnívali se, že by o spání sna mluvil.

14. Tedy řekl jim Ježíš zjevně: Lazar umřel.

15. A raduji se pro vás, že sem tam nebyl¹⁷, abyste věřili; ale poďme k němu.

Podobně v témž smyslu Betlém slove město Davidovo. Luk. 2, 4. 3) Nebyla tato Maria ona hříšnice, kteráž také pomazala Páně hlavy (Luk. 7, 38.), nebo ona hříšnice v Galilei svůj byt měla, tato pak Maria v Judstvu, totiž v Betani nedaleko od Jeruzaléma bydlila. Níž v. 18. 4) t. před jeho smrtí v krátkých dnech po tomto skulku vzkříšení Lazara. Níž 12, 3. 5) t. k Kristu. 6) t. Lazarovy. 7) t. Lazar. Jako by řekly: Miluješ Lazara, a protož jistě jest, že slyše o jeho nemoci, litovati ho budeš a jej navštívíš i uzdravíš. 8) t. ne proto, aby mrtvý zůstal a s jinými obecného vzkříšení očekával, ale aby za příčinou nemoci jeho sláva Boží zjevena byla. 9) t. jakž byl obyčej u Židů každý den na dvanácte hodin děliti. Míň pak tím mluvením Pán jakož předně všecken běh svého života jako den vyměřený, v němž na světě měl zůstá-

vati a úřad svého poselství konati, tak také i cíl od Boha vyměřený každému člověku, v němž kdož své povinnosti konaje, za Bohem osvěcujícím temnosti světa upřímě jde, ničeho zlého proti vůli a uložení jeho neokusí a ovšem života neztratí. 10) t. koná-li upřímě své povinnosti. 11) t. Boha osvěcujícího i ochránce sobě přítomného má. 12) t. jest-liže kdo po své hlavě a po svém rozumu těla odchází, úst pak Božích se nedotazuje a vůli jeho se nezpravuje, ten takový jako ve tmách šámaje, své duši a často i tělu uškodí. 13) nemá; t. nebo světlo to (o němž v. 9.) oči jeho neosvěcuje. 14) t. umřel, jehož však Bohu vzkřísiti tak snadno a snáze jest, nežli nám někoho ze sna vzbuditi. 15) t. vzkřísil. 16) a protož jako by řekli: Není potřeba tam choditi a v nebezpečnosti života se vydávati. Rozum těla pěkně tu vymalován. 17) t. tělem

XI.

S. JANA.

VZKŘÍŠENÍ LAZARA. 7. Tomáš udatnost ducha svého v ponuknutí sebe i jiných k ochotnému smrti podniknutí pronesl. 8. Židé sestry Lazarovy těšili. 9. Marta, sestra Lazara, vstříc Pánu vyšla a s ním rozmlouvajíc, mlohu u víře prokázala, i zase u víře ode Pána utvrzena byla. 10. Maria, povolána jsuc, ku Pánu vyšla a před ním

16. *I řekl Tomáš, kterýž slove Didymus spoluúčedníkům; Podme i my, abychom zemřeli¹⁸ s ním. *Níž 20, 24.*

17. Tedy přišed Ježíš, i našel ho již čtyři dni v hrobě¹⁹ pochovaného.

18. Byla pak Betani blízko od Jeruzaléma, okolo honů patnácte.

19. Mnozí pak z Židů byli přišli²⁰ k Martě a Marii, aby je těšili pro smrt bratra jejich.

20. Tedy Marta, jakž uslyšela, že Ježíš jde, vyšla proti němu; ale Maria doma seděla.

21. I řekla Marta Ježíšovi: *Pane! kdyby ty byl zde, bratr můj byl by neumřel. *Níž v. 32.*

22. Ale i nyníť vím, že což koli požádal by od Boha, dá tobě Bůh.

23. Dí jí Ježíš: Vstaneť bratr tvůj.

24. Řekla jemu Marta: Víím, že vstane *při vzkříšení v den nejposlednější. *Vjš 5, 28. Job 19, 25. Izai. 26, 19. Ezech. 37, 4. Dan. 12, 2.*

Skut. 23, 6. Item 24, 15. 1 Kor. 15, 52. Filip. 3, 21. Kol. 3, 4. 1 Tes. 4, 14. Zjev. 20, 12.

25. Řekl jí Ježíš: Já jsem vzkříšení²¹ i *život²²; †kdo věří ve mne, byť pak i umřel²³, živ bude; **Vjš 1, 4. Níž 14, 6. †Vjš 3, 16. 1 Jan 5, 13.*

26. *A každý, kdož jest živ²⁴ a věří ve mne, neumřet²⁵ na věky. Věříš-li tomu? *Vjš 6, 54.*

27. Řekla jemu: Ovšem Pane, já sem uvěřila, *že jsi ty Kristus, Syn Boží, kterýž měl přijíti na svět. *Vjš 4, 25. Item 9, 35. Mat. 16, 16.*

28. A když to pověděla, odešla a zavolala tajně Marie, sestry své, řkuci: Mistr zde jest a volá tebe.

29. Ona jakž to uslyšela, vstala rychle a šla k němu.

30. Ještě pak byl Ježíš nepřišel do městečka²⁶, ale byl na tom místě, kdež²⁷ vyšla byla proti němu Marta.

31. Tedy Židé, kteříž s ní byli v domě a těšili ji, viděvše Marii, že rychle vstala a vyšla, šli za ní, řkouce: Jde k hrobu²⁸, aby tam plakala.

32. Ale Maria, když tam přišla, kdež byl Ježíš, uzřevši jej, padla k nohám jeho, řkuci jemu: *Pane, by ty byl zde, bratr můj byl by neumřel. *Vjš v. 21.*

přítomen. 18) Smyslí někteří, že to z hněvu v opačném smyslu promluvil. Jako by tak řekl: Poněvadž nás život mrzí, podmež, ale zemřeme také. Jiní pak praví, že to z udatnosti ducha řekl a tím jiné učedníky jako na nohy postavil. Jako by řekl: Držme se Pána, bychom pak při něm i zemřítí měli.

A ten smysl vidí se býti případnější. 19) *Ř. majícího. 20) Ř. k těm, kteréž byly okolo Marie a Marty. 21) t. původ vzkříšení; a protož bratra svého hned vzkřísím. 22) t. dárce i ochránce duchovního i tělesného života. 23) t. podlé těla. 24) tělesně. 25) t. smrti věčnou. 26) t. do Betani. 27) s ním se po-*

VZKŘÍŠENÍ LAZARA. padla i svou mdlobu u víře pronesla. 11. Pán se kormoutil. 12. Zámutek Páně jedni na dobrou a jiní na zlou stranu vykládali. 13. Pán hrob Lazara ne učedníkům svým, ale jiným tu přítomným pro uvarování se podezření otevřítí rozkázal. 14. Otec se modlil, a čeho žádal a proč i čím se v doufání v své modlitbě ustavoval, ukázati ráčil. — II. Jak se vzkříšení Lazarovo dalo? 1. Hlasem naň Pán zavolal pro ukázání toho, že on zde slovem svým mrtvé křísí, i v den soudný těla obživí. 2. Rozvázati jej rozkázal, aby ti, kteříž ho rozvazovali, vzkříšení toho svědkové byli a přítomní to všickni také viděli. — III. Co se hned toho času po vzkříšení Lazara zběhlo? 1. Někteří v Pána, viděvše jeho skutky, uvěřili. 2. Jiní z skutků jeho jako pavouci jedu nazbírali, protož na něho sočili. 3. Biskupové se proti němu spuntovali a radu drželi, i jej o jeho bezhrdlí pod zástěrou obmyšlení obecného dobrého připraviti usilovali.

33. Ježíš pak, jakž uzřel, ana pláče, i Židy, kteříž byli s ní přišli, ani plačí, ²⁹zastonal duchem³⁰ a zkormoutil se³¹.

34. A řekl: Kdež ste jej položili? Řkou jemu: Pane, pod a pohled!

35. *I ³²zaplakal Ježíš.

Luk. 19, 41.

36. Tedy řekli Židé: Aj, kterak ho miloval!

37. Někteří pak z nich řekli: Nemohl-liž tento, *kterýž otevřel oči slepého, učiniti i toho, aby tento neumřel³³?

Vjš 9, 7.

38. Ježíš pak opět ³⁴zastonav sám v sobě, přišel k hrobu; byla pak jeskyně a kámen byl svrchu položen na ni.

39. I dí Ježíš: Zdvihněte kámen! Řekla jemu Marta, sestra toho mrtvého: Pane, již smrdí; nebo ³⁵čtyři dni v hrobě jest.

40. Dí jí Ježíš: Všakt sem řekl³⁶, že budeš-li věřiti, uziš slávu Boží³⁷?

41. Tedy zdvihli kámen, kdež byl ten mrtvý pochován. Ježíš pak pozdvihl vzhůru oči a řekl: Otče, děkuji tobě, že si mne slyšel.

42. Já zajisté vím, že ty mne vždycky slyšíš, *ale pro zástup, kterýž okolo stojí, řekl sem, aby věřili, že si ty mne poslal.

Niž 12, 30.

43. A to pověděv, zavolal hlasem velikým³⁸: Lazare, pod ven!

44. I vyšel ten, kterýž byl umřel, maje svázané ruce i nohy rouchami, a tvář jeho šatem byla obvinuta. Řekl jim Ježíš: Rozvěžtež jej a nechte, ³⁹ať odejde.

45. Tedy mnozí z Židů, kteříž byli přišli k Marii, viděvše, co učinil Ježíš, uvěřili v něho.

46. Někteří pak z nich odešli k farizeům a pověděli jim, co učinil Ježíš.

47. *I sešli se biskupové a farizeové v radu a pravili: †Co činíme, nebo tento člověk divy mnohé činí? **Zal. 2, 1. Mat. 26, 3.*

Mar. 14, 1. Luk. 22, 1. Skut. 4, 25. †Niž 12, 19.

48. Necháme-li ho tak, všickni uvěří v něho; i přijdou Římané a ⁴⁰odejmou místo naše i lid⁴¹.

tkala. 28) t. Lazarovu. 29) zařval v duchu. 30) t. v srdci svém, aneb srdčně. 31) t. hledě na velikou bídu lidského pokolení. 32) slzel. 33) jako by řekli: Není to k pravdě podobné, aby on znak slepému navrátíl, poněvadž přitele svého milého při životu zachovati nemohl. Ironia; podobný příklad posměvačů viz Skut. 2, 13. 34) zařvac. 35) Ř. čtyřdenní jest.

36) t. výš v. 25. 37) t. slavný a divný skutek Božský, jímž já, pravý Bůh, oslaven budu. Podobně výš 1, 14. Item 2, 11. 38) t. jakož proto, aby od přítomných tu myšleno nebylo, že on nějakých slov čarodějnickým způsobem říkáním a breptáním jej křísí: tak i pro ukázání své a slova svého moci, že když on k mrtvému mluví ráčí, hned ten mrtvý ne-

S. JANA.

XII.

KAIFÁŠOVA RADA. 4. Kaifáš prorokoval, jehož proroctví jaké bylo a odkud svůj původ mělo i jak mu rozumíno býti má, evangelista ukázal. 5. Pán pokudž hodina smrti jeho nepřišla, před nevděčnými se pokrýval a od nich pro ukázaní budoucího jich zavržení i pro příklad svým věrným pryč ušel. 6. Mnozí k očišťování se do Jeruzaléma šli. 7. Někteří upřímě, jiní pak neupřímě po Kristu se ptali. 8. Popstvo židovské na Pána mandát vydalo.

I. O večeření Pána Ježíše Krista: 1. Kdy večeřel? 2. Kde? V Betani u Šimona někdy

49. Jeden pak z nich, jménem Kaifáš, biskupem byv toho léta⁴², řekl jim: Vy nic nevíte;

50. Aniž co o tom přemýšlujete, * že jest užitečné nám, aby jeden člověk umřel za lid⁴³, a ne aby všecken tento národ zahynul. *Niž 18, 14.*

51. Toho pak neřekl sám od sebe, ale biskupem byv⁴⁴ léta toho, prorokoval, že měl Ježíš umříti za tento národ⁴⁵.

52. A netoliko za tento národ, ale také aby syny Boží rozptýlené⁴⁶ shromáždil v jedno.

53. *Protož od toho dne spolu se radili, aby jej zabili.

Vyš 10, 39. Mat. 12, 14. Mar. 3, 6.

54. Ježíš pak již nechodil⁴⁷ zjevně mezi Židy, ale odšel odtud do krajiny, kteráž byla blízko pouště, do města, jenž slove Efraim, a tu bydlil s učedníky svými.

55. Byla pak blízko⁴⁸ velikanoc židovská; i šli mnozí do Jeruzaléma z krajiny té před⁴⁹ velikanocí, aby se očistili.

56. *I hledali Ježíše a rozmlouvali vespolek v chrámě stojíce: Co se vám zdá, že nepřišel k svátku? *Vyš 7, 11.*

57. Vydali pak byli biskupové a farizeové⁵⁰ mandát, jestliže by kdo zvěděl, kde by byl, aby pověděl, aby jej jali.

KAPITOLA XIII.

O pomazání mastí drahou noh Páně, 4. pročež Jidáš reptal; 12. o příjezdu Páně do Jeruzaléma, 20. příchodu Řeků, 28. hlasu s nebe slyšaném 37. a o oslepeném i zatvrzeném srdci židovském.

Medy Ježíš¹ šestý den před velikanocí přišel² do Betani, kdežto byl Lazar ten, kterýž byl umřel, jehož vzkřísil z mrtvých.

jináč, než jako by živ byl, musí ho slyšeti a uposlechnouti, ano i smrt z hrdla svého jej vydati. 39) odjíti. 40) zahladí. 41) t. Judský. Jako by řekli: Jestliže po něm lidu větší díl postoupí a jej za Mesiasé přijme, tedy řeknou Římané, že sme sobě krále korunovali. Protož na nás s mocí přitáhnou a nás zmordují. Takť se zdá zběři satanovy církve, že svatá obecná církev nemůže jinak státi, leč by Kristus, její základ, místa žádného neměl a že jejich časné věci na dobré míře postaveny nebudou, jediné leč vyvolení Boží konec vezmou. Protož Abel Kaina mrzel (Gen. 4, 4.) a Jákob Ezauchovi hrubý v očích byl. Gen. 27, 41. 42) Rozumí se, že toho roku úřadu biskupského se dokoupil. Nebo již pohané sobě tu moc byli osobili, aby biskupstvím buď darovali, kohož by chtěli, buď je prodávali těm, kdož by za to peníze

veliké dali, podlé čehož i částí biskupové bývali. To pak se začalo před Kristovým narozením okolo sta sedmdesáti a čtyř let, skrze nějakého Jázona. 2 Mach. 4, 7. 43) t. (jakž Kaifáš rozuměl) místo lidu Judského, jež by Římané za přičinou nového Krista krále vyhledali. Ale vlastněji to Duch Páně vyložil, že měl Kristus umříti za lid; t. aby lid věrný byl od hříchů očištěn a s Bohem smířen. 44) jako by řekl: Božím řízením to se stalo, že ten biskup to promluvil, což by se s uložením jeho Božským srovnávalo, aby to jeho promluvením, více nežli jiného člověka, přítomnými pohnulo a jim to, že jest Kristus Spasitelem, mocněji osvědčilo. Podobně Baláma užil Bůh Num. 23. Item 24. 45) t. Judský. 46) t. po všem světě mezi všechny národy. 47) svobodně. 48) čtvrtá velikanoc po křtu Páně. 49) hody. 50) příkázání, rozkaz.

POMAZÁNÍ malomocného. Mat. 26, 6. 3. S kým večerel? S Lazarem a sestrami jeho i jinými některými. 4. Co se při tom dalo? 1: Maria mastí Pána pomazala. 2: Jidáš o to reptal, což jak a proč činil, evangelista ukazuje. 3: Pán jej v tom pokojil, předloživ jemu cíl toho skutku, též svůj odchod a že příčin ještě dosti míti bude k činění milosrdenství chudým. 4: Lid slepý větší zření měl k Lazarovi nežli k Ježíšovi. 5. Farizeové svým příkladem nepřátely Kristovy a jeho věrných vymalovali. — II. O příjezdu Páně do Jeruzaléma: *Jedno*: V jakém způsobu jel? 1. S částky slavně, t. s komonstvem, kteréž mu poctivost činilo. 2. S částky neslavně, t. na oslátku. *Druhé*: Proč tam a v tom způsobu jel? 1. Pro naplnění Písem. 2. Pro osvědčení svého dobrovolného jiti na smrt.

2. I připravili jemu tu večeri, a Marta³ posluhovala, Lazar pak byl jeden z stolících s nimi⁴.

3. * Maria pak vzavši libru masti drahé z nardu⁵ výborného, pomazala noh⁶ Ježíšových a vytřela vlasy svými nohy jeho; i naplněn jest dům vůní té masti. *Vjš 11, 2. Mat. 26, 7. Mar. 14, 3.*

4. Tedy řekl jeden z učedníků jeho, Jidáš syn Šimona Iškariotského, kterýž jej měl zraditi:

5. Proč tato mast není prodána za tři⁷ sta⁸ peněz a není dáno chudým?

6. To pak řekl, ne že by měl péči o chudé, ale že zloděj byl * a měsíc měl a to, což do něho kladeno bylo, nosil. *Niž 13, 29.*

7. Tedy řekl Ježíš: Nech ji, ke dni pohřbu mého zachovala to⁹.

8. Chudé zajisté vždycky máte s sebou, ale mne ne vždycky míti budete.

9. Zvěděl pak zástup veliký z Židů o něm, že by tu byl, i přišli tam ne pro Ježíše toliko, ale také aby Lazara viděli, * kteréhož byl vzkřísil z mrtvých. *Vjš 11, 43.*

10. Radili se pak biskupové, aby i Lazara zamordovali;

11. Nebo mnozí z Židů odcházeli¹⁰ pro něho a uvěřili v Ježíše.

12. * Potom nazejtří mnohý zástup, kterýž byl přišel k svátku velikonočnímu, když uslyšeli, že Ježíš jde do Jeruzaléma, *Mat. 21, 8. Mar. 11, 8. Luk. 19, 35.*

13. Nabrali ratolestí palmových a vyšli proti němu a volali:

¹¹ Hosanna! * Požehnaný, jenž se bere ve jménu Páně, král Izraelský! *Žal. 118, 26.*

14. I¹² dostav Ježíš oslátka, vsedl na ně, jakož psáno jest:

15. * Neboj se dcero Sionská¹³! aj, král tvůj bere se, ¹⁴ na oslátku sedě. *Izai. 62, 11. Zach. 9, 9.*

1) šest dnů. 2) Ačkoli Pán, pokudž hodina smrti jeho nebyla přišla, byl před nepřátely ustoupil (vjš 11, 54.), však tuto když hodina od Otce uložena již nastávala, v čas se k tomu najíti dal. 3) přísluhovala; t. v domě Šimona malomocného. Mat. 26, 6. 4) t. pro utvrzení toho, že právě jest vzkřísěn. Tak podobně Pán na důvod pravého vzkříšení oné děvečky, jisti ji dáti rozkázal (Mar. 5, 43.), nýbrž i sám po svém vzkříšení před učedníky jedl (Luk. 24, 43.), což svatý Petr za důvod jeho vzkříšení přivozoval. Skut. 10, 41. 5) nezfalšovaného, z pravého nardu. Jiní z židského nardu, totiž masti ne nějaké tvrdé, ale kteráž se rozlítí neb rozteci snadně mohla. 6) t. ta

mast až na nohy Pánu tekla. Nečelí tedy svatý Jan proti jiným evangelistům, kteříž svědčí, že ta žena vlila mast na hlavu Pánu (Mat. 26, 7. Mar. 14, 3.), ale to ukazuje, že se ta mast po všem jeho svatém těle rozlila, až se i na nohy jeho dostala. 7) viz o tom Mar. 14, 5. 8) grošů. 9) Bůh podle divného svého všech věcí řízení toho Syna svého pomázaní k tomu cíli mimo úmysl té svaté ženy užil, aby jím smrt jeho nastávající byla vyznamenána, jako by ta mast naschvál k tomu byla sehována. Viz Mat. 26, 12. 10) t. odstupovali od biskupů. 11) viz Mat. 21, 9. 12) Ř. nalezl. 13) t. předně lid Izraelský, do chrámu Božího na hoře Sion vzdě-

S. JANA.

XII.

PŘÍCHOD ŘEKŮ K KRISTU PÁNU. 3. Pro ukázaní toho, že jeho království není tělesné, ale duchovní. *Třetí:* Co se při tom zběhlo? 1. Učedníci tomu, co se tu dalo, nic nerozuměli, ale Božím řízením počtivost na Mesiáše příslušnou Kristu činili. 2. Zástupové slavné svědectví Pánu dávali, tudíž se však změnili. 3. Farizeové se zlobili a k své hanbě o svém marném usilování rozmouvali. — III. Kázání Páně po příjezdu do Jeruzaléma činěné: *Jedno:* Komu kázal? Pohanům, kteříž: 1. K službám svatým byli přišli. 2. K němu se opověditi skrze Filipa dali, kterýžto Filip: 1. Přátelsky se k nim ukázal. 2: Opatrnosti užil. *Druhé:* Co kázal? 1. O svém na nebi pravici, na zemi pak kázáním oslavení, při čemž ukazuje: Kdy to mělo býti? Jak k tomu měl jíti? Že totiž skrze smrt. Co měl tím dobrého způsobiti? 2. O oslavení těl svých věrných, jimž ukazoval: 1: Že k tomu úzkou cestou jíti musejí. 2: Pomoc k tomu sobě činiti mají:

16. Tomu pak nesrozuměli¹⁵ učedníci jeho sprvu; ale když oslaven byl Ježíš¹⁶, tedy se rozpomenuli¹⁷, že to psáno bylo o něm, a že jemu to učinili.

17. Vydával pak o něm svědectví zástup, kterýž byl s ním, že Lazara povolal z hrobu a vzkřísil jej z mrtvých.

18. Protož i v cestu vyšel jemu zástup, když slyšeli, že by ten div učinil.

19. *Tedy farizeové pravili mezi sebou: Vidíte-li, že nic neprospíváte? aj, svět postoupil po něm. *Výš 11, 47.*

20. *Byli pak někteří Řekové¹⁸ z těch, kteříž přicházivali, aby¹⁹ se modlili v svátek. *Skut. 8, 27.*

21. Ti tedy přistoupili k Filipovi, *kterýž byl od Betsaidy galilejské, a prosili ho, řkouce: Pane, chtěli bychom Ježíše viděti²⁰. *Výš 1, 45.*

22. Přišel Filip a pověděl Ondřejovi; Ondřej pak zase a Filip pověděli Ježíšovi.

23. A Ježíš odpověděl jim, řka: *Přišlať²¹ hodina, aby oslaven byl Syn člověka. *Nč 13, 31. Item 17, 1.*

24. Amen amen pravím vám: *Zrno pšeničné, padna v zemi, neumře-li²², onoť samo zůstane²³, a pakliť umře, mnohý užitek přinese. *1 Kor. 15, 37, 43.*

25. *Kdož miluje²⁴ duši svou, ztratíť ji²⁵; a kdož nenávidí duše své na tomto světě, k životu věčnému ostříhá ji²⁶. *Mat. 10, 39.*

Item 16, 25. Mar. 8, 35. Luk. 9, 24. Item 14, 33. Item 17, 33.

laného se shromažďující a potom všechna církev svatá i každá duše věrná nelekej se, neb máš milostivého Pána. 14) Ř. na oslátku oslice. 15) t. k jakému cíli to se dalo. Zmínku pak činí evangelista o tom jakož proto, aby nebylo snad smyšleno o učednících toho, že by oni s Kristem srozumění měvše, jemu oslátku zjednali, aby to Písmo tak k splnění přivedli; tak i pro schválení jejich poslušnosti, že vůli Páně rozum poddávali i v tom, čehož nic chápati nemohli. Takť často Pán Bůh skrze ty dílo své dělá, kteříž ani na to mysliti neumějí; viz Luk. 2, 1. Izai. 10, 7. 16) t. skrze své vzkříšení a na nebesa vstoupení. 17) t. buď učedníci, kteříž tomu prvé nerozuměli, buď jiní lidé, kteříž Pána slavně přijali. 18) t. pohané k víře obrácení. Nebo v novém Zákoně obecně tím

jménem pohané se nazývají a to proto, že na větším díle na východu slunce jazykem řeckým mluvivali. Z těch pak někteří, měvše nějakou známost Boží, k službám svatým do Jeruzaléma chodívali, jakž to Šalomoun král předpověděl (3 Král. 8, 41.) a onen komorník královny mouřenínské příkladem svým toho potvrdil. Skut. 8, 27. 19) Ř. klaněli; t. pocty vykonávali. 20) t. s ním se shledati a něčto promluviti i seznámiti se. 21) čas. 22) t. jestliže já smrti nepodniknu, spasení nebude připraveno, anobř i vy moji vyvolení, nebudete-li hříhům umíratí a pro mne, byla-li by toho potřeba, hrdel a života vy-nasazovati, nebudete moci oslaveni býti. Řím. 8, 17. 2 Tim. 2, 11. 23) t. bez užilku. 24) život. 25) t. jakož ten obilíčko maří a jako do bláta hází, kdož pro nějakou mi-

PŘEDPOVĚDĚNÍ SMRTI KRISTOVY. 1. Předkládáním škody jeho se strhujících, a užitek jeho se přidržujících. 2. Příkladem jeho vlastním. *Třetí:* Jaký způsob při tom kázání zachoval? 1: Jako boj s sebou veda, smrti a hněvu Božího se lekal. 2. Jako upamatovav se, Otcí se modlil za vysvobození z smrti časné i věčné. 3. Otcí svému se poddal, aby z smrti jeho jméno své oslavil. 4. Hlasem s nebe posílněn byv (v. 28.): 1: Příkladem svým, že jest potřebí lidem řeči Boží vysvětlovati, ukázal. 2: O své smrti mluvil: Kdy? Jakou i s jakým užitekem ji podniknouti ráčí? Čehož jak nepřátelé užili, hned dále se dokládá. 3: Otázky všetečné mlčením pominuv, k víře v sebe

26. Slouží-li mi kdo, následujž mne; *a kdež jsem já, tuť i můj služebník bude; †a bude-li mi kdo sloužiti, poctíť ho Otec můj.

**Níž 14, 3. Item 17, 24. †1 Král. 2, 30.*

27. *Nyní duše má ²⁷zkormoucena jest; a což dím? Otče, ²⁸vysvobod mne z této hodiny²⁹; ale proto sem přišel k hodině této³⁰.

Mat. 26, 38. Mar. 14, 34.

28. Otče, oslaviž jméno své³¹. Tedy přišel hlas s nebe, řkoucí: I oslavil sem, i ³²ještě oslavím.

29. Ten pak zástup, kterýž tu stál a to slyšel, pravil: ³³Zahřmělo. Jiní pravili: Anděl k němu mluvil.

30. Odpověděl Ježíš a řekl: *Ne pro mneť hlas tento se stal, ale pro vás³⁴.

Vjš 11, 42.

31. *Nyníť jest soud světa³⁵ tohoto, nyníť †kníže světa tohoto³⁶ vyvrženo bude ven³⁷.

**Níž 16, 11. †Níž 14, 30. Kolos. 2, 15.*

32. *A já budu-liť ³⁸povýšen od země, všecky³⁹ potáhnu k sobě.

Vjš 8, 28.

33. (To pak pověděl, znamená, ⁴⁰ kterou by smrtí měl umříti.)

34. Odpověděl jemu zástup: My sme slyšali *z Zákona, že Kristus zůstává na věky; a kterakž ty praviš, že musí býti povýšen Syn člověka? Kdo jest ⁴¹to Syn člověka?

Vjš 1, 1. 2 Král. 7, 16. Žalm 45, 7. Item 89, 37. Item 110, 4. Izai. 9, 7. Ezech. 37, 25. Dan. 2, 14. Item 7, 14. Mich. 5, 2. Luk. 1, 33. Žid. 1, 8.

lost k němu nerozsívá ho, ale v obilnici, až by se zkazilo, nechává, tak kdož s životem svým a věcmi zdejšími se pojí a pro mne i mé království nic činí a odporných věcí podnikati nechce, ten takový duši svou zavozuje a s oním Ezauchem věčné království, jako právo prvorozené za špatnou krmí, prodává. Žid. 12, 16. Viz Mat. 10, 39. 26) t. jakož ten obilí shromažďuje a rozmnožuje, kdož je v čas potřeby i v čas nedostatku rozsívá a jeho se jako opovažuje a v nenávist běže: tak kdož sám sebe zapírá, vůli svou lomí, ano i života a všech věcí svých pro mne vynaložiti a jako rozsívati neliknuje, ten bude hojnou odměnu bráti a bez přestání žíti. Gal. 6, 7. Mat. 10, 39. 27) *zarmoucena; t. spatřujíc hněv Boží pro hříchy jdoucí, kteréž sem na sebe přejal.* 28) *spas.* 29) *t. z nastávající smrti.* 30) *t. proto sem lidské přirození přijal a teď sem i k smrti do Jeruzaléma přišel, abych hříchy lidu svého shladil, a protož, cožť se mám z toho, milý Otče, vytahovati; ty se mnou, cožť se dobře líbí, učí a slávu jména svého z toho vyved.* 31) *t. k slávě své mou smrt obrat, při níž*

na oko se spatří tvá spravedlnost (Izai. 53, 4), též veliká milost (Řím. 5, 8.) a náramná moudrost (Efez. 3, 10.), i ve všech slibích pravdomlupnost. 2 Kor. 1, 20. 32) *opět.* 33) *hrom udeřil.* 34) *t. pro vaše o mně poučení a poosvětlení.* 35) *t. nyní ten čas nastal, v němž já své věrné právem z moci dáblový hrozně vysvobodím a království své vzdělám, dáblové pak království se všemi hříchy, bludy a nepravostmi od něho na svět uvedení zruším a zkazím a všecken svět obnovím.* 36) *t. dáběl, kterýž proto knížetem světa slove, že on v lidech svět milujících své dílo dělá.* Efez. 2, 2. 37) *t. smrtí mou zahlazeno (Žid. 2, 14.) a z vyvolených Božích vyvrženo, aby oni, manové dáblové z svého přirození byvše, již zase k obrazu Božímu obnovení byli (2 Kor. 3, 18.) a jej duchem i tělem svým oslavovali.* 1 Kor. 6, 20. 38) *pozdvížen; t. na kříž a potom v nebi na pravici.* Podob. vjš 8, 28. 39) *t. všelijakého stavu, řádu a povolání lidí, netoliko z Židů ale i z pohanů pošle. Potahujeť pak svých vyvolených ne nějak násilí jím činěním, ale vnitř Duchem svatým a zevnitř slovem svým.*

XII.

S. JANA.

SLEPOTA ŽIDOVSKÁ. přítomným sloužil: 1. Kratičkým časem milosti jim propůjčením. 2. Pohrážky činěním, již i svým odjitím od nich potvrdil. Níž v. 6. 3. Užítka z víry jdoucího, totiž synovství Božího jim předkládáním. — IV. Příčiny slepoty židovské: 1. Zoumyslná jejich zlost. 2. Spravedliví Boží soudové. 3. Hledání více slávy světa, nežli Boží. — V. Kázání Páně, kteréž již naposledy vůbec činil, v němž slouží k víře v sebe: 1. Předkládáním toho, kdo jest on? Že totiž jest Bůh pravý, s Otcem jednobytý. 2. Užítkem

35. Tedy řekl jim Ježíš: *Ještě na malý čas světlo⁴² s vámi jest; †choďte dokud světlo máte, ať vás tma nezachvátí⁴³; nebo kdo chodí ve tmách, neví kam jde. *Výš 9, 5. †Efez. 5, 14. 1 Tes. 5, 5.

36. Dokud světlo máte, věřte v světlo, abyste synové světla byli⁴⁴. Toto pověděl Ježíš a odšel, skryl se před nimi.

37. A ačkoli tak mnohá⁴⁵ znamení činil před nimi, však neuvěřili v něho.

38. *Aby se naplnila řeč⁴⁶ Izaiáše proroka, kterouž pověděl: Pane, kdo uvěřil⁴⁷ kázání našemu? a rámě Páně⁴⁸ komu jest zjeveno? Izai. 53, 1. Řím. 10, 16.

39. Ale proto nemohli⁴⁹ věřiti, neb opět Izaiáš řekl:

40. ⁵⁰Oslepil* oči jejich a zatvrdil srdce jejich, ⁵¹aby očima neviděli a srdcem nerozuměli a neobrátili se, abych jich neuzdravil. Izai. 6, 9. Mat. 13, 14. Mar. 4, 12. Skut. 28, 26. Řím. 11, 8.

41. To pověděl Izaiáš, když viděl slávu jeho⁵² a mluvil o něm.

42. *A ačkoli mnozí i z knížat⁵³ uvěřili v něho, však pro farizee nevyznávali ho, †aby ze školy nebyli⁵⁴ vyobcováni. *Výš 7, 13. †Výš 9, 22.

43. *Nebo milovali slávu lidskou⁵⁵ více než slávu Boží⁵⁶. Výš 5, 44.

44. Ježíš pak zvolal a řekl: Kdo věří ve mne, ne ve mne věří⁵⁷, ale v toho, jenž mne poslal.

40) jakou. 41) ten. 42) t. já, jenž jsem světlo světa (výš 8, 12.) a evanjelium mé. 43) t. abyste v slepotě nezůstali a do temnoty zevnitřních, kdež bude pláč a škřípení zubů, se nedostali. (Mat. 8, 12.) Touž věc jinde Pán jinými slovy pověděl (Mat. 21, 43.) a apoštol toho, že k svému splnění přišlo, potvrdil. Skut. 13, 46. 44) t. abyste účastníci Božího světla byli a jeho vždycky užívali (Luk. 16, 8.), i dědicové toho světla, to jest Božího království, býti mohli. 45) záznaky. 46) t. aby soudové Boží v Písmích oznámení na ně skutečně došli. Nic pak naplnění Písma tohoto nevěrných v nevěře jejich neomlouvá. Nebo jakož kdyby někdo viděl jiného, an dobrovolně do jámy vpadne, to vidění jeho nebylo by příčinou toho do jámy vpadnutí: tak podobně předzvědění Ducha Božího a prorocké to promluvení nevěry lidské samo z sebe příčinou nebylo a ji v srdce jejich nevlilo; ale lidé oči zamhuřující, aby na Boží světlo nehleděli, sami dobrovolně anobř svévolně to povědění svou nevěrou naplnili. Viz podobně níž 17, 12. Skut. 1, 16. 47) Ř. slyšení. Viz Izai. 53, 1. 48) t. buď moc Kristova v zahlazení ďábla i smrti prokázaná

(Žid. 2, 14.), buď evanjelium, kteréž jest moc Boží každému věřícímu k spasení. Řím. 1, 16. To pak rámě Páně není těm zjeveno, kterýmž Pán srdce neotevřel, aby věřiti mohli. Skut. 16, 14. 2 Kor. 4, 3. 49) t. pro svou velikou zlost a zarytost a aby se Písmo naplnilo a tak uložení Boží došlo. 50) mozoly zdělal na oči; t. podle svých spravedlivých soudů od bezbožných světlo své pro jejich hříchy odjal a jich v přirozené jejich slepotě po svých hlavách choditi nechal, v ně však slepoty a zlosti nevlil, ale tu, kteráž v nich prvé byla, na světlo vyjevil. Viz Izai. 29, 10. Item 44, 18. Mat. 13, 14. 51) aby nepřišlo k tomu, že by očima viděli a srdcem rozuměli a obrátili by se a uzdravil bych je. 52) t. Kristovu. Jako by evanjelista řekl: Nemyslte, že ta zatvrdilost a slepota na onen čas toliko, kterýž předšel Kristovo oslavení, se vztahuje, však i po jeho oslavení tvrdočelní a slepci býti měli: Occupatio. 53) t. některé osoby vzácné a přední v tom lidu. 54) vykleti. 55) t. kteráž od lidí svůj původ má a mezi lidmi zde v tomto životě toliko trvá. 56) t. kteráž od Boha dána bývá a na věky trvá. Výš 5, 44. 57) t. jako v člověka nějakého pouhého, ale

SLUŽBA PÁNĚ z víry jdoucím, že totiž věřící v něho ve tmě hříchů a bludů i věčného zatracení nezůstávají; tak níž v v. 50. 3. Pohrůžkou nevěřícím učiněnou, že t. takoví podle jistých řečí jeho budou odsouzeni. 4. Ukazováním na původ svého učení. 5. Svou věrností.

I. Proč Pán Kristus svým učedníkům nohy umývali ráčil? 1. Pro dokázání lásky. 2. Aby jim o království tělesné se nesnadnicím ku pokoře posloužil, k níž napomáhalo ohlédání se na to dvě: Předně: Kdy umýval? Že tehdež, když již z potupy do slávy jíti a spasení zpřisobiti měl, a podle toho vši vážnosti byl hoden. K tomu o svém zrádci, že jest mezi nimi, věděl a proto je sobě zoškliviti mohl.

45. *A kdož⁵⁸ vidí mne, vidí⁵⁹ toho, kterýž mne poslal.

46. *Já světlo na svět sem přišel, aby⁶⁰ žádný, kdož věří ve mne, ve tmě nezůstal;

Níž 14, 9.
Výš 1, 9. Item 8, 12. Item 9, 5. Izai. 42, 6.
Item 49, 6. Skut. 13, 47.

47. A slyšel-liť by kdo slova má a nevěřil by, jáť ho nesoudím⁶¹. *Nebo nepřišel sem, abych soudil svět, ale abych spasil svět.

Výš 3, 17. Luk. 9, 56.

48. *Kdož⁶² mnou pohrdá a nepřijímá slov mých, máť kdo by jej soudil; slova, kteráž sem mluvil, tať jej souditi budou⁶³ v nejposlednější den.

Výš 3, 19. Mar. 16, 16. Luk. 10, 16.

49. *Nebo já sám od sebe sem nemluvil⁶⁴, ale ten, jenž mne poslal, Otec, on mi přikázání dal, co bych měl praviti a mluviti;

Výš 3, 27. Níž 14, 10. Deut. 18, 15.

50. A vím, že přikázání jeho jest život věčný⁶⁵; a protož, což já mluvím, jakž mi pověděl Otec, takť mluvím.

KAPITOLA XIII.

Kristus Pán umyv nohy učedníků svých, 18. zrádce svého i slovem i skutkem oznámil; 34. a přikázání své nové o společném svatém milování vydal.

♥ zeleuý
čtvrtek.

Před* svátkem pak¹ velikonočním, věda Ježíš, že přišla hodina jeho, aby šel z tohoto světa k Otci; milovav své², kteříž byli na světě, až do konce je miloval.

Mat. 26, 2. Mar. 14, 1. Luk. 22, 1.

2. A když večereli (a ďábel již byl vnukl v srdce Jidáše Šimona Iškariotského, aby jej zradil),

jako v Boha pravého a s Otcem jednobytého. Podobně výš 7, 16. 58) patří. 59) t. ne tělesnými ale věrou, těmi vnitřními očima. Neboť Bůh, Duch jsa (výš 4, 24.) a v světle nepřístupitelném přebývá (1 Tim. 6, 16.), v zdejší smrtelnosti od žádného vidín býti nemůže. (Výš 1, 18.) Jako by tedy Pán řekl: Kdož koli mne mocného, moudrého, pravdomluvného i zůřivého atd., právě zná, tenť i Otce mého zná. Nebo já jsem s ním jedné podstaty a na mně jest vytisknutý obraz jeho pravý. Žid. 1, 3. 60) R. každý. 61) t. nejsem příčinou jeho odsouzení, aniž v tomto prvním svém příchodu na svět svého

hněvu na něj nevytlívám a na zatracení ho neodsílám, alebrž k víře a ku pokání volám. A protož ne já, ale každý sám nevěřící a nekající svou nevěrou a nešlechtností se odsuzuje. Podobně výš 3, 17. 62) mne zamítá. 63) t. ta svědectvím budou jeho spravedlivého odsouzení a zatracení. Viz podobně výš 5, 45. Řím. 2, 16. 64) t. svých myšlének nějakých sem nevymášel. Podobně výš 5, 19. Item 7, 16. 65) t. všechny věřící k životu věčnému přivodí. Podobně Řím. 1, 16.

1) jít Páně. Viz Exod. 12, 11. 2) t. vyvolené od Otce k sobě přitřžené a obzvláště apoštoly sobě dané, jimž z té milosti a lásky,

UMÝVÁNÍ NOH UČEDLNÍKŮM. Nad to všech věcí Pánem byl a svátost večere ustanovil. *Potom:* Jak se to dalo? Takto, že Pán vstal od stolu, služebníci pak seděli; Pán sukni z sebe složil, služebníci pak v šatech zůstali; Pán sám sobě vody nalil, služebníci pak ani k té službě potaženi nebyli; Pán k nohám jejich se snížil, oni pak ani se neposchýlili; Pán jejich nohy utíral, z nich pak žádný sobě a ovšem jemu ne-utřel. 3. Umýval nohy jejich pro ukázaní toho, kde i po přijetí milosti svého očištění hledati mají, čemuž svatý Petr nerozuměv: Rozum těla pronesl; slepotu sobě ukázanou měl; přestrašen byl; více žádal, nežli Pán z potřeby jemu dávati ráčil; v tom laskavě zpraven byl, že po přijetí milosti toliko noh povolání svého činěním pokání a za odpuštění hříchů žádáním i jich se vystříháním umývati potřebuje, a že ten smrad, jímž jiné apoštoly zhyd- zdil Jidáš, vyklizen bude. 4. Umýval Pán nohy učedníků pro vzdělání při nich lásky a z ní vespolek jedněch druhých snášení i sobě v službu se vydávání, k čemuž slouží: 1: Předložením jim rozdílu mezi sebou a jimi, nebo: Kristus jest mistrem, oni pak jeho

3. * Věda Ježíš, že jemu Otec všechno v ruce dal, † a že od Boha vyšel a k Bohu jde; **Mat. 11, 27. Item 28, 18. †Nž 16, 28.*

4. Vstal od večere a složil ³roucho své, a vzav ⁴rouchu, přepásal se.

5. Potom nalil vody do medenice, i počal umývati nohy učedníků a vytírati rouchou, kterouž byl přepásán.

6. Tedy přišel k Šimonovi Petrovi; a on řekl jemu: Pane, ty mi chceš nohy mýti?

7. Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Co já činím, ty nevíš nyní, ale potom zvíš⁵.

8. Dí jemu Petr: Nebudeš ty mýti noh mých na věky. Odpověděl jemu Ježíš: Neumyji-liť tebe⁶, nebudeš míti dílu se mnou⁷.

9. Dí jemu Šimon Petr: Pane, netoliko nohy mé, ale i ruce, i hlavu.

10. Řekl jemu Ježíš: Kdož jest umyt, nepotřebuje, než aby nohy⁸ umyl; ⁹nebo čist jest všecken; *i vy čistí jste, ale ne všickni;

Nž 15, 3.

11. *Nebo věděl o zrádci svém; protož řekl: Ne všickni čistí jste.

Vjš 6, 70.

12. Když pak umyl nohy jejich a vzal na sebe roucho své, posadiv se za stůl zase, řekl jim: Víte-liž, co sem učinil vám?

13. Vy ¹⁰nazýváte mne mistrem *a Pánem a dobře pravíte; jsemť zajisté. *Skut. 2, 36. 1 Kor. 8, 6. Item 12, 3. Item 15, 47. Filip. 2, 11. 2 Petr 2, 1.*

14. Poněvadž tedy já umyl sem nohy vaše, Pán a mistr, i vy¹¹ máte jeden druhému nohy umývati¹².

kterouž k nim vždycky měl, i nohy umývati ráčil. 3) sukni, plášť. 4) šat, plachtu. 5) t. když sobě to oznámené míti budeš. Nž v. 12. atd. 6) t. ne tak dalece zevnitř tou vodou, ale vnitř krví svou. 7) t. nebudeš mým účastníkem a života věčného spoludědicem, a summou nebudu chtít s tebou nic míti činiti. Podobně 3 Král. 12, 16. 8) t. hříchy všední z křehkosti a mdloby těla jdoucí aneb vášně, žádosti, náklonnosti a obyčejně zlé, jimiž člověk jako nohami nošen bývá. Nebo jakož lidé podlé těla v lázni se vypočíte a zmýjíce, sotva tak z ní opatrně vyjítí mohou,

aby noh nezkáleli a jich potom umývati nemusili; tak i spravedlivý člověk po přijaté milosti často padá (3 Král. 8, 46. Přísl. 24, 16.), a protož očišťování noh svého povolání a nedostatků doplňování v té lítostivé oběti (1 Jan 2, 2.), ano i obyčejů zlých skládání potřebuje, jakž i jinde Pán o ratolestech, to jest svých věrných, mluví, pověděl, že i ty ratolesti, kteréž nesou ovoce, musejí býti čistěny, aby hojnější ovoce nesly. Nž 15, 2. 9) Ř. ale. 10) mně říkáte: Mistře a Pane. 11) t. ovšem vy povinni jste. 12) t. jakož ve všelikou i nejnižší službu svým

PŘEDPOVĚDĚNÍ ZRADY JIDÁŠOVY. učedníci, jehož příkladu následovati povinni jsou. On jest Pánem, oni pak jeho služebníci. 2: Odměnou hojnou. — II. Cím Kristus učedníkům svým sloužil, aby se na tomto dvěma neuráželi? *Jedno:* Na zradě Jidášově: 1. Jich vyvolením, Jidáše pak zavržením. 2. Písmi svatými o tom znějícími. 3. Svým dobrovolným k smrti, věda o zrádci, jítím a toho jim předoznámením. 4. Toho jim, že zrada Jidášova nic jejich služeb nezlehčí, světlym předložením, při čemž jim k konání bedlivému úřadu jejich slouží ukazováním důstojnosti jeho. 5. Svým příkladem, že ačkoli Jidášovy zlosti neoblubuje, alebrž nad ní se kormoutí, avšak ho snáší, ani ho zjevně v tom nepronáší, pročez učedníci: 1: Na sebe vzhledali, zdali by kdo zblednutím neb se zapřením svědomí obviněné pronesl. 2: Petr Janovi návštějí dal, aby se

15. *Příklad zajisté dal sem vám, abyšte, jakož sem já učinil vám, i vy též činili. *Efez. 5, 2. 1 Petr 2, 21. 1 Jan 2, 6.*

16. Amen amen pravím vám: *Není služebník větší nad pána svého, ani posel větší nežli ten, kdož jej poslal. *Níž 15, 20. Mat. 10, 24. Luk. 6, 40.*

17. Znáte-li tyto věci, *blahoslavení jste, budete-li je činiti. *Mat. 5, 19.*

18. Ne o všechť vás pravím: Já vím, které sem vyvolil¹³; ale musí to býti¹⁴, aby se naplnilo Písmo: *Ten, jenž¹⁵ jí chléb se mnou, pozdvihl proti mně paty své¹⁶. *Žal. 41, 10. Mat. 26, 23. Mar. 14, 18.*

19. *Nyní pravím vám, prvé než by se to stalo, abyšte, když se stane, uvěřili, že já jsem¹⁷. *Níž 14, 29. Item 16, 1.*

20. *Amen amen pravím vám: Kdo přijímá toho, kohož bych já poslal, mneť přijímá; a kdož mne přijímá, přijímá toho, kterýž mne poslal. *Mat. 10, 40. Luk. 9, 48. Item 10, 16.*

21. A to pověděv Ježíš, zkormoutil se v duchu a osvědčil, řka: Amen amen pravím vám, že *jeden z vás mne zradí. *Mat. 26, 21. Mar. 14, 18. Luk. 22, 14. Skut. 1, 16.*

22. Tedy učedníci vzhledali na sebe vespolek,¹⁸ pochybujíce, o kom by to pravil.

23. Byl pak jeden z učedníků Ježíšových,¹⁹ kterýž zpolehl na²⁰ klíně jeho, *totiž ten, jehož miloval Ježíš. *Níž 19, 26. Item 20, 2. Item 21, 7.*

24. Protož tomu návštějí dal Šimon Petr, aby se zeptal, kdo by to byl, o němž praví.

25. A on²¹ odpočívaje na prsech Ježíšových, řekl jemu: Pane, kdo jest?

bližním se vydávati, tak také jejich obyčeje a vášně, pokudž možné, s dobrým svědomím snášeti a z lásky jejich poklésky a pády příkrývati (Přísl. 10, 12.), i z nich je vyvozovati. (Lev. 19, 17.) Povinnit pak jsou to činiti služebníci: lidem se v službu vydáváním (1 Kor. 9, 19.), učením, napomináním, vystříháním i trestáním (2 Tim. 4, 2.); vrchnosti světa: rozpustilostí a hříchů přetrhováním, řádu pak dobrého vzděláváním (1 Petr 2, 14.), rodičové: v bázni a kázni Páně dítek svých vychováváním (Efez. 6, 4.), hospodářové a hospodyně: ku pobožnosti čeládek přídržením a napravujícím proviněním odpouštěním.

Efez. 6, 9. 13) t. k životu věčnému. 14) t. mezi vámi pokrytec, kterýž mne zradí. 15) jidá. 16) t. po mně nohami šlapati chtěl a lstivé úklady mně činil; podobně jako ti, kteříž v zápas chodí, jeden druhému nohy neopatrně podraziti hledí, a summou zlým mi se za dobré odplatil, jakž to i hovada činí, že od někoho vykrmena jsouce, nohou třebas ho za to uhodí. Žal. 41, 10. 17) t. Kristus, Spasitel světa, o němž Písma svatá vypravují a svědčí. 18) přemýšlujíce, nemohouce rozuměti. 19) t. Jan evanjelista, miláček Páně. Níž 21, 20. 24. 20) v lůnu. J. na prsech. 21) spolehna na prsy, t. nachýliv se, aby mu Pán

PŘEDPOVĚDĚNÍ ZRADY JIDÁŠOVY. Pána otázal na toho zrádce, v. 24. 3: Slovem i znamením zevnitřním zrádce sobě ukázaného měvše, tomu nerozuměli; na dobrou stranu však sobě slova Páně vyložili. Ale Jidáš, jakž zapráhl, tak táhl, ani sobě noci v své zlosti nepřekazil. *Druhé:* Na jeho, jakožto Pána svého, usmrcení: 1. Slávou Otcovou i svou odtud jdoucí. 2. O ně i po smrti jako o své synáčky pečováním. 3. Svým dobrovolným k smrti sobě vědomé jítím. 4. Jich v bezpečnosti, že se jich nyní smrt jako jeho nedotkne, postavením a k trpělivosti napomenutím.

26. Odpověděl²² Ježíš: Ten jest, komuž já omočené skyvy chleba podám; a omočiv skyvu chleba, podal²³ Jidášovi, synu Šimona Iškariotského.

27. A hned po vzetí té skyvy chleba, vstoupil do něho *satan²⁴; i řekl jemu Ježíš: Co činiš²⁵, čiš spěšně. *Výš v. 2. Luk. 22, 3.*

28. Tomu pak žádný²⁶ z přísedících nerozuměl, k čemu by jemu to řekl.

29. Nebo někteří se domnívali, poněvadž *Jidáš měšec měl, že by jemu řekl Ježíš: Nakup těch věcí, kterýchž jest nám potřebí k svátku; aneb aby nětco chudým dal. *Výš 12, 6.*

30. A on vzav skyvu chleba, hned vyšel²⁷; a byla již noc.

31. Když pak on vyšel, dí Ježíš: *Nyníť oslaven jest²⁸ Syn člověka a Bůh oslaven jest v něm²⁹. *Výš 12, 28. Níž 17, 1.*

32. A poněvadž Bůh oslaven jest v něm, i Bůh oslaví jej sám v sobě a to hned oslaví jej.

33. Synáckové, ještě maličko s vámi jsem; hledati mne budete³⁰, ale jakož sem řekl Židům: Kam já jdu, *vy nemůžete přijíti³¹; tak i vám pravím nyní. *Výš 7, 34. Item 8, 21.*

v uši pošeptal a o zrádci oznámil. 22) t. tiše. Nebo kdyby hlasem byl to Pán řekl, nebyli by měli podlé čeho učedníci pochybovati, co tím Kristus mínil, když pověděl: Co činiš, čiš spíše, v. 28. 23) totiž podlé obyčeje lidem dobře známého, kteříž jedni druhým výslužky a pocty posílají aneb ukrojíce krmě nějaké kus, na taléř kladou. Protož se apoštolům nezdálo, by co tu Pán nového a neobyčejného činili ráčil; avšak se to i proto dálo, aby se Písmo plnilo. Výš v. 18. 24) Nebyl ten chléb, jehož podáním Pán k Jidášovi přivětivosti dokázal příčinou toho, aby do Jidáše satan vstoupil; nebo již prvé v něm byl (výš v. 2.), ale tím se ukazuje to, že ďábel, vida an Jidáš ani slovy Páně zjevnými, ani pomocmi zevnitřními a hmotnými ku pokání se hnouti nechce a upamatovati se nedá, tedy dílo své mocnější a patrnější v něm provodil, anobrž v něj se více vkořenil. Protož svatý Augustýn o něm dí, že dobrou věc přijal, ale k svému zlému. 25) t. což úmysl činili máš. Neporoučíť tu Pán toho, aby jej Jidáš zradil; ale to, že jest jemu srdce jeho i spuntování se s Židy dobře známé, patrně ukazuje a v opačném smyslu těch slov užívá a jakž někteří smyslí, ze všeho jej tu vylučuje. Jako by tak řekl: Když se tak líbí, táhniž a za-

tracení sobě dobývej; se mnou pak a s mými věrnými spolku žádného neměj. 26) t. kromě Jana evangelisty, jemuž světle o té věci Pán oznámiti ráčil. Výš v. 26. 27) Tak podnes nejedni Jidášové z kázání Božího slova, neshlechetnější nežli prvé byli, odcházejí. 28) t. oslaven bude, jakož při smrti tak i po smrti. Při smrti v tom, že Otce poslušen byl (Filip. 2, 8.) a své věrné stále miloval (výš v. 1.), ano i hříchy jejich shladil a umíraje, rozličné divy činil. Po smrti pak svým vzkříšením, na nebe vstoupením, Duchu svatého sesláním a evangelium svatého kázáním. 29) t. když v něm dobrotivosti a lásky k lidem dokázal (Řím. 5, 8.) a na něm spravedlivě hříchy naše trestal. 30) t. v svých těžkostech budete žádostivi neb mne sobě přítomného tělesně mítí aneb z zdejšího bidného života vyjítí a ke mně přijítí. V jinémť pak smyslu tato slova nežli oněm Židům Pán mluvití ráčí. (Výš 7, 34. Item 8, 21.) Nebo těmi slovy Židům zavržením hrozil a že ho pozdě hledati budou, svěřil; ale učedníkům tu vstříce vychází, aby se na jeho usmrcení nehoršili, v bídách sobě nemírně nestýskali, v netrpělivosti a v reptání proti Bohu se nevydávali a dříve času, nežli by jich on povolal, odsud nepospíchali; ale všecko, což

PŘIKÁZANI O LÁSCE
K BLIŽNÍM.

III. Napomenutí k lásce učedníků Páně pro království časné proti sobě zjitřených, při čemž souditi sluší: 1. Koho mají milovati? 2. Proč? Pro rozkaz Kristův; pro následování jeho příkladu; pro důvod pravého křesťanství. 3. Jak toho napomenutí k lásce svatý Petr užil? 1: Mimo uši je pustiv, na cestu Páně se doptával, při čemž ode Pána byv pozahanben v tom, že za ním i na smrt i do slávy půjde, jest zpraven. 2: Doufání v sebe pronesl, pročž k snížení a ku probuzení svému pád, kdy a v jaký uběhne, sobě oznámený měl.

Potěšení přerozkošná učedníkům pro jeho smrt zarmouceným předložená, při čemž považme této dvojí částky hlavní: I. Cím Kristus potěšoval učedníků svých pro jeho odehod se rmoutících? Jedno: Důstojností osoby své a věrou jim z milosti danou. Druhé: Jistým

34. *Přikázání nové³² dávám vám, abyšte se milovali vespolek, jakož já miloval sem vás, tak abyšte i vy milovali jeden druhého.

Niž 15, 12. Lev. 19, 18. Mat. 22, 39. Efez. 5, 2. 1 Tes. 4, 9. 1 Jan 3, 11. Item 4, 21.

35. Po tomť poznají všickni, že jste moji učedníci, budete-li míti lásku jedni k druhým.

36. Dí jemu Šimon Petr: Pane, kam jdeš? Odpověděl mu Ježíš: *Kam já jdu, nemůžeš ty nyní jíti za mnou, ale půjdeš potom.

Niž 21, 19. 2 Petr 1, 14.

37. Dí jemu Petr: Pane, proč bych nemohl nyní jíti za tebou? *a já³³ duši svou za tebe položím. *Mat. 26, 33. Mar. 14, 31. Luk. 22, 33.*

38. Odpověděl jemu Ježíš: Duši svou za mne položíš? Amen amen pravím tobě: Nezazpíváš kohout, až mne třikrát zapříš³⁴.

KAPITOLA XIV.

Pán za tou poslední večeří učedníků svých mnohými řečmi i potěšoval i napomínal 16. a Ducha svatého příchod předpověděl.

Na den
sv. Filipa
a Jakuba.

N

ermutiž se srdce vaše; věříte v Boha, i ve mne věřte¹.

2. V domě² Otce mého příbytkové³ mnozí⁴ jsou; byt nebylo tak, pověděl bych vám⁵.

by na ně od Boha vzloženo bylo, trpělivě snášeli. 31) *t. ještě nyní. Niž verš 36. 32)* t. nedávno obnovené a novým příkladem milosti a lásky mé potvrzené, ano i toho, aby jako nové ostříháno bylo, všelijak hodné. Neboť ne proto přikázání to Pán novým nazývati ráčí, že by ho prvé nebývalo (Lev. 19, 18.), ale že on, vydavatel nový, způsobem novým i také lidem novým a Duchem svatým obnoveným je obnovil a svým zvláštním novým milostí a lásky své příkladem jeho potvrdil, a jakž mezi lidmi obyčej bývá, že se věci nových rádi chápají a je oblibují, všechněm ho s pilností, jakoby nové bylo, ostříhati poroučel. Podobně 1 Jan 2, 8. 33) *život. 34) t. velmi brzo mne zapříš.* Na zpívání pak kohouti tuto Pán ukázal jakož pro vymalování toho, že jej Petr v krátkém času zapříti měl, tak také aby tím zevnitřním znamením jej vysokomyslného zahanbil a jako k učení k kohoutu odeslal, jehož by zpívání uslyše, ku pokání se probudil. Luk. 22, 60. atd. Takť Pán Bůh odsýlával nevděčné k oslům, aby se vděčnosti od nich

učili (Izai. 1, 3.); váhavé a nechťivé k němu se obrátiti k ptákům, aby příkladem jejich času milosti dobře užiti hleděli (Jer. 8, 7.); nýbrž zarytých i oslici nejápné, jako onoho Baláma, potrestati poručil (Num. 22, 28.), lenochy pak k mravenci obrátil. Přísl. 6, 6.

1) Jakoby řekl: jakýž koli ponížený jest můj nynější způsob a běh života mého na světě, však jsem jednorozený Syn Boží a s ním jednobytný, tak že žádný v Otce mého věřiti nemůže, lečby i ve mne věřil. A protož poněvadž se k tomu přiznáváte, že v Boha věříte, dokažtež toho mně se cele na ruce pokládáním a dověřováním, což když se stane, tedy všecko tou věrou přemůžete. Nebo já, nejsa vám tělem přítomen, budu vás moudrostí nepřemoženou darovati, z nebezpečství vychvacovati, klesajících retovati, padlých pozdvihovati i zámutek váš v radost proměňovati atd. 2) t. v nebi, kdež Bůh zvláště přebývá (Izai. 66, 1.) i svým dítkám zvoleným dokonale se požívati dává, a kteréž apoštol nazývá rájem pro velikou tam připravenou radost právě rajskou (2 Kor. 12, 4.),

ODCHOD KŘISTŮV. budoucím nebeským bytem. *Třetí:* Cílem svého od nich odchodu a svým pro ně při smrti i při vzkříšení příchodem, při čemž svatý Tomáš svou hloupost a na jeho kázání nepamětlivost pronesl, avšak laskavě jest v tom ode Pána snesen i v tom poosvícen, co v něm spolu s jinými vyvolenými dobrého má složeno, že totiž jest Kristus: 1. Cesta, kterýž Duchem svým a učením čistým i příkladem do nebe vede. 2. Pravda všech slibů a figur. 3. Původ i dárcce života. *Čtvrté:* Svědectví slavného jim vydáním, že totiž Otce nebeského znají, k čemuž svatý Filip hloupě se přimluviv a Pánu v řeč vskočiv: 1. Jest potrestán, že předešlých Páně služeb špatně užil. 2. Jest poosvícen o Kristu: Že on jest prostředník a obraz Otcův, v němž se on nám zjevuje; že jest pravý Bůh s Otcem jednobytný, čehož důvodem jsou: 1: Jeho mocná kázání. 2: Skut-

3. Jduť, abych vám připravil místo⁶; a ⁷když odejdu a připravím vám místo, zase přijdu a poberu vás k sobě samému⁸, *abyšte kde jsem já, i vy byli. *Vjš 12, 26. Niž 17, 24.*

4. A kam já jdu, víte, i cestu víte⁹.

5. Dí jemu Tomáš: Pane, nevíme, kam jdeš; a kterak můžeme cestu věděti?

6. Dí jemu Ježíš: *Já jsem ta cesta¹⁰, i **pravda¹¹, †i život¹²; ††žádný nepřichází k Otci než skrze mne. **Žid. 9, 8. **1 Petr 2, 24. †Vjš 1, 4. ††Vjš 6, 44.*

7. Byšte znali mne, také i Otce mého znali byšte; a již¹³ nyní jej znáte a viděli ste ho¹⁴.

8. Řekl jemu Filip: Pane, ukaž nám Otce, a dostiť jest nám.

9. Dí jemu Ježíš: Tak dlouhý čas s vámi jsem¹⁵, a nepoznal si mne? Filipe, *kdož vidí mne, vidí Otce; a kterakž ty pravíš: Ukaž nám Otce? *Vjš 12, 44.*

10. A¹⁶ což nevěříš, *že já v Otci a Otec ve mně jest? †Slova, kteráž já mluvím vám, sám od sebe¹⁷ nemluvím, ale Otec ve mně přebýváje¹⁸, ††onť činí skutky. **Vjš 10, 30. †Vjš 7, 16. Item 8, 26. Item 12, 49. Niž v. 24. ††Vjš 5, 17.*

a třetím nebem (2 Kor. 12, 2.) u přirovnání předně povětří, kteráž jest první nebe, v němž ptáci létajíce, slovou ptactvo nebeské (Mat. 6, 26.), potom u přirovnání druhého nebe, t. oblohy, na níž jsou světla nebeská, nad kterážto všecka nebesa ráčil Syn Boží vstoupiti. Efez. 4, 10. **3)** t. to dědictví, jehož jste vy moji spoludědicové. Řím. 8, 17. **4)** t. netoliko pro mne, ale i pro jiné. **5)** t. netrošoval bych hlavou dostaneme, zplazením. Nebo ačkoli jest království Boží od ustanovení světa připraveno (Mat. 25, 34.), však překážel nám vjíti tam hřích, smrt, ďábel, peklo a zlořečenství Zákona; pro něž i nebe zavřino bylo před námi, jakž se to i oněmi cherubíny s mečem plamenným u ráje postavenými, aby tam žádný nešel, ukazovalo (Gen. 3, 24.). Protož potřebí bylo, aby Kristus, ten Beránek k tomu předzřízený (1 Pet. 1, 20.), smrtí svou hříchů i ďábla zahladil (Žid. 2, 14.), vzkříšením svým život navrátil (2 Tim. 2, 10.) a vstoupením svým nebe otevřel; anobřz nás s sebou na pravici posadil. Efez. 2, 6. **7)** odejdu-liť.

8) t. i při smrti i v den poslední. 1 Tes. 4, 17. **9)** t. z Písem svatých a mých kázání to věděti můžete a za mnou jíti úzkou cestou povinni jste. Mat. 16, 24. **10)** t. já jsem ten prostředník, skrze něhož lidé do nebe přijíti mohou. Podobně *vjš 10, 7.* **11)** t. pravý kněz a král, v němž všickni slibové i figury k svému splnění přišly. 2 Kor. 1, 20. Podob. *vjš 1, 17.* **12)** t. dárcce věčného života. *Vjš 11, 25.* **13)** od této nynější chvíle. **14)** t. měli byšte jej očima víry ve mně, pravém obraze jeho, spatřovati. **15)** t. tak dlouho vás vyučuji a toho i skutky svými potvrzují, že já a Otec jedno jsme. Podobně apoštol domlouvá oněm, kteříž již v Božích věcech mistři býti měli, oni pak počátečním věcem ještě učení býti musili. Žid. 5, 12. **16)** zdalíž. **17)** t. bez Otce. Jsouť pak Kristova kázání podlé toho mocným důvodem jeho s Otcem jednobytnosti a rovnosti, že on na to jako jiní čekati nepotřeboval, až by Otec jeho na služby svaté jeho požehnání vylil a jim zrůst dal (1 Kor. 3, 6.), ale on pronikavě, jako moc Božskou máje, učil a co chtěl, to při každém učením svým zpravil (Mat. 7, 29.), tak že jemu slavně svědectví vydávati (Luk. 11, 27.) a jeho moc Božskou

ZASLÍBENÍ kové jeho zázrační. *Páté:* Mocným dílem svým, kterozž skrze ně po svém vstoupení v nebe hojněji a užitečněji, nežli sám tělesně na světě přebývá, činiti měl. *Šesté:* Svým jich hotovým i bez přítomnosti tělesné v modlitbách vyslýcháním, při čemž ukazuje: 1. Proč je vyslýchati bude? 2. Co chce míti při modlitebnicích? 1: Víru pravou, z níž by skrze něho k Otci se utíkali. 2: Milosti k němu dokazování ostríháním jeho přikázání a tak dobrého svědomí. *Sedmé:* Posláním Ducha svatého, o němž dí: 1. Kdo jej dává? 2. Komu jej dává neb zase nedává a proč? v. 17. 3. Co on působí? 1: Zůstává ve vřdycky s věrnými, zarmoucené těší. 2: Jsa Duch pravdy, ve všelikou pravdu je uvodí a učí. 3: Otcem jsa sirotků, je ochraňuje a zadržává. *Osmé:* Svým budoucím po svém vzkříšení jim se zjevením a jich v duchu obživěním a tak jim užitku svým vzkříšením způsobeného v účastnost dáním, čehož bezbožným

11. Věřtež mi, že jsem já v Otci¹⁹ a Otec ve mně; ²⁰aneb aspoň pro ty samy skutky věřte mi.

12. *Amen amen pravím vám: Kdož věří ve mne, skutky, kteréž já činím, i on činiti bude a větší nad ty činiti bude²¹. ²²Nebo já jdu k Otci svému²³.

Mat. 21, 21.

13. *A jestliže byste co prosili ve jménu mém²⁴, toť učiním, aby oslaven byl Otec v Synu.

Niž 15, 7. Item 16, 23. Jer. 29, 12. Mat. 7, 7.

Item 21, 22. Mar. 11, 24. Luk. 11, 9. Jak. 1, 6. 1 Jan 3, 22. Item 5, 14.

14. Budete-li zač prositi ve jménu mém, jáť učiním.

15. *Milujete-li mne, přikázání mých ostríhejte.

Niž 15, 10. 14.

Ekklus. 2, 19. 1 Jan 5, 2.

16. A jáť prositi budu Otce²⁵, a jiného utěšitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky²⁶;

17. Totiž toho Ducha pravdy²⁷, jehož svět²⁸ nemůže přijíti; nebo nevidí ho, aniž ho zná²⁹, ale vy znáte jej³⁰, nebť u vás ³¹prebývá a v vás bude.

18. *Neopustímť vás sirotků; přijduť k vám³².

Mat. 28, 20.

19. Ještě maličko a svět mne více neuzří³³, *ale vy užijete mne³⁴; nebo já živ jsem, a i vy živi budete³⁵.

Niž 20, 19.

i ti nepřátel v jeho kázáních poznávatí musili. Vých 7, 46. 18) t. téhož jsa přirození jako já a se mnou spolu děláje. 19) t. že jsem já téhož Božského přirození jako Otec, a též moci, moudrosti, dobroty i spravedlnosti jako on. 20) pakli nic. 21) t. více jich po mém odchodu, nežli já na světě přítomen jsa tělem, k spasení získá. Téhož příklad jest při svatém Petrovi, že on jich jediným kázáním svým okolo tři tisíců k víře přivedl. Skut. 2, 41. Nebo ačkoli to někteří obracejí na ty zázraky, kteříž se skrze apoštoly dáli, jako že někteří nemocné na ulice vynášeli, aby stínem svatého Petra uzdravování byli (Skut. 5, 15) a z svatého Pavla fěrtochy a šátky na sebe neduživí položené měvše, uzdravování byli (Skut. 19, 12.), a však to státi nemůže proto, že Kristovi skutkové zázrační tito mnohem větší byli, totiž že bez přítomnosti tělesné onoho služebníka setníkova (Mat. 8, 6. atd.), ano i syna onoho služebníka Heródesova uzdravil (výš 4, 49.), což aby kdy který apoštol, nebyv přítomen tělem, učiniti měl, nikdež se v svatých Písmích nečte. Vlastněji tedy to slyšáno býti má na to, že Kristus

Pán po svém vstoupení skrze apoštoly lidu více i v více krajinách, nežli na světě (v Judstvu a v tom vůkolí) přebýváje, získati měl. 22) poněvadž. 23) t. nebo já po svém na nebe vstoupení vám Ducha svatého sešli, jehož dary jsouce obohaceni, mocně i užitečně dílo mé konati budete. 24) t. skrze mne a pro mé orodování. 25) t. v té částce, jelikož jsem prostředník Boží a lidský. Nebo jinde nepraví, že za něj prositi bude, ale sám jej jako pravý Bůh pošle. Niž 15, 26. 26) t. vřdycky a ne jen do nějakého času, jako sem já s vámi tělesně do času byl a již od vás odjiti mám. 27) t. toho, kterýž netoliko jest sám pravdomluvný, ale také kterýž vyvolené své uvodí ve všelikou pravdu. Niž 16, 13. 28) t. lidé svěťští a s žádostmi těla spojení, jakýchž jest plný svět. 29) t. o něj nestojí a milosti ani chuti k němu nemá. 30) t. dílo jeho v sobě cítíte. 31) zůstává. 32) t. skrze svého svatého Ducha. 33) t. ani tělesně po svém vzkříšení bezbožným se neukáží (Skut. 10, 41.), ani tváří mě milostivé a ochrany mě přepotřebné neuzívou. 34) t. netoliko po mém zmrtvých vstání a vám se za čtyřideci dnů ukazování

XIV.

S. JANA.

ZNAMENÍ
BOŽÍHO MILOVÁNÍ.

neučiní. *Deváté:* Hojnějším jich po svém na nebe vstoupení osvěcením, aby lépe znali: 1. Jeho s Otcem jednobytnost. 2. Jeho v věrných skrze Ducha svatého a jejich v něm skrze víru přebývání. *Desáté:* Otcovým jich i také svým milováním a jim světla svého udělováním, při čemž dokládá toho: 1. Jaká jsou znamení při těch, kteříž Boha právě milují a kteréž také Bůh miluje, i jaký na tom užitek mají (níž v. 24.), že t. zvláštní hosté k takovým přicházejí, při čemž souditi sluší: Kdo jsou ti hosté? Jak přicházejí? Co dobrého s sebou přinášejí a čím ctění býti mají? 2. Jaké jest znamení při tom, kdož Boha nemiluje? 3. Co k vděčnému přijímání jeho slova svatého ponoukati má každého? *Jedenácté:* Dilem Ducha svatého, kterýž: 1. Jsa utěšitel, zarmoucené těší. 2. Jsa svatý, hříšných posvěcuje. 3. Jsa mistr, neumělé učí. 4. Jsa všeho povědomý, nepamětlivým učení Kristovo připomíná.

20. V ten den³⁶ vy poznáte, že já jsem v Otci svém³⁷, a vy ve mně³⁸, a já v vás³⁹.

21. Kdož by měl přikázání má⁴⁰ a ostříhal jich, onť jest ten, kterýž mne miluje; a kdož mne miluje, milován bude od Otce mého⁴², a jáť jej budu milovati a zjevím jemu samého sebe⁴³.

22. Řekl jemu Judas, ne onen Iškariotský⁴⁴: Pane, jakž jest to, že sebe nám zjeviti chceš a ne světu?

23. Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Miluje-li⁴⁵ mne kdo, slova mého ostříhati bude, a Otec můj bude jej milovati a k němu přijdeme⁴⁶ a přibyték u něho učiníme⁴⁷.

24. Kdožť nemiluje mne, slov mých neostříhá; *a slovo, kteréž slyšíte, není mé⁴⁸, ale toho, kterýž mne poslal, Otcovo. *Výš 7, 16.*

Item 8, 28. Item 12, 49. Níž 16, 13.

25. Toto mluvil sem vám, u vás přebýváje.

26. *Utěšitel pak, ten Duch svatý, kteréhož pošle Otec ve jménu mém⁴⁹, onť vás naučí všemu⁵⁰ a připomenet vám všecko, což sem koli mluvil vám⁵¹.

Níž 15, 26. Item 16, 7. Luk. 24, 49. Skut. 2, 2.

(Skut. 1, 3.), ale více po seslání Ducha svatého, jehož světlem obdařeni jsouce, lépe mým tajemstvím rozuměti budete a již více na tělesné království nepomyslíte a tak jako oči ze mhy sobě protřete. 35) t. jakož já, vašeh lava a kmen pravý (níž 15, 1.), jsem věčně živ, tak i vy mají oudové a mě ratolesti ode mne zde vnitř v duchu i zevnitř v obcování obživeni budete a potom do věčného života za mnou se dostanete a tak ten život ve mně skrytý přijmete. Kolos. 3, 3. 36) t. po seslání Ducha svatého a vás skrze něho osvěcení. 37) t. že jsem pravý Bůh s Otcem jednobytný a takové přirození Božské jako můj Otec mající. 38) t. skrze víru (Efez. 3, 17.) ke mně přičastněni a jako ratolesti v pravý kmen vřtěpeni. Níž 15, 5. Řtm. 6, 5. 39) t. milostí svou a svým Duchem svatým. 1 Jan 3, 24. Item 4, 13. 40) t. měl jich pravou povědomost a skutečně ostříhání. Ta pak přikázání jeho jsou ta, abychom v něho věřili a jej i své bližní milovali. 1 Jan 3, 23. 41) milující. 42) t. kdož se mnou milostí pravou jest spojen, ten jistý důvod má toho, že jej můj Otec miluje a jej k té milosti rozněcuje. Nemluví tedy tuto Pán o zásluze naší, kteráž by vzbudila Boha k milování nás, nebo on nás

prvé miloval nežli my jeho (1 Jan 4, 19.), ale mluví o jistém ovoci víry a pravého Božího milování. 1 Jan 2, 3. Gal. 5, 6. 43) t. jistý a mocný důvod toho mítí bude, že já jej miluji, poněvadž více a více známosti sebe spasitelné (níž 17, 3.) jemu udělují. 44) ale bratr svatého Jakuba, kterýž měl přijmí Tadeus a jehož epistola také mezi jinými se pokládá. 45) Pán pominuv mlčením veliký díl otázky svatého Judy, jistým znamením své vyvolené od světa odmísl, že totiž oni ostříháním jeho slova a hříchů utíkáním pronášejí právě Boha milování. Podobně Žalm 97, 10. 1 Jan 3, 23. 46) t. jistá znamení Otec své milostí, Kristus své účastnosti a Duch svatý darů svých při něm ukáže. Nebo jakož svatá Písma o Bohu svědčí, že od lidí odchází, když svou milost od nich odjímá (Ezech. 10, 4.), tak zase praví o něm, že přichází, když k nim znamení své milostí ukazuje a s nimi se mířiti ráčí. Ezech. 43, 2. 47) t. dary svými spasitelnými v něm jako v svém chrámě přebývati budeme. 2 Kor. 6, 16. 48) t. ode mne, jako bych pouhý člověk byl, vymyšlené. Viz výš 7, 16. 49) t. pro mé zasloužení a orodování. Výš v. 16. 50) t. k spasení potřebnému. 51) t. ne nětko nového

POKOJ SVĚDOMÍ DOBRÉHO. *Dvanácté:* Obdařením jich pokojem dobrého svědomí: 1. Co jest to dobré svědomí? 2. Kdo je dává? 3. Komu i čím zachováno bývá? *Třinácté:* Obnovením toho, kam jde, proč? a že zase jistotně přijde, protož se nesluší rmoutiti ale radovati. — II. Proč Kristus Pán o své smrti svým učedníkům předpovídal? 1. Aby z skutku stalého utvrdili se u víře v něho, že jest vševedoucí a dobrovolně k smrti jde. 2. Aby se potom na jeho potupení nezhoršili, hledíce: 1: Na to, že ďábel jináče přemožen býti nemohl. 2: Na Kristovu nevinnost, že t. bez viny trpěl, a ďábel k němu žádného práva neměl. 3: Na ovoce jeho smrti, že t. jeho poslušenstvím jest osvědčeno světu, jak on i s opovážením se života svého Otce svého a jeho slávy sobě váží. 4: Na Otcovo nepohnutelné uložení takové, aby on svou smrtí spasení připravil, pročež i nepřátelům vstříc dobrovolně šel.

27. *Pokoje zůstavuji vám, pokoj svůj dávám vám⁵²; ne jako svět dává⁵³, já dávám vám. Nermuť se srdce vaše, ani strachuj.

Filip. 4, 7.

28. Slyšeli ste, že já řekl sem vám: Jdu a zase přijdu k vám⁵⁴; kdybyšte mne milovali⁵⁵, radovali byste se jistě, že sem řekl: Jdu k Otci; nebo Otec větší⁵⁶ jest nežli já.

29. *A nyní pověděl sem vám, prvé nežli by se stalo, abyšte, když se stane, uvěřili⁵⁷.

Výš 13, 19. Niž 16, 1.

30. Již nemnoho mluviti budu s vámi; *neboť jde kníže tohoto světa, ale nemá nic na mně⁵⁸.

Výš 12, 31.

31. Ale aby poznal svět, že miluji Otce a jakož mi přikázal Otec, tak činím; vstaňte, poďme⁵⁹ odtud⁶⁰.

a mému učení odporého Duch svatý bude ustavovati, ale učení a skutky mé ku paměti bude přivoditi, čehož pěkný příklad viz výš 2, 22. Item 12, 16. **52)** t. ten pokoj, jenž jest Boha s lidmi smíření (Rím. 5, 1.) a z něhož jde jedněch s druhými v jednotu lásky uvedení. Efez. 2, 14. **53)** t. jakž lidé jedni druhým z lásky a na znamení vřidnosti pokoje a všeho dobrého vinšují, ale díti toho nemohou. Aneb jako by řekl: Ne to já vám dávám, což lidé světští za pokoj mají, t. podlé těla zvůli míti, za čímž rychlé jde zahynutí (1 Tes. 5, 3.), ale já vám ten pokoj pozůstavuji, v němž se všechno dobré zavírá, t. Boží pozhnání, ospravedlnění, pokojné svědomí a summou spasení, nad kteréžto věci i nejjemnější mysl lidská nic lepšího nemůž vymysleti. Eil. 4, 7. **54)** t. po vzkříšení tělesně a skrze Ducha svatého duchovně, ano i při smrti (Fil. 1, 10.) skrze své svaté anděly (Luk. 16, 22.) a potom k soudu viditelně a osobně. Skut. 1, 13. **55)** t. ne tak tělesně, jakž mne milujete, odkudž na mě tělesně přítomnosti všechno své dobré zakládáte, ale kdybyšte se mnou milostí ducha rozumnou spojení byli a tomu, co by mně k slávě sloužilo a vám k spasení užitečnějšího bylo, zdravě rozuměli, tedy byste vy to za své potěšení měli, že já z zdejší bídy jdu k Otci ne do trápení ale pro své věčné oslavení. **56)** t. slavnější a radostnější jest způsob Otce mého v nebi, nežli mne, služebníka jeho, na zemi. Podobně níž 15, 20. Nepřirovnávát pak tu Pán své Božské osoby k osobě svého Otce, jako by Otec jeho přednější byl nežli on, aniž také mluví

zprosta o svém svatém člověčenství, jelikož jest tělo. Nebo jakéž by to potěšení bylo, že by řekl: Radujte se, nebo já jsem s strany člověčenství menší nežli Otec; ale rovná tu náš prostředník byt, běh a způsob svůj zdejší žalostný, pláče, kvílení a lopotování plný, s oním bytem nebeským, kdež není pláče ani žádného naříkání, než sama jest radost a utěšení (Zjev. 21, 4.). A tak velikost ta Otce nebeského záleží v přebývání v místě větším, radostnějším, pohodlnějším a v užívání slávy, strasti pak a bídy žádné nikdá neokoušení. Jako by tedy Pán takto mluviti ráčil: Otec můj jest slavný, já pak na světě jsem potupený (Zal. 110, 7. Fil. 2, 8.); Otec můj radostí užívá, já pak zde na světě často kvíliti musím. A protož nermuťte se ale radujte, že již ten čas nastal, abych já šel z zámutku do radosti a z potupy k slávě, za niž sem Otce svého prosil (výš 12, 28.) a kdež bych vám přeuzitečný byl. Výkladem pak tímto neboří se nikoli to, což symbola o Kristu vypravují, že jest s strany člověčenství menší nežli Otec jeho, jakž i apoštol o nebeském Otci napsal, že jest hlavou Kristovou (1 Kor. 11, 2.), totiž jelikož se on v našem přirození zjevil a prostředníkem našim jest učiněn, ale toliko se vlastní smysl těch slov a k tomu textu neb místu nepřipadnější ukazuje, kteréhož mnozí učitelé i novější vysoce duchem Páně osvícení potvrzují. V čemž kdo chce zpraven býti, může do jejich psání nahlédnouti. **57)** t. u víře zrušit a utvrzení přijali. Podob. výš 2, 11. **58)** t. žádné moci a práva ke mně ďábel nemá

KRISTUS I. *Vypravuje Pán o svém skrže víru s vyvolenými jako kmene s ratolestmi se spojení, při čemž souditi sluší: 1. Od koho jim ta milost učiněná? Od VINNÝ KMEN. Otce nebeského, pravého vinaře: 2. Skrže koho? Skrže Krista, kmen pravý. 3. K jakému cíli? Aby ovoce dobrých skutků nesli, k nimž slouží: 1. Hruža pomst Božích. 2: Užitek, t. hojnější jich obnovování. 3: Milost jim v očištění jich učiněná. — II. Napomíná Pán všechných s sebou spojených ku povinnostem jejich, a ty jsou: Jedno: Věrou v něm zůstávání, k čemuž jim slouží: 1. Užitek odtud jdoucím, že t. on v nich také Duchem svým bude zůstávati a je ochraňovati. 2. Vlastní jejich potřebou, že t. jinak ne-*

KAPITOLA XV.

Podobenství o vinném kmenu předložil Pán 9. a k následování sebe, 12. i k společnému milování přeutěšenými řeči pilně i s pohrůzkou napomínal.

Já jsem ten *vinný kmen¹ pravý², a Otec můj vinař jest³.
Mat. 15, 13.

2. Každou⁴ ratolest, kteráž ve mně nenese ovoce⁵, odřezuje⁶, a každou, kteráž nese ovoce, čistí⁷, aby hojnější ovoce nesla.

3. Již vy⁸ čistí *jste⁹ pro řeč¹⁰, kterouž sem mluvil vám.
Vjš 13, 10. Skut. 15, 9.

4. Zůstaňtež ve mně¹¹ a já v vás¹²; jakož ratolest nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstala-li by při kmenu, takž ani vy, leč zůstanete ve mně.

5. Já jsem vinný kmen¹³, a vy ratolesti¹⁴; kdo zůstává ve mně¹⁵, a já¹⁶ v něm, ten nese ovoce¹⁷ mnohé; nebo beze mne¹⁹ nic nemůžete učiniti²⁰.

jakožto k tomu, kterýž jsem nevinný a všech hříchů prázdný. Jako by řekl: Bouřit se proti mně satan anobř již teď s Jidášem a jinými svými holomky mne jímají a však nic na mně nevezme, alebrž sám potřín bude. 59) pryč. 60) t. do zahrady, kdež mám býti jat. Ne hned však po těch slovích ještě Pán do zahrady šel, ale začatou řeč v dalších kapitolách dvou položenou vedl, i Oteci svému se pomodlil a potom teprv přes potok Cedron s svými učedníky vstříc svým nepřátelům dobrovolně jíti ráčil. Níž 18, 1.

1) t. já jsem ten, z něhož vyvolení berou všecko dobré. Nebo jakož tělesný kmen, ačkoli jest nepatrný a však ratolesti z sebe plodí a jim vlahu i sílu dává; tak také Kristus k oku bezbožným lidem nebyl slibný (Izai. 53, 3.), však oudy své Duchem svým (vjš 3, 5.) i slovem svatým sobě zplozuje (Jak. 1, 18.) i jich posiluje (Fil. 4, 13.) a k nesení ovoce dobrých skutků způsobuje. Efez. 2, 10. 2) t. ne nějaký falešný a podvržený, ale znamenitý, jemuž se žádný kmen na světě vrovnať nemůže. 3) jako by řekl: Otec můj, jakož mne kmen vsadil, tak když mne za Spasitele vám před věky zřídil (1 Petr 1, 20.) a v čas jistý od sebe uloženy na svět poslal (Gal. 4, 4.): tak také vás před ustanovením světa vyvolených (Efez. 1, 4.) povolal (Řím. 8, 30.) a ke mně přítčastnil

a jako olivy plané věrou ve mne vstřpil (Řím. 11, 17.) i Duchem svým k nesení ovoce dobrých skutků způsobil a způsobuje. Efez. 2, 10. 4) rév. 5) t. z víry jeho svatých přikázání ostříhání a tak ctěného a šlechtěného obcování. 6) t. vylučuje. Podob. Luk. 3, 9. 7) t. což se při vyvolených zlého z zákona hřicha nalézá, to s nich snímá Duchem svatým a slovem svým (níž v. 3.) ano i pokušenými a metličkami svými, hříchům zniku nedávajícími Izai. 4, 4. Podob. vjš 13, 10. pověděl, že i ti, kteříž jsou již v něm očištění, ještě potřebují často noh povolání svého poškvrnami hříchů zmazaných očišťování. 8) t. vy jini moji učedníci kromě Jidáše zatracence. Vjš 13, 10. 11. 9) t. ne tak, že by již při vás nic škodlivého nebylo, ale že již dobrý začátek rodu nového při sobě máte. 10) t. že ste mému evangelium uvěřili a tak poslušenstvím pravdy své duše očistili. 1 Petr 1, 22. 11) t. ve mně spasení z víry poživejte a ode mne žádnými pokušenými se odrazili nedejte ano i přikázání mých skutečně ostříhejte. Níž v. 7. 10. 12) viz vjš 14, 21. 13) viz vjš v. 1. 14) t. vy jste moji oudové. 15) viz vjš v. 4. 16) t. svou milostí a svým svatým Duchem. Viz vjš 14, 21. 17) t. dobrých skutků. 18) hojně. 19) t. odloučení jsouce ode mne. 20) t. dobrého. Nedí pak tuto: Já nemohu bez vás s nic býti, ale vy beze mne nic

KRISTUS mohou ovoce nésti, leč by v něm zůstali. 3. Pohrůžkami třemi jeho se strhujícím učiněnými. 4. Hotovostí svou k vyslýchání jejich podle vůle jeho svatě obětovaných modliteb. *Druhé*: Vydávání ovoce dobrých skutků, záležitých v milování Boha i bližních, k čemuž Pán vede předkládáním: 1. Slávy Boží, kteráž tudy zjevována a rozšiřována bývá. 2. Jistoty jejich ucdlnictví neb pravého křesťanství. 3. Hojnějšího jich od Boha zase milování. 4. Radosti v svědomí i potom v slávě. 5. Svého příkladu, v němž ukazuje, koho on a jak miloval? 6. Dobrodiní jim zvláštního učinění, t. přijetí jich za své milé přátely, čehož důvodem jest to: 1: Že jim svá tajemství

6. Nezůstal-li by kdo ve mně²¹, vyvržen bude ven jako ratolest a uschneť, a sberouť ty ratolesti *a na oheň uvrhou, a shoříť.

Ezech. 15, 4.

7. Zůstanete-li ve mně, a slova má zůstanou-liť v vás, *což byste koli chtěli, prostě²² a staněť se vám.

Výš 14, 13.

8. V tomť bývá oslaven²³ Otec můj, když ovoce nesete hojně; a takť budete moji ucdlníci²⁴.

9. Jakož miloval mne Otec, tak i já miloval sem vás; zůstaňtež v milování mém²⁵.

10. *Budete-li zachovávatí přikázání má, zůstanete v mém milování; jakož i já přikázání Otce svého zachoval sem, i zůstávám v jeho milování.

Výš 14, 15. 1 Jan 5, 2.

11. Toto mluvil sem vám, aby radost má²⁶ zůstala v vás, a radost vaše²⁷ byla²⁸ plná.

12. *Tototť jest přikázání mé, abyšte se milovali²⁹ vespolek, jako i já miloval sem vás.

Výš 13, 34. Lev. 19, 18. Mat. 22, 39. Efez. 5, 2. 1 Tes. 4, 9. 1 Petr 4, 8. 1 Jan 3, 11. Item 4, 21.

13. Většího³⁰ milování nad to žádný nemá, než aby³¹ duši svou položil za přátely své.

14. *Vy přátelé moji jste, učiníte-li to, což já přikazuji vám.

Mat. 12, 50.

15. Již vás nebudu více nazývati služebníky, nebo služebník neví, co by činil Pán jeho³²; ale vás sem nazval přátely, *nebo všecko, což sem koli slyšel od Otce svého, oznámil sem vám³³.

Výš 8, 28.

nemůžete učiniti. Nebo jakož kmen, byť pak z něho všechny ratolesti oblamány byly, může se zase zotaviti, ale ratolesti zlomené musejí uschnouti; tak také, by se pak všickni Krista strhli, může on i z kamení své vyvolené sobě vzbuditi (Mat. 3, 9.), jakž to po zavržení Židů a povolání na místo jejich zase pohanů ráčil učiniti. Mat. 21, 43. Řím. 11, 17. 21) t. jestliže by kdo buď zjevně Krista za svého Spasitele míti nechtěl, jako činí to Židé a Turci, buď Krista Spasitelem nazýváje, jiných by prostředníků hledal a je vzýval, aneb od víry pravé dokonce se převrátil (Žid. 6, 4.), aneb pod věrou bezbožně živ byl (2 Tim. 3, 5.), na takového tato Boží pokuta důjde: 1. Že bude ven z církve jako nějaká neužitečná ratolest z vinnice, vyvržen. 2. Vší milosti a darů jeho zbaven a jako usušen. 3. Do pekla uvržen. 22) t. budete

moci prositi za všecko podlé mé vůle svatě. 1 Jan 5, 14. 23) t. v tom se jeho sláva stkví, když vy z víry šlechetný život vedete. Mat. 5, 16. 1 Petr 2, 12. 24) t. jako strom po ovoci poznání budete. 25) t. kteréhož já k vám dokazuji. Podob. Řím. 8, 35. Jako by řekl: Pečujte o to, abyšte lásku mou ostřiháním mých přikázání k sobě zachovali a jí mizerně, jako onen Ezau práva prvorozenství, nezmrhali. Gen. 25, 32. atd. Žid. 12, 16. 26) t. kterouž já své věrně daruji a kteréž také, vida jejich spasení, v svém duchu okouším. Izai. 65, 19. Luk. 15, 7. 27) t. vám ode mne k užtování daná. 28) se doplnila; t. dokonalá, tak jakž může býti při vyvolených dokonalost v tomto životě. 29) jeden druhého. 30) lásky. 31) život. 32) t. co by úmysl měl činiti, svému služebníkovi v tom se nezpravuje. 33) t. což vám k spasení věděti bylo potřebného. Podob.

POTĚŠENÍ
V PROTIVENSTVÍCH.

zjevil, čehož Pán služebníku nečiní. 2: K místům zvláštním apoštolů v církvi a jiné v světě z milosti vyvolil. 3: Pracem jejich požehnal, aby proti vši vůli nepřátel jejich byly užitečné. 4: Vyslychati jejich modlitby zaslíbil. — III. Potěšuje Pán svých věrných pro jméno jeho nenávisť od světa snášejících: 1. Svým příkladem. 2. Ukazováním příčiny té nenávisť, t. že oni, nejsouce z počtu bezbožných, nechť se s nimi srovnávají v nešlechtnostech. 3. Připomínáním jim řečí svých o tom vznějících a předkládáním toho, že poněvadž on od bezbožných protiventství snášel, tedyť ovšem oni je podnikati povinni jsou. 4. Dobrou jejich pří, pro niž trpí. 5. Osyřďčováním pomst, kteréž na ty slepce, jejich nepřátely, přijíti mají. 6. Vysvětlováním toho, že ne tak jim jako Bohu v nich nepřátelé se protiví, kterýž je časem

16. Ne vy ste mne vyvolili, *ale já sem vás vyvolil³⁴ a postavil, abyšte šli \dagger a ³⁵ovoce přinesli³⁶, a ovoce vaše aby zůstalo³⁷, aby, zač byšte koli prosili Otce ve jménu mém, dal vám.

*Efez. 1, 4. \dagger Mat. 28, 19. Mar. 16, 15. Kolos. 1, 6.

17. Toto prikazuji vám, abyšte se milovali³⁸ vespolek.

¶Ca deu

18. *Jestližeť vás svět³⁹ nenávidí, víte, žeť mne⁴⁰ prvé než vás^{so. Šimoua} v nenávisti měl.

1 Jan 3, 13.

a Judy.

19. *Byšte byli z světa⁴¹, svět, což jest jeho, miloval by; že pak nejste z světa, ale já z světa vyvolil sem vás⁴², protož vás svět nenávidí.

Niž 17, 14.

20. Pamatujte na tu řeč, kterouž sem já mluvil vám: *Neníť služebník větší⁴³ nežli Pán jeho; poněvadž se mně protivili, i vámť se protiviti budou; poněvadž řeči mé⁴⁴ šetřili, i vaší šetřiti budou.

Vjš 13, 16. Mat. 10, 24. Luk. 6, 40.

21. *Ale toto všecko učiní vám pro jméno mé; nebo neznají toho, jenž mne poslal⁴⁵.

Niž 16, 3. Item 17, 25.

22. Kdybych byl nepřišel a nemluvil jim, hříchu by neměli⁴⁶; ale nyní výmluvy nemají z hříchu svého⁴⁷.

23. Kdož mne nenávidí, i Otceť mého nenávidí⁴⁸.

24. Bych byl skutků nečinil mezi nimi, *jichžto žádný jiný nečinil, hříchu by neměli; ale nyní i viděli, i nenáviděli i mne i Otce mého⁴⁹.

Vjš 3, 2. Item 10, 37.

apostol zboru efezskému pravi. Skut. 20, 27. 34) t. i k spasení věčnému i k úřadu apoštolovskému. A protož jako by řekl: Tím se nic nenadímejte, ale raději vyvolení své jistým znamením pronášejte. 2 Petr 1, 5. 35) užitek. 36) t. abyšte mnohé k věčnému spasení získali. 37) t. ti, kteréž byšte z Božích vyvolených získali, aby u víře do konce setrvali a spasení byli. 38) jedni druhé. 39) t. lidé světští a hovádní. Podob. výš 14, 19. 40) t. Pána vašeho (niž v. 20.), a protož jako by řekl: Nemáte vy služebníci moji nedůtklivější býti nežli já. 41) t. z počtu lidí bezbožných. 42) t. k věčnému životu. 43) t. přednější, vzácnější a šťastnější, aniž jest jeho život zvolnější, pohodlnější a rozkošnější. Podobně výš 14, 28. 44) strážili, t. poněvadž mých kázání sobě nevážili, jimi pohrdali a mne za slova lapali; tedyť také to ovšem vašim kázáním a vám činiti budou. A protož když by se vám

to dalo, nic sobě tím v své povinnosti nepřekážete. 45) t. Otce mého nebeského; a toho jest ten důvod, že mne, v němž se Otec můj zjevuje, nepřijímají a protož v slepotě a v bludích zůstávají. 46) t. jakž takž by se jim toho propůjčiti mohlo, že z neznámosti a z nevědomí v nevěru uběhše, tak velikého by hříchu jako nyní, ze zlosti hřešice, před Bohem neměli. (Podob. Luk. 12, 48.) Aneb jako by Pán řekl: Kdybych jich pravdou na hlavu nepřemohl, předce by se oni nestydatě netoliko před lidmi ale i před Bohem za svaté a spravedlivé stavěli, i sami u sebe za takové se měli. Podob. výš 9, 39. 47) t. z nevěry a dobrovolné zlosti. 48) t. podlé toho, že Otec nebeský a Syn jeho jednorozený jedno jsou. Protož není možné jednoho nenávidět a druhého milovati. 49) t. ačkoli mne viděli, avšak předce nenáviděli; a protož ne z nějaké neznámosti, ale ze zlosti hřešili.

ZASLÍBENÍ svým trestati ráci. 7. Řízením Božím i pokušení, kteráž na ně bez vůle jeho nepřicházejí. 8. Pomocí a přítomností svatého Ducha, o němž dí: 1: Jaký jest to Duch? Plný pravdy. 2: Kdo jej dává? Otec nebeský i jeho Syn. 3: Komu? Vyvoleným svým. 4: Co ten Duch svatý dobrého působí? 1. Jsa Duch pravdy, v pravdu uvodí. 2. Svědectví o Kristově osobě i o jeho úřadu vydává, a to: 1: Podstatně. 2: Skrze služebníky služebně, kteříž by: 1. Ode Pána k tomu zvoleni i poslání byli. 2. Povědomost jeho učení i skutků měli a v tom věrnost zachovali.

I. Proroctví Páně o ssouzeních na věrné a zvláště na apoštoly přicházejících, při čemž těch dvou částek hlavních se dotýká: *Jedno*: Ta ssouzení Pán vyčítá, že budou: 1. Duchovní, t. služeb jim zapovídání a klátby na ně vydávání. 2. Tělesná, t. cti, statku i hrdla odnímání. *Druhé*: Vstříc dvěma otázkám Pán vycházejí, na ně odpovídá, totiž: 1. Proč nepřátelé proti vyvoleným jeho zlostí hořeti budou? Někteří z neumělé horlivosti, domnívajíce se, že tím Bohu slouží; jiní z úmyslné zlosti a slepoty, v. 3., protož i tím věrní se potěšovati mají, že se jim ne podle spravedlnosti ale z pouhé zlosti protiví. 2. Proč Pán takové bídý svým předpovídá? Aby, když by přišly, ne tak jich hrubě urazily, v. 1. Item 4.

25. Ale musilo tak býti, aby se naplnila řeč, kteráž v Zákoně⁵⁰ jejich⁵¹ napsána jest, že v nenávisti měli mne⁵² darmo.

26. Když pak přijde ten Utěšitel, kteréhož *já pošli vám od Otce, Duch pravdy, kterýž od Otce pochází, †tenť svědectví vydávati bude o mně.

*Výš 14, 26. Item 16, 7. Luk. 24, 49. Skut. 2, 2.

†Skut. 1, 8. Item 2, 33.

27. Ano i vy svědectví vydávati budete, *nebo od počátku⁵³ se mnou jste.

Skut. 1, 21.

KAPITOLA XVI.

Předpovídá Pán hrozná pokušení svým 6. a potěšuje jich, 23. i napomíná k modlitbám.

Moto mluvil sem vám, abyšte se nezhoršili.

2. Vypovědít vás ze škol¹; ano² přijde čas, že všeliký, kdož vás mordovati bude, domnívati se bude, že tím Bohu slouží³.

3. A toť učiní vám proto, že nepoznali Otce, ani mne⁴.

4. Ale toto mluvil sem vám, abyšte, když přijde ten čas, rozpomenuli se na to, že sem já⁵ to předpověděl vám. Tohoť pak sem vám s počátku nemluvil⁶, neb sem byl s vámi⁷.

50) t. v žalních, kteříž se mezi jinými kněhami zákona Božího pokládají. (Zal. 35, 19. Item 69, 5.) Nebo se Zákon na knihy Mojžíšovy, prorocké a žalmy rozděluje. Luk. 24, 44. 51) t. kterýž jim jest vydán a kterýž jim se nemálo honost, avšak toho, že proti němu čelí, viděti nechťí. 52) bez příčiny. Podobně 1 Král. 19, 5. 53) t. mého kázání. A protož jako by řekl: Jsouce mne i mých skutků povědomi, hodnověrní svědkové budete. Luk. 1, 2. Skut. 1, 21. 1 Jan 1, 1.

1) t. z shromáždění svých vyloučí. Viz výš 9, 22. 2) nastává hodina, tak níž v. 4. 3) t. že jemu libou počtu koná. Takť bezbožní myslí, že svých věcí nemohou lépe opatřiti a Boha milosti k sobě snáze nakloniti, než

aby se pravdě protivili (viz Jer. 44, 17.) a věrné z světa sklízeli. Gen. 4, 5. atd. Skut. 6, 13. Item 7, 59. 4) viz výš 15, 21. 5) t. Pán a mistr váš, kterýž klamati nemohu a o všech věcech vím. 6) t. tak zejména a světle toho, co na vás přijde, nevyčítal. Nebo sic Pán hned s počátku kázati jich posílaje, o těžkostech budoucích summovně jim oznámil. Mat. 10, 16. 7) t. nebylo vám toho potřebí věděti a vás tím děsiti, poněvadž ste mne tělesně přítomného měli, kterýž sem vás ochraňoval (níž 17, 12.) a moudrostí, abyšte mohli Judskou i Galilejskou krajinu, v ní kázíce, projíti, zvláštěni vás daroval, anobř i podle těla, abyšte neměli škodlivého nedostatku, opatroval. (Luk. 22, 35.) Příklad tu pěkný

DÍLO
DUCHA SVATÉHO.

II. Kázání Páně, kteréž činil o tom dvěma: *Jedno*: O svém z světa odchodu, a tu považme tohoto: 1. Co o tom svém odchodu vypravuje: To: Kdy odšel? Po vykonání svého poselství. Kam odšel a ještě jeho věrní po smrti odcházejí? K Otci nebeskému. Jakou cestou šel? S částky zarmoucenou skrže smrt, a z druhé částky potěšenou skrže vzkříšení a v nebe vstoupení. 2. Co se při té částce kázání Páně zběhlo? 1: Učedníci se pro jeho odchod rmoutili, v. 6. 2: Při jejich užitkem svého odchodu potěšoval, v. 7. *Druhé*: O díle Ducha svatého, při čemž posuďme toho dvěma: *Předně*: Při kom to dílo své Duch svatý měl konati? Při dvojích lídech: 1. Při lídech v rodu starém zůstávajících, totiž měl jim toho dokazovati: Že tím velice hřešili, když v Krista nevěřili, ale učení jeho potupili, v. 9.; že jej bez viny zamordovali (čehož důvodem jest, že má právo do nebe jíti), sami pak mylnou spravedlností se marně trošovali, v. 10.; že Kristus jest mocným soudcím, kterýž i ďábla se všemi jeho pomocníky přemohl, odsoudil a zahladil, a že oni nespravedlivé soudy konají, v. 11. 2. Při lídech znovu narozených, totiž měl: 1: Z bludů k čistému učení je vésti a jim je vysvětlovati, čehož jest ten důvod, že ne své nějaké věci, ale Boží měl předkládati. 2: Budoucí způsob

5. Nyní pak jdu k tomu, kterýž mne poslal, a žádný z vás ^{ne} neptá se⁸ mne: ⁹Kam jdeš?

6. Ale že sem vám tyto věci mluvil, zámutek naplnil srdce vaše. ^{celikouci}

7. Já pak pravdu pravím vám, že jest vám užitečné, abych já odšel; nebo neodejdu-liť, Utěšitel nepřijde k vám; a pakliť odejdu, pošli ho k vám.

8. A onť přijda, obviňovati bude¹⁰ svět z hříchu, a z spravedlnosti, a z soudu.

9. Z hříchu zajisté, že nevěří ve mne¹¹.

10. A z spravedlnosti¹², proto že¹³ jdu k Otci, a již více neuzříte mne;

11. Z soudu¹⁴ pak *proto, že kníže tohoto světa již jest odsouzeno.

Vjš 12, 31. Item 14, 30. Kolos. 2, 15.

12. Ještěť¹⁵ bych měl mnoho mluvíti vám, ale nemůžete snésti nyní;

13. Když pak přijde ten Duch pravdy, *uvedeť vás ve všelikou pravdu. Nebo nebude mluvíti sám od sebe¹⁶, ale což koli

toho, že služebníci mají mdlých šetřiti a věděti, co komu předkládati. Mat. 24, 45. 1 Kor. 2, 1. Item 3, 2. 8) *t. toho nerozvažuje a tomu nerozumí, k jaké já jdu slávě a odplatě hojně. Nebo sic na jeho cestu svatý Tomáš se tázal (vjš 14, 5.), ale poněvadž tajemstvím v tom odchodu složeným nerozuměl, tak to bylo platné, jako by se neptal. 9) kam chceš odjíti? 10) trestati; t. mocnými důvody na Židy a jiné lidi světské hříchu dokazovati, aby se ničím nemohli vymlouvati. Podobně vjš 15, 22. Řím. 3, 9. 11) t. Duch svatý mocným dílem svým vnitřním i skrže kázání dílem zevnitřním mrtvá svědomí lidská vzkřísí, aby na to hledíce, že Kristus slavný dar Ducha svatého seslal, v svém svědomí obvinění byli, jak přezle učinili, že jej z nevěry ukřičovali; viz toho splnění Skut. 2, 36. 12) t. dokáže a potvrdí spravedlnosti a nevinnosti Kristovy. Jako by řekl Pán: Když svět očité uzří Ducha svatého a mocné dílo jeho, tím na hlavu přemožen bude, že mne spravedlivého a nevinného nespravedlivě a nepravě za bezbožníka a ruhače odsoudil. Nebo*

tu porozumí, že Otec můj mne za takového nesoudil, alebrž sobě oblíbil a pravici svou mne počil (viz Skut. 2, 33.), a nad to porozumí i tomu, že já svatý a nevinný trpěv, věčnou spravedlnost sem přivedl (Dan. 9, 24.), již kdo by nedošel, svou mylnou spravedlností sám by se šálil a svozoval. 13) *odcházím. 14) t. Duch svatý svým sstoupením a ode mne posláním dokáže a potvrdí, že já jsem Pánem nebe i země a soudce všechných lidí. Skut. 2, 36. Nebo to jeho ode mne posláním mocným důvodem bude toho, že sem já ďábla, jenž jest knížetem světa (vjš 12, 31.) na hlavu potřel a tak svázal, aby bez vůle mé nic činiti nemohl; protož soudové nepraví těch, kteříž mne přesuzovali, musejí klesnouti a zahanbeni býti. Soudem tedy míní se tuto moc Kristova, kterouž sobě danou má jako pravý prostředník na nebi i na zemi (Mat. 28, 18.), tak aby sobě své vyvolené obnovoval, zlé pak lidi mocně podmaňoval a tak soudy své na obojí stranu konaje, království své vzdělával a ďabľovo rušil. 15) mám. 16) t. něco o své újmě, Otci měmu a mně*

DÍLO království Kristova a tak běh církve zdejší i v slávě předpovídati. **DUCHA SVATÉHO.** *Potom:* K jakému cíli to dílo své měl konati? K slávě Kristově, čehož důvodem jest jeho: 1. S Otcem i s Synem jednobytnost. 2. V tom, což od Krista přijme, věrnost. — III. Služba Kristova, kterouž svým učedníkům činil o svém z tohoto světa skrze smrt od nich brzkém odchodu a skrze vzkříšení k nim zase příchodu, při čemž považme toho dvého: *Jedno:* Samých slov jeho prorockých, jimiž tu službu konal, t.: 1. Jakými slovy o tom obojím skutku mluvil? Velmi temnými. 2. Jak jich učedníci užili? Nic jim nerozuměli, v. 17. *Druhé:* Vysvětlení těch slov ode Pána, při čemž vizme: 1. Příčinu k tomu výkladu od učedníků Páně danou, v. 18. 2. Způsob, jež Kristus Pán při vysvětlování těch slov zachoval: 1: Řečí je předšel (v. 19.), čímž své vševědoudnosti a přívětivosti dokázal. 2: To své kázání pěkně obrátil: Na zámutki a kříž apoštolů; na vysvobození jich z těch zámutek, jehož potvrzuje: 1. Slibem svým, že jejich zámutek v radost obrátí. 2. Příkladem ženy rodící, v. 21. Nebo: 1: Jakož její, tak i vyvolených zámutek od Boha a ne leckdys, ale v hodinu od něho uloženou přicházejí. 2: Z potřeb nejděných na ně, jako i na rodičku, pro vydání plodu uvozování bývají. 3: Zámutek jejich, jako i rodičky, časem svým v radost se proměňují. — IV. Napomenutí

uslyší¹⁷, toť mluvití bude; ano i budoucí věci zvěstovati bude vám¹⁸.

Výš 14, 26.

14. Onť mne oslaví; nebo z mého vezme a zvěstuje vám.

15. Všecko, což koli má Otec, mé jest; protož sem řekl, že z mého vezme a zvěstuje vám¹⁹.

3. Nedele 16. Maličko a neuzříte mne²⁰, a opět maličko a uzříte mne²¹; po nebo já jdu k Otcí²².

velikouoci. 17. I řekli někteří z učedníků jeho mezi sebou: Co jest to, ²³ že praví nám: Maličko a neuzříte mne, a opět maličko a uzříte mne, a že já jdu k Otcí?

18. Protož pravili: Co jest to, že praví: Maličko? Nevíme, co praví.

19. I poznal Ježíš, že se ho chtěli otázati, i řekl jim: O tom tížete mezi sebou, že sem řekl: Maličko a neuzříte mne, a opět maličko a uzříte mne?

20. Amen amen pravím vám, že plakati a ²⁴kvíliti budete²⁵ vy, ale svět²⁶ se bude radovati; vy pak se budete rmoutiti, ale zámutek váš obrátí se v radost²⁷.

21. Žena když rodí, ²⁸zámutek má, nebo přišla hodina její; ale když porodí děťátko, již nepamatuje na ssoužení pro radost, proto že se narodil člověk na svět.

22. Protož i vy zámutek máte nyní, ale opět uzřím vás, *a radovati se bude srdce vaše, a radosti vaší žádný neodejme od vás;

Niž 20, 20.

5. Nedele 23. A v ten den²⁹ nebudete se mne tázati ³⁰o ničemž. *Amen

po odporého. Viz výš 14, 26. 17) t. což sobě velikouoci. poručeného míti bude. Podob. výš 8, 28. Item 15, 15. 18) viz toho příklad 1 Tes. 5, 3. 2 Tes. 2, 1. atd. 1 Tim. 4, 1. 2 Petr 2, 1. atd. a Zjevení celou knihu. 19) t. jsa jedné se mnou podstaty, moci i vůle, jedno a též učení a ne něco nového mně odporého předkládati bude. 20) t. po maličkém času od vás skrze smrt odejdu. 21) t. třetího dne po mém z mrtvých vstání mne tělesnjma očima spatříte a potom i vnitřníma, to jest věrou pravou, cítiti

budete, že sem vám přítomen až do skonání světa. Mat. 28, 20. 22) t. umra, nezahynu, nýbrž z mrtvých vstana po některém dni, do slávy nebeské půjdu a nejsa vám již více přítomen tělem, Duchem svým vás zpravovali a moci svou chrániti i posilovati budu. 23) což. 24) nařikati. 25) t. pro zamordování mne. 26) t. Židé bezbožní budou se z mého usmrcení radovati. 27) t. po mém vzkříšení (Luk. 24, 41.) a potom v nebi na věky. 28) úzkost, bolest, lídu. 29) jako by Pán řekl: Všecka

NAPOMENUTÍ uředníkům i jiným věrným k modlitbám svatým ode Pána učiněné, při němž rozjímáme toto dvě: *Jedno*: Co nás k modlitbám ponouká? *Kristův* a naše pilná toho potřeba. *3.* Užitek modliteb, jenž jest radost v svědomí, kteráž vyplývá z přijímání toho naplnění, což se v modlitbě ode Pána vydané zdržuje. *Druhé*: Jak se modliti máme? *1.* S vzýváním jména Kristova, tak výš v. 23. *2.* S tou celou dověrností, že budem vyslyšáni, k níž slouží: *1.* Orodování Kristovo. *2.* Láska Otce nebeského, kteréž důvod při uřednících byl tento: *1.* Že milost v srdcích jejich k Synu svému roznítíl. *2.* Věrou je obdařil, aby nepochybně věřili: *1.* Že jeho Syn jest Bůh, kterýž od Otce vyšel i věčným svým rozením i v životě panny, působením Ducha svatého, člověčenství přijetím. *2.* Že jest Spasitelem jejich, kterýž dokonav spasení, k svému Otci se

amen pravím vám, že zač byste koli prosili Otce ve jménu mém, dát vám. *Výš 14, 13. Item 15, 7. Jer. 29, 12. Mar. 11, 24. Luk. 11, 9. Jak. 1, 6. 1 Jan 3, 22. Item 5, 14.*

24. Až dosavad za nic ste neprosili ve jménu mém³¹; prostež, a vezmete, aby radost vaše doplněna byla³².

25. Toto v příslovích mluvil sem vám³³, ale přijdeť³⁴ hodina, když více nebudu v příslovích mluvití vám³⁵, nýbrž³⁶ zjevně o Otci zvěstovati budu vám.

26. V ten den ve jménu mém prositi budete; a nepravímť vám, že já budu prositi Otce za vás³⁷.

27. Nebo sám Otec miluje vás, proto že ste vy mne milovali³⁸ a uvěřili, že sem já od Boha vyšel³⁹.

28. *Vyšel sem od Otce a přišel sem na svět; a opět opouštím svět⁴⁰ a jdu k Otci⁴¹. *Výš 13, 1.*

29. Řkou jemu uředníci jeho: Aj, nyní zjevně mluvíš⁴² a přísloví žádného nepravíš.

téměř mluvení má zdadí se vám nyní nesvětělá a to proto, že tomu, jaký jest způsob mého království, nerozumíte a tělesně o něm smyslíte; ale v ten den světla nabudete, když já z mrtvých vstanu a ovšem když pravici Boží jsa počten, Ducha svatého vám pošli. Nebo ten Duch svatý myslí vaše osvití a což nevíte potřebného, to vám oznámí a o čemž pochybujete, v tom vás zpraví, aneb čehož neumíte, tomu vás vyučí. *Výš 2, 22. Podob. Jer. 31, 34. 30) na nic. 31) t. nemodlili ste se v té důvěrnosti, že pro mne a mé orodování budete vyslyšáni, ale na modlitbách svých skrze budoucího Mesiasě k Otci mému ste se utkali, tomu pak, že jsem já již ten Mesias přišlý, až dosavad ste, jakž by slušelo, nerozuměli. A protože nyní v tom souce zpravení a osvícení, mé přimluvy a mého orodování uživejte. Neníť pak žádný div, že ještě tehdaž apoštolé tomu tak právě nerozuměli, by Kristus byl tím dávno zaslíbeným prostředníkem, jako se již nyní rozumí, když se zejména ví, že Kristus za nás se před Otcem ukazuje (Žid. 9, 24.); nebo jejich oči vnitřní blesk chrámu a figur zarážel, dokudž Kristus do stánku nebeského byl nevšel a nám svobody tam se k utíkání dáti neráčil. Žid. 10, 20. 21. 32) t. aby radost vaše byla pravá, stálá a dokonalá. 33) t. zdály se vám mé řeči velmi nesvětlé a nesro-*

zumitedlné, jako bych vám cizím jazykem mluvil a na vás pohádky vydával. *34) čas. 35) t. když již řeči mé nebudou se vám zdáti pohádky a přísloví, ale v jejich vlastním mínění budete jim rozuměti. 36) světle, svobodně. 37) t. nevedu vás k tomu, abyste smyslili, že já vám teprv ponejprvé mír, pokoj a lásku u svého Otce jednatí budu, jako by se on na vás ústavně hněval a vám sobě na oči jíti nedal; ale k tomu vás napomínám, abyste vy jistotně věduce, že pro mé dávno za vás orodování u Otce mého lásku máte, dověrně se k němu utkali. Aneb tolikéž jest, jako by řekl: Nepravím vám, že já sám bez vaší práce budu za vás prositi svého Otce, tak abyste se vy v lhostejnost vydali a hotového čekali; ale k tomu vám sloužím, abyste se vy, když sem já vám milost u Otce svého zjednal a ještě jednám, pilně k trůnu milosti jeho na modlitbách utkali. 38) t. to jest mocným důvodem toho, že vás Bůh velice miluje (Řím. 5, 5.), když vám to dal, abyste vy mne milovati mohli. Podobně se po ovoci strom soudí a poznává. Luk. 7, 47. 39) t. i svým se z něho věčným plozením (Mich. 5, 2.) i svým od něho na svět le přijetí lidského přirození a spasení připravení v jistý čas posláním a úřadu mi svěřením. Podobně výš 3, 31. 40) t. s strany těla již na ten čas více na světě nebudu. 41) t.*

PŘEDPOVĚDĚNÍ PÁDU UČEDLNÍKŮ. navrátil. — V. Závírka té služby Páně poslední učedlníkům činěné a v kapitolách třech napřed položené, v níž se ukazuje: *Jedno:* Jak učedlníci té služby Páně užili? 1. Příliš se vysoce svým osvětlením pozdvihli. 2. U víře se utvrdili a ji vyznali, že Kristus jest: 1: Bůh pravý. 2: Spasitel na svět poslaný. *Druhé:* Jaký způsob Kristus při tom zachoval: 1. Učedlníků pro jejich vysokomyslnost pozahanbil a pád jejich jim předpověděl. 2. Přítomností Otce svého se potěšil. 3. Cíl toho kázání všeho předložil, že jest ten: 1: Aby v něm pokoje dobrého svědomí používali a odpočívali. 2: Aby se tělesným pokojem netroštovali, ale ku pokušení strojili. 3: V jeho vítězství nad ďáblem doufali a spasením se bezpečili.

Vypisuje tuto evanjelista modlitbu Kristovu: Kdy se modlil, komu, jakým způsobem, za které věci? Modlil se pak: 1. Za sebe, aby jej Otec oslavil; toho pak příčiny ukazuje: 1. Čas od Otce uložený. 2. Svě synovství, že t. Syna a ne někoho jiného oslaví. 3. Cíl toho oslavení, t. aby tudy Otcova sláva rozšířená byla. 4. Užitek vyvoleným odtud jdoucí,

30. *Nyní víme, že víš všechno a nepotřebuješ, aby se kdo tebe tázal⁴³; skrze to věříme, že si od Boha přišel. *Níž 21, 17.*

31. Odpověděl jim Ježíš: Nyní věříte⁴⁴?

32. *Aj, ⁴⁵přijdeť hodina, anobř již přišla, že se rozprchnete jeden každý k svému a mne samého necháte; †ale nejsemť sám, nebo Otec se mnou jest⁴⁶.

**Zach. 13, 7. Mat. 26, 31. Mar. 14, 27.*

†Vjš 8, 29. Item 14, 10.

33. Tyto věci mluvil sem vám, abyšte ve mně *pokoj⁴⁷ měli. Na světě ssoužení míti budete, ale doufejtež, jáť sem přemohl svět⁴⁸.

Izai. 9, 6. Řím. 5, 1. Efez. 2, 14. Kol. 1, 20.

KAPITOLA XVII.

Horlivá modlitba Krista Pána, kterouž k Otci svému milému za učedlníky své 20. i jejich potomky věrné činil.

Mo¹ pověděl Ježíš, i pozdvihl očí svých k nebi² a řekl³: Otče, přišlať hodina, oslaviž Syna svého⁴, aby i Syn tvůj oslavil tebe⁵.

Vjš 12, 23. 28. Item 13, 31.

2. Jakož si dal jemu moc⁶ nad každým člověkem, aby těm všechněm, kteréž si dal jemu, on život věčný dal.

ne proto sem na svět přišel, abych tu tělesně zůstával a kraloval; ale abych smrtí svou smrt umožil a vstoupením svým do slávy nebeské nebe otevřel, a protož již to konati budu. 42) t. již tomu výborně a dokonale rozumíme. 43) t. otázek na tebe činěním něčemu tě poučil. Nebo Pán myšlení lidská znaje, prvé mohl dáti odpověď, nežli nač byl tážán. 44) jako by řekl: Zdá se vám, že jste velmi osvětleni a u víře utvrzeni; ale po malé chvíli to se ukáže, jak jste čisté hrdiny, když v pokušení jako snň před sluncem stálí budete a kam kdo ví, utečete. 45) *nastává.* 46) t. *nic mně na tom nesejde, že vy mne opustíte. Nebo já po své straně při sobě Otec svého míti budu.* Podobně *vjš 8, 29.* 47) *potěšení.* 48) t. to všechno, což proti spasení vyvolených Božích čelelo, jako jest ďábel, hřích, smrt i peklo.

1) *mluviv, odmluviv.* 2) t. aby tím zevnitřním způsobem vnitřní vroucnost mysli své ukázal a k vzývání toho, kterýž nebe

stvořil, na sobě příklad dal, jakž to i jinde činíval. (*Vjš 11, 41. Mat. 14, 19.*) Podob. i apoštol rukou čistých k Bohu pozdvihovati velí (1 Tim. 2, 8.), avšak kdož by skroušené srdce sklopením očí při modlitbách pronášel, i ten způsob není Bohu nepřijemný, jakž to ukázáno při onom publikánovi. Luk. 18, 13. 14. 3) t. na hlas se modlil, aby věrným tu přítomným ku potěšení i k naučení známé bylo, čeho žádal (níž v. 13.), ano i nám, abychom se za Boží poctu nestyděli, příklad na sobě ukázal. Podob. Dan. 6, 10. 4) t. toho, že jsem já tvůj Syn a Spasitel světa, mocně dokaž a království mé rozšiř. Nebo za to tu Pán žádá, aby v známém uvedeno bylo to skrze jeho vzkříšení, že on jest netoliko člověk svatý a nevinný, ale i Bůh věčný a tak Spasitel dávno zaslíbený. Řím. 1, 4. 5) t. *svým až do smrti kříže tebe poslušenstvím (vjš 12, 28. Fil. 2, 8.) a tvé pravdomluvnosti v slibích o jeho oslavení činěných (Žal. 110, 1.) skutečným při něm po-*

MODLITBA a ten jest život věčný, jehož původem jest Boží vyvolení, a víra prostředkem
 KRISTOVA. neb nástrojem jeho k dosažení. 5. Svou hodnost, nebo: 1: Věrně a poslušně
 vykonal vůli Otcovu. 2: Nežádal tu nic cizího, ale toho, což měl před usta-
 novením světa. — II. Za učedníky sobě tehdaž na světě přítomné, a tuť souditi sluší to
 dvě: *Jedno*: Čeho jim žádal? 1. Zapuzení od nich ďábla se vším dílem jeho, v. 15. 2. Za
 podání dobrého a v něm zachování t. 1: Aby je v jednotě víry a lásky choval, v. 11. 2: Darů
 hojnějších k jejich vlastnímu spasení i k službě přidal, v. 17. *Druhé*: Jaké příčiny toho
 vyslyšení ukazuje? 1. Kdo prosí, v. 9. 10. 2. Za koho prosí? že totiž za ty, kteréž: 1: Zná-
 mostí Otce svého obdařil. Podob. v. 7. 2: Otec je z světa sobě vyvolil. Podob. v. 9. 3: Otec
 Kristu je k učení i opatrování poručil. 4: On pak víře a poslušnosti vyučil. Podob. v. 8.

3. *Totot jest pak věčný život⁷, aby poznali tebe samého pra-
 vého Boha⁸, a kteréhož si poslal, Ježíše Krista. *Jer. 9, 23. 24.*

4. Jáť sem oslavil tebe na zemi⁹; dílo sem vykonal¹⁰, kteréž si
 mi dal¹¹, abych činil;

5. A nyní oslaviž ty mne Otče u sebe samého¹² tou slávou,
¹³kterouž sem měl u tebe prvé nežli svět byl.

6. Oznámil sem jméno tvé¹⁴ lidem, kteréž si mi dal z světa¹⁵;
 tvojit byli¹⁶ a mně si je dal¹⁷ a řeč tvou¹⁸ zachovali.

7. A nyní poznali, že všecky věci, kteréž si mi dal, od tebe jsou.

8. Nebo slova, kteráž si mi dal, dal sem jim¹⁹; a oni je přijali
 a poznali právě, *že sem od tebe vyšel²⁰ a uvěřili, že si ty mne
 poslal. *Niz v. 25. Vyš 16, 30.*

9. Já za ně prosím; ne za svět²¹ prosím, ale za ty, kteréž si
 mi dal²², nebo tvoji jsou.

trzením, ano i moci tvé při vzkříšení těla jeho zohaveného dokázáním. 6) jako by řekl: Nebo jsi ty, milý Otče, mně všechny národy v dědictví uveď (Zal. 2, 8.) a protož oslaviž mne, aby ti také, kteříž jsou mezi nimi z tvých vyvolených, skrze mne života věčného dojíti mohli a na mém potupení se nehoršili. Nebo kdyby Kristus nebyl oslaven, tedy ani oni nebyli by spaseni a to proto, jestliže by on z mrtvých byl nevstal, tedy by ještě oni v hříších zůstávali a jich odpuštění neměli. (1 Kor. 15, 17.) K tomu, kdyby byl do nebe nevstoupil, tedy by kněz a přímluvce jejich nebyl. (Žid. 8, 4.) Nad to, kdyby nebyl na pravici Boží se posadil, tedy by ani Ducha svatého nebyl žádnému poslal. (Vyš 7, 39. Item 16, 7.) A summou, kdyby soudcem živých i mrtvých nebyl ustaven a k tomu soudu přijíti neměl a nepřišel, tedy by vyvolených k samému sobě nepobral. Vyš 14, 3. 7) t. ta známost skrze víru Otce, Syna i Ducha svatého jest cestou k dojíti ospravednění a věčného spasení. Izai. 53, 11. Moudr. 15, 3. 8) t. ne nějakého smyšleného neb modlám podobného. Podob. 1 Kor. 8, 6. 9) t. svých kázání a divů činění tobě samému přivlastňováním (vyš 14, 10.), anobř všem přísluhováním i životem svým. 10) t. úřad prorocký v kázání evangelium; kněžský v modlení se za lid; královský v zpravování všeho světa a obzvláště v řízení vyvolených svých skrze Ducha svatého

a slovo své; a hned ještě biskupský konati budu v obětování těla svého na kříži a v orodování. 11) t. kteréž si mi poručil a při tom i slib o mém oslavení učinil. Izai. 53, 10, 11. 12) t. v nebi mne prostředníka největší slávou pocti. Viz té modlitby splnění Efez. 1, 20, 21. Filip. 2, 9, 13) t. mé slavné a důstojné Božství, kteréž sem s tebou zároveň před věky měl, v známost lidem uveď a tak mne oslav, ať to všickni viděti musejí, že já, prostředník tvůj a lidský, nejsem pouhý člověk, ale i pravý Bůh a věčný život. 1 Jan 5, 20. 14) t. tebe a všechno, což o tobě z Písem svatých vědno, věřeno a jmenováno býti má. Nejedny pak tuto věci s strany vyvolených svých Pán připomínati ráčí, a to ne proto činí, že by Otec jeho milostí svou k němu a k nim jináče nakloněn býti nemohl; ale činí to pro hloupost lidskou, aby aspoň na ty mocné důvody jeho hledíce, jistotně se ubezpečili, že modlitba jeho všechněm věřícím byla, jest a bude do skonání světa užitečná. 15) t. z lidského pokolení. 16) t. ty si je sobě v své přetajné radě vyvolil. Efez. 1, 4, 5. 17) t. ke mně si je přiúčastnil. Řím. 8, 30. 18) zachovávali. 19) t. ne nějaké myšlenky lidské, ale tvou vůli v známost sem jim uvedl, a oni ji jako poslušní učedníci od mistra svého přijali i činili a s nemalé částky jinde rozhlásili. 20) viz vyš 16, 27. 21) t. ne za ty, kteříž jsou od tebe zavrženi a v rodu

MODLITBA KRISTOVA. 5: Za nástroje své slávy je sobě vybral, při tom pak jako jiné příčiny vyloučení dokládá, že totiž svého žádá jako ten, kterýž s Otcem svým má ke všemu právo. 6: Za ty, kterýchž nechává na světě zde mezi nepřátely jako ovec mezi vlky, při tom pak toho dotýká: Proč jich prvé Otcí svému v ochranu nepoučel; jak je on na světě, s nimi přebýváje, věrně opatroval; za jakými příčinami Jidáš zahynul a proč před svými učedníky na hlas modliti se tuto ráčil? 7: Kteréž svět v nenávisti měl, při tom pak příčinu té nenávisti ukazuje, a ty věci, kterýchž jim žádal, zejména pokládá v verši 15. a 17., i zvláštní svědectví sobě i učedníkům svým vydává.

10. *A všechny věci mé tvé jsou²³, a tvé mé jsou, a já oslaven jsem v nich²⁴. Vjř 16, 15.

11. Již pak více nejsem na světě²⁵, ale oni jsou na světě a já k tobě jdu. Otče svatý, ostříhejž jich ve jménu mém²⁶, kteréž si mi dal, ať by byli jedno, jako i my²⁷.

12. *Dokudž sem s nimi byl na světě, já sem jich ostříhal ve jménu tvém²⁸; **kteréž si mi dal, ²⁹zachoval sem, † a žádný z nich nezahynul, než syn zatracení³⁰, †† aby se Písmo naplnilo.

**Vjř 6, 37. 39. Item 10, 28. **Izai. 8, 18. Žid. 2, 13. †Nř 18, 9. ††Žal. 109, 8.*

13. Ale nyní k tobě jdu a toto mluvím³¹ na světě, aby měli radost mou³² plnou³³ v sobě³⁴.

14. Já sem jim dal slovo tvé, a svět jich nenáviděl; nebo nejsou z světa³⁵, jako i já nejsem z světa³⁶.

15. Neprosímť, aby je vzal z světa, ale aby jich zachoval od toho zlého³⁷.

16. Z světať nejsou, jako i já nejsem z světa.

17. Posvětiž jich v pravdě své³⁸; *slovo tvé pravda jest.

Vjř 8, 31.

starém zůstávají. 22) t. za tvé vyvolené a ke mně přiúčastněné. 23) t. ne nadarmo sem řekl, že moji učedníci jsou také tvoji. Nebo jakož s strany Božství, tak ani v tom, což k nám přísluší, nic se neděle. 24) t. tím, že ve mne uvěřili, v mých těžkých pokušeních věrní mně zůstali (Luk. 22, 28.), znamená jistá ctným obcováním v nich mého přebývání pronášeli, jméno mé v známost mnohým uvedli a ještě k mé slávě vítězství mé nad hříchy, ďáblem, smrtí i peklem prokázané rozhlašovali budou. Vidí se tuto na oko, že Pán ty ctí, kteříž ho také ctí. 1 Král. 2, 30. 25) t. po malém času tak již tělesně nebudu na světě, ale v nebi. 26) t. jakožto jménu tvému posvěcených. Aneb jako by řekl: Ostříhej jich moci, milostí, dobrotou svou, aby tudy jména tvého, jako věže pevného (Přisl. 18, 10.), byla sláva patrně viděna. 27) t. jakož já jsem s tebou vlastně spojen, tak ať oni jsou u víře a v lásce pravé jako jedna duše, jedno srdce a jedné vůle i žádosti. Téhož apoštol Filipenským žádal (Filip. 2, 2.) a Efezských k témuž mocnými důvody napomínal (Efez. 4, 3.), ano i příklad při církvi prvotní toho vidín byl. Skut. 4, 32. 28) t. z rozkazu a poručení tvého místo tebe. Nemíníť pak toho Pán, že by po svém tělesném odchodu neměl více svých opatrovati; neboť

on s nimi ráčí skrze svého Ducha až do skonání světa zůstávati (Mat. 28, 20.), ale těmi slovy vstříc těm vychází, kteříž by na jeho přítomnosti tělesné ustrnuvše a jeho tak viditelně přítomného sobě neměřše, o jeho pomoci a ochraně pochybovali. A protož jejich zřetel na Boha Otce a jeho milostnou pomoc i ochranu přítomnou obraceti ráčí. 29) bděl sem nad nimi. 30) t. Jidáš, kterýž byl k zatracení oddaný a odložený. Skut. 1, 16. Item 4, 28. Podobně i apoštol nádoby hněvu a syny hněvu (Řím. 9, 22. Efez. 2, 3.) nazývá lidi k hněvu Božímu a k zahynutí připravené aneb oddané. Nemáť pak tuto Jidáš v své zlosti žádné výmluvy, aniž na Boha příčina jeho zatracení sčítána býti má. Neboť Božské předzvědění a předpovědění Jidášova zatracení v něho zlosti a nevěry nevlilo, ale on ji v svém přirození zkaženém měl a po své hlavě jda, i proti svému úmyslu a chtění Písmo naplnil; Bůh pak jeho zlosti k dobru cíli užití ráčil. Viz podob. výř 12, 38. 31) t. zjevně a na hlas tuto modlitbu před tebou rozprostírám, aby moji vyvolení věděli, co dobrého ve mně složeného mají. 32) viz výř 15, 11. 33) viz výř 15, 11. Item 16, 24. 34) t. v mém srdci. 35) t. z počtu zatracenců. 36) t. z počtu lidí zkažených, porušených a hříšných (výř 3, 31.), ale jsem svatý,

MODLITBA 8: Kteréž rádně a s touž moel, jako i sám s strany služebného ouřadu poslán byl, poslati ráčil. 9: Kteréž předrahou obětí svou a to k cíli přepotřebnému vykoupil. — III. Za všecky jiné v něho věřící, jimž žádá toho dvého: *Jedno*: S Otcem svým jich smíření a jedněch s druhými v jednomyslnost u víře i v lásce uvedení i v tom jich zachování, a to proto: 1. Pro osvědčení světu slávy jeho, t. Kristovy a díla Božího při nich. 2. Aby přijítí mohli slávu jim v přijetí jich za syny danou a potom i věčnou, v. 22. 3. Pro jistotu jeho skrze Ducha svatého v nich přebývání. 4. Pro důvod Otcova jich milování, kteréž se v tom obzvláště stkví, když je v jednotě Ducha ráčí chovati. *Druhé*: Věčné slávy, a ta jest jistá, nebo: 1. Otec je vyvolil, i svému Synu dal. 2. Syn Boží je spasiti chce. 3. Milost jim v samém sobě u Otce zjednal, jakž k tomu před věky předzřízen byl. 4. Oni také věrou pravou Otce i Syna jeho poznali; jakž tu Pán, navracuje se k řeči o apoštolích začaté, svědectví jim vydává i jim zvláštní milosti

18. *Jakož si mne poslal na svět, i já sem je poslal na svět³⁹;
Níž 20, 21.

19. *A já posvěcuji sebe samého⁴⁰ za ně⁴¹, aby i oni posvěceni byli⁴² v pravdě⁴³.
1 Kor. 1, 30.

20. Ne za tytoť pak toliko prosím, ale i za ty, kteréž skrze slovo jejich mají uvěřiti ve mne;

21. *Aby všickni jedno byli⁴⁴, jako ty Otče ve mně, a já v tobě, aby i oni v nás jedno byli⁴⁵, aby uvěřil svět⁴⁶, že si ty mne poslal.
Gal. 3, 28. Efesz. 4, 3.

22. A já slávu, kterouž si mi dal, dal sem jim⁴⁷, aby byli jedno, jako i my jedno jsme.

23. Já v nich jsem⁴⁸, a ty ve mně⁴⁹, aby⁵⁰ dokonáni byli v jedno, a aby poznal svět, že si ty mne poslal a že si je miloval, jakožs i mne miloval.

24. Otče, kteréž si mi dal, *chcít, kdež jsem já, aby i oni byli se mnou⁵¹, aby⁵² hleděli na slávu mou, kteroužs mi dal⁵³; nebo si mne miloval⁵⁴ před ustanovením světa.
Vjš 12, 26. Item 14, 3.

čistý a ode všech hříšníků odloučený. Žid. 7, 26. 37) t. od dábla, kterýž se tak obecně v Písmích svatých nazývá. Mat. 5, 37. Item 6, 13. Item 13, 19. 1 Jan 2, 13. atd. 38) t. jakž hned vykládá: skrze slovo neb evangelium své, moci Ducha svého zvláště je sobě odděl a dary potřebnými daruj. Nazývá pak ty věci Pán posvěcením v pravdě, aby ukázal, že mluví ráčí ne o nějakém zákonním, figurném a zevnitřním, ale o vnitřním očištvání a celém člověka Bohu oddávání i pravém ho posvěcování. 39) t. k tomu cíli, ne aby spasení jako já připravovali, ale aby na místě mém kázali (2 Kor. 5, 19. 20.) a k spasení skrze mne připravenému lidem sloužili (Efesz. 4, 11.), při čemž mnohých pokušení okoušeti budou a již je s částky podnikali. 40) t. na oltáři kříže u vůni sladkosti tobě se obětují, i modlitbu tuto za ně před tebou rozprostírám. 41) t. abych jim hříšků odpuštění a věčného života zasloužil. Podobně vjš 6, 51. Mat. 26, 27. 42) t. svatostí skrze mne zaslouženou byli obdařeni a tak z hříšných svatí učiněni. Žid. 10, 10. 14. 43) t. jakož skrze slovo tvé pravé (vjš v. 17.), tak také v pravdě a nejen toliko zevnitřně, jakž se to za starého

Zákona popelem jalovice dalo. Žid. 9, 13. 44) viz vjš v. 11. 45) t. ty Otče jsi ve mně tak, že jedno a též Božské přirození jako i já máš a se mnou jako i já s tebou v lásce zůstáváš; moji pak vyvolení at jsou v nás věrou vřtípení a působením našim v lásce pravé vkořenění a vzdělání. Viz vjš v. 11. Item 14, 20. Item 15, 5. 46) t. aby lidé hovadní musili tomu, že jsem já Bůh pravý a Spasitel od tebe poslaný, věřiti a nad tím dílem tvým velice se děsiti; viz toho příklad při oněch, kteréž se k církvi prvotní připojiti nesměli, ale ji velebiti musili. Skut. 5, 13. 47) t. jakož moc k divů činění (Mar. 16, 17.) a evangelium svatého kázání, kteréž jest slavnější nad ono smrti přísluhování (2 Kor. 3, 7. atd.), tak ovšem Boží synovství (vjš 1, 12.), neb obraz ten, veňž jsou proměnění (2 Kor. 3, 18.) a summou blahoslavenství a dědictví to věčné v nebesích složené. Řím. 8, 17. Filip. 3, 21. 1 Jan 3, 2. 48) viz vjš 14, 20. 49) viz vjš v. 21. 50) dokonat. 51) t. po smrti s strany duše a po vzkříšení i s strany těla. 52) spatřovali; t. aby se do nebeské slávy dostali. Totéž Pán jinými slovy pověděl, vjš 14, 3. Luk. 22, 30. 53) t. kterouž si mi

JÍMÁNÍ Boží žádá. 5. Z milosti Boží v pokléskách snášení a v nedostatecích doplnění pro PÁNA. Krista docházejí.

I. *Vypisuje se největší Kristovo potupení, při čemž suďme tyto tři hlavní částky: Jedno: Kdo jeho původní příčinou byli? 1. Otec nebeský svým milosrdenstvím a Kristu kalicha bíd nalitím, níž v. 11. 2. Kristus Pán svým dobrovolným, věda o svém jímání i o své smrti, do zahrady jítím, níž v. 4. Kdy tam šel? S kým? Kudy? 3. Dábel svou zlostí a Jidáš svou zradou, o němž se vypravuje: Podlé čeho a kde Pána hledati věděl a s jakým zástupem na něj přišel? 4. Biskupové a farizeové, kteříž ho jímati poslali a jemu na hrdlo stáli. 5. Zástupové Pána jímající. 6. Pilát svým ho i proti svému svědomí odsouzením, níž v. 29. 7. Falešní svědkové. 8. Žoldnéři a kati, níž 19, 2. 9. 9. Summou všech nás hříchové, níž v. 14. Druhé: Jak se to potupení dalo? 1. Pán poslušen jsa Otce, sám dobrovolně v ruce nepřátelům šel a jim, moha se zapřítí, sám se oznámil, avšak aby se někdo na jeho potupení neurážel, jako by nějaký jsa mdlý, trpěl, moci své Božské v po-*

25. Otče spravedlivý, * tebeť svět nepoznal, † ale já sem tebe poznal, a i tito poznali, že si ty mne poslal. * *Výš 15, 21. Item 16, 3.*

† *Výš 16, 27. 30. Výš v. 8.*

26. A známéť sem jim učinil jméno tvé⁵⁵ a ještě známo učiním, aby to milování, kterýmž si mne miloval, bylo v nich⁵⁶, a i já v nich⁵⁷.

KAPITOLA XVIII.

Kristus Pán do zahrady šel 6. a tam nepřátely své slovem porazil; II. Petrovi nedal sebe brániti; 12. potom jatý veden k Annášovi, 14. k Kaifášovi, 16. kdež Petr Pána zapíral; 18. ale Pán veden odtud ku Pilátovi.

Mo když ¹pověděl Ježíš, * vyšel s učedníky svými. † přes potok ²Cedron³, kdež byla zahrada, do kteréžto všel⁴ on, i učedníci jeho. * *Mat. 26, 36. Mar. 14, 32. Luk. 22, 40. † 2 Král. 15, 23.*

2. Věděl pak i Jidáš, ⁵zrádce jeho, to místo; nebo často shromažďoval se⁶ tam Ježíš s učedníky svými.

3. Protož Jidáš pojav⁷ s sebou zástup⁸ a od biskupů a farizeů služebníky, přišel tam s lucernami a s pochodněmi⁹ a s zbrojí.

4. Ježíš pak věda všecko, což přijíti mělo na něj, vyšel¹⁰ proti nim, řekl jim: Koho hledáte?

5. Odpověděli jemu: Ježíše Nazaretského. Řekl jim Ježíš: Jáť jsem¹¹. Stál pak s nimi i Jidáš, zrádce jeho.

dáti uložil. Podob. 2 Tim. 1, 9. 54) *prvé nežli jsou světa základové položeni. 55) viz výš v. 6. 56) t. aby té největší lásky, kterouž si ty se mnou spojen, v svém srdci čitelnost měli, i ji docházejíce, po přijaté milosti od tebe hříchů odpuštění požívali. Podob. Řím. 5, 5. 57) t. skrze Ducha svatého (1 Jan 4, 13.) a víru jejich. Efez. 3, 17.*

1) *t. po kázání, kteréž svým milým učedníkem činil, a po té modlitbě, kterouž za posvěcení jich obětoval. 2) t. jako někdy tam u figuře David ucházeje před svým synem Absolonem. 2 Král. 15, 23. 3) t. tma, neb tmavý. Tak pak sloulo to údolí a ten brod i potok, kterýž v tom údolí tekł proto, jakž píší, že mnoho tu dříví bylo, kteréž jej zastěňovalo. 4) t. proto, aby se Otcí svému modlil*

i spasení v zahradě rajske ztracené zase připravovati počal. 5) jenž ho zrazoval. 6) scházival; t. k modlitbám a (jakž někteří smyslí) proto, aby hledě na to místo, pomalu k smrti a k pokušením hrozným, kteréž ho tu potkati měla, se připravoval. 7) t. nočně, odkudž se vidí, jak jest tělo k zlému schopné. Nebo Jidáš ani nespál, ale jiné zbouřil a shledával, aby jen svou nešlechtnost provedl. 8) t. o němž svatý Matouš píše (Mat. 27, 65.) a kterýž nad sebou hejtmana chrámu ustanoveného měl. 9) t. aby jim Pán někudy po tmě neušel a jejich takového příchodu se zhroutil. 10) t. z toho místa, kdež byl v zahradě, když oni přicházeli. A tak Pán, moha jim ujíti, dobrovolně k smrti šel (Fil. 2, 8.) a tím naše neposlušství vylcoupil. Řím. 5, 19.

PŘIVEZENÍ PÁNA K KAIFÁŠOVI. ražení slovem nepřátel dokázal, své pak učedníky v bezpečnosti pro naplnění svých řečí postavil, a Petrovi horlivost bez umění pronáše-
 jímu brániti sebe nedopustil, i příčinu toho ukázal. 2. Od nepřátel jest jat a ukrutně svázán, při čemž se dokládá: Kam ho prvé a proč nežli k Kaifášovi dovedli? 3. Kaifášovi k duchovnímu soudu jest dodán a tu se dokládá: Kdo byl ten Kaifáš? Kteří učedníci Pána, z daleka však za ním jdouce, až ke dvoru toho biskupa zprovodili

6. A jakž řekl jim: Já jsem; postoupili na zpět¹² a padli na zem.

7. I otázal se jich opět: Koho hledáte? A oni řekli: Ježíše Nazaretského¹³.

8. Odpověděl Ježíš: Pověděl sem vám, že já jsem¹⁴; poněvadž tedy mne hledáte, nechtež těchto,¹⁵ ať odejdou.

9. Aby se naplnila řeč, kterouž byl pověděl: *Z těch, kteréž si mi dal, neztratil sem žádného¹⁶. *Výš 6, 39. Item 10, 28. Item 17, 12.*

10. *Tedy Šimon Petr maje meč, vytrhl jej a udeřil služebníka biskupova a uřadil mu ucho jeho pravé; bylo pak jméno služebníka toho Malchus. *Mat. 26, 51. Mar. 14, 47.*

11. I řekl Ježíš Petrovi¹⁷: Schovej meč svůj do pošvy; což nemám pítí kalicha¹⁸, kterýž mi dal Otec?

12. Tedy zástup a hejtman a služebníci židovští jali Ježíše a svázali jej.

13. A vedli ho k Annášovi nejprvé; nebo byl¹⁹ test Kaifášův, kterýž byl biskupem toho léta²⁰.

14. *Kaifáš pak byl ten, kterýž byl radu dal Židům, že by užitečné bylo, aby člověk jeden umřel za lid. *Výš 11, 50. Luk. 3, 2.*

15. *Šel pak za Ježíšem Šimon Petr a jiný učedník. A ten učedník byl znám biskupovi, i všel s Ježíšem²¹ do síně biskupovy. *Mat. 26, 58. Mar. 14, 54. Luk. 22, 54.*

16. Ale Petr stál u dveří vně; i vyšel ten²² druhý učedník,

11) Kristus Pán svých nepřátel jako tam někdy Lotových a Elizeových (Gen. 19, 11. 4 Král. 6, 18.) oči držel, aby ho ani s svým vůdcem, totiž Jidášem, nepoznali, avšak sám jim o sobě pověděl, aby tak svého jiti k smrti dobrovolného potvrdil. 12) Kristus nejsa braní ani lidem válečným opatřen, mocně slovem jedním je porazil pro ukázaní toho, kdyby chtěl, že by se jim jiti nedal. A protož poněvadž již jako umíraje, takové moci dokázal, jakž by tedy, živ jsa, nepřítel jako škořepiny nepotřel? Žal. 2, 9. Anobř vidí se tu, že jakož tam někdy hlas Kristův byl učedníkům potěšený (výš 6, 20.), nepřítelům pak hrozný; tak také že evangelium, ten hlas pravý jeho, zatracencům jest smradem k smrti, ale vyvoleným vůní k životu. 2 Kor. 2, 16. 13) tak zarytí byli, že skutek divný vidouce, nic sobě neusmyslíli, ale předce Pána jímati chtěli. 14) t. i. z slov mých i z skutku mého rozuměti můžete, že já jsem ten, kterýž sem rozličné zázraky činíval. 15) odjiti. 16) t. v nebezpečnosti ducha ani těla a tak k zahynutí nepřivedl. 17) t. pro ukázaní toho,

že on dobrovolně ráči k smrti jiti a žádný v své při nemá sobě napravovati (Podob. Luk. 9, 54. 55. Řím. 12, 19.), ani měče, to jest úřadu vrchnosti svěceného, sobě osobovati; ale povinen jest každý v svém povolání zůstávati. Viz Mat. 26, 52. 18) t. bídám a smrti poddán k vůli Otci svému býti. Viz Mat. 20, 22. Item 26, 39. 19) tchán. 20) Tuto někteří (aby se pořádek historie držel, příkladem Cyrillovým) ještě ta slova ne zle přidávají, kteráž níž v v. 24. téměř všecka jsou položena: On pak jej poslal svázaného k Kaifášovi biskupovi. 21) na dvůr. 22) jiný totiž člověk, nějaký pobožný, kterýž proto učedník Kristův jako i Jozef sloul (níž 19, 38.), že učení jeho sobě oblíbil a přijal. Smyslí pak obecně, že ten učedník byl tento sám evangelista a že jména svého nepoložil jakožto ten, kterýž o sobě nížce smyslí. A vidí se, že tomu smyslu nemálo napomáhá, jakožto že svatý Petr s Janem v zvláštním tovaryšství býval (níž 20, 3. Item 21, 21.), tak i to, že téměř všudy evangelista tento, kdež něco od něho učiněného od jiných evangelistů jest mlčením

POLIČKOVÁNÍ a za jakými příčinami ke dvoru biskupovu sou puštěni? Co se tam dalo? PANA KRISTA. Od děvky; od toho biskupa; od Krista; od nevážného služebníka bisku-

kterýž byl znám biskupovi, a promluvil s vrátnou²³, i uvedl tam Petra.

17. Tedy řekla Petrovi děvka vrátná: Nejsi-liž i ty z učedníků člověka toho? Řekl on: Nejsem.

18. Stáli pak tu služebníci a pacholci, kteříž oheň udělali, nebo zima bylo, i zhrívali se; a byl s nimi také i Petr, stoje a zhrívaje se.

19. Tedy biskup tázal se Ježíše o učednících jeho a o učení jeho.

20. Odpověděl jemu Ježíš: *Já zjevně mluvil sem světu²⁴; já vždycky učival sem v škole a v chrámě, kdežto se²⁵ odevšad Židé scházejí, a tajně sem nic nemluvil;

Vjš 7, 26.

21. Co se mne ptáš? Ptej se těch, kteříž mne slýchali, co sem jim mluvil; aj, tiť vědí, co sem já mluvil.

22. A když on to pověděl, jeden z služebníků stoje tu, dal²⁶ hůlkou Ježíšovi, řka: Tak-liž odpovídáš biskupovi?

23. Odpověděl mu Ježíš: Mluvil-li sem zle, svědectví vydej o zlém²⁷; pakli dobře, proč mne tepeš?

24. *I poslal²⁸ jej Annáš svázaného k Kaifášovi biskupovi.

Mat. 26, 57. Mar. 14, 53.

25. *Stál pak Šimon Petr a zhríval se. Tedy řekli jemu: Nejsi-liž i ty z učedníků jeho? Zapřel on a řekl: Nejsem.

Mat. 26, 69. Mar. 14, 66. Luk. 22, 55.

26. Dí jemu jeden z služebníků biskupových, příbuzný²⁹ toho, kterémuž Petr ufal ucho: Zdaž sem já tebe neviděl s ním v zahradě?

pominuto a od něho připomenuto, svého jména světle nepoložil; ale toliko některými slovy toho, že sebe samého míní, ponavrhl. Jako že za poslední večeri na prsy Pánu zpolehl (výš 13, 23. Item 21, 20.); též že viděl, an z boku Páně probodeného krev a voda vyplynula. (Níž 19, 34.) Nad to, že jemu Pán svou matku poručil, na kříži jsa pověšen. (Níž 19, 25.) To pak všecko tuto jako i jiné věci zvláštním řízením Božím se dalo, aby dva učedníci do biskupova dvoru vejdouce, viděli i slyšeli, co se s jich Pánem stalo a tak svědectví hodnověrné po sobě pozůstavili. Avšak se některým nezdá k víře podobné býti, aby tento evangelista, chudý rybář, mohl s pyšným biskupem jakou známost mítí a jsa učedníkem Kristovým, s tím biskupem se kdy shledávati. **23)** t. aby tam pustila Petra. **24)** t. všechněm vůbec, kdo jen mne slyšeti chtějí. **25)** všickni. **26)** holt, kyjem, aneb dal políček. **27)** t. prvé dokaž toho, že sem zle mluvil, ale nemůžeš toho prokázati; protož tedj dobře sem já mluvil a ty

si mne nespravedlivě bil. Nicť pak tuto nečiní Pán proti svému napomenutí o nasazování druhého líce učiněném. (Mat. 5, 39.) Nebo tomu učí, aby sobě žádný sám v své při nenapravoval, ale tuto ne jeho tak zvláštní nějaké pře, jako všeho učení Božího se dotýkalo. Protož chtěl tomu Pán, aby ten, kterýž ho jako bezbožníka (Exod. 22, 28.) a lidských mravů neznajícího všetečně bil, prvé jemu scestné věci při učení jeho ukázal a potom teprv, byl-li by hoden trestání a měl-li by také ten člověk nevážný moc jeho trestati, aby trestal. **28)** jako by řekl: Poslal jej, pravím, Annáš svázaného k Kaifášovi, viz výš v. 13. Nebo evangelista začav psáti o svatém Petrovi a pádu jeho (výš v. 18.) zápoli učinil a od věci se poodnesl; již pak tuto k věci se zase navrácí a tak s jinými evangelisty s strany svatého Petra a jeho pádu výborně se srovnává. **29)** Patrná jest tuto při svatém Petrovi Kristova ochrana, že ho žádný mezi nepřátely stojícího, ani ten příbuzný Malchův, nejal a o hrdlo nepřipravil.

PILÁT SOUDCE KRISTŮV. pova; od mnohých tu jiných přítomných, i od sv. Petra. 4. Od duchovního soudu k světskému jest podán, při čemž se dokládá: Kdy jest na rathouz přiveden; za jakou příčinou Židé za ním na rathouz jíti nechtěli; jak bez žaloby vedení a pře jeho slyšení o hrdlo jej připraviti usilovali, ale od Piláta zahanbeni byli; i proč na to přišlo, aby on pohanu k soudu byl podán a od něho odsouzen? 5. Od Piláta na své království jest tázán, při čemž Piláta, kudy na tu otázku přišel, se doptával a k tomu jej přivedl, aby se před ním, ač s okřiknutím na něho, oči-

27. Tedy Petr opět zapřel³⁰; * a hned kohout³¹ zazpíval.

Výš 13, 38.

28. *I vedli Ježíše od Kaifáše do³² radného domu; a bylo ráno. † Oni pak nevešli do radného domu, aby se nepoškrnili³³, ale aby jedli beránka³⁴.

**Mat. 27, 2. Mar. 15, 1. Luk. 23, 1. †Skut. 10, 28. Item 11, 3.*

29. Tedy vyšel k nim Pilát³⁵ a řekl: Jakou žalobu vedete proti člověku tomuto?

30. Odpověděli³⁶ a řekli jemu: Byť tento nebyl zločinec, nevydali bychom ho³⁷ tobě.

31. I řekl³⁸ jim Pilát: Vezměte vy jej a podlé zákona svého³⁹ suďte ho. I řekli mu Židé: Námť⁴⁰ nesluší zabití žádného.

32. Aby se řeč Ježíšova naplnila⁴¹, *kterouž řekl, znamenaje, kterou by smrtí měl umřítí. *Výš 12, 32. Mat. 16, 21. Item 17, 22. Item 20, 18.*

33. *Tedy Pilát všel opět do radného domu, i povolal Ježíše⁴² a řekl jemu: Ty-li jsi král Židovský? *Mat. 27, 11. Mar. 15, 3. Luk. 23, 3.*

34. Odpověděl Ježíš: Sám-li od sebe to pravíš⁴³? čili jiní tobě pověděli o mně?

35. Odpověděl Pilát⁴⁴: Zdaliž jsem já Žid⁴⁵? Národ tvůj a biskupové dali mi tebe; co si učinil?

Podobně Abrahama opatroval, tak že se ho nepřátelé ostýchati musili. Gen. 21, 22. **30)** t. po třetí, při čemž příklad se vidí, jakož veliké mdloby lidského přirození i při znamenitých mužích, tak také i toho, že lidé, nemají-li pomoci Boží, vždycky ze zlého v horší jdou. **31)** viz Mat. 26, 75. **32)** rathouzu. **33)** t. svědomí svého tím, když by do toho domu vešli, kdež pohan byl, což však nikdež v zákoně Božím nebylo zapovědino; ale pokrytci obyčejně komáry cedí a velbloudy požirají. **34)** t. aby čisti jsouce, měli právo jísti beránka. **35)** t. z rathouzu. **36)** t. pyšně a duchem vražedlným dýchající. **37)** t. jakožto lidé svatí a spravedliví. Jako by řekli: My dobří lidé jsme, my na stolici Mojžíšově sedíme, my blouditi nemůžeme; a protož kdyžť my ho ortelujeme, není potřeba pře jeho slyšeti, jen ty dej nám jej k vůli ukřižovati. **38)** t. jim jejich pyšnou řeč v opačném smyslu vraceje. Jako by řekl: Když se vám nevidí mně jeho pře oznámiti a k soudu podati, ale již ste ho beze mne a vůle mé i soudili i ortelovali, již také dále beze mne dělejte a mne tím nezaměstknávejte. **39)** jako by řekl: Náš práva římská toho neukazují, aby kdo bez vyslyšení měl na hrdle trestán býti; jestližeť pak váš ten

zákon, jímž se tak hrubě nadýmáte, tomu učí, aby přes vaši výpověď žádný dále, buď on vyslyšán neb ne buď, odvolati se nemohl, chovejtež jej sobě, jít se jím zpravovati nebudu. Dobře tuto Pilát, jakž na spravedlivého soudece sluší, byl začal, ale zle dokonal. **40)** nenáleží, t. práva nemáme zabití. Nebo na hrdle trestati jim nebylo dopuštěno. To pak, jakž někteří piší, dvě léta před smrti Kristovou a čtyřiceti let před zkázkou Jeruzaléma jim bylo od císaře odjato. **41)** t. že bude pohanům v ruce vydán i od nich ukřižován. Mat. 20, 19. **42)** t. aby ho pokojně bez těch soků vyslyšel. **43)** jako by řekl: Jaká jest potřeba té otázky, poněvadž sem já toho nikdy řeči ani skutkem nepronesl, že bych tělesným králem býti strojil? Jestliže pak ty sám něco na mne vymýšlíš, i zdaliž na spravedlivého soudece sluší podhlídavým býti a bez příčiny někomu na těžkost státi? Pakliť jiní mne u tebe osočili, nechť toho na mne dovodí; ty pak viz, aby jim nie k vůli proti spravedlnosti nečinil. **44)** t. s hněvem, jako by Kristus cíli otázky jeho nevyrozuměl, ale myslil, že se Pilát proto na jeho království ptá, aby jej poznaje, v něho také uvěřil. **45)** jako by řekl: Proč bych já medle to vymýšlel, že ty Mesiášem a tak

PILÁT SOUDCE šfovati musil; o svém království vypravoval: Co jest ono, a jak jest neb
KRISTŮV. čím od světského rozdílné; a že ti jsou obyvatelé jeho, kdož se hlasem
jeho zpravují. 6. Pilát jeho nevinnosti svědectví slavné vydal a proto
jej i propustiti chtěl; avšak potom se převrátiv, jej odsoudil. Níž 19, 1. 7. Od svého národu
vlastního jest souzen za nešlechetnějšího nežli Barabbáš. 8. Ukrutně jest zmrskán. 9. Po-
tupně korunován a v královské roucho oblečen.

36. Odpověděl Ježíš: Království mé není z tohoto světa⁴⁶; byt z tohoto světa bylo království mé, služebníci moji bránili by⁴⁷ mne, abych nebyl vydán Židům; *ale nyní⁴⁸ mé království není odsud⁴⁹.

Výš 6, 15.

37. I řekl jemu Pilát: Tedy král jsi ty? Odpověděl Ježíš: Ty pravíš⁵⁰, že já král jsem; jáť sem se k tomu narodil a proto sem na svět přišel, abych svědectví vydal pravdě⁵¹; každý, kdož jest z pravdy⁵², slyší hlas můj.

38. Dí jemu Pilát⁵³: Co jest pravda? A to pověděv, opět vyšel⁵⁴ k Židům a dí jim: Já na něm žádné viny nenalézám.

39. *Ale jest obyčej vás⁵⁵, abych vám propustil jednoho vězně na velikunoc; chcete-liž tedy, ať vám propustím toho krále Židovského⁵⁶?

Mat. 27, 15. Mar. 15, 6. Luk. 23, 17.

40. I zkríkli opět všickni, řkouce: Ne toho, *ale Barabbáše. Byl pak ten Barabbáš lotr.

Skut. 3, 14.

KAPITOLA XIX.

Pán ubičovaný, 2. korunován, 3. posmíván, 16. na smrt odsouzen, 18. ukřižován, 20. umřel, 38. od Jozefa a Nikodéma mastmi vonnými pomazán 41. a pohřben.



Tedy^{1*} vzal Pilát Ježíše a zbičoval². Mat. 27, 26. Mar. 15, 15.

2. A žoldněři zpletše korunu z trní, vstavili na hlavu jeho³ a pláštěm šarlatovým přioděli jej.

králem Židovským býti chceš? však já jsem Říman a o těch vašich o Mesiášovi proroktvích ani o vašem náboženství nic nesmyslím. Výborný by tedy pokoj přede mnou mříti mohl, kdyby jen tvoji vlastní krajané na mne nenaléhali a mne tím nezaměstknávali. A protož poněvadž se na tebe všickni jako věly ssuli, anobřž o tvé bezživosti stojí, pověziž mi, co si tak hanebného spáchal a učinil? 46) t. mé království, o němž já mluvím, není tělesné, ale duchovní. Nebo ačkoli jest Kristus Pán jakož s strany svého Božství tak i s strany svého prostřednictví na nebi i na zemi králem a všeho světa Pánem (Žalm 24, 1. Mat. 28, 18.), avšak ne o tom království, ale o své církvi tuto mluviti ráčí. Jako by řekl: Milý Piláte, jáť tomu neodpírám, abych králem nebyl a ty také dobře činíš, že podlé své povinnosti na to se doptáváš, avšak není potřebí se obávat, bych já úmysl měl tvému Pánu, totiž císaři Tiberiovi v království se uvazovati. Nebo já ne o tělesném království ale o duchovním mluvím, kteréž ne nějakým během světským ale Duchem

svým a slovem svým řídím. Toť jest to Kristovo vyznání, kteréž Duch svatý velice schválil. 1 Tim. 6, 13. 47) t. jakož noci předešlé, v níž sem jat byl, tak i nyní. 48) t. ale nyní poněvadž se moji služebníci nepotýkali s Židy, z toho se na oko vidí, že mé království není světské. 49) t. z tohoto světa. 50) t. výbornou zavírku činíš, aniž já ji odpírám. Viz Mat. 26, 64. 51) t. ten jest cíl mého kralování, ne abych zbožní tělesná sháněl; ale abych pravdu velebil a bludy tupil a tak jako nějakým králem pravdy byl, klamy pak a temnosti satanovy kazil a summou Božích slibů i figur pravdou se býti ukázal. Výš 1, 17. 52) t. kdož Boží slovo jakožto jistou pravdu milují. (Výš 17, 17.) Touž věc Pán jinými slovy pověděl, výš 8, 47. Item 10, 27. 53) t. s posměchem, že pro pravdu hrdla vy-nasazuje, anobřž s hněvem, že sobě pravdu osobuje. Nebo pravda čistá i s svými následovníky počítá se u světa za bláznovství. 1 Kor. 1, 23. Item 2, 14. 54) t. z rathouzu. 55) viz Mat. 27, 15. Luk. 23, 17. 56) t. vašeho a od vás dávno očekávaného.

ODSOUZENÍ PÁNE. 10. Před obličej lidu, zdali by se nad ním kdo slitoval, jest vyveden, při tom však slavné svědectví své nevinnosti měl; ale milosti u žádného nenalezl. 11. Z bezbožnosti proti Bohu viněn, čehož jak Pilát užil, tu se předkládá. 12. Od Piláta na věc bezpotřebnou jest tázán, načez když neodpovídal, od Piláta jest upřimlounán, při čemž však Pilátovi, pyšně svou mocí se chlubicímu, odkud on tu moc má, oči pootevřel a tím Piláta k sobě větší milostí naklonil. 13. O to, že by se císaři v krá-

3. A říkali: Zdráv buď, králi Židovský! a ⁴bili jej hůlkami.

4. I vyšel opět ven Pilát a řekl jim: Aj, vyvedu jej vám ven, abyšte poznali, žeť na něm žádné viny nenalézám.

5. Tedy vyšel Ježíš ven, ⁵nesa tu korunu trnovou a ten plášť šarlatový. I řekl jim Pilát: Aj, člověk ⁶!

6. A jakž jej uzřeli biskupové a služebníci jejich, zkríkli, řkouce: Ukřižuj, ukřižuj ho! Dí jim Pilát: Vezmětež vy jej a ukřižujte ⁷; nebo já na něm viny nenalézám.

7. Odpověděli jemu Židé: *My zákon máme a podlé zákona našeho máť umřítí ⁸; †nebo synem Božím se činil ⁹.

**Lev. 24, 15. †Výš 5, 18. Item 10, 33.*

8. A když Pilát uslyšel tuto řeč ¹⁰, více se obával ¹¹.

9. I všel do radného domu zase a řekl Ježíšovi: Odkud jsi ty ¹²? Ale Ježíš nedal jemu odpovědi.

10. Tedy řekl jemu Pilát: Nemluvíš ¹³se mnou? nevíš-liž, že mám moc ukřižovati tě a moc mám propustiti tebe?

11. Odpověděl Ježíš: Neměl by nade mnou moci nižádné, *byť nebylo dáno s hůry; protož, kdoť mne tobě vydal, větší hřích má.

Moudr. 6, 3.

12. ¹⁴Od té chvíle hledal Pilát propustiti ho; ale Židé volali, řkouce: Propustíš-li tohoto, nejsi přítel císařův; *nebo každý, kdož se králem činí, protiví se císaři.

Skut. 17, 7.

1) Takž tedy. 2) t. někomu zbičovati poručil úmyslem tím, aby žilou zlost židovskou ukrotil (Luk. 23, 16.) a jej z rukou jejich vyprostil a tak Bohu i světu chtěl se líbiti, ješto Pán takovou opatrnost za nepřítelkyni ráčí míti. Řím. 8, 7. Viz Mat. 27, 26. 3) viz Mat. 27, 29. 4) dávali jemu poličky. 5) maje na sobě. 6) t. vizte, žeť jest již až příliš ztrápen. A protož jste-li aspoň lidé, lítujte člověka zbědovaného; jste-li spravedlnosti milovníci, propustte nevinného. 7) jako by řekl: Jestliže se vám tak malá věc zdá člověka o hrdlo bez viny připraviti, dělejtež jak chcete; jáť toho s dobrým svědomím nemohu učiniti. 8) t. jakožto ruhač. Lev. 24, 15. Byli by pak Židé podlé zákona Božího, jehož na svůj rozum natahovali, Krista Pána ukamenovali; ale již nemajíce moci na hrdle trestati (výš 18, 31.), tuto aby podlé obyčeje římského byl ukřižován, za to žádali a na to nemyšlice, proroctví Páně naplnili. Výš 12, 32. 33. 9) t. v svých kázáních a řečech sebe Synem Božím býti svědčil. 10) t. slyše, an ten lid z hrozného rouhání Pána vinní a na zákon

se odvolává, bál se, aby nebylo zjevného jedných proti druhým pozdvižení. Někteří tu příčinu té bázně býti praví, že by Pilát jako i oni pohané (Skut. 14, 11.) smýšlel, že jejich bohové v způsobu lidském mezi lidi přicházejí, anobřž že také dítky plodí a protož slyšev, an Židé Krista Synem Božím nazývají, toho se lekal, že se některého z těch svých bohů syna dotýkal. 11) t. soudě to, že jest větší hřích Bohu nežli člověku nevinnému ubližovati. 12) t. jakž se z svatého Lukáše rozumí (Luk. 23, 6. 7.), chtěl, zvěda o Pánu, z kterého jest panství, tam jej odeslati a tak jeho odsuzování poctivě zníknouti. Někteří však i to slyší na smysl pohanský, jako by řekl Pilát: Člověk-li jsi z lidí pošlý, čili bůh z některého boha našeho zplozený? Pán pak tomu dobře rozuměje, že Pilát jeho původu a zplození nerozumí, ale jemu, tak jako když se tázal, co by pravda byla (výš 18, 38.); posmívati se bude, nic mu na tu otázku neodpověděl a nás abychom svatých věcí psům nedávali, poučiti svým příkladem ráčil. Mat. 7, 6. 13)

UKŘIŽOVANÍ PÁNA KRISTA. lovství uvazovati chtěl, jest obžalován. 14. Nespravedlivě odsouzen: Od koho odsouzen? Kde? Kdy? Komu k vůli? Na jakou smrt? 15. S hanbou za město na popravu vyveden. 16. V prostředku mezi dvěma lotry, jako by král byl lotrů, jest pověšen a na nejvyšší potupen. *Třetí:* Co se při tom potupení zběhlo? *Předně:* Ještě za života jeho: 1. Božím řízením ku potupě Židům a ku potěšení věrným jest titul královský Pánu několika jazyky dán. 2. Biskupové se o ten titul bou-

13. Tedy Pilát uslyšev tu řeč, vyvedl ven Ježíše¹⁵ a sedl na soudné stoličce na místě, kteréž slove Litostrotos¹⁶ a židovsky Gabbata¹⁷.

14. A bylo¹⁸ v pátek před velikonocí okolo šesté hodiny¹⁹; i řekl Židům: Aj, král váš!

15. Oni pak zkríkli: ²⁰Vezmi, vezmi a ukřižuj jej! Řekl jim Pilát: Krále vašeho ukřižují? Odpověděli biskupové: *Nemámeť krále, než císaře.

Gen. 49, 10.

16. *Tedy vydal jim ho, aby byl ukřižován. I pojali²¹ Ježíše a vedli.

Mat. 27, 31. Mar. 15, 20. Luk. 23, 26.

17. A on nesa kříž svůj²², ²³šel *až na místo, kteréž slove²⁴ popravné a židovsky Golgota.

Žid. 13, 12.

18. Kdežto ukřižovali ho²⁵ a s ním jiná dva²⁶ s obou stran a v prostředku Ježíše.

19. Napsal pak i²⁷ nápis Pilát a vstavil na kříž; a bylo napsáno: Ježíš Nazaretský, král Židovský.

20. Ten pak nápis mnozí z Židů čtli; nebo blízko města bylo to místo, kdež ukřižován byl Ježíš; a bylo napsáno židovsky, řecky a latině²⁸.

ke mně. 14) z toho, pro tu (příčinu) usiloval. 15) t. obdávaje se toho, aby u císaře od Židů osočen nebyl a milostí císařské neztratil, raději se milostí Boží opovážil. 16) t. jehož podlaha byla řemeslně podlážena aneb litá. 17) t. výsost neb místo vysoké, na němž soudce ode všech spatřin býti mohl. 18) v den připravování se k velikonoci. 19) t. jakž se rozumí a někteří učitelé smyslí, od půlnoci počítaje, viz Mar. 15, 25. Nic tedy svatý Marek proti tomuto evanjelistovi nečelí, když píše, že se to v hodinu třetí, totiž od východu slunce, dalo, aneb když druhá částka dne, kteráž sloula hodina třetí, byla neb nastávala. Nebo v těch krajinách, jakož noc každou na čtvero rozdělovali a ty díly její bděním nazývali (Mat. 14, 25. Luk. 12, 38.), tak podobně, ačkoli tam každý den dvanáct hodin míval (Jan 11, 9.), avšak čas ten dvanácti hodin (Mat. 20, 1. atd.) na čtvero rozdělován a každý ten díl hodinou nazýván býval; každý pak ten díl jméno své měl od hodiny té, od níž se začínal. Nebo první díl dne začínaje se od první hodiny, slouh první hodina; druhý díl dne od třetí hodiny na den počátek svůj bera, nazýván byl třetí hodinou; třetí pak díl dne původ svůj od šesté hodiny máje, slouh hodina šestá; a čtvrtý

díl dne začátek svůj od deváté hodiny bera, devátou hodinou byl jmenován; odkudž se vidí, že svatý Marek hodinou ne to míní, což svatý Jan, t. čas, kterýž by v sobě šedesáte minut obsahoval, ale rozumí těmi hodinami ty díly, na něž každý den byl rozdělován. Jiní, z nichž jest i svatý Jeroným (viz jeho výklad na žalm 77.), ukazujíce na to, že u Řeků obyčej jest liter užívati místo cifer, praví, že ta litera *g* kteráž v počtu vyznamenává tři z nedopatření písařů neb impresorů proměněna jest v tomto evanjelium svatého Jana v literu *s*, kteráž platí v počtu šest. 20) *zahlad, zahlad.* 21) t. *žoldněři.* 22) t. *jakž obyčej byl u Římanů, aby ti, kteříž utrácení býti měli, sami na sobě kříž nesli.* 23) t. *za město, aby tak lidu svého posvětil (Žid. 13, 12.) a figuru oněch obětí, kteréž ven za stany vynášiny bývaly, naplnil. Exod. 29, 14. Lev. 4, 11. Žid. 13, 11.* 24) *popravištné.* 25) t. *aby tak naše hříchy na dřevo kříže vnesl (1 Petr. 2, 24.) a zlořečenství na sebe přejal. Gal. 3, 13.* 26) *po stranách.* 27) *titul.* 28) t. *proto, aby od shromážděných k tomu svátku čten i skutek ten proti Kristu spáchaný snáze rozhlášen býti mohl.* Bůh pak těmi nejpřednějšími a nejobecnějšími jazyky ukázal, že vyvolení,

SMRT PÁNĚ. řili; ale od Piláta okřiknutí byli. 3. Roucho Kristovo pro naplnění Písem a naší nahoty přiodění jest rozděleno a o ně los metán. 4. Některé ženy stálosti při Kristu dokázaly. 5. Kristus matku svou svatému Janovi a Jana matce své poručil, a svatý Jan poslušnosti k rozkazu Kristovu zachoval. 6. Nepřátelé Krista octem napájeli a tak mimo svůj úmysl Písmo naplnili. 7. Pán duši svou Otcí svému poručil. *Potom:* Po jeho smrti, dokudž ještě na kříži visel: 1. Na žádost Židů hnátové lotrům,

21. Tedy biskupové židovští řekli Pilátovi: Nepiš, král Židovský; ale že on řekl: Král Židovský jsem.

22. Odpověděl Pilát: Co sem psal, ²⁹ psal sem.

23. *Žoldnéři pak, když Ježíše ukřižovali, vzali ³⁰ roucha jeho (a učinili čtyři díly, každému rytíři díl jeden); vzali také i sukni, kterážto sukně byla neshívaná, ale od vrchu všecka ³¹ naskrze setkaná.

Mat. 27, 35. Mar. 15, 24.

24. I řekli mezi sebou: Neroztrhujme ji, ale losujme o ni, čím bude. Aby se naplnilo Písmo, řkoucí: *Rozdělili sobě roucho mé a ³² o můj oděv metali los; tedy žoldnéři ³³ tak učinili. *Zal. 22, 19.*

25. *Stály pak u kříže Ježíšova matka jeho a sestra matky jeho, Maria, manželka Kleofášova a Maria Magdaléna.

Mat. 27, 61. Mar. 15, 40. Luk. 23, 49.

26. Tedy Ježíš uzřev matku a učedníka tu stojícího, *kteréhož miloval, řekl matce své: Ženo, aj syn tvůj ³⁴.

Výš 13, 23. Niž 20, 2. Item 21, 7.

27. Potom řekl učedníkovi: Aj, matka tvá! a od té hodiny přijal ji učedník ten ³⁵ k sobě.

28. Potom věda Ježíš, že již všecko jiné ³⁶ dokonáno jest, *aby se naplnilo Písmo, řekl: Žízním!

Zal. 69, 22.

29. Byla pak tu postavená nádoba plná octa; *tedy oni nappnivše hubu octem a ³⁷ obloživše izopem, podali ústům jeho.

Mat. 27, 48. Mar. 15, 36.

30. A když ³⁸ okusil Ježíš octa, řekl: *Dokonánoť jest ³⁹; a nakloniv hlavy, † ducha Otcí ⁴⁰ poručil. **Výš 17, 4. †Zal. 31, 6. Luk. 23, 46.*

31. Židé pak, aby nezůstala na kříži těla na sobotu ⁴¹, poněvadž byl den ⁴² připravování (byl zajisté veliký ten den sobotní ⁴³),

jakéhož koli jsou jazyka a povolání, Krista za krále svého přijmou a k němu přístup míti budou. 29) to sem psal. Jako by řekl: Již sem vám dosti k vůli i proti svědomí svému učinil, a protože toho, co sem psal, tak nechte a mne v to, že bych vrtkě mysli byl, neobláčejte. 30) šaty. 31) až dolů. 32) na můj. 33) to. 34) t. poroučím ho jako syna, aneb raději tebe jemu, aby tě jako syn matku živil a opatroval. Že pak Kristus Pán matku ženou nazývá, tím se jí neodcítá; ale tak mluví proto, že ho již dlouho míti neměla a nemajíc syna, matkou slouti nemohla. Jestliž pak tu pěkný příklad ode Pána daný, aby každý netoliko první deky Božích příkázání ale i druhé ostříhal a obzvláště k rodičům povinnost svou konal. 35) do svého vlastního, totiž do domu svého. 36) t.

napřed oznámené. 37) vloživše na izop neb rozmarýn; t. jakž svatý Matouš píše, vloživše na trest (Mat. 27, 48.), což nejedni vykládají dřevce aneb oštěpisko z rozmarýnu udělané. Nebo píše, že v těch krajinách jakož horčičný strom (Mat. 13, 32.) tak i rozmarýnový velmi jest zrostlý, tak že z něho oštěpiska dělati mohou. Protož smyslí, že ten žoldněř tu hubu na oštěp neb na dřevce vezma, Kristu Pánu podal. 38) Ř. přijal (v ústa). 39) t. což tu k spasení našemu mělo býti konáno a od proroků bylo předpovídáno. 40) dal, totiž Otcí. Luk. 23, 36. 41) t. proto, že by jich v sobotu nemohli snímati, poněvadž v ten den tělesného díla žádného neměli dělati. 42) veliký pátek. 43) t. netoliko proto, že v ten den sobotní měli svátek obecní, ale také i proto, že se památka jejich velikonoční podlé

SMRT PÁNĚ. s Kristem ukřižovaným sou polámáni; Kristovi pak v celosti zanecháni.
2. Z Kristova boku probodeného krev a voda k očistění a posvěcení vyvo-
lených vyplynula a smrti jeho potvrdila, čehož všeho svědkem jest hodnověrným: 1: Jan
evanjelista, kterýž tomu byl přítomen. 2: Písmo svaté o tom vznějíci. — II. O slavném
pohřbu Pána Ježíše Krista: *Jedno*: Od koho jest pochován? 1. Od Jozefa. Kdo byl ten
Jozef? Odkud? Jak k tomu přišlo, aby on Pána pochoval? 2. Od Nikodéma: Kdo byl ten
Nikodém? Jaký? Co na pohřeb Kristův naložil? *Druhé*: Jakým způsobem jest pochován?

prosili⁴⁴ Piláta, aby zlámáni byli hnátové jejich a aby byli slo-
ženi⁴⁵,

32. I přišli žoldněři a prvnému zajisté zlámali hnáty i druhému,
kterýž ukřižován byl s ním;

33. Ale k Ježíšovi přišedše⁴⁶, jakž uzřeli jej již mrtvého, ne-
lámali hnátů jeho⁴⁷;

34. Ale jeden z žoldněřů bok jeho kopím⁴⁸ otevřel a hned
⁴⁹vyšla *krev a voda⁵⁰. *Zach. 13, 1.*

35. A ten, jenž viděl, svědectví vydal, a pravé jest svědectví
jeho; onť ví, že pravé věci praví, abyšte i vy věřili.

36. Stalo se pak to, aby se naplnilo to Písmo: *Kost jeho⁵¹
žádná nebude zlámána⁵². *Exod. 12, 46. Num. 9, 12.*

37. A opět jiné Písmo dí: *Uzříť⁵³, v koho sou bodli⁵⁴.

Zach. 12, 10. Zjev. 1, 7.

38. *Potom pak prosil Piláta Jozef z Arimatie⁵⁵, (kterýž byl
uředník Ježíšův, ale tajný⁵⁶ pro strach židovský), aby sňal⁵⁷ tělo
Ježíšovo; i dopustil Pilát. A on přišed, sňal tělo Ježíšovo.

Mat. 27, 57. Mar. 15, 42. Luk. 23, 50.

39. *Přišel pak i Nikodém (kterýž byl prvé přišel k Ježíšovi
v noci), nesa smíšení mirry a aloes okolo sta liber.

Vjš 3, 2. Item 7, 50.

jejich nálezků na ten den trefila. 44) t. proto, že se, jakž jest obyčej pokrytci, obávali, aby v té zevnitřní věci proti Božímú přikázání nic neučinili (Deut. 21, 23.), když by na dřevě těl těch mrtvých nechali; mezi tím pak na to nic nehleděli, že vylivše krev Kristovu nevinnou, ne toliko své svědomí, ale i všechno své náboženství zprznili. Podob. výš 18, 28. 45) t. s kříže ti ukřižovaní. 46) t. jakž se rozumí, jednomu lotru hnáty zlámavše, Krista v prostředku visícího pomínuli a naposledy ho nechali, aby se děle než jiní trápiti musil. 47) t. od Boha zdržáni jsouce, aby se tak Písmo naphnilo. (Níž v. 36.) Vidí se pak tuto, že jakož tělo Kristovo tělesné, ač na čas bylo zohaveno, však kosti v něm nejsou polámány, alebrž v krátkém času jest slavně vzkříšeno; tak také že tělo jeho duchovní, jenž jest svatá církev, bývá zbědováno, avšak nebývá potřeno a jako polámáno (2 Kor. 6, 9.), alebrž s Kristem trpíc, bude i oslaveno. 2 Tim. 2, 11. 48) probodl; t. aby zvěděl, již-li umřel. 49) se vylila. 50) t. jakož pro ujištění toho, že Kristus právě umřel a duše v sobě nezatajil; tak ovšem k ukázání

toho, že jest dostatečnou obětí a obmytím svých věrných. 51) t. u figuře onoho beránka (Exod. 12, 46.), v pravdě pak Kristova. J. kosti v něm nezlámáte. 52) t. pro ukázání toho, že Kristus s svou zásluhou cele a zouplna, jakž se v slovu svém nám předkládá, věrou má býti přijímán a požíván. 53) t. buď očima víry, když by jim Bůh dal Syna svého za Spasitele přijíti, což se i po jeho na nebe vstoupení počalo plniti (Skut. 2, 37.), buď očima tělesnýma, když přijde s svatými svými bezbožných trestati. Judas v. 15. 54) t. duchovně hříchy (Zach. 12, 10.), a tělesně kopím. 55) t. města nějakého judského, kteréž sloulo Arimatea a vlast Samuelova byla. 1 Král. 2, 11. Ten pak Jozef svědectví to má: 1. Že byl člověk bohatý. Mat. 27, 57. 2. Slavný, jakožto osoba úřední. Mar. 15, 43. 3. Spravedlnosti milovník, čehož i tím dokázal, že k usmrcení Kristovu nepovolil. Luk. 23, 50. 4. Což největšího jest, byl Boží vyvolený a Kristův uředník. 56) pro bázeň Židů, t. obávaje se knížat židovských, kteříž uložili ty ze školy vypořidati, kdož by Krista vyznávali. Výš 9, 22. 57) t. aby mohl vziť a pocho-

POHŘEB PÁNĚ. 1. Mastmi jest pomazán. 2. Do prostěradel obvinut. *Třetí:* Kde jest pochován? Dotýká pak tu evanjelista: 1. Zahrady. 2. Hrobu, kde a jaký byl? *Čtvrté:* Proč jest pochován? 1. Aby tak ti pobožní lidé k němu lásky dokázali. 2. Pro potvrzení jeho usmrcení. 3. Pro posvěcení nám pohřbu. 4. Abychom i my hříechům pohřbeni byli. Řím 6, 4.

I. *Vypisuje evanjelista, které jsou jistoty Kristova z mrtvých vstání?* 1. Maria Magdaléna, o níž praví: Kdy k hrobu přišla? Co tam viděla? Kterým učedníkům Páně a jakými slovy o tom oznámila? 2. Svatý Petr a Jan, kteříž pro utvrzení se u víře o vzkříšení Kristovu k hrobu šli; v dařích Božích rozdílni byli a rouchy i hrob prázdný viděvše, o vzkříšení Kristovu u víře se utvrdili, níž v. 8. 3. Roucha a prostěradla, jichž buď že

40. Tedy vzali tělo Ježíšovo a obvinuli je prostěradly s těmi vonnými věcmi, jakž obyčej jest Židům se pochovávat⁵⁸.

41. A byla na tom místě, kdež ukřižován byl, zahrada a v zahradě hrob⁵⁹ nový, v němžto ještě žádný nebyl pochován⁶⁰.

42. Protož tu pro den připravování židovský, že blízko byl ten hrob, položili Ježíše.

KAPITOLA XX.

Kristus Pán z mrtvých vstal 14. a ukázal se Marii 19. i apoštolům všechněm, 22. kterýmž (napraviv je k víře pravě) poselství své svěřil.

První¹* pak den² po sobotě Maria Magdaléna šla ráno k hrobu, když ještě tma bylo; i uzřela kámen odvalený od hrobu.

Mat. 28, 1. Mar. 16, 1. Luk. 24, 1.

2. I běžela a přišla k Šimonovi Petrovi a k druhému učedníkovi³, *tomu, jehož miloval Ježíš, a řekla jim: Vzali Pána z hrobu, a nevíme, kde jej položili.

Výš 13, 23. Item 19, 26. Item 21, 7.

3. *Tedy vyšel Petr i ten druhý učedník a šli k hrobu.

Luk. 24, 12.

4. Běželi pak oba spolu; ale ten⁴ druhý učedník předběhl Petra a přišel⁵ prvé k hrobu.

5. A nachýliv se⁶, uzřel prostěradla položená; ale však tam nešel.

6. Tedy přišel Šimon Petr, za ním jda, a všel do hrobu, i uzřel prostěradla⁷ složená,

7. A⁸ rouchu, kteráž byla na hlavě jeho, ne s prostěradly položenou⁹, ale obzvláštěně svinutou na jednom místě.

vati. 58) t. proto, že naději o budoucím vzkříšení měli, protož těla mrtvá k trvanlivosti těmi mastmi strojili. Viz Gen. 50, 2. Ale my křesťané za důvod budoucího vzkříšení Kristovo z mrtvých vstání máme; protož takového mastmi mazání nepotřebujeme. 59) t. podlé toho, jakž někteří za zdravého života sobě hroby připravovali. Viz Gen. 50, 5. 60) Zvláštním Božím řízením jest Pán v hrobě novém pochován, aby, jakž dí Theophylactus, nemohlo býti žádného pode-

zření, že by někdo jiný a ne Pán z toho hrobu vstal. Viz Mat. 27, 60.

1) Ř. jeden. Podobně Gen. 1, 5. Mat. 28, 1. 1 Kor. 16, 2. 2) toho téhodne. 3) t. k Janovi, miláčkovi Páně. 4) jiný. 5) Ř. první. 6) t. jakož proto, aby tam pilně pohleděl; tak i proto, že tak hrob Páně byl udělaný, aby do něho stoje pohleděti nemohl. 7) skládaná. 8) facalét. 9) t. jakož proto, aby patrněji bylo viděno, že nic tu z těch rouch nezhy-nulo, a tak utvrzeno bylo, že Pán z mrtvých

ZJEVENÍ KRISTA PÁNA PO VZKŘÍŠENÍ. by přítel neb nepřítel Pána vzal, nikoli by nenechal. 4. Písma svatá, jimž ještě při vzkříšení Páně učedníci nerozuměli. 5. Andělé, kteříž rouchem zvláštním slávu nebeskou na sobě ukázali a v hrobě se posadili, i Marii těšili. 6. Kristovo Marii se zjevení, při čemž vypisuje se: 1: Že oči její držel, aby ho pojednou nepoznala. 2: Jí se v známost uvedl, vnitř ji Duchem svým osvícením a zevnitř zejména ji povoláním, čehož jak ona užila, tu se pokládá. 3: Napomenul ji, aby se ho ne rukama zde, ale v nebi věrou dotýkala, a marně tím, že on zde s nimi zůstane tělesně, nikoli se netroštovala. 4: Poručil jí, aby

8. Potom všel i ten druhý učedník, kterýž byl prvé přišel k hrobu; i uzřel a uvěřil¹⁰.

9. Nebo ještě neznali Písma, *že měl Kristus z mrtvých vstáti.

Žal. 16, 10. Izai. 53, 8. Jon. 2, 1. Luk. 24, 46. Skut. 2, 25. Item 13, 35. Item 17, 3.

10. I odešli zase ti učedníci^{11 12} tam, kdež prvé byli.

11. Ale Maria stála u hrobu vně^{13 14} plačeci; a když plakala, naklonila se do hrobu.

12. A uzřela dva anděly v bílém rouše sedící, jednoho v hlavách¹⁵ a druhého v nohách¹⁶, tu kdež¹⁷ bylo položeno tělo Ježíšovo.

13. Kterížto řekli jí: Ženo, ¹⁸co pláčeš? I dí jim: Proto, že vzali Pána mého¹⁹ a nevím, kde ho položili.

14. To když řekla, obrátila se zpátkem a uzřela Ježíše, an stojí; ale nevěděla, by Ježíš byl.

15. Dí jí Ježíš: Ženo, co pláčeš? koho hledáš? Ona domnívající se, že by zahradník byl, řekla jemu: Pane, ²⁰vzal-lis ty jej, pověz mi, kdes ho položil, ať já jej vezmu.

16. Řekl jí Ježíš: Maria! Obrátivši se ona, řekla jemu: Rab-bóni, jenž se vykládá, mistře.

17. Dí jí Ježíš: Nedotýkej se mne²¹; neb sem ještě nevstoupil

vstal a není ukraden; tak i pro ukázaní toho, že Pán z mrtvých proto nevstal, aby zde na světě přebýval a šatů potřeboval. 10) *t. buď že jest Pán ukraden, jakž Maria pravila, proč se dokládá, že ještě Písma neznali; buď že se počal v tom utvrzovati, že Pán z mrtvých vstal.* 11) *t. Petr a Jan.* 12) *k svým. Ř. k sobě; t. domů, kdež prvé byli.* 13) *t. před tou jeskyní, v níž byl udělán hrob.* 14) *plače.* 15) *t. kdež Pán hlavou ležel. Podob. Gen. 47, 31.* 16) *t. kdež byl Pán nohami položen.* Byli pak dva anděly v hrobě Kristově a hrobu toho jako hlédali, aby tím potupnou smrt Kristovu oslavili. Nicť pak tento evangelista proti svatému Matoušovi nepíše, kterýž o jednom toliko andělu zmínku činí. Nebo on toliko toho připomíná, kterýž mluvil a sobě poselství poručené zpravoval, druhého pak jemu přidaného mlčením pomínul. Viz Mat. 28, 2. 17) *leželo.* 18) *proč.* 19) *t. tělo Pána mého.* 20) *odnesl-lis.* 21) jako by řekl: Aj, již jsi u víře o mém vzkříšení utvrzena, avšak poněvadž ještě tím smyslem jsi opojena, že já již tělesně v slávě na světě budu i vás hned s sebou do té slávy přijmu, věziž tedy, že ačkoli sem umřel

i z mrtvých vstal, však nebudu s vámi vyvolenými svými tělesně zde zůstávati, noh dotýkání neb umývání a jiných pohodlí potřebovati, ani zde tělesně triumfu pohlviti a kralovati; ale na nebesa vstoupím a tam do skonání světa zůstanu, pro vás pak časem svým přijdu. Tou tedy příčinou, tělesnou počtou mne necí a o dlouhém mém bytu na světě nesmýšlej, aniž také tak, že bych potřeboval nějakého pohodlí, jako v těle smrtedlnosti, se domnívej, alebrž myslí svou do nebe za mnou se vznášej, tam mne počtou na mne příslušnou cti, tam mne věrou požívej a jako mne se dotýkej a summou, čemuž ještě nerozumíš, na mé vstoupení v nebesa a odtud Duchu svatého seslání očekávej. A tak tedy ačkoli Pán jiným ženám (Mat. 28, 9.), i učedníkům svým o vzkříšení jeho pochybujícím dal se dotýkati anobřž rozkázal se makati (níž v. 27. Luk. 24, 39.), avšak této, kteráž o jeho vzkříšení nepochybovala a své blahoslavenství na jeho tělesné zdejší přítomnosti zakládala, toho činiti dlouho nedopustil, ale k nebi mysl její obrácel. Podobně oněm o jeho tělesném požívání smýšlejícím na své v nebe vstoupení

ZJEVENÍ PÁNA KRISTA učedníkům zvěstovala o jeho budoucím na nebe vstoupení: PO VZKŘÍŠENÍ. 1. K komu vstoupil? 2. Proč? — II. Vypravuje o Kristovu zázračném po vzkříšení mezi učedníky příchodu: 1. Kterého dne k nim přišel? 2. V jakém způsobu je našel? 3. Co tam přijda, činil? 1: U víře je o svém vzkříšení utvrzoval; svého pokoje jim zvěstováním, těla svého jim ukázáním, jídlem před nimi a řečí svých jim připomínáním. Luk. 24, 44. 2: Zarmoucené obveselil. 3: Úřad poslání svého jim světoval: 1. S jakou mocí je poslal? 2. Jakými dary je k té práci obdaril?

k Otci svému²²; *ale jdiž k bratřím²³ mým a pověz jim: †Vstoupuji²⁴ k Otci svému a k Otci vašemu, k Bohu svému a k Bohu vašemu²⁵.

*Žal. 22, 23. †Vjš 16, 16.

18. *I přišla Maria Magdaléna, zvěstující učedníkům, že by viděla Pána, a že jí to pověděl.

Mat. 28, 8. Mar. 16, 8. Luk. 24, 9.

19. *Když pak byl večer toho dne, kterýž jest první po sobě²⁶, a dvěře byly zavřeny tu, kdež byli učedníci shromážděni pro strach²⁷ židovský, přišel Ježíš²⁸ a stál u prostřed a řekl jim: Pokoj vám!

Mar. 16, 14. Luk. 24, 36. 1 Kor. 15, 5.

20. A to pověděl, ukázal jim ruce i bok svůj, *i zradovali se učedníci, vidouce Pána.

Vjš 16, 22.

21. Tedy řekl jim Ježíš opět: Pokoj vám! *jakož mne poslal Otec, tak i já posílám vás²⁹.

Vjš 17, 18. Izai. 61, 1. Mar. 16, 15. Luk. 4, 18.

22. A to pověděl, dechl³⁰ a řekl jim: Přijměte Ducha svatého.

ukazoval (vjš 6, 63.) a apoštol oněch ceremoniemi bezpotřebně se zaměstnávajících, aby svrchních věcí hledali, napomínal. (Kol. 3, 1.) Kdyby pak v textu takto postaveno bylo, jakž někteří toho namítají: Nebo ještě nevstupují k Otci svému, tedy by toho promluvení Páně tento smysl byl, jako by řekl: Já nyní ještě od vás z tohoto světa k Otci neodcházejím, ale za některý čas s vámi pobudu. Protož budeš moci ještě se mnou se shledati a promluvití, i mne, byla-li by toho pro utvrzení se u víře jaká potřeba, se doříknouti. Nyní tedy, což jest potřebnějšího zprav, totiž mým učedníkům o mém vzkříšení k jejich potěšení co nejdříve zvěstuj a z jejich zámutku je vyved. 22) t. odtud rozuměti můžeš, žeť já s vámi na světě nezůstanu tělesně, poněvadž ještě to pozůstává, abych na nebe vstoupil a tam do skonání světa zůstal. A protož jestliže čemu ještě nerozumíš, očekávejž na to, až já na nebe vstoupím a učitele výborného, Ducha svatého, vám sešli. Ale díť někdo: Tedy když v nebe vstoupil, mohla se ho dotýkati? Takt jest, avšak ne tělesně, ale duchovně věrou mohla to činiti. 23) t. k učedníkům, kterých tu Pán svými bratřimi nazývá jakož proto, že jim věřícím také tu moc dal, aby synové Boží byli (vjš 1, 12.), tak i proto, že on prvorozený byl z mrtvých mezi mnohými bratřimi. Řím. 8, 29. Kol. 1, 18. Naplnilo se tu povědění z žalmu 22, 23. 24) t. v kratičkém času k němu vstoupím. A protož poněvadž to ještě pozůstává, abych z potřeby vašeho spasení do nebe

vstoupil a tam do skonání světa byl, tedy se mou tělesnou přítomností na světě netroštujte; ale raději z toho se těšte, že v krátkém času do nebe k Otci svému půjdu a tam vám užitečnější nežli na světě budu. Nebo ačkoli Pán ne hned, ale teprv čtyřicátého dne po svém vzkříšení vstoupil na nebe (Skut. 1, 3.), avšak o věci budoucí jako o přítomné pro jistotu její mluviti ráčí. Viz reguli 9. na proroky. Podob. vjš 10, 15. 25) t. k tomu, kterýž vašim jako mým jest Bohem, jelikož sem já vaší hlavou a vy oudové moji. 26) v téhodni; t. v neděli. 27) t. obávající se Židů. Viz vjš 19, 38. 28) t. buď že dvěře Pánu samy se otevřely, buď že anděl Boží aneb on sám je sobě otevřel; buď že dvěře neb stěny svou mocí Božskou sobě tak způsobil, aby tělo jeho svaté a pravé skrze ně zázračně mezi učedníky přijíti mohlo, tak jako tam někdy po moři chodilo. (Mat. 14, 25.) Avšak nemůže to odtud bráno býti, jako by přirození lidské Kristovo své vlastnosti po vzkříšení ztratilo a pronikavé i všudybytné jako Božství jeho býti mělo. Nebo smysl ten hned tím samým evangelista poráží, když o Kristu praví, že přišel a u prostřed učedníků stál. Kdyžť jest přišel, tedyť tu s strany lidského přirození prvé nebyl, sič jinak kdyby tu prvé byl, přicházeti by jemu nebylo potřeba. 29) t. s touž mocí a k témuž cíli, k jakémuž sem já s strany služebného kněžství byl poslán (Luk. 4, 18. 19.), t. abyšte evangelium mé kázali (Mat. 28, 19.) a lidem duchovně slepým oči vnitřní jejich otvírali

ZJEVENÍ KRISTA PÁNA PO VZKŘÍŠENÍ. 3. Proč je poslal? 1: Aby slovem čistým i svátostí sloužili. Mat. 28,19. 2: Moci klíeů užívali. — III. Předkládá evangelista svatého Tomáše: *Jedno*: Pád: 1. Jaký to pád byl? 2. Za jakými příčinami veň uběhl? 1: Opuštěním shromáždění svatých. 2: Zlehčováním sobě svědectví jiných spoluslužebníků. 3: Nepoddáváním víře rozumu svého a tak přelštěním ďábelským. *Druhé*: Povstání: 1. Kdy povstal? 2. Od koho pozdvižen? 3. Jak se to dalo? Pán řeč jeho obnovil, kterouž bez přítomnosti jeho promluvil, výš 25. Tělo své jemu ukázal. K víře ho napomínal. 4. Cím své pokání Tomáš pronesl? 5. Co se po tom jeho napravení zběhlo? 1: Pán ho zahanbil. 2: Věřícím blahoslavenství přivlastnil. — IV. Ukazuje evangelista: 1. Že mnohé skutky Páně a zjevování se jeho po vzkříšení mlčením pomínul. 2. Cíl

23. *Kterýmž koli³¹ odpustili byšte hříchy, odpouštějíte se jim³²; a kterýmž koli zadrželi byšte³³ je, zadržánit sou. *Mat. 16, 19. Item 18, 18.*

24. Tomáš pak, jeden ze dvanácti, jenž sloul *Didymus³⁴, nebyl s nimi, když byl přišel Ježíš. *Výš 11, 16.*

25. I řekli jemu jiní učedníci: Viděli sme Pána. Ale on řekl jim: Leč uzřím v ruku jeho³⁵ bodení hřebů a vpustím prst svůj v místo hřebů a ruku svou vložím v bok jeho, nikoli neuvěřím.

26. A po osmi dnech opět učedníci jeho byli vnitr³⁶ a Tomáš s nimi; přišel Ježíš, a dvěře byly zavřiny³⁷, i stál u prostřed a řekl: Pokoj vám!

27. Potom řekl Tomášovi: Vložiz prst svůj sem a viz ruce mé, a vztáhni ruku svou *a vpust v bok můj; a nebudiž nevěřící, ale³⁸ věrný. *1 Jan 1, 1.*

28. I odpověděl Tomáš a řekl jemu: Pane můj³⁹ a Bože můj⁴⁰.

29. Dí jemu Ježíš: Žes mne viděl,⁴¹ Tomáši, uvěřil si⁴²; *blahoslavení, kteříž neviděli a uvěřili. *1 Petr 1, 8.*

30. *Mnohé zajisté i jiné divy činil Ježíš před obličejem učedníků svých⁴³, kteříž nejsou zapsáni⁴⁴ ⁴⁵ v knize této. *Niž 21, 25.*

a tak od temnosti k světlu je obraceli a od ďábla k Bohu přivozovali. Skut. 26, 18. Viz výš 17, 18. 30) t. jakž svatý Augustýn smyslí (de Trinit. lib. 4, cap. 20.), ne že by to dehnutí Duch svatý aneb dar jeho býti měl, ale že tím zevnitřním znamením, smyslům těla chopitelným a čitelným, Ducha svatého jako jinde holubicí (Mat. 3, 16.), větrem (výš 3, 8. Skut. 2, 2.) vyznamenal, a to, že netoliko od Otce, ale i od něho dáván Duch svatý bývá, patrně ukázal (výš 15, 26.), anobř že skrze jejich kázání bude posluchačům jejich Ducha svého dávat, jim srdce jejich naplňovati a otvírat (Skut. 16, 14.); avšak to dehnutí nebylo samo holé znamení, ale učedníkům téhož podávalo a potvrzovalo, což zevnitřně znamenalo. Tak podobně jako ono potřískání skrze Jeremiáše bání netoliko co se s tím lidem díti bude předukazovalo, ale trestání Boží skutečně uvozovalo. Jer. 19, 10. 11. 31) *kterýchž koli*; t. komuž byšte koli z věřících a kajících ode mne hříchů odpuštění zvěstovali. Čehož příklad viz 2 Král. 12, 13. Skut. 13, 38. Nebo sic sám Bůh hříchy odpouští (Izai. 43, 25. Mar. 2, 7.), služebníci pak to

lidem zvěstují. 32) *t. tak jest to jisté, jako by sám Bůh tělesně přijda v uši jejich to mluvil.* 33) *t. komuž byšte koli z nekajících to osvědčili, že jemu Bůh hříchy zadržuje a k budoucímu trestání jako v pytlíku zapečetěné odkládá. Job 14, 17. Nebo samého Boha věc jest hříchy zadržovati i pro ně trestati; avšak poněvadž skrze služebníky v tom se osvědčuje, tou příčinou aby nařízení své ctil, také to služebníkům přivlastňuje, že oni hříchy zadržují a pro ně lidi od jeho milosti Božské zahánějí (Jer. 15, 1.) i z rozkoší vytrhující, v bídy vydávají. Ezech. 42, 6. 34) *t. bliželec.* 35) *šrámy, díry, znamení.* 36) *t. v tom domě, kdež prve byli zavřeni. Výš v. 19.* 37) *t. tehdyž přišel, když dvěře byly zavřeny. Viz výš v. 19.* 38) *věřící.* 39) *t. netoliko podlé toho, že si mne stvořil, ale také jako i jiné věrné své sobě draze koupil a mocně dobyl. Skut. 20, 28. 1 Kor. 6, 20.* 40) *t. jakož podlé toho, žes mne stvořil, tak také že si mým jako i jiných vyvolených svých Bohem milostivým býti zaslíbil. Jer. 31, 33.* 41) *t. z mrtvých vzkříšeného.* 42) *t. tomu, že jsem já z mrtvých vstal.* 43) *t. po svém vzkříšení**

ZJEVENÍ PÁNA KRISTA SVĚHO PSÁNÍ, A TEN JEST: 1: Abychom odtud víry v Krista nabývali. 2: Z zasloužení jeho věčný život měli. Řím. 10, 10. 1 Petr 1, 9.

I. Vypisuje evangelista třetí Kristovo po vzkříšení učedníkům se zjevení: 1. Kde se zjevil? 2. Kterým a jakým učedníkům se zjevil? že t. povolným (Mat. 28, 7.), jednomyslným a pracovitým. 3. Při jaké příčině? a jak se jim dařilo, prvé nežli se jim zjeviti ráčil? 4. Jak se to zjevení dalo? 1: Pán se na břehu postavil, čímž svou hotovost k učení i také ochraňování svých věrných ukázal. 2: Laskavě k nim promluvil. 3: Skutek zářný učinil, jímž svou všemohoucnost a vševědounost i budoucí prospěch evangelium vymaloval. 4: Jana osvítil, aby jej po skutku tom poznal a jeho samému požehnáni jej

31. Ale tito zapsáni sou, abyšte věřili, že Ježíš jest Kristus, Syn Boží, a abyšte věřice, život věčný měli ve jménu jeho⁴⁶.

KAPITOLA XXI.

Opět se ukázal Pán sedmi učedníkům při lovení ryb; 15. po jídle pak ptal se Petra po třikrát, miluje-li ho; potom mu beránky i ovce své, aby je pásł, poručil 18. a způsob smrti jeho předpověděl.

Potom zjevil se opět Ježíš učedníkům u moře Tiberiadského¹; zjevil se pak takto:

2. Byli spolu Šimon Petr a Tomáš, jenž sloužil Didymus, * a Natanael, jenž byl z Kány Galilejské, † a synové Zebedeovi a jiní z učedníků jeho dva.

* Vjš 1, 46. † Mat. 4, 21. Mar. 1, 19.

3. Dí jim Šimon Petr: ²Půjdu ryb lovití. Řekli jemu: Půjdeme i my s tebou. I šli a vstoupili na loď³ hned; a té noci nic nepopadli⁴.

4. A když bylo již ráno, stál Ježíš na břehu; nevěděli však učedníci, by Ježíš byl.

5. Tedy dí jim Ježíš: Dítky, máte-li jakou⁵ krmičku? Odpověděli jemu: Nemáme.

6. On pak řekl jim: *Zavrtež⁶ síť na pravou stranu lodí a naleznete. I zavrhlí a hned nemohli jí táhnouti pro množství ryb⁷.

Luk. 5, 4.

7. I řekl učedník ten⁸, *kteréhož miloval Ježíš, Petrovi: Pán jest⁹. A Šimon Petr, jakž uslyšel, že Pán jest, ¹⁰opásal se po košili¹¹ (nebo byl nah) a pustil se do moře.

Vjš 13, 23. Item 19, 26.

Item 20, 2. Nž v. 20.

k utvoření jich u víře. 44) t. proto, že ti připomenutí dostateční jsou k ujištění Páně vzkříšení a světi by jiných hoden nebyl. Nž 21, 25. 45) v knihách těchto. 46) t. pro Krista, skrze Krista a k slávě Kristově a summou proto, že jsme Kristu od Otce nebeského dáni i věrou v něho obdařeni (vjš 6, 40.), tak jakž Písma svatá v něm samém hříchů odpuštění i život věčný býti ukazují. Skut. 4, 12. 1 Jan 2, 12.

1) t. v Galilei, jakž jim tam byl se sjíti poručil a o tom, že se tam s nimi shledá, předpověděl. Mar. 16, 7. 2) jdu na ryby. 3) t.

na Petrovu, kterýž pravil, že jde na ryby. 4) t. Božím řízením, aby tak k dalšímu skutku nastrojeni byli, a my všickni abychom práci daremní bez Božího požehnáni býti viděli. Žal. 127, 1. Agg. 1, 6. Viz podobně Luk. 5, 5. 5) rybičku. 6) pustle. 7) viz Luk. 5, 7. 8) t. Jan evangelista. 9) t. po tom skutku Pána poznal a Petrovi jej v známost uvedl. Vidít se pak tuto jakož to, že svatý Jan toho skutku své práci nepřivlastnil, tak také při vyvolených rozdílnost v dařích, že totiž jedni snáze, jiní pak zpozdileji Pána znají i jeho skutkům rozumějí. 10) J.

ZJEVENÍ PÁNA KRISTA připsal. 5: Petra rozhorlil. 6: Zázračně pokrm učedníkům připravil a tak dokázal moci své i pečlivosti o lidi pracovité. PO VZKRÍŠENÍ. 7: Pro utvrzení jich, že pravých ryb nalapali, přinéstí je k sobě rozkázal. 8: To, aby se sít s takovým ryb množstvím neztrhala, zpravoval, čímž stálost evanjelium proukázal. 9: S učedníky jedl, čímž jich u víře utvrdil a to, že z jeho špižirny chování býváme, před oči představil. — II. Vypravuje se o Kristovu rozmlouvání s svatým Petrem: *Jedno*: O čem rozmlouval? 1. O lásce, k níž se svatý Petr po třikrát

8. Jiní také učedníci na lodí připravili se (nebo nedaleko byli¹² od břehu, asi okolo dvou set loket), táhnouce tu sít plnou ryb.

9. A jakž vystoupili na břeh, uzřeli řeravé uhlí a rybu svrchu položenou¹³ a chléb.

10. Řekl jim Ježíš: *Přineste ryb, ¹⁴kterýchž ste nalapali nyní.

Luk. 24, 41.

11. Vstoupil pak Šimon Petr a vytáhl¹⁵ sít na zem plnou ryb velikých, jichž bylo sto padesáte a tři; a ačkoli jich tak mnoho bylo, však neztrhala se sít¹⁶.

12. Řekl jim Ježíš: Poďte, obědujte! Žádný pak z učedníků nesměl se ho otázati: Ty kdo jsi? vědouce, že Pán jest.

13. I přišel Ježíš a vzal ten chléb¹⁷ a dával jim, i rybu též.

14. *To již po třetí¹⁸ ukázal se Ježíš učedníkům svým, vstav z mrtvých.

Vyš 20, 19. Luk. 24, 36. Skut. 10, 41.

15. A když poobědvali, řekl Ježíš Šimonovi Petrovi: Šimone, synu¹⁹ Jonášův, miluješ-li mne více nežli tito²⁰? Řekl jemu: Ovšem Pane, ty víš, že tě miluji. Dí jemu: Pasiž²¹ beránky mé²².

16. Řekl jemu opět po druhé: Šimone Jonášův, miluješ-li mne? Řekl jemu: Ovšem Pane, ty víš, že tě miluji. Dí jemu: Pasiž ovce mé²³.

17. Řekl jemu po třetí²⁴: Šimone Jonášův, miluješ-li mne? I za-

obestřel se sukni. 11) t. jakož pro stud tak také aby volněji plovati mohl. 12) od země jen asi. 13) t. zázračně ode Pána, prvé nežli se oni navrátili z práce, připravenou pro ukázaní toho, že poslušní hlasu jeho a věrně pracující nebudou mítí nedostatku škodlivého. Viz toho příklad Exod. 34, 28. 3 Král. 19, 8. Luk. 22, 35. atd. 14) t. jakož proto, abyšte patrně viděti mohli, žeť vás nemám, ale v pravdě jsem to způsobil, abyšte ryb pravých nalapali, tak i proto, abyšte ty ryby snáze čistiti mohli a jak se tu divný zázrak stal, očité viděti, a potom když vás rybáře lidí učiním (Luk. 4, 10.), ke mně je obraceli. 15) t. s jinými tovaryši svými. 16) t. zázračně moci Kristovou jsuci uterzena. 17) t. podlé svého obyčeje vezma jej, nad ním dobrořečil, výš 6, 11. Protož i oni učedníci dva po takovém lámání chleba jej poznali. Luk. 24, 35. Tím pak ukázal, že my z štědrých jeho rukou všecky dary, i tělesné, bēveme a jich s díky činěním užívati máme. 1 Tim. 4, 4. 18) t. třetí den v rozdílném času; nebo jisté jest, že hned prvního dne více než tři-

krát Pán se zjeviti ráčil. Protož tak svatému Janovi rozumino býti má, že o trojím rozdílném dni neb času píše, a kolikrátžkoli se Pán kterého dne zjevil, to za jedno ukázaní počítá. Jako: Prvního dne zjevil se Marii Magdaléně (výš 20, 15. 16.), dvěma jdoucím do Emaus (Luk. 24, 34) a desíti učedníkům spolu shromážděným, výš 20, 19. Luk. 24, 36. Druhé zjevení praví Jan býti po osmi dnech, kdežto Pán Tomáše napraviti ráčil, výš 20, 24. Třetí pak zjevení bylo toto, o němž teď evanjelista zaínku činí. 19) J. Joannův, Jonův. 20) t. jakžs se tím velice honosil, pravě, že svou duši za mne položíš, ješto toho žádný z jiných učedníků neučinil, viz výš 13, 38. Neboť tu Pán Petra nad jiné nevystavuje, ale někdejší jeho vysokomyšlnost mu ku paměti přivozuje. 21) t. učení jim čistě předkládej; od nečistého pak i od hříchů je vystříhej. Skut. 20, 28. 1 Petr 5, 2. 22) t. lidi jako beránky ještě mdlé. 23) t. lidi již v dobrém prospívající a jako k dokonalosti se nesoucí. 24) t. jakž spravedlivé bylo za troje zapření učiniti troje vy-

NAPRAVENÍ přiznal, tak jakž prvé třikrát Pána zapřel. 2. O pečlivém pastýřského úřadu konání, k němuž zase Petra uvozoval, aby o lidi počínající, prospívající i k dokonalosti se nesoucí pečoval. 3. O smrti Petrových: 1: Jakou smrt podnikne? 2: V jakém věku svém? 3: K jakému cíli? *Druhé*: Jak toho rozmlouvání Páně jest užito? 1. Od Petra: Ten nerozumív, proč se Pán po třikrát tázal, zkormoutil se a k soudu jemu se podal, výš v. 17.; všetečně se o jiného staral, pročež Pán jej zahanbil a k následování sebe ho napomenul. 2. Od jiných tu přítomných bratří. 3. Od Jana evangelisty, ten: 1: Svědectvím Páně se nepozdvihl. 2: Pravý rozum slovům Páně dával. — III. Pokládá se závírka knihy této, v níž ukazuje: 1. Kdo ji psal?

rmoutil se Petr, proto že jemu řekl po třetí: Miluješ-li mne? A odpověděl jemu: Pane, *ty²⁵ znaš všecko; ty víš, že tě miluji. Řekl jemu Ježíš: Pasiž ovce mé. *Výš 16, 30.*

18. *Amen amen pravím tobě: Když si byl mladší, opasovals se²⁶ a chodíval si, kams chtěl; ale když se sstaráš, ztáhneš ruce své²⁷, a jiný²⁸ tě opáše²⁹ a³⁰ povede, kamž by ty nechtěl³¹.

Výš 13, 36. Skut. 12, 2. 2 Petr 1, 14.

19. To pak pověděl, znamenaje, kterou by smrtí³² měl oslaviti Boha³³. A to pověděl, řekl jemu: Poď za mnou. *svatého*

20. I obrátiv se Petr, uzřel toho učedníka³⁴, *kteréhož miloval Ježíš, an jde za ním, kterýž i odpočíval³⁵ za večeri³⁶ na prsech jeho a byl řekl: Pane, kdo jest ten, kterýž tě³⁷ zradí? *Jana evangelisty.*

Viz výš při v. 7.

21. Toho viděv Petr, dí Ježíšovi: Pane, co pak tento³⁸?

22. Řekl jemu Ježíš: Chci-li ho nechati³⁹, dokudž nepřijdu⁴⁰, co tobě⁴¹ po tom? Ty poď za mnou⁴².

23. I vyšla řeč ta⁴³ mezi bratří, že by učedník ten neměl umříti; ale neřekl byl jemu Ježíš, že by neměl umříti, ale řekl: Chci-li ho nechati, ⁴⁴dokudž nepřijdu, co tobě po tom?

24. Toť jest učedník ten, kterýž svědectví vydává o těchto věcech a napsal toto, a víme, že pravé jest svědectví jeho⁴⁵.

znání, aby tak o svém hříchu odpuštění a zase k úřadu apoštolskému uvedení nepochyboval, a pracemi jeho svatými žádný nepohrdal, k nim jej Pán potřikrát potvrdoval. 25) všecko víš. 26) t. jakž obyčej byl v těch krajinách, aby ti, kteříž na cestu šli, svůj oděv dlouhý přepasovali a tak volněji cestou jíti mohli. Na ten způsob Pán hledě, dalšími slovy naráží na to, že ne nějakým pasem ale řetězem bude svatý Petr přepásán a svázán. 27) t. kat. jich podváděje, aby je svázal. 28) t. kat. 29) t. tě sváže. Jako by Pán řekl: Milý Petře, bývals sobě někdy volen a chodils, kamžs chtěl; ale přijde ten čas, že po tvých úsilných pracech, nic tvých šedin nešaujíce, ne pasem ale provazy a řetězy tě sváží neb poutami ukují. 30) ponese, poveze, t. k smrti ohavné. 31) t. ačkoli jsi hotov pro jméno mé všecko učiniti, však když budeš mítí pro mne umříti, s velikým to křížem tělu zkaženému půjde. Nemíníť pak toho Pán, že by svatý Petr pro něj

bezděk měl hrdla nasaditi, ale to ukazuje, což jinde pověděl, že Duch jest hotov, ale tělo nemoeno. Mat. 26, 41. 32) t. že smrtí ne obecnou, ale mučednickou s světa sejde. 33) ne nějaká tedy lehkost a potupa Bohu z smrti jeho ale sláva jako i z jiných věrných (Žalm 116, 15.) veliká pošla; a to v tom: 1. Že sobě života pro něho vynaložiti nevážil. 2. Že učení Boží smrtí jeho utvrzeno bylo. 34) t. Jana evangelistu. 35) t. nachýlil se k Kristu Pánu, tiše se na toho zrádce dotazuje. 36) t. za poslední Kristovou večeri. Výš 13, 23. 37) zrazuje. 38) t. co se pak s tímto dítí, neb co on pro jméno tvé trpěti bude? 39) t. živého, aby nikdy neumíral. 40) t. k soudu poslednímu. 41) do toho. 42) t. k čemu tě povolávám, to věrně konej, a co na tě útrpného vzkládám, trpělivě podnikaj, o jiného pak mimo své povolání nic se nestarej, a tak v soudy Boží nestížitelně všetečně nesahej. 43) t. pověst ta. 44) až přijdu. 45) jako by řekl: Nic se toho nebo-

EVANJELIUM S. JANA. XXI.

ZAVÍRKA Že Jan evanjelista. 2. Co v ní psal? Svědectví o Kristově osobě i o jeho EVANJELIUM. skutečích. 3. Proč v takové krátkosti to sepsal?

25. *Jestliž pak i jiných mnoho věcí, kteréž činil Ježíš, kteréž kdyby měly všecky, každá obzvláštně, psány býti, mám za to, ⁴⁶ že by ten svět nemohl přijíti těch knih, kteréž by napsány byly. Amen.

Výš 20, 30.

jím, aby mne někdo spravedlivě mohl nařknouti, že jsem psal věci nepravé. Neboť vím, anobř všickni víme, kteříž jsme Pána znali, slýchali a na jeho skutky hledivali, že to kázal i činil, což jsem já tuto věrně a upřímně napsal. Podobně 1 Jan 1, 1. 2 Petr 1, 16. 46) že by

se na světě nemohly změstknati ty knihy. Hyperbole, nadsazené mluvení, avšak pravé. Nebo kdož jest tak důmyslný a písař lhbítý, aby důstojnost Kristovu mohl stihnouti a užítky v jeho pracech složené, počna od své mladosti do svých šedin, dostatečně vypsati.

